

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 72

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΙΗ' - ΛΕ'
(ΚΕΦ. 1 - 4)

Κείμενον: Γ. Καρυφάλλη
Μετάφρασις - Σχόλια
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Χ. ΜΠΙΤΣΑΚΟΥ

Θεολόγος
ΟΜΙΛΙΑΙ ΙΗ' - ΚΗ'
ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ
Θεολόγος - φιλόλογος
ΟΜΙΛΙΑΙ ΚΘ' - ΛΕ'

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	13 - 277
Ὁμιλία ΙΗ' (Ἰωάν. α' 35 - 41)	13 (281)*
Ὁμιλία ΙΘ' (Ἰωάν. α' 42 - 43)	32 (291)
Ὁμιλία Κ' (Ἰωάν. α' 44 - 49)	44 (296)
Ὁμιλία ΚΑ' (Ἰωάν. α' 50 - β', 3)	57 (302)
Ὁμιλία ΚΒ' (Ἰωάν. β' 4 - 10)	72 (309)
Ὁμιλία ΚΓ' (Ἰωάν. β' 11 - 22)	86 (316)
Ὁμιλία ΚΔ' (Ἰωάν. β' 23 - γ', 4)	102 (324)
Ὁμιλία ΚΕ' (Ἰωάν. γ' 5)	117 (331)
Ὁμιλία ΚΣ' (Ἰωάν. γ' 6 - 11)	130 (338)
Ὁμιλία ΚΖ' (Ἰωάν. γ' 12 - 16)	142 (344)
Ὁμιλία ΚΗ' (Ἰωάν. γ' 17 - 21)	154 (350)
Ὁμιλία ΚΘ' (Ἰωάν. 22 - 30)	168 (357)
Ὁμιλία Λ' (Ἰωάν. γ' 31 - 34)	183 (365)
Ὁμιλία ΛΑ' (Ἰωάν. γ' 35 - 36 & δ', 1 - 12)	195 (371)
Ὁμιλία ΛΒ' (Ἰωάν. δ' 13 - 20)	217 (382)
Ὁμιλία ΛΓ' (Ἰωάν. δ' 11 - 27)	232 (389)
Ὁμιλία ΛΔ' (Ἰωάν. δ' 28 - 39)	248 (396)
Ὁμιλία ΛΕ' (Ἰωάν. δ' 40 - 53)	263 (404)

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	281
---------------------	-----

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἀντίστοιχοι τῶν σελίδων τοῦ ἀρχαίου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΙΗ' (18)
(Ἰωάν. α', 35 - 41)

«Τῆ ἐπαύριον πάλιν εἰστέκει ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. Καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντες, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ» (Ἰωάν. 1, 35 - 37).

α'*. Ὁ ἄνθρωπος ῥέπει πρὸς τὴν ἀμέλειαν καὶ τὴν ὀκητριαν καὶ φέρεται εὐκολα καὶ γρήγορα πρὸς τὴν καταστροφὴν. Τοῦτο δὲ ὄχι λόγῳ τῆς φυσικῆς του κατασκευῆς, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς νωθρότητος τῆς διαθέσεώς του. Δι' αὐτὸ καὶ ἔχει ἀνάγκην συνεχοῦς παρακινήσεως καὶ διδασκαλίας. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ καὶ ὁ Παῦλος, γράφων πρὸς τοὺς Φιλιππησίους, ἔλεγε· «Τὸ νὰ σὰς

* Εἰς τὴν ὁμιλίαν αὐτὴν τοιζόνται κατὰ παραγράφους τὰ ἀκόλουθα· εἰς τὴν πρώτην ἡ ἀνάγκη μελέτης καὶ κατανοήσεως τοῦ θείου λόγου καὶ ἐφαρμογῆς αὐτοῦ εἰς τὴν ζωὴν· εἰς τὴν δευτέραν ἡ ἀημοσία διεκρήσειε τῆς μαρτυρίας τοῦ Προδρόμου, ἡ ὁποία ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ πειθοῦν οἱ μαθηταὶ νὰ ἀκολουθήσουν τὸν Χριστὸν ὄχι πρὸς χάριν του, ἀλλὰ πρὸς ἰδικὸν του θέλους.

γράφω τὰ αὐτὰ εἰς ἐμὲ μὲν δὲν εἶναι ὀκλήρον, εἰς ἑσᾶς δὲ ἀσφαλές». Διότι ἢ μὲν γῆ, μόλις δεχθῆ τούς σπόρους, ἀμέσως ἀποδίδει τούς καρπούς καὶ δὲν χρειάζεται δευτέραν σποράν. Μὲ τὴν ψυχὴν μας, ὅμως, δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον, ἀλλ' εἶναι καλὸν καὶ ἀφελίμον νὰ σπειρωμεν πολλές φορές καὶ νὰ φροντίζωμεν μεγάλως, διὰ νὰ κατορθώσωμεν κάποτε νὰ ἀπολαύσωμεν τὸν καρπὸν ἅπασα διὰ παντός. Διότι κατ' ἀρχὴν μὲν δύσκολα εἰσχωροῦν τὰ λεγόμενα μέσα εἰς τὸ μυαλὸ ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης σκληρότητος, εἰς τὴν ὅποιαν ὑπόκειται καὶ ἐπειδὴ συμπνίγεται μέσα εἰς τὰ ἀγκάθια. Ἄλλ' ὑπάρχουν καὶ πολλοί, ποὺ ἐπιβουλεύονται αὐτὴν τὴν σποράν καὶ καταστρέφουν τούς σπόρους. Ἐπειτα, ὅταν οἱ σπόροι στερεωθοῦν καλὰ καὶ ριζώσωσιν, χρειάζονται τὴν ἴδιαν πάντοτε φροντίδα, διὰ νὰ ὀριμάσωσιν καὶ παραμείνουν σταθεροὶ καὶ ἀκέραιοι καὶ χωρὶς νὰ κινδυνεύσωσιν νὰ πάθωσιν τίποτε ἀπὸ κανένα. Καὶ ὅσων μὲν ἀφορᾷ εἰς τούς σπόρους, ὅταν ἢ ἀνάπτυξις τοῦ σταχυοῦ ὀλοκληρωθῆ καὶ ἀποκτήσῃ πλήρως τὴν ἰσχύν του, εὐκόλως περιφρονεῖ καὶ ἀποτελεσματικὰ ἀντιστέκεται καὶ εἰς τὴν ἐρυσίθην καὶ εἰς τὴν ξηρασίαν καὶ εἰς ἄλλους τούς ἄλλους ἐχθρούς του. Εἰς ὅ,τι ὅμως ἀφορᾷ εἰς τὰ δόγματα τὰ πράγματα δὲν ἔχουν τοιοῦτοτρόπως, διότι καὶ μετὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς διδασκαλίας αὐτῶν καὶ τὴν ἀπολύτως ἐπιτυχή ἐμπέδωσίν των, συμβαίνει ἐνίοτε νὰ τὰ καταστρέψωσιν κάποια φουρτούνα εἰς τὴν ζωὴν, μιὰ μεγάλη συμφορὰ, κάποια δυσκολία, ἀκόμη καὶ ἀνθρώπων

Εἰς τὴν τρίτην ἐρμηνεύεται τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου διατυπωθῆν ἐρώτημα «τί ζητεῖτε;», τὸ ὅποιον ὑπεβλήθη διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ θάρρος καὶ παρηρσίαν εἰς τούς μαθητὰς καὶ εἰς τὴν τετάρτην ἢ ἀνάγκη ὅπως οἱ χριστιανοὶ ἀποφεύγωσιν τὰ ψυχοφθόρα θεάματα καὶ ἐπιδίδωσιν εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἀρετῆς.
1. Φίλιπ. 3, 1.

κακοί, ποὺ γνωρίζουν νὰ ἐξαπατοῦν καὶ ἄλλοι πόσης φύσεως πειρασμοί. Αὐτὰ, ὅμως, δὲν ἐλέγχθησαν ἀπὸ μᾶς ἀπλῶς καὶ τυχαίως, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ κατηγορήσῃ τὸν Ἰωάννην ὡς φλύαρον, ὅταν ἀκούσῃς νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὰ ἴδια πάλιν, ὅτε νὰ νομίσῃς ὅτι εἶναι ἀσημαντος καὶ φορτικός. Διότι ἤθελεν ἀσφαλῶς ἀμέσως μόλις τὰ εἶπε νὰ τὸν ἀκούσωσιν καὶ νὰ τὸν καταλάβωσιν ὅλοι, ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐπρόσεχαν πολλοὶ εἰς τὰ λεγόμενά του ἀπ' ἀρχῆς ἕνεκα τῆς μεγάλης πνευματικῆς των ναθρότητος, τὸς ἀφικνίζει ἐπαναλαμβάνων διὰ δευτέραν φοράν τὰ ἴδια πάλιν.

Πρόσεξε, ὅμως. Εἶπεν ὅτι ἐδ' ὀπίσω μου ἐρχόμενος εἶναι λαμπρότερος καὶ ἐνδοξότερος ἀπὸ ἐμέ² καὶ ὅτι «δὲν εἶναι ἰκανὸς νὰ λύσῃ τὸ λουρὶ τοῦ ὀποδήματος Αὐτοῦ³ καὶ ὅτι «Αὐτὸς θαπνίζει μὲ Πνεῦμα Ἁγίον καὶ μὲ τὸ πῦρ τῆς χάριτος⁴ καὶ ὅτι εἶδε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἁγίον νὰ καταβαίνει ὡς περιστέρι καὶ νὰ μὲν ἐπ' Αὐτοῦ⁵ καὶ ἐμαρτύρησεν ὅτι Αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ⁶. Ἐν τούτοις κανεὶς δὲν ἐπρόσεξε, ὅτε τὸν ἠρώτησε, ὅτε τοῦ εἶπε: «Τί σημαίνουν αὐτὰ, ποὺ λέγεις; καὶ διὰ ποῖον τὰ λέγεις; καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν;». Εἶπεν ἀκόμη: «Ἰδοὺ ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀποσταλείς διὰ νὰ σηκώσῃ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου ἐξαλείφων αὐτήν⁷. Ἐν τούτοις ὅτε ἔτσι προσέβαλε τὴν ἀναίσθησίαν των. Δι' αὐτὸ, λοιπὸν, ἠναγκάσθη νὰ εἰπῆ τὰ ἴδια πάλιν, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ νὰ φυτεύσῃ εἰς τὸ βάθος τῆς διανοίας των, ὡς ἀπὸ ἄλλην γῆν, τὴν ὅποιαν, σκληρὰν καὶ ἀνυποχώ-

2. Ἰωάν. 1, 15.

3. Ἰωάν. 1, 27 καὶ Μάρκ. 1, 7.

4. Ματθ. 3, 11.

5. Ἰωάν. 1, 32.

6. Ἰωάν. 1, 34.

7. Ἰωάν. 1, 29.

ρητον προηγουμένης, ἐμαλάκωσε μὲ τὴν πρόσφατον καλλιέργειαν, τοὺς σπόρους καὶ μὲ τὸν λόγον, ὁ ὁποῖος ἀνὰ ἄλλο ἄροτρον τὴν ἀνώμασεν, ἐνῶ ἦταν πολὺ πατημένη καὶ ἀγονη πνευματικῶς. Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ δὲν μακρυγορεῖ, διότι ἕνα μόνον πρᾶγμα ἐφρόντιζε νὰ ἐπιτύχη, νὰ δηγήσῃ αὐτοὺς εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ προσκολληθοῦν καὶ στερεωθοῦν καλὰ εἰς Αὐτὸν καὶ μόνον. Διότι ἐγνώριζεν ὅτι, ἐὰν ἀπεδέχοντο τοῦτο προθύμως καὶ ἐπειθοῦντο, δὲν θὰ εἶχον ἔκτοτε ἀνάγκην τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος θὰ τοὺς εἶδε μαρτυρίαν περὶ Αὐτοῦ, πρᾶγμα ἀκριβῶς τὸ ὅποιον καὶ ἔγινε. Διότι, ἂν οἱ Σαμαρεῖται εἶπαν εἰς τὴν γυναῖκα, μάλιστα Τὸν ἤκουσαν· «δὲν πιστεύομεν πλέον διὰ τὸν λόγον σου· ἐπειδὴ ἡμεῖς ἠκούσαμεν καὶ γνωρίζομεν ὅτι οὗτος εἶναι ἀληθῆς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός», πολὺ περισσότερο οἱ μαθηταὶ ἦταν φυσικὸν νὰ ἀχμαλωτισθοῦν γρήγορα καὶ νὰ Τὸν ἀναγνωρίσουν, πρᾶγμα ἀκριβῶς τὸ ὅποιον καὶ ἔγινε. Διότι μάλισ προσήλθαν καὶ Τὸν ἤκουσαν μιαν ἐσπέραν, δὲν ἐπέστρεψαν πλέον εἰς τὸν Ἰωάννην, ἀλλ' ἀφωσιώθησαν εἰς Αὐτὸν τόσο πολὺ, ὥστε ἀνέλασαν καὶ αὐτοὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἰωάννου καὶ ἐκήρυτταν Αὐτόν. Διότι λέγει· «εὐρίσκει αὐτὸς τὸν ἀδελφόν του Σίμωνα καὶ λέγει εἰς αὐτόν· εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν, τὸ ὅποιον μεθερμηνευόμενον εἶναι ὁ Χριστός». Πρόσεξε ὁμοίως καὶ ταῦτα, ὅτι, ὅταν μὲν τοὺς εἶπεν· «Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος εἶναι λαμπρότερος καὶ ἐνδοξότερος ἀπὸ ἐμὲ»⁸ καὶ ὅτι «ἐν εἰμαι ἱκανὸς νὰ λύσω τὸ λουρὶ τοῦ ὑποδήματος Αὐτοῦ»⁹ κανένα δὲν προ-

8. Ἰωάν. 4, 42.

9. Ἰωάν. 1, 42.

10. Ἰωάν. 1, 15.

11. Ἰωάν. 1, 27.

εἰλκυσεν, ὅταν, ὁμοίως, τοὺς ὠμίλησε περὶ τῆς οἰκονομίας καὶ ἐπὶ τὸ ἀνθρωπινώτερον καὶ ἀνεφέρθη εἰς θέματα, ποὺ εἶχαν οὐδέποτε μὲ αὐτοὺς καὶ τὴν σωτηρίαν των, τότε οἱ μαθηταὶ τοῦ Τὸν ἠκολούθησαν προθύμως.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ, ποὺ ἠμπορεῖς νὰ παρατηρήσῃς, ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ πολλοὶ δὲν προσελκύνονται τόσο, ὅταν λέγεται κάτι μέγα καὶ ὑψηλὸν περὶ Θεοῦ, ὅσον, ὅταν λέγεται κάτι χρησίμων δι' ἑαυτοὺς καὶ φιλάνθρωπων καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ποὺ παρακολουθοῦν. Ἦκουσαν λοιπὸν ὅτι σηκώνει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου καὶ ἀμέσως ἔπρεξαν. Διότι, ἂν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά μας, διὰ ποῖον λόγον, λέγει, ἀναθάλλομεν; Πῶς δὲν εἶναι ἐσχάτη ἀνοησία, ἐνῶ εὐρίσκεται ἐνώπιδόν μας ἐκεῖνος, ποὺ ἠμπορεῖ χωρὶς κόπου καὶ ταλαιπωρίας νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸ θάρος τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἐνοχῆς, νὰ παρατείνωμεν τὸν χρόνον τῆς προσουκειώσεως τῆς ἁμαρτίας; Ἄς ἀκούουν οἱ κατηχούμενοι, οἱ ὁποῖοι ἀναθάλλουν τὴν σωτηρίαν των καὶ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς των!¹² Πάλιν ἐστάθη, λέγει, ὁ Ἰωάννης καὶ εἶπεν· «Ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. Τίποτε δὲν λέγει ὁ Χριστός, ἀλλὰ ὅλα τὰ λέγει ἐκεῖνος. Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ μὲ τὸν γαμβρὸν. Δὲν λέγει ὁ γαμβρὸς προηγουμένως τίποτε εἰς τὴν νόμφην, ἀλλὰ παρίσταται χωρὶς νὰ μιλήσῃ, ἄλλοι δὲ γνωρίζουν αὐτόν καὶ τὴν νόμφην, ἄλλοι δὲ πάλιν τὴν παραδίδωσαν, αὐτὴ δὲ ἐμφανίζεται μόνον καὶ δὲν τὴν παίρνει μόνος του καὶ φεύγει, ἀλλ' ἀφοῦ τὴν παραδόσῃ ἄλλος. Ἀκολουθῶν, ὅταν τὴν πάρῃ, τῆς δημιουργεῖ τόσο ἐσχάριστον ψυχικὴν διάθεσιν, ὥστε νὰ μὴ ἐνθυμηταὶ πλέον καθόλου ἐκεῖνος, ποὺ τὴν παρέδωσαν εἰς αὐτόν. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔγινε καὶ μὲ τὸν Χριστόν. Ὁ

12. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ὑπῆρχεν ἡ συνήθεια νὰ ἀναθάλλ-

Χριστός ηλθε διά να νυμφευθῆ τήν Ἐκκλησίαν. Ὁ ἴδιος δέν εἶπε τίποτε, ἀλλά μόνον προσῆλθεν. Ὁ δὲ φίλος του Ἰωάννης ἔβασε εἰς αὐτόν τήν δεξιάν τῆς νόμφης, δηλαδὴ, μέ τούς λόγους του παρέδωκεν εἰς Αὐτόν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Ἄφοδ λοιπόν ἐκεῖνος παρέλασεν αὐτούς, τοὺς ἐπροξένησε τόσῃ χαρᾶν καὶ εὐτυχίαν, ὥστε δέν ἐπέστρεψαν πλέον εἰς ἐκεῖνον, πού παρέδωκεν αὐτούς.

θ'. Δέν εἶναι ἑμῶς μόνον αὐτό, πού ἠμποροῦμε νά προσέξωμεν ἐδῶ, ἀλλά καὶ κάτι ἄλλο. Ὅπως, δηλαδὴ, εἰς τοὺς γάμους δέν πηγαίνει ἡ κόρη πρὸς τὸν γαμβρόν, ἀλλ' ὁ γαμβρός σπεύδει πρὸς αὐτήν, ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι υἱὸς βασιλέως καὶ πρόκειται νά νυμφευθῆ κάποιαν ἀσημαντον καὶ περιφρονημένην κόρην, ἢ καὶ κάποιαν ὑπηρέτριαν, τοιοῦτοτρόπως συνέβη καὶ ἐδῶ. Δέν ἀνέθηκεν ὁ ἀνθρώπος εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' Αὐτός ηλθε κοντὰ εἰς τὸν ἀξιοκατάκριτον ἄνθρωπον. Καὶ ἀκολουθῶς, μόλις ἔγιναν οἱ γάμοι, δέν τὸν ἄφησαν ἐδῶ, ἀλλὰ τὸν ἀνέβασαν εἰς τὸ πατρικόν του σπίτι. Διὰ τὸ λοιπόν ὁ Ἰωάννης δέν παῖρνει ἰδιαίτερος τοὺς μαθητὰς του καὶ δέν τοὺς ὀμιλεῖ δι' αὐτὰ κατ' ἴδιαν καὶ δέν παραδίδει αὐτούς τοιοῦτοτρόπως εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλ' ὀμιλεῖ δημοσίως πρὸς αὐτούς καὶ ἐνώπιον ὄλων τοὺς λέγει: «Ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ»; Διὰ νὰ μὴ νομισθῆ ὅτι πρόκειται περὶ δόλου καὶ σκευωρίας, διότι, ἂν τοὺς προσκαλοῦσεν ἰδιαίτερος καὶ τοὺς προέτρεπε νὰ τὸν ἀκολουθήσουν καὶ πρὸς χάριν του τὸν ἀκολουθοῦσαν, ἴσως γρήγορα καὶ νὰ ἐγκατέλειπαν Αὐτόν, ἐνῶ τώρα ἐδέχθησαν νὰ τὸν ἀκολουθήσουν ὕστερα ἀπὸ τὴν κατὰ τρέ-

λουιν οἱ χριστιανοὶ τὸ βάπτισμα, ἢ ὅποια, πολεμηθεῖσα ἀπὸ τοὺς μεγάλους Πατέρας (Καπποδόκος, Ἀμβρόσιον Μεδιολάνων, Κύριλλον Ἀλεξανδρείας, Ἰερὸν Χρυσοστόμον, ὅπως βλέπομεν ἐδῶ), ἐξέλιπε ἄλιγον κατ' ἄλιγον καὶ ἐπεκράτησεν ὁ νηπιωσπιτισμὸς.

πον τελείως φανερόν καὶ πρὸς ὄλους γενομένην διδασκαλίαν καὶ παρέμειναν σταθεροὶ μαθηταὶ Του, ὡς ἀκολουθήσαντες Αὐτόν ὄχι πρὸς χάριν τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ μὲ εὐκρίνειαν καὶ ἀποθλέποντες εἰς τὴν προσωπικὴν των σωτηρίαν.

Οἱ μὲν λοιπὸν Προφῆται καὶ οἱ Ἀπόστολοι ὄλοι ἐκήρυτταν Αὐτόν ἀπόντα — οἱ μὲν Προφῆται πρὸ τῆς κατὰ σάρκα παρουσίας Του, οἱ δὲ Ἀπόστολοι μετὰ τὴν Ἀνάληψίν Του — ὁ δὲ Ἰωάννης μόνος ἐκήρυττεν Αὐτόν παρόντα. Δι' αὐτὸ καὶ λέγει ὅτι αὐτὸς εἶναι φίλος τοῦ νυμφίου Χριστοῦ, ἐπειδὴ καὶ εἰς τοὺς γάμους Του μόνος αὐτὸς ἦλθε. Ἐπὶ πλέον δὲ αὐτὸς ἐτακτοποίησε τὰ πάντα καὶ ἐπραγματοποίησε τοὺς γάμους. Αὐτὸς ἔκαμε τὴν ἀρχὴν τῆς συναντήσεως αὐτῶν: «Καὶ ἔμβλεψας εἶπεν Ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει: Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ». Τοῦτο εἶπε, δεικνύων ὅτι δέν ἐμαρτύρει μόνον μὲ τὴν φωνήν, ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμούς. Καὶ διότι ἐθαύμαζε τὸν Χριστόν καὶ ἐχαίρετο καὶ ἠγαλλοῦντο πολὺ νὰ τὸν θλέπῃ. Καὶ δέν ὀμιλεῖ ἐκ προοιμίου παρακλητικῶς, ἀλλὰ ἀφήνει νὰ φανῆ ὁ θαυμασμός του πρῶτα καὶ ἡ ἐκπληξίς του διὰ τὸν παρόντα, ἀκολουθῶς δὲ ἀποκαλύπτει εἰς ὄλους αὐτοὺς καὶ τὴν δωρεάν, τὴν ὅποιαν ἦλθε νὰ κάμῃ καὶ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὅποιον πρόκειται νὰ πραγματοποιηθῆ αἰωνίως τὴν δωρεάν αὐτοῦ τοῦ καθαρμοῦ. Διότι ὁ ἀμνὸς ὑπεμφάνει καὶ τὰ δύο αὐτὰ. Καὶ δέν εἶπε: «ὁ ληψόμενος» ἢ «ὁ ἄρας», ἀλλ' «ὁ ἀφρὸν τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου», διὰ νὰ γίνῃ τελείως σαφές, ὅτι ὁ Χριστὸς πραγματοποιεῖ τοῦτο πάντοτε, αἰωνίως. Διότι δέν ἐσῆκωσεν μόνον τότε τὰς ἁμαρτίας, ὅταν ἔπαθεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἀλλ' ἀπὸ τότε πού ἔπαθε μέχρι σήμερα «αἴρει» τὰς ἁμαρτίας, ὄχι θεσπιάως αἰωνίως πάσχων καὶ σταυρούμενος, διότι μίαν θυσίαν προσέφερεν ὅπερ ἁμαρτιῶν, ἀλλ' αἰωνίως διὰ τῆς μιάς αὐτῆς θυσίας καθ-

αίρων τὰς ἀμαρτίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ὅπως, λοιπόν, ἀκριθῶς ὁ Λόγος δεικνύει σέ μᾶς τὸ ἐξαιρετόν ἢ ξεχωριστόν τοῦ Λόγου ἐκείνου ἔναντι τῶν ἄλλων λόγων καὶ ὁ Υἱὸς φανερώνει ἐκείνον τὸν Υἱόν, ὁ ὁποῖος ἔχει ξεχωρισθῆ ἀπὸ τοῦς ἄλλους υἱούς, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Ἄγιος καὶ ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Προφήτης καὶ τὸ Φῶς τὸ ἀληθινόν καὶ ὁ Ποιμὴν ὁ καλὸς καὶ ὅσα γενικῶς περὶ Αὐτοῦ ἠμποροῦν νὰ λέγονται μὲ τὴν προσθήκην τοῦ ἄρθρου, ὅλα φανερώνουν τὸ διακεκριμένον ἀπὸ τὰ ἄλλα, τὸ μοναδικόν καὶ ἐξαιρετόν. Καὶ διότι ἄμνοι ἦσαν πολλοί, καθὼς καὶ προφήται καὶ χριστοὶ καὶ υἱοὶ, ἀλλὰ ἀπ' ὅλους αὐτούς ξεχώρισεν Αὐτὸν ἀπέριως καὶ ἔδειξεν ἔτσι τὴν μεγάλην μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰν. Καὶ δὲν καταχώρησε τὸ διακεκριμένον Αὐτοῦ μὲ τὴν προσθήκην αὐτὴν τοῦ ἄρθρου, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν προσθήκην τοῦ Μονογενοῦς. Διότι ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει τίποτε κοινόν πρὸς τὴν κτίσιν.

Αὐτὸς δὲ ποῦ νομίζει ὅτι εἶναι ἄκαιρον νὰ λέγονται αὐτὰ κατὰ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς ἡμέρας, διότι κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν τῆς ἡμέρας ἐλέγαντο αὐτὰ, καθ' ὅσον λέγει: «ὥρα γὰρ ἦν ὡς δεκάτη»¹³, αὐτὸς μὲ φαίνεται ὅτι κάνει μεγάλο σφάλμα. Διότι διὰ τοὺς πολλούς καὶ ὀποθουλαμένους εἰς τὴν σάρκα, εἶναι πολὺ φυσικόν ὁ μετὰ τὸ φαγητὸν χρόνος νὰ μὴ εἶναι ὁ πλέον κατάλληλος διὰ νὰ ἀσχολοῦνται μὲ κάτι ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα¹⁴. Ταῦτο δὲ ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἐξ αἰτίας τῶν τροφῶν ἔρχονται εἰς κατὰστασιν πνευματικῆς νοθρότητος καὶ ἀναισθησίας. Ἐδῶ, ὅμως, πρόκειται περὶ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον δὲν ἐπιβαρύνει τὸν ἑαυτὸν του μὲ πολλὰς τροφάς, ἀλλ' οὔτε κἀν συνθησιμένα τρώγει. Διότι ἐξούσε μὲ πολλὴν ἐγκράτειαν καὶ ἀπέχετο τροφῆς

13. Ἰωάν. 1, 40.

14. Μὲ τὴν λέξιν αὐτὴν ὁ Χρυσόστομος ἐννοεῖ τὰ πνευματικά, τὰ χριστιανικά.

τόσον, ὅσον ἀπέχομεν ἡμεῖς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς αὐγῆς, ποῦ εἴμεθα ἐδῶ συγκεντρωμένοι¹⁵. Μᾶλλον δὲ πολὺ περισσότερον, διότι μὲ μᾶς συμβαίνει πολλὰς φορές νὰ ξεγελοῦμε τὸν ἑαυτὸν μας μὲ ὅτι ἐπερίσσευεν ἀπὸ τὸ προηγούμενον θρόδου, ἐνῶ ἐκεῖνος δὲν ἐκούραζε τὸν ἑαυτὸν του μὲ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Ὅχι αὐτάς, λοιπόν, τὰς συνθήκας, ἦτο πολὺ φυσικόν ὅτι ὀμιλοῦσε περὶ αὐτῶν καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀπογεύματος, μετὰ τὸ μεσημεριανὸ φαγητόν. Ἔπειτα, ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς διέμενε καὶ εἰς τὴν ἔρημον, πλησίον τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ, ὅπου ὄλοι μὲ πολὺν φόβον ἐπήγαιναν διὰ νὰ λάθουν τὸ θάψιμα καὶ φυσικὰ τότε ἐφρόντιζαν ὀλίγον διὰ τὰς θιαστικὰς ἀνάγκας. Εἶναι γνωστὸν, ἐπίσης, ὅτι οἱ ὄχλοι ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἔμεναν κοντὰ εἰς τὸν Χριστὸν μὲ ἐπιμονὴν καὶ ἀφοσίωσιν καὶ δὲν εἶχαν τίποτε νὰ φάγουν. Αὐτὸ ἀκριθῶς εἶναι ἀληθινοῦ διδασκάλου καὶ ἐπιμελοῦς γεωργοῦ γνώρισμα, ὅτι οὐδέποτε ὀπαχωρεῖ καὶ ἐγκαταλείπει τὸν ἀγῶνα, ἕως ὅτου θεσπισθῆ ὅτι ὁ λόγος ποῦ ἐφυτεύθη ἀπὸ αὐτὸν μὲ κόπον καὶ προσοχὴν ἐρρίξωσε καλὰ καὶ ἀφομοιῶθη πλήρως. Διατὶ, ὅμως, δὲν ἐπῆγε εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἰουδαίας διὰ νὰ κηρύξῃ Αὐτόν, ἀλλὰ παρέμεινε εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐπερίμενε ἐκεῖνον νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ Τὸν βεῖξῃ προσερχόμενος; Διότι αὐτὸ ἤθελε νὰ πραγματοποιηθῆ διὰ τῶν ἔργων. Αὐτὸ δὲ τὸ ὅποιον ἐφρόντιζεν ἐπιμελῶς ἦταν νὰ κόμῃ Αὐτόν κατ' ἀρχὴν γνωστὸν μόνον καὶ νὰ πείσῃ μερικοὺς νὰ ἀκούσουν περὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἄφησε δὲ εἰς Αὐτόν τὴν μεγαλύτεραν καὶ σπουδαιότεραν μαρτυρίαν, τὴν μαρτυρίαν τὴν διδομένην διὰ τῶν ἔργων, ὅπως ἀκριθῶς καὶ ὁ ἴδιος λέγει: «Ἐγὼ δὲ ἀπὸ ἀνθρώπων

15. Ἀπὸ ἐδῶ πληροφωροῦμεθα τὸν χρόνον τῆς πραγματοποίησης αὐτῶν τῶν ὀμιλιῶν.

δὲν λαμβάνω τὴν μαρτυρίαν διότι τὰ ἔργα, τὰ ὅποια μοῦ ἔδωσαν ὁ Πατὴρ διὰ τὰ τελειώσω αὐτά, αὐτὰ εἶναι τὰ μαρτυροῦντα περὶ ἐμοῦ»¹⁶. Κύτταζε, λοιπόν, αὐτὸ πόσον ἀποτελεσματικώτερον ἦτο καὶ ἀποδοτικώτερον. Διότι ὁ μικρὸς σπινθήρας πού ἀναψε, ἐμεγάλωσε πολὺ καὶ ἐφούτωσε γρήγορα τὸ πῦρ, καθ' ἕσαν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι προηγουμένως δὲν ἐπρόσχεον εἰς τὰ λεγόμενα, ἔπειτα ἔλεγον «Ὅλα, ὅσα εἶπεν ὁ Ἰωάννης, εἶναι ἀληθῆ»¹⁷.

γ'. Ἄλλωστε, ἂν ἔλεγον αὐτὰ περιερχόμενος τὴν Ἰουδαίαν, θὰ ἐνομίζετο ὅτι ὅλα αὐτά, τὰ ὅποια ἐλάμβαναν χώραν, τὰ πραγματοποιοῦσεν ὁ ἀνθρώπινος ζήλος καὶ τὸ κήρυγμά του θὰ ἐφαίνετο πολὺ ὑποπτον. «Καὶ ἤκουσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ οἱ δύο, καὶ ἠκολούθησαν τὸν Ἰησοῦν». Παρ' ὅλον θεοαίως ὅτι μαζὶ του ἦσαν καὶ ἄλλοι μαθηταί, ἐν τούτοις ἐκεῖνοι ὄχι μόνον δὲν ἠκολούθησαν τὸν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ τὸν εἶδαν μετὰ διαθέσιν φθόνου καὶ δυσπιστίας, διότι λέγει: «Ραθδί, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἦτο μαζὶ σου πέραν τοῦ Ἰορδάνου, εἰς τὸν ὁποῖον σὺ ἐμαρτύρησες, ἰδοὺ οὗτος θεσιτίζει καὶ ὅλοι ἔρχονται πρὸς αὐτόν»¹⁸, ἀλλὰ καὶ πόλιν αὐτοὶ φανερά τὸν κατηγοροῦσαν «Διατί ἐμεῖς νηστεύομεν καὶ οἱ μαθηταὶ σου δὲν νηστεύουσιν»¹⁹. Ἄλλ' οἱ καλλίτεροι ἀπὸ τούτους ἄλλους δὲν ἔπαθαν τίποτε τέτοιο, ἀλλ' ἤκουσαν τὸν Ἰωάννην καὶ ἀμέσως ἠκολούθησαν τὸν Χριστόν. ἠκολούθησαν δὲ τὸν Χριστόν, ὄχι διότι περιεφρόνησαν τὸν διδάσκαλόν τους, ἀλλ' ἀκριβῶς διότι ἐπίεσθησαν εἰς αὐτόν καὶ ἀπεμακρόνησαν καὶ ἀπομακρυνθέντες ἀπέδειξαν ὅτι ἐπραξαν τοῦτο κατόπιν ὀρθῆς καὶ ἀνεπη-

16. Ἰωάν. 9, 34 καὶ 36.

17. Ἰωάν. 10, 41.

18. Ἰωάν. 3, 26.

19. Ματθ. 9, 14.

ρεάτου κρίσεως. Διότι δὲν ἐπραξαν τοῦτο κατόπιν παρακλήσεως, πράγμα πού θὰ ἦταν ἀσφαλῶς ὑποπτον, ἀλλ' ἠκολούθησαν Αὐτόν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἐπειδὴ προεῖπεν εἰς αὐτούς ὅτι θὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ἀληθινόν, τὸ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ θάπτισμα. Δὲν ἐγκατέλειψαν, λοιπόν, τὸν διδάσκαλον, ἀλλ' ἠθέλησαν νὰ μάθουν τί περισσότερον φέρει ἀπὸ τὸν Ἰωάννην.

Κύτταζε, ὅμως, μετὰ πόσον σεβασμὸν τὸν πλησιάζουσιν καὶ προσπαθοῦν νὰ μάθουν. Διότι δὲν ἠρώτησαν τὸν Ἰησοῦν μόνον ἐπὶ τὸν κοινὰ τὰ ἀναγκαῖα καὶ μέγιστα ζητήματα, οὔτε ἐπραξαν τοῦτο δημοσίως, ἐνώπιον ὄλων καὶ κατὰ τρόπον πρόχειρον καὶ ἐπιτόλαιον, ἀλλ' ἔσπευσαν νὰ συνομιλήσουν μαζὶ Του ἰδιαιτέρως. Διότι ἐγνώριζον ὅτι οἱ λόγοι τοῦ διδασκάλου δὲν προήρχοντο ἀπὸ διαθέσιν ταπεινοφροσύνης, ἀλλ' ἦσαν λόγοι ἀποκαλύπτοντες τὴν περὶ τοῦ Χριστοῦ ἀλήθειαν. Λέγει: «Ἐνας δὲ ἀπὸ τούτων δύο αὐτούς μαθητῶν, πού ἤκουσαν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὰ ὅσα εἶπε περὶ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἠκολούθησαν αὐτόν, ἦτο ὁ Ἄνδρέας, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σίμωνος Πέτρου»²⁰. Διατί, ὅμως, δὲν ἀνέφερε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἄλλου μαθητοῦ, ὁ ὁποῖος ἦταν μαζὶ μετὰ τὸν Ἄνδρέα; Μερικοὶ λέγουσιν ὅτι δὲν τὸν ἀνέφερε, ἐπειδὴ ἦταν αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὁ γράφων ἐκεῖνος²¹, ὁ ὁποῖος ἠκολούθησε μαζὶ μετὰ τὸν Ἄνδρέα τὸν Χριστόν, Μερικοὶ ὅμως δὲν παραδέχονται αὐτὴν τὴν ἀποψιν, ἀλλ' ἄλλην, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος δὲν ἦταν ἐκ τῶν ἐπισήμων καὶ γνωστῶν καὶ δὲν ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ τὸν ἀναφέρῃ. Ἐπομένως, δὲν ἐχρειάζετο νὰ ἀναφέρῃ τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα. Διότι ποῖον ὄφελος θὰ

20. Ἰωάν. 1, 41.

21. Δηλαδή, ὁ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής, κατὰ τὴν ἀποψιν αὐτῆν.

προέκυπτεν, ἐάν ἐμαθαίναμε τὸ ὄνομα ἐκείνου τοῦ μαθητοῦ, ἐφ' ὅσον οὔτε τῶν ἑβδομήντα δύο²² μαθητῶν ἀναφέρει τὰ ὀνόματα; Αὐτὸ ἤμπορεῖς νὰ τὸ διαπιστώσης καὶ ἀπὸ τὸν Παῦλον· «Ἐστείλαμε δὲ μαζὶ μὲ αὐτὸν, λέγει, τὸν ἀδελφόν, τὸν ὁποῖον πολλακίς ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς ὅτι εἶναι πρόθυμος, τοῦ ὁποῖου ὁ ἔπαινος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ»²³. Τὸν δὲ Ἀνδρέαν ἀναφέρει καὶ δι' ἄλλον λόγον. Ποῖος λοιπὸν εἶναι αὐτός; Διὰ νὰ μάθῃς, ὅταν ἀκούσῃς ὅτι ὁ Σίμων, μόλις ἤκουσε μαζὶ μὲ αὐτόν· «Ἀκολουθήσατέ με καὶ θὰ σὰς κάμω ἀδελφεὸν ἀνθρώπων»²⁴, δὲν ἀπόρησε διὰ τὴν παράδοξον ταύτην ὑπόσχεσιν, ὅτι τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς πίστεως προκατέβαλλεν ἦδη ὁ ἀδελφός.

«Ἐστρεψε δὲ ὀπίσω ὁ Ἰησοῦς καὶ ὅταν τοὺς εἶδε νὰ τὸν ἀκολουθοῦν, τοὺς εἶπε· τί ζητεῖτε;»²⁵. Ἀπὸ τὰ λόγια αὐτὰ διδασκόμεθα, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν χορηγεῖ τὰ ἀγαθὰ ἀνεξαρτήτως τῶν ἐπιθυμιῶν μας, ἀλλ' ὅταν ἀρχίσωμεν, ὅταν βῶσωμεν τὴν θέλησίν μας, τότε καὶ Αὐτός μας χορηγεῖ πλουσίας τὰς ἀφορμὰς τῆς σωτηρίας μας. Τί ζητεῖτε; τί σημειεῖ τοῦτο; Ἐκεῖνος, πού γνωρίζει τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἰσβύει καὶ γνωρίζει καλὰ τὰς σκέψεις μας, Ἐκεῖνος ἐρωτᾷ: Μάλιστα, ἀλλ' ὄχι διὰ νὰ μάθῃ—διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐρωτᾷ, Θεὸς ὢν καὶ γνωρίζων τὰ πάντα, διὰ νὰ μάθῃ;— ἀλλὰ διὰ τῆς ἐρωτήσεως νὰ τοὺς κάμῃ νὰ αἰσθάνονται κοντὰ Του περισσότερο οἰκεία καὶ νὰ τοὺς ἐμπνεύσῃ μεγαλύτερον παρηρσίαν καὶ νὰ τοὺς εἰδείῃ ὅτι εἶναι ἀξιοὶ τῆς διδασκαλίας. Διότι ἦταν φυσικόν, σὰν ἀγνωστοὶ πού ἦσαν, νὰ αἰσθανθοῦν φόβον καὶ συστα-

22. Πρβλ. Λουκ. 10, 1.

23. Β' Κορινθ. 8, 18 καὶ 22.

24. Ματθ. 4, 19.

25. Ἰωάν. 1, 38.

λήν ἐνώπιον Αὐτοῦ, περὶ τοῦ ὁποῖου μάλιστα εἶχαν ἀκούσει ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν τους τὸσον σπουδαία λόγια. Ὅλα αὐτὰ, λοιπὸν, τὴν ἐκ σεβασμοῦ συστολήν καὶ τὸν φόβον διεσκέδασε μὲ τὴν ἐρώτησιν, πού ὑπέβαλε καὶ δὲν ἀφήσε τὴν ἀπόστασιν μέχρι τῆς οἰκίας νὰ διέλθουν ἐν σιγῇ καὶ ἀμηχανίᾳ. Καίτοι τὸ ἴδιον θὰ ἐγένετο καὶ ἐν δὲν ἐρωτοῦσε, διότι θὰ τὸν ἀκολουθοῦσαν ὀπωθήποτε καὶ θὰ προχωροῦσαν σταθερὰ πρὸς τὴν οἰκίαν. Διατί λοιπὸν ἐρωτᾷ; Ὅπως εἶπε, τοὺς ὑπέβαλεν αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ καθησυχάσῃ τὸ μυαλό τους, πού ἀκόμη ἦταν ταραγμένα καὶ ἀγωνιοῦσε, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ τοὺς βῶσῃ θάρρος. Καὶ δὲν ἐφανέρωσαν τὸν ζῆλον τους μόνον μὲ τὴν ἀπόφασίν τους νὰ τὸν ἀκολουθήσουν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐρώτησιν. Διότι παρ' ὅλον πού δὲν εἶχαν μάθει τίποτε ἀκόμη ἀπὸ Αὐτὸν καὶ δὲν εἶχαν ἀκούσει τίποτε ἀπολύτως, ἐν τούτοις τὸν ἀπεκάλεσαν διδάσκαλον καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐπέτυχαν νὰ συγκαταριθμηθοῦν μεταξὺ τῶν μαθητῶν καὶ νὰ φανερώσουν τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν τὸν ἀκολουθοῦσαν καὶ ἡ ὁποία δὲν ἦταν ἄλλη ἀπὸ τὸ νὰ μάθουν κάτι ἀπὸ τὰ χρήσιμα.

Ἀλλὰ πρόσθε καὶ τὴν σύνεσίν των. Δὲν εἶπαν· «Δί-θαξέ μας περὶ τῶν θεῶν δογμάτων, ἢ κάτι ἄλλο ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν σωτηρίαν μας», ἀλλὰ τί εἶπαν; «Ποῦ μένεις;». Διότι, ὅπως εἶπα προηγουμένως, ἦθε-λαν μὲ ἡρεμίαν καὶ ἡσυχίαν καὶ νὰ εἰποῦν κάτι πρὸς Αὐτόν καὶ νὰ ἀκούσουν κάτι ἀπὸ Αὐτόν καὶ νὰ μάθουν. Δι' αὐτὸ ἀκριθῶς οὔτε ἀνέβαλαν, οὔτε εἶπαν· «Θὰ ἐλ-θωμεν πάντως ἄριον καὶ θὰ σὲ ἀκούσωμε πού θὰ ὀμι-λῆς δημοσίως», ἀλλ' ἐφάνεραν τὸν μέγαν τους πό-θον καὶ τὴν θιασύνη τους νὰ μάθουν ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι οὔτε ἡ ἀκατάλληλος ὥρα τοὺς ἡμπόδισε νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἀπόφασίν των καὶ διότι, ὅταν συνέβησαν αὐτὰ, ὁ ἥλιος ἐβάδιζε πρὸς τὴν δύσιν του, καθ' ὅσον λέ-

γει· «Διότι ἡ ὥρα ἦταν περίπου δέκα»²⁶. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς δὲν τοὺς λέγει τὴν κατεύθυνσιν, ποῦ θὰ παροῦν, οὔτε τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον θὰ πορευθοῦν, ἀλλὰ τοὺς ἀφήνει πλέον νὰ Τὸν ἀκολουθήσουν, δεικνύων διτὴ συγκατετέθη καὶ ἀπεδέχθη πλήρως αὐτοῦς. Καὶ δι' αὐτὸ οὔτε ὁ ἴδιος εἶπε κάτι τέτοιο· «Εἶναι ἀκατάλληλη τὰρα ἡ ὥρα διὰ νὰ ἔλαθετε εἰς τὸ σπίτι, ἀν ἐπιθυμήτε νὰ ἀκούσετε κάτι, θὰ τὸ ἀκούσετε αὐριο, τὰρα ὁμῶς πηγαίνετε εἰς τὰ σπίτια σας», ἀλλὰ τοὺς ὁμιλεῖ σὺν νὰ εἶναι φίλοι Του καὶ σὺν νὰ Τὸν συναναστρέψασαν ἐπὶ πολλῶν χρόνων. Πῶς, ὁμῶς, ἀλλοῦ λέγει· «Ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει ποῦ νὰ κλιθῆ τὴν κεφαλὴν»²⁷, ἐδῶ δὲ λέγει· «Ἐλθετε καὶ ἴδετε ποῦ μένω»; Ἡ φράσις «δὲν ἔχει ποῦ νὰ κλιθῆ τὴν κεφαλὴν» σημαίνει, διτὴ δὲν εἶχεν οὔτε κατοικίαν ἰδικήν του, ὄχι διτὴ δὲν διέμενεν εἰς οἰκίαν. Ἄλλωστε καὶ ὁ παραβολικὸς αὐτοῦς λόγος αὐτὸ ἀκριβῶς θέλει νὰ φανερώσῃ. Καὶ διτὴ ἔμειναν, λοιπόν, κοντὰ Του ἐκείνην τὴν ἡμέραν, τὸ εἶπεν ὁ Εὐ· γελιστής Ἰωάννης, διὰ ποῖον λόγον ὁμῶς ἔμειναν κοντὰ Του δὲν μᾶς τὸ εἶπεν ἐπίσης, ἐπειδὴ ὁ λόγος τῆς παραμονῆς των εἶναι φανερός. Διότι οὔτε αὐτοὶ ἠκολούθησαν τὸν Χριστὸν δι' ἄλλον λόγον, οὔτε ὁ Χριστὸς τοὺς ἐπῆρε μαζὶ Του δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν, παρὰ μόνον χάριν τῆς διδασκαλίας, τὴν ὁποῖαν τόσοσ ἀφθόνως καὶ προθύμως ἀπήλασαν καὶ εἰς διαρκείαν μᾶς νυκτός, ὥστε ἀμέσως νὰ θελήσουν νὰ προσελκύσουν καὶ ἄλλους.

δ'. Λοιπόν, ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν των δύο αὐτῶν μαθητῶν ἄς μάθωμε καὶ μῆς νὰ δίδωμε τὴν πρώτην βέ-

26. Ἰωάν. 1, 40. Ἀκολουθεῖ τὸν παλαιὸν ὀπλολισμὸν τῆς ὥρας, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖον ἐδεκάτη ὥρα ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἦταν ἡ τετάρτη ἀπογευματινὴ.

27. Λουκ. 9, 58.

σιν εἰς τὴν ἀκρόασιν τοῦ θεοῦ λόγου, δια δὲ τὰ ἄλλα ἐμπρὸς εἰς αὐτὴν νὰ θεωρῶμεν δευτερεύοντα καὶ ἐπιουσιώδη. Δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν κομμίαν στιγμὴν ἀκατάλληλον διὰ τὴν ἀκρόασιν τοῦ θεοῦ λόγου καὶ οὐδέποτε ἐπιτρέπεται νὰ ἀμελῶμεν τὸ καθήκον μας τοῦτο εἴτε παραστῆ ἀνάγκη νὰ μετασθῶμεν εἰς ξένην οἰκίαν, εἴτε πρέπει νὰ γίνῃ γνωστὸς εἰς μεγάλους ἀνδρας, οἱ ὁποῖοι τὸν ἀγνοοῦν, εἴτε τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ εἰς προχωρημένην ὥραν τῆς ἡμέρας, εἴτε εἰς οἰουδήποτε χρόνον. «Ὅλαι αἱ ἄλλαι βιοτικαὶ ἀσχολίαι καὶ ἀνάγκαι, ὅπως εἶναι, φερ' εἰπεῖν, ἢ τροφή, τὰ λουτρά, τὰ δεῖπνα, ἢμποροῦν καὶ πρέπει νὰ ἔχουν τὸν καθωρισμένον χρόνον, ποῦ θὰ γίνωνται, ἢ διδασκαλία, ὁμῶς, τῆς θείας φιλοσοφίας ἄς μὴ ἔχη κομμίαν καθωρισμένην ὥραν, ἀλλ' ἄς εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τῆς βίως ὁ καιρὸς, ἄς γίνεταί εἰς οἰουδήποτε ὥραν τῆς ἡμέρας. Ἐδῶ ἔχει ἐφαρμογὴν ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὁ ὁποῖος λέγει· «εὐκαίρως ἀκαίρως ἔλεγε, ἐπίπληξε, παρηγόρησε»²⁸ καὶ ὁ λόγος τοῦ Προφήτου, ὁ ὁποῖος λέγει· «Καὶ τὸν νόμον τοῦ Κυρίου θὰ μελετᾷ ἡμέραν καὶ νύκτα»²⁹, ἀλλὰ καὶ ὁ Μωϋσῆς αὐτὸ προέτρεπε τοὺς Ἰουδαίους νὰ κάμνουν πάντοτε. Διότι τὰ μὲν βιοτικά, τὰ λουτρά δηλαδὴ καὶ τὰ δεῖπνα καὶ δια τὰ ἄλλα, ἂν καὶ εἶναι ἀναγκαῖα, ἐν τούτοις, ὅταν γίνωνται συνεχῶς, φθείρουν καὶ καταστρέφουν τὸ σῶμα, ἐνῶ ἡ ψυχροφελὴς διδασκαλία, ὅσον περισσότερο γίνεταί, τόσοσ περισσότερο ἰσχυροποιεῖ τὴν ψυχὴν, ἢ ὁποῖα δέχεται αὐτὴν. Τὰρα, ὁμῶς, διαθέτομεν οἰουδήποτε χρόνον διὰ μαρολογία καὶ ἀνοφελεῖς φλυαρίας καὶ τὸ πρῶν καὶ τὸ ἀπόγευμα καὶ τὸ μεσημέρι, ἀκόμη δὲ καὶ τὸ θῆρα συγκεντρωνό-

28. Β' Τιμοθ. 4, 2.

29. Ψαλμ. 1, 2.

μεθα ασκόπως και ματαιως, ἐπι πλέον ἐξεχαρίσαμε δι' αὐτὸ και τόπους, ἐνῶ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διδασκόμεθα μίαν ἢ δύο φορές τὴν ἐβδομάδα μόνον και ζαλιζόμεθα και κουραζόμεθα και αἰσθανόμεθα ὑπερφολικῶς χορητασμένοι ἀπὸ αὐτὸν.

Ποία, λοιπόν, εἶναι ἡ αἰτία; Εἴμεθα ψυχικῶς ἀσθενεῖς. Καταστρέψαμε τελείως τὴν πρὸς τὰ πνευματικὰ ὁρμὴν και ἐπιθυμίαν τῆς ψυχῆς μας. Δι' αὐτὸ και δὲν ὀγαίνει, ὥστε νὰ θέλῃ νὰ τρέφεται πνευματικῶς. Εἶναι δὲ και αὐτὴ τραυὴ ἀπόδειξις ὅτι εἶναι ἀσθενής, ὅταν, δηλαδὴ, ἡ ψυχὴ δὲν αἰσθάνεται πείνα και δίψα πρὸς τὰ πνευματικὰ, ἀλλ' ἀποστρέφεται και στενοχωρεῖται και μὲ τὰ δύο, τότε σημαίνει ὅτι ἀσθενεῖ. Ἐὰν δὲ τοῦτο συμβαίνει μὲ τὰ σώματα, ἂν, δηλαδὴ, τὸ νὰ μὴ θέλῃ νὰ φάγῃ και νὰ πιῇ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀπόδειξις σωματικῆς ἀσθενείας, τὴν ὁποίαν και συνεχῶς χειροτερεῖ, πολὺ περισσότερο μὲ τὴν ψυχὴν. Πῶς, λοιπόν, θὰ κάμωμεν τὴν ψυχὴν μας, ποῦ εἶναι πεσμένη και καταστραμμένη, πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ τὴν κάμωμεν νὰ ἀναρρώσῃ; Τί πρέπει νὰ πράττωμεν, λέγει, και τί πρέπει νὰ λέγωμεν, διὰ νὰ κατορθώσωμεν τοῦτο; Πρέπει νὰ ἐπιδοθῶμεν εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων λόγων, νὰ ἐγκύβωμεν εἰς τοὺς λόγους τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων, τῶν Εὐαγγελιστῶν και εἰς ἄλλους τοὺς ἄλλους τῶν θεοπνεύστων και ἁγίων ἀνδρῶν. Διότι τότε θὰ καταλάβωμεν, ὅτι εἶναι πολὺ καλλίτερα νὰ τρεφώμεθα μὲ αὐτούς, παρὰ μὲ τὰς ἀκαθάρτους τροφάς. Διότι εἶται πρέπει νὰ ὀνομάζωμεν τὰς θλαπτικὰς και ἀνοήτους φλυαρίας και τὰς πρὸς τοῦτο συγκεντρώσεις. Διότι, πὲς μου, τί εἶναι ἀνώτερον, νὰ ἀσχολούμεθα μὲ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν ἀγορὰν, εἰς τὰ δικαστήρια, εἰς τὸ στρατόπεδον, ἢ μὲ τὰ ὀδράνια και μὲ τὰ μετὰ θάνατον; Τί εἶναι καλλίτερον, νὰ ὀμιλοῦμε διὰ τὸν γείτονα και διὰ τὰ πράγματα τοῦ γείτονα και νὰ περιεργαζόμεθα τὰ ἕξνα πράγμα-

τα, ἢ νὰ ἐξετάζωμεν και μελετῶμεν τὰ τῶν ἀγγέλων και ἐκεῖνα, ποῦ ἐνδιαφέρουν ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, ποῦ ἐνδιαφέρουν τὴν ψυχὴν μας; Διότι τὰ τοῦ γείτονα δὲν εἶναι ὅπως ὅσοι ἰδικὰ σου, ἐνῶ τὰ ὀδράνια εἶναι ἰδικὰ σου. Ἄλλ' εἶναι δυνατόν, λέγει, ἀφοῦ ὀμιλήσωμεν μίαν φοράν δι' αὐτὰ, νὰ ἐξαντλήσωμεν τὰ πάντα. Τί λοιπόν, δὲν καταλαβαίνετε τοῦτο, ὅτι ὀμιλεῖτε ματαιως και ασκόπως περὶ αὐτῶν ποῦ ὀμιλεῖτε, ἀλλ' ἐξερευόντες εἰς αὐτὸ ἄληθιν σὰς τὴν ζωὴν, δὲν ἐξαντλήσατε ποτὲ τὴν περὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὑπόθεσιν; Και δὲν λέγω καθόλου διὰ τὰ ἐνοχλητικώτερα ἀπὸ αὐτὰ.

Διότι οἱ μὲν ἐγκρατέστεροι αὐτὰ συζητοῦν μεταξύ τους, οἱ δὲ ὀκηρότεροι και οἱ περισσότερο ἀμελεῖς περιφέρουν διαρκῶς εἰς τοὺς λόγους τῶν μίμων και χορευτῶν και ἠνιόχων και μὲ τὸν τρόπον αὐτῶν μολύνουν τὴν ἀκοήν, καταστρέφουν τὴν ψυχὴν, ἐκπορνεύουν τὴν σεμνότητα τῆς φύσεως μὲ αὐτὰς τὰς διηγήσεις και θάζουν μέσα εἰς τὸ μυαλὸν τοὺς κάθε εἶδος κακίας μὲ αὐτὴν τὴν συζήτησιν. Διότι, μόλις ἡ γλῶσσα ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ χορευτοῦ, ἀμέσως ἡ ψυχὴ ἔφερε μπροστά της και ἀναπαρέστησε τὴν ὄψιν του, τὸ κεφάλι του, τὸ λεπτὸν ἐνδύμα του, αὐτὸν τὸν ἴσιον, ὁ ὁποῖος εἶναι θηλυπρεπέτερος ὀλων αὐτῶν. Ἄλλος πάλιν μὲ ἄλλην διήγησιν ὑπεβάλλισε τὴν φλόγα τοῦ ἐσωτερικοῦ πάθους, διότι ἀνέφερε κατὰ τὴν συζήτησιν γυναῖκα πόρνην, τὰ λόγια της, τὰ ἐξωτερικὰ χαρακτηριστικὰ της, τὰ πονηρὰ θλέμματα της, τὴν μάλακότητα και φιληδονίαν τῆς ὀμῶς της, τὸ ἐξεζητημένον κτένισμα τῶν μαλλίων της, τὰ φτιασιδώματα τοῦ προσώπου της, τὸ ὄψιμο τῶν ματιῶν της. Ἄραγε δὲν ἐπάθατε τίποτε, καθ' ἣν στιγμήν και ἐγὼ ἀκόμη διηγούμην αὐτὰ; Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ ντραπήτε, οὔτε νὰ κοκκινίσατε, διότι θέσθαια ἢ ἀνάγκη τῆς φύσεως ἀπαιτεῖ τοῦτο και διαθέτει τό-

σον περισσότερο την ψυχήν, ὅσον μεγαλύτερα είναι ἡ δύναμις τῆς διηγῆσεως.

Ἐάν δέ, καίτοι ὁμιλῶ ἐγὼ καὶ εὐρισκόμεθα μέσα εἰς Ἐκκλησίαν καὶ παρ' ἑἴλου ὅτι εἴμεθα μακριὰν ἐκείνων, ἐπάθατε ἔστω καὶ τὸ ἐλάχιστον ἀπὸ τὸ ἀκουσμάτων, καταλαβαίνατε πῶς φυσικὰ πρέπει νὰ αἰσθάνωνται αὐτοὶ ποὺ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὸ ἴδιο τὸ θέατρον, εἰς τὸ ὅποιον συμβαίνουν αὐτά, αὐτοὶ ποὺ μέσα ἐκεῖ ἔχουν μεγάλην ἐλευθερίαν, ποὺ εὐρίσκονται μακριὰ ἀπὸ αὐτὴν ἐδῶ τὴν σεμνήν καὶ ἱερὰν σὺναξιν, ποὺ θέλουν καὶ ἀκούουν ἐκεῖνα μὲ μεγάλην ἀναιδέειαν καὶ πολλὴν ἀδιαντροπία. Καὶ θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἐρωτήσῃ ἴσως κάποιος ἀπὸ τοὺς μὴ προσέχοντας, διατί, λοιπόν, ἐάν ἡ ἀνάγκη τῆς φύσεως διαθέτει τοιοῦτοτρόπως τὴν ψυχήν, ἀφοῦ ἀφῆσες ἐκείνην, καταφέρεσαι ἐναντίον μας; Διότι, εἶναι μὲν ἴδιον τῆς φύσεως νὰ παθαίνη ὅταν ἀκούη τέτοια πράγματα, τὸ νὰ ἀκούη ὅμως τέτοιου εἴδους ἀκούσματα δὲν εἶναι ἐπίσης ἔργον τῆς φύσεως, ἀλλ' εἶναι τῆς προαιρέσεως ἀμάρτημα. Ἐπειδὴ καὶ ὁ ὁμιλῶν πρέπει νὰ κατακαλεῖται μέσα εἰς τὸ πῦρ αὐτῶν ποὺ λέγει καὶ αὐτὸ θέλει ἡ ἀδυναμία τῆς φύσεως, ἐν τούτοις ἡ φύσις δὲν μᾶς δηγεί καὶ εἰς τὸ πῦρ καὶ εἰς τὴν ἐξ αὐτοῦ προερχομένην ἠθικὴν διαφθοράν, διότι ἀπλούστατα ἡ φωτιά τῶν παθῶν καὶ ἡ ἠθικὴ διαφθορά ἀφειλεται εἰς τὴν διαστροφήν τῆς προαιρέσεως ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον.

Ταῦτο, λοιπόν, ἀπαιτῶ νὰ ἐξαλείψωμεν καὶ νὰ διορθώσωμεν, ὥστε νὰ μὴ ὀδηγήσωμεν θεληματικῶς τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὸν γκρεμὸν, οὔτε νὰ τοὺς ὠθήσωμε εἰς τὰ θάρατρα τῆς κακίας, οὔτε νὰ τρέχωμε κατ' εὐθείαν εἰς τὸ πῦρ τῆς διαφθορᾶς, διὰ νὰ μὴ καταστήσωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ὀπυεθόνους καὶ διὰ τὴν φοβερὰν φλόγα τῆς κολάσεως, ποὺ εἶναι κατασκευασμένη διὰ τὸν διάβολον. Μακάρι δέ ὅλοι ἡμεῖς, ἀφοῦ ἀπαλλαγῶμεν καὶ

ἀπὸ τὴν μίαν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην, νὰ εὐρεθῶμεν εἰς αὐτοὺς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα πρέπει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ 18' (19)

(Ίωάν. κ', 49 - 48)

«Εύρίσκει οδτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ· Εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν, ὃ ἔστι μεθερμηνεύμενον Χριστός, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν» (Ίωάν. 1, 42).

α'*. Ὁ Θεός, ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμήν, πού ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον¹, δὲν τὸν ἄφησε μόνον καὶ ἤρημον, ἀλλὰ τοῦ ἔδωκεν ὡς θεοθῶν καὶ συνοικῶν τοῦ τὴν γυναῖκα, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ἀπὸ αὐτὴν τὴν συνοικησιν καὶ συζυγίαν θά προήρχετο μεγάλο κέρδος. Ἀλλὰ ποῖον κέρδος, ἐφ' ὅσον δὲν ἐχρησιμοποίησεν ὀρθῶς καὶ πρεπόντως τὴν εὐεργεσίαν αὐτὴν ἢ γυναῖκα; Ἐν τούτοις, ἐὰν ἐξετάσῃ κανεὶς προσεκτικὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, θά διαπιστώσῃ ὅτι ἀπὸ αὐτὴν τὴν συν-

* Ὁ θεὸς Χριστότομος εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν ἐπισημαίνει τὸ γεγονός ὅτι ἡ γνησία ἀγάπη μεταξύ δύο προσώπων ἀφελεί αὐτὰ μεγάλως, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν ἀδελφῶν Ἀνδρέου καὶ Πέτρου. Ὁ τελευταῖος ἐγνώρισε τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ Ἀνδρέου. Ἐν συνεχείᾳ, ἀπὸ τὴν πραγματοποιημένην ἐν τῇ δευτέρᾳ παραγράφῳ σύγκρισιν μεταξύ θαύματος καὶ προφητείας, ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ προφητεία ὑπερέχει τοῦ θαύματος εἰς δύναμιν καὶ πειστικότητα. Ἀκολούθως δὲ εἰς τὴν τρίτην παράγραφον ὁ ἱερός Πατὴρ καλεῖ τοὺς χριστιανοὺς νὰ τιμῶσιν τὸ ἱερόν αὐτὸ ἔννομα, μμῶμενοι εἰς ὅλα τὸν Χριστὸν.

1. Πρβλ. Γεν. 2, 18.

οἰκίαν ὠφελοῦνται πολὺ ὅσοι ἔχουν μυαλό. Αὐτὸ δὲν συμβαίνει μόνον μὲ τὴν γυναῖκα καὶ τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς ἀδελφούς, ὅταν συγκοιτοῦν μὲ ἀγάπην. Καὶ αὐτοὶ θά ὠφεληθοῦν καὶ θά ἀπολαύσουν αὐτὴν τὴν εὐεργεσίαν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Προφήτης ἔλεγε· «Τὶ καλὸν καὶ τί τερπνόν, νὰ συγκοιτοῦν ἐν ὁμοίᾳ ἀδελφοί² καὶ ὁ Παῦλος συνεβούλευε νὰ μὴ ἐγκαταλείπουν τὴν σύναξιν των καὶ τὴν τακτικὴν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνάντησιν των³. Διότι αὐτὸ εἶναι ἕνα ἐπὶ πλέον σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον διαφέρομεν ἀπὸ τὰ ζῶα καὶ ὑπερέχομεν αὐτῶν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ πόλεις ἐκτίσαμε καὶ ἀγοράς καὶ κατοικίας, ὅχι θέθαια διὰ νὰ συγκοιτοῦμε μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ εἰμεθα ἀγαπημένοι.

Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἡ φύσις μας ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὸν Δημιουργὸν Θεὸν ἀθάνατη καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἐπαρκεῖ πλήρως εἰς τὸν ἑαυτὸν της, ὁ Θεὸς οἰκονόμησε κατὰ τὸν καλλίτερον καὶ συμφερότερον τρόπον αὐτὴν τὴν ἀδυναμίαν μας, μὲ τὸ νὰ ἀναπληρώσῃ αὐτὴν μὲ τὴν ὠφέλειαν τὴν προερχομένην ἀπὸ τὴν ἰκανότητα πού ἔχομεν νὰ συγκροτοῦμε πόλεις καὶ νὰ ζοῦμε ἐνωμένοι. Δι' αὐτὸ συνεστήθη κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ τὸ Μυστήριον τοῦ γάμου, διὰ νὰ ἀναπληρῶνται ἀμοιβαίως ἡ ἑλλειψις τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ ἡ ἀθάνατος φύσις μας νὰ καταστή τὸσον αὐτάρκης, ὥστε αὐτὴ ἂν καὶ ἐδημιουργήθη θνητὴ νὰ διατηρῇ διὰ τῆς διαδοχῆς τὴν ἀθανασίαν ἐπὶ πολὺ. Καὶ ἔκρηπε μὲν νὰ ἀσχοληθῶμεν περισσότερον μὲ αὐτὸν τὸν λόγον, ὁ ὅποιος φανερώνει τί κερδίζουμ καὶ πόσον ὠφελοῦνται μεταξύ των, ὅσοι ἐνώνουνται μὲ τὰ θεσμὰ τῆς γνησίας καὶ εὐακρινούς καὶ ἐν ἀγάπῃ αὐτῆς ἐνώσεως, ἀλλὰ τώρα ἐπιτελεῖ νὰ ἀσχοληθῶ-

2. Ψαλμ. 132, 1.

3. Ἐφρ. 10, 25.

μεν με άλλο θέμα, χάριν τοῦ ὁποίου καὶ ἐλέγησαν αὐτά.

Διότι ὁ Ἄνδρέας, ἀφοῦ ἔμεινε κοντά εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀφοῦ ἔμαθεν ὅσα ἀκριβῶς ἔμαθε, δὲν ἐκράτησε τὸν θησαυρὸν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλ' ἔτρεξε γρήγορα εἰς τὸν ἀδελφὸν του, διὰ νὰ τοῦ μεταδώσῃ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἔλαθε. Διαιτῶ, ὁμοίως, ὁ Ἰωάννης δὲν εἶπε, τί ἀκριβῶς συνεζήτησεν ὁ Χριστὸς με αὐτούς; Ἀπὸ ποῦ δὲ γίνεται φανερόν, ὅτι δι' αὐτὸ ἔμειναν κοντά Του; Αὐτὸ ἔγινε φανερόν εἰς ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τὰ προηγούμενα, εἶναι δυνατόν ὁμοίως νὰ μάθωμεν καὶ τώρα ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἀνεγνώσθησαν σήμερον. Διότι κίτταζε τί λέγει αὐτὸς πρὸς τὸν ἀδελφὸν του: «Εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν, ὃς ἐρμηνεύεται Χριστός»⁴. Εἶδες, λοιπόν, με ποῖον τρόπον ἐφάνερασε, με μίαν συντομοτάτην φράσιν, ὅσα ἔμαθε; Ἐπὶ πλέον δὲ ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψιν αὐτήν, ποῦ ἔκαμε πρὸς τὸν ἀδελφὸν του, ἐφάνερασε καὶ τὴν δύναμιν τοῦ διδασκάλου, ὁ ὁποῖος ἔπεισεν αὐτούς καὶ τὴν ἰδικὴν τους προθυμίαν, οἱ ὅποιοι ἀνέκαθεν καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἐρευνοῦσαν αὐτὰ με ζῆλον καὶ προσοχὴν καὶ ἐφρόντιζαν νὰ μάθουν. Διότι ἡ λέξις αὐτή⁵ προέρχεται ἀπὸ ψυχρῆν, ἢ ὅποια ποιεῖ πολὺ καὶ ἀγωνιᾷ διὰ τὸν ἐρχομὸν Του καὶ ποθεῖ δικαίως τὴν παρουσίαν Του ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐκ Θεοῦ ἀνοαμένει αὐτήν καὶ ἡ ὅποια μόλις ἐφάνη Ἐκεῖνος, ποῦ ἀνέμενεν, ἐπληρώθη ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐχάρηκε πολὺ καὶ ἔσπευσε νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς ἄλλους τὴν μεγάλην εἰδησίαν καὶ τὴν χαρὰν του. Αὐτὴ ἡ λέξις φανερῶναι ἀδελφικὸν ἐνδιαφέρον, πραγματικὴν μεταξὺ συγγενῶν ἀγάπην, εἰλικρινῆ διάθεσιν παροχής βοήθει-

4. Ἰωάν. 1, 42.

5. Ἐννοεῖ τὴν πρώτην λέξιν τῆς φράσεως, ποῦ ἀναλύει ἐξῆς τὸ ρήμα «εὐρήκαμεν».

ας εἰς ἄλλους πρὸς μελέτην καὶ κατανοήσιν τῶν πνευματικῶν.

Ἄκουσε, ὁμοίως καὶ αὐτόν, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ ἀκολούθως διὰ τὸν Μεσσίαν με τὸ ἄρθρον. Διότι δὲν εἶπε: «Μεσσίαν», ἀλλὰ «τὸν Μεσσίαν», τὸ ὅποιο φανερῶναι ὅτι ἀνέμεναν τὸν ἕνα, τὸν μοναδικὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει τίποτε κοινὸν πρὸς τοὺς ἄλλους. Κίτταξε, ὁμοίως καὶ τὴν προθυμίαν με τὴν ὅποιαν ἀκούει ὁ Πέτρος καὶ τὴν προσήλωσίν του, τὴν ὅποιαν ἐδειξεν ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμῆν. Ἐπειδὴ καθόλου δὲν ἀδιαφόρησεν, ἀλλ' ἔτρεξεν ἀμέσως, καθ' ὅσον λέγει: «ἔφερον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν». Ἄλλ' ἂς μὴ τοῦ ἀποδώσῃ κανεὶς ἐπιπολαιότητα καὶ ἀφέλειαν, ἐπειδὴ ἐδέχθη τὸν λόγον τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἐπίστευσεν ἀμέσως, χωρὶς νὰ ζητήσῃ νὰ μάθῃ πολλὰ, διότι εἶναι φυσικὸν καὶ ὁ ἀδελφὸς νὰ τοῦ ἐξέθεσε τὰ γεγονότα ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς, ἀλλ' οἱ Εὐαγγελισταί, χάριν συντομίας, περιέκοψαν ἀπὸ παντοῦ πολλὰ. Ἄλλωστε, δὲν ἐλέγη καθόλου ὅτι ἐπίστευσεν ἀπλῶς, ἀλλ' ὅτι «ἔφερον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν»⁶, διὰ νὰ τὸν ἐμπιστευθῇ, λοιπόν, εἰς Ἐκεῖνον, ὥστε τὰ πάντα νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦν. Καὶ διότι καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς παρευρίσκετο ἐκεῖ καὶ συνέβουλεν εἰς ἕνα αὐτὰ, Ἐάν δὲ ὁ Βαπτιστῆς Ἰωάννης, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι εἶναι Ἄμνός τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι βαπτίζει με Πνεῦμα Ἁγίον, ἀφῆσε νὰ μάθωμεν ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν ἀκριβέστερα καὶ πληρέστερα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ Πρόσωπον καὶ τὴν Ἀποστολήν Του, πολὺ περισσότερον ὁ Ἄνδρέας θὰ ἐνεργοῦσε παρομοίως, ὁ ὁποῖος ὁ ἴδιος μὲν δὲν εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ἐπαρκοῦσε, με ὅσα ἐγνώριζε, διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ πάντα, εἰς αὐτὴν δὲ τὴν πηγὴν τοῦ φωτός προσεῖλικε τὸν ἀδελφὸν του με τὴν προθυ-

6. Ἰωάν. 1, 43.

μίαν και χαράν, ὥστε ἑκαίνας οὐτε νά προφθάσῃ κἀν νά σκεφθῆ νά παραμελήσῃ και ἀναθάλῃ τὸν πρὸς Ἐκεῖνον ἐρχομὸν του. «Και τὸν ἐκκύταξεν ὁ Ἰησοῦς και τοῦ εἶπε· Σὺ εἶσαι ὁ Σίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάν· σὺ θὰ ὀνομασθῆς Κηφᾶς, τὸ ὅποιον μεταφράζεται Πέτρος»⁷. Ἀρχίζει, λοιπὸν, ἐδῶ νά ἀποκαλύπτῃ τὰ τῆς θεότητος και ὀλίγον κατ' ὀλίγον νά φανερώνῃ αὐτὴν ἀπὸ τὰς προφητείας. Παρομοίως ἔκαμε και μὲ τὸν Ναθαναὴλ και μὲ τὴν Σαμαρειτίδα γυναῖκα.

8'. Διότι οἱ προφῆται δὲν προσθέτουν ὀλιγότερον ἀπὸ τὰ θαύματα, ἐπὶ πλεόν δὲ ἔχουν τὸ ἀνεπίδεικτον. Διότι τὰ μὲν θαύματα παρ' ἄλλην τὴν σπουδαιότητά τους εἶναι δυνατὸν τοῦλάχιστον νά προσβληθοῦν ἀπὸ τοὺς ἀνοήτους, διότι, καθὼς θεοαἰώνει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, ἔλεγαν περὶ τοῦ Χριστοῦ ὅτι «ἐμὲ τὴν σοφίαν τοῦ Βεελζεβοῦλ θγάζει τὰ δαιμόνια»⁸, ἐνῶ διὰ τὴν προφητείαν οὐδέποτε ἐλέγχθη κατὰ τέτοια. Διὰ τὸν Σίμωνα λοιπὸν και τὸν Ναθαναὴλ αὐτὸν τὸν τρόπον διδασκαλίας ἐχρησιμοποίησε, διὰ τὸν Ἄνδρέα ὅμως και τὸν Φίλιππον δὲν ἔκαμε τὸ ἴδιο. Διαιτὶ, λοιπὸν; Διότι ἐκεῖνοι εἶχαν μὲν μὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου προπαρασκευασθῆ ἔχι ὀλίγον, ὁ Φίλιππος δὲ ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν παρόντων, ἐλάμβανεν ἀξιώπιστον τεκμήριον πίστεως. «Σὺ εἶσαι ὁ Σίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάν· σὺ θὰ ὀνομασθῆς Κηφᾶς, τὸ ὅποιον μεταφράζεται Πέτρος». Ἀπὸ τὸ παρὸν γίνεται ἀξιώπιστον και τὸ μέλλον. Διότι Ἐκεῖνος, ποῦ ἀπεκάλυψε τὸν Πατέρα τοῦ Σίμωνος και ἀνέφερε τὸ ὄνομά του, εἶναι φανερὸν ὅτι ἐγνώριζε και τὸ μέλλον. Καὶ ἡ προφητεία ἔγινε μαζί μὲ ἔπαινον. Αὐτὴ δὲ ἡ ἐγκωμιαστικὴ πρόρρησις δὲν ἦταν κολακεύοντος,

7. Ἰωάν. 1, 43.

8. Ματθ. 12, 24.

ἀλλὰ τοῦ προλέγοντος τὸ μέλλον και τοῦτο γίνεται φανερόν μετὰ ταῦτα.

Παρατήρησε, λοιπὸν, ἐπ' αὐτοῦ, μὲ πόσῃ αὐστηρότητι ὀμιλεῖ πρὸς τὴν Σαμαρειτίδα, εἰς τὴν ὅποιαν μαζί μὲ πολὺ αὐστηροῦς ἐλέγχους ἀποκαλύπτει τὴν ζωὴν τῆς «διότι πάντα, λέγει, ἄνδρας ἑλασες και ἐκεῖνος τὸν ὅποιον ἔχεις τώρα δὲν εἶναι ἄνδρας σου»⁹. Τοιοῦτοτρόπως και ὁ Πατὴρ Του, καταφερόμενος κατὰ τῆς εἰδωλολατρίας, πολὺν λόγον κάμνει περὶ προφητείας, διότι λέγει· «Ἄς σὰς ἀναγγελοῦν (οἱ ἀστρολόγοι) τί πράκεται νά σὰς συμβῆ!»¹⁰ και πάλιν· «Ἐγὼ προσήγγειλα τὴν ἀπελευθέρωσίν σας και σὰς ἔσωσα, και δὲν ὑπῆρχε σὲ σὰς ἕνος Θεός»¹¹ και συνεχῶς διὰ μέσου ὀλοκλήρου τῆς προφητείας αὐτὸ παρουσιάζει και διαρκῶς εἰς αὐτὸ ἐπανέρχεται. Διότι αὐτὸ κυρίως και πρωτίστως εἶναι ἔργον Θεοῦ, τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἤμπορούσαν μὲ κανένα τρόπον οὐτε κἀν νά μμηθοῦν οἱ δαίμονες, ἔστω και ἂν ἐπιμόνος τὸ ἐπιδικῶν αὐτὸ. Διότι τὰ μὲν θαύματα θὰ ἤμπορούσαν νά θεωρηθοῦν και φαντασία, ἐνῶ ἡ προφητεία, διὰ τῆς ὅποιας προλέγονται μὲ ἀκρίθειαν τὰ μέλλοντα, ὡς ἀποκλειστικὴ τῆς ἀφόδρου ἐκείνης θείας φύσεως ἐνέργεια, οὐδέποτε ἐθεωρήθη ὡς τοιαύτη.

Ἐάν δὲ ἀναφέρεται ὀπουδήποτε ὅτι και οἱ δαίμονες κατάρθωσαν τοῦτο, πράκεται περὶ ἀπάτης, καθ' ὅσον οἱ ἀνοητότεροι ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐξαπατηθέντες ὅτ' αὐτῶν ἀπέδωσαν και εἰς αὐτοὺς τὴν δύναμιν νά προλέγουν τὰ μέλλοντα. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς και τὰ μαντεία τους ἀπεκαλύφθησαν παντοῦ και ἐφάνη καθαρά ἡ ἀπά-

9. Ἰωάν. 4, 18.

10. Ἦσ. 47, 13.

11. Ἦσ. 43, 12.

τη τους. Ὁ δὲ Πέτρος δὲν ἀπακρίθη τίποτε εἰς δια αὐτά, διότι δὲν ἐγγώριζεν ἀκόμη τίποτε σαφῶς καθ' ὅσον τότε ἀμάθεινε. Πρόσεξε ἑμῶς καὶ τοῦτο, ὅτι οὔτε πάλιν ἡ προφητεία ἐξετέθη ἐδῶ ἀλόκληρος, διότι δὲν εἶπεν «Ἐγὼ θὰ σὲ μετονομάσω Πέτρον, καὶ θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν σταθερὰν πέτραν τῆς πίστεως», ἀλλὰ «σὺ θὰ ὀνομασθῆς Κιῆφας», μολονότι ἐκεῖνο θὰ ἦταν ἀπόδειξις μεγαλύτερας ἀσθεντίας καὶ δυνάμεως. Ὁ Χριστὸς, ἑμῶς, δὲν ἀποκαλύπτει ἀμέσως καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅλην τὴν ἐξουσίαν του, ἀλλ' ὁμιλεῖ προηγουμένως κατὰ τρόπον ταπεινότερον. Μόλις, λοιπόν, ἔδωσε ἀπόδειξιν τῆς θεότητός Του, τότε ἐξέθεσεν αὐτὸ κατὰ τρόπον ἀσθεντικότερον, διὰ τῶν ἐξῆς: «Μακάριος εἶσαι, Σίμων, διότι ὁ Πατὴρ μου σοῦ ἀπεκάλυψε τοῦτο»¹² καὶ πάλιν «καὶ ἐγὼ σοῦ λέγω, ὅτι σὺ εἶσαι Πέτρος καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν πέτραν τῆς πίστεως θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν μου»¹³.

Αὐτὸν μὲν λοιπὸν τὸν ὀνόμασε ταιουτοτρόπως, τοὺς δὲ περὶ τὸν Ἰακώβον, ὀνόμασεν υἱοὺς θρονῆς¹⁴. Διατί, ἑμῶς, πράττει τοῦτο; Ἐπειδὴ θέλει νὰ φανερώσῃ ὅτι αὐτὸς εἶναι, πού ἔδωσε καὶ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ ὁ ὁποῖος μετέβαλε καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, μετονομάσας τὸν Ἀβραάμ Ἀβραάμ, τὴν Σάραν Σάρραν καὶ τὸν Ἰακώβ Ἰσραήλ. Καὶ εἰς πολλοὺς μὲν ἔδωσεν ἀπὸ τῆς γεννησῶς τοὺς τὰ ὀνόματα, ὅπως εἰς τὸν Ἰσαάκ, τὸν Σαμῶν, τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἠσαίου καὶ τοῦ Ὠσέ, εἰς ἄλλους δὲ μετέβαλε τὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια τοὺς εἶχαν δώσει οἱ γονεῖς τους ἀρχικῶς, ὅπως συνέβη μὲ τοὺς προαναφερθέντας καὶ μὲ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ.

12. Ματθ. 16, 17.

13. Ματθ. 16, 18.

14. Πρβλ. Μάρκ. 3, 17.

Συνήθιζαν δὲ οἱ παλαιοὶ καὶ τοῦτο, νὰ δίδουν τὰ ὀνόματα ἀνάλογα μὲ τὰς περιστάσεις καὶ τὰ γεγονότα, πρῶγμα πού ἀκριβῶς ἔκαμε καὶ ὁ προφήτης Ἠλίας. Καὶ αὐτὸ δὲν γίνεται ἀπλῶς καὶ τυχαίως, ἀλλὰ διὰ τὰ τοὺς ὑπεθυμίζῃ ἢ προσηγορία ἐκείνη τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὰ ὑπεθυμίζῃ συνεχῶς εἰς τοὺς ἀκούοντας τὴν διὰ τῶν ὀνομάτων πραγματοποιηθεῖσαν προφητείαν. Τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸν Ἰωάννην¹⁵ ὀνόμασεν ἐξ ἀρχῆς. Διότι εἰς αὐτοὺς μὲν, πού ἡ ἀρετὴ ἐπρόκειτο νὰ λάμψῃ ἀπὸ τὴν πρώτῃν ἡλικίαν, ἀπὸ τότε ἐδίδοντο τὰ ὀνόματα, εἰς ἐκείνους δὲ, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο μετὰ ταῦτα νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς, μετὰ ταῦτα προσετίθετο καὶ τὸ τιμητικὸν ὄνομα.

γ'. Ἀλλὰ τότε ὁ καθένας ἔπαυσε διαφορετικῶν ὀνομα, ἐνῶ τῶρα ἓνα ὄνομα ἔχομεν ὅλοι ἡμεῖς, τὸ ὅποιον εἶναι τὸ ἀνώτερον καὶ θραιότερον ὄνομα τῶν ὀνομάτων, τὸ τιμητικὸν ὄνομα «χριστιανός»¹⁶ καὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ καὶ «φίλοι» καὶ «σῶμα»¹⁷. Εἶναι δὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα, τὸ

15. Τὴν πληροφορίαν μὲς εἶδει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς (Λουκ. 1, 13). Τὸ ὄνομα Ἰωάννης σημαίνει θεόφιλος. Πρόκειται βεβαίως περὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.

16. Οἱ ὁποῖοι τοῦ Χριστοῦ ὀνομάσθησαν χριστιανοὶ πρῶτην φορὰν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν (πρβλ. Πραξ. 11, 26). Τὸ ὄνομα αὐτὸ, τὸ ὅποιον ἐπεκράτησε γενικῶς ἀπὸ τοῦ δευτέρου αἰῶνος, ἀφιέλεται εἰς τοὺς ἐθνικοὺς τῆς Ἀνατολῆς, οἱ ὅποιοι εἴτε πρὸς διάκρισιν τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τῶν ἄλλων θρησκευτικῶν ὁμάδων τῆς πόλεως, εἴτε χλευαστικῶς — ἢ το ἀπακατήσας ἐπ' αὐτοὺς ἢ ἀναγνώρισις ὡς ἀρχηγὸ ἑνός... καταχωρημένου — ὀνόμαζον αὐτοὺς ταιουτοτρόπως. Ἐν τούτοις οἱ χριστιανοὶ τὸ διετήρησαν καὶ ἀπέδειξαν ὅτι ἡ ἀληθὴς δύναμις ἐυρίσκεται κοντὰ εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν.

17. Οἱ χριστιανοὶ ἀποκαλοῦνται υἱοὶ τοῦ Θεοῦ (Λουκ. 20, 36) καὶ ἐφίλοι τοῦ Χριστοῦ (Ἰωάν. 15, 14) καὶ σῶμα (Ρωμ. 12, 5 καὶ Α' Κορ. 10, 17), τοῦ ὁποῦ κεφαλὴ εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστός.

περισσότερον ἅπ' ἄλλα τὰ ἄλλα ἱκανὸν νὰ μᾶς ὑψώσῃ πνευματικῶς καὶ νὰ μᾶς κάμῃ προθυμότερους εἰς τὴν προσπάθειάν μας διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἀρετῆς. Ἐμεῖς, λοιπόν, ποῦ, ὡς ὁπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ, φέρομεν τὸ ὄνομά Του, ἀντιλαμβανόμενοι τὴν ὑπερβολικῶς μεγάλην ἀξίαν τοῦ τιμητικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ὅς μὴ προβαίνωμεν εἰς πράξεις ἀναξίας αὐτοῦ. Διότι τοιοῦτοτρόπως μᾶς ὠνόμασεν ὁ Παῦλος. Πρέπει νὰ καταλάβωμε καλὰ τὸ νόημά του καὶ νὰ σεβασθῶμεν τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας του. Διότι, ἂν κάποιος, ποῦ φέρει τὸ ὄνομα κάποιου ἐνδόξου στρατηγοῦ, ὡς ὁπαδός του, ἢ καὶ κάποιου ἄλλου ὁπωσδήποτε λαμπροῦ ἀνδρός, αἰσθάνεται ὑπερήφανος, ὅταν ἀκούῃ νὰ τὸν ὀνομάζωμεν μὲ τὸ ὄνομα ἐκείνου ἢ τοῦ ἄλλου μεγάλου ἀνδρός καὶ θεωρεῖ τὸ ὄνομα ὑψηλὸν καὶ μέγα ἀξίωμα καὶ κάμνει τὰ πάντα, ὥστε νὰ μὴ προσβάλῃ μὲ τὴν δεικνυμένην ταπεινότητα καὶ ἐπ' ἐλάχιστον ἐκείνου τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα φέρει, ἡμεῖς, ποῦ δὲν φέρομεν τὸ ὄνομα, ὡς ὁπαδοὶ του, κάποιου στρατηγοῦ, οὔτε κάποιου ἄλλου ἀρχόντος οὐδεδήποτε ἀπὸ τοὺς ἐπιγίους, οὔτε ἀγγέλου, οὔτε ἀρχαγγέλου, οὔτε τῶν Σεραφίμ, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως αὐτῶν, τοῦ Χριστοῦ, φέροντες τὸ τιμητικὸν ὄνομα, δὲν πρέπει καὶ τὴν ζωὴν μας ἀκόμη νὰ δώσωμεν, ὥστε νὰ μὴ προσβάλωμε ἐκείνου, ποῦ μᾶς ἐτίμησε; Δὲν γνωρίζετε, πόσον τιμῶνται, τὰ περιβάλλοντα τὸν βασιλεῖα, βασιλικά τάγματα τῶν ἀσπιδοφόρων καὶ λογχοφόρων; Ἔτσι καὶ ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἠξιώθημεν τῆς μεγάλης τιμῆς νὰ γίνωμεν ὁπαδοὶ Του καὶ νὰ εὐρεθῶμεν πλησίον Του καὶ μάλιστα πολὺ πλησιέστερα ἀπὸ τοὺς προαναφερθέντας καὶ τάσον περισσότερο πλησιέστερα, ὅσον περισσότερο αὐτῶν τὸ σῶμα εὐρίσκεται πλησίον τῆς κεφαλῆς καὶ συνδέεται ἀρρήκτως πρὸς αὐτήν, ὀφειλομένον νὰ πράττωμεν τὰ πάντα, ὥστε νὰ μιμηθῶμεν κατὰ πάντα τὸν Χριστόν.

Τί, λοιπόν, λέγει ὁ Χριστός; «Αἱ ἀλώπεκες ἔχουν

φωλεὰς καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατοικίας, ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει ποῦ νὰ κλίνη τὴν κεφαλὴν»¹⁸. Αὐτό, λοιπόν, θὰ ἀπαιτησώμεν ἀπὸ σᾶς, τὸ ὁποῖον ἐνδεχομένως φωνῇ φορτικὸν καὶ ἐπαχθὲς εἰς τοὺς πολλούς. Δι' αὐτὸ ἀφήνω μὲν αὐτὴν τὴν ἀκρίθειαν¹⁹ ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας σας, ἀξίω ἡμῶν νὰ μὴ ἀφοσιώσθε εἰς τὰ χρήματα, ἀλλ' ὅπως ἐγὼ ἀποφεύγω τὴν ὑπερβολὴν, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀρετὴν, ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας τῶν πολλῶν, ἔτσι καὶ σεῖς πρέπει νὰ ἀποφεύγετε τὴν ὑπερβολὴν, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν κακίαν. Καὶ ὅχι μόνον νὰ ἀποφεύγετε τὴν κακίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ προχωρῆτε πολὺ πέραν αὐτῆς. Δὲν κατηγορῶ ἐκείνους, ποῦ ἔχουν οἰκίας καὶ ἀγρούς καὶ χρήματα καὶ ζῶα, ἀλλὰ θέλω νὰ κατέχετε αὐτὰ ἀσφαλῶς καὶ κατὰ τρόπον ἀρμόζοντα. Ἀλλὰ τί σημαίνει, νὰ κατέχετε αὐτὰ κατὰ τρόπον ἀρμόζοντα; Σημαίνει τοῦτο, νὰ κατέχετε αὐτὰ ὡς δεσπότης καὶ ὅχι ὡς δοῦλοι, ὥστε νὰ εἰσθε κυριαρχοῦ αὐτῶν καὶ ὅχι νὰ κυριαρχήσθε ἀπὸ αὐτὰ, ὥστε νὰ χρησιμοποιήτε αὐτὰ καλῶς καὶ ὅχι νὰ χρησιμοποιήτε αὐτὰ κακῶς.

Δι' αὐτὸ ἀλλῶστε ἔχουν ὀνομασθῆ χρήματα, διὰ νὰ μεταχειριζόμεθα αὐτὰ ὠφελιμότερον τὰς ἀνάγκας τῶν συναθρώπων μας, ὅχι διὰ νὰ τὰ φυλάττωμεν ἀχρησιμοποίητα. Αὐτὸ δὲ τὸ τελευταῖον εἶναι ἴδιον ὠφελήτου, ἐνῶ τὸ πρῶτον εἶναι ἴδιον δεσπότητος. Ἴδιον τοῦ δοῦλου εἶναι νὰ φυλάττῃ τὰ χρήματα, ἴδιον τοῦ κυρίου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἔχει μεγάλην ἐπ' αὐτῶν ἐξουσίαν, εἶναι νὰ ἐξοδεύῃ αὐτὰ. Δὲν ἐπῆρες τὰ χρήματα δι' αὐτὸ, διὰ νὰ τὰ φυλάξῃς κρυμμένα, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ δια-

18. Λουκ. 9, 58.

19. Ἀναφέρεται εἰς τὴν σκέμιν, ποῦ ἐκφράζεται ἀπὸ τὸ προσώπων χωρίον. Ἐπαθεῖ λέλογομένην αὐστηρότητα.

μοιράσης. Ἐάν δὲ ὁ Θεὸς ἐπιθυμοῦσε νὰ φυλάσσωνται, δὲν θὰ τὰ ἐδίδεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ θὰ τὰ ἀφηνε νὰ παραμείνουν μονίμως εἰς τὴν γῆν. Ἐπειδὴ ἡμῶς ἐπιθυμία Του εἶναι αὐτὰ νὰ ἐξοδεύωνται, δι' αὐτὸ τὰ ἀφῆσε νὰ τὰ ἔχωμεν ἡμεῖς, διὰ νὰ τὰ δίδωμεν ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον. Ἄν δὲ τὰ κρατῶμεν κοντὰ μας, δὲν εἴμεθα πλέον δεσπότες καὶ ἐξουσιαστοὶ αὐτῶν. Ἐάν δὲ ἐπιθυμία σου εἶναι νὰ τὰ κάμῃς περισσότερα καὶ δι' αὐτὸ τὰ κρατῆς καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ ἀρίστη μέθοδος εἶναι νὰ τὰ σκορπίσῃς καὶ νὰ τὰ διαμοιράσῃς παντοῦ. Διότι οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ κερδίσῃς τίποτε χωρὶς νὰ δαπανήσῃς, οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ πλουτίσῃς χωρὶς νὰ υποβλήθῃς εἰς ἐξοδα καὶ ζημίας.

Αὐτὸ θὰ ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ τὸ διαπιστώσῃ καὶ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς. Αὐτὸν τὸν ὁρῶμεν ἀκολουθοῦν καὶ ὁ ἔμπορος καὶ ὁ γεωργός διότι καὶ οἱ δύο σκορπίζουν, ὁ μὲν πρῶτος τὰ χρήματα, ὁ δὲ δεύτερος τοὺς σπόρους. Καὶ ὁ μὲν ἔμπορος διαπλέει τὴν θάλασσαν διὰ νὰ σκορπίσῃ τὰ χρήματά του, ὁ δὲ γεωργὸς μαχθεὶ ἀλόκληρον χρόνον μὲ τὴν σπορὰν καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν του, εἰς τοὺς ὁποίους ἐσκορπίσε τοὺς σπόρους του. Ἐδῶ, ἡμῶς, δὲν χρειάζεται τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, δὲν χρειάζεται νὰ κατασκευάσωμεν πλοῖον, οὔτε νὰ ζεῦξωμεν θόδια καὶ νὰ ὀργώσωμεν γῆν, οὔτε νὰ ἀγωνιῶμεν διὰ τὰς ἀνωμόλους καιρικές συνθήκας, οὔτε πρέπει νὰ φορηθῶμεν τὴν πῶσιν τῆς χαλᾶζης, δὲν ὑπάρχουν ἐδῶ κύματα, οὔτε θράγος διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πορείαν μας. Αὐτὸ ἐδῶ τὸ ταξίδι καὶ αὐτὸς ἐδῶ ὁ σπόρος ἕνα μόνον χρειάζεται, νὰ ἀπορρίμωμεν τὰ ὑπάρχοντα, ὅλα δὲ τὰ ὑπόλοιπα Ἐκεῖνος ὁ Γεωργὸς θὰ τὰ κάμῃ, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Χριστὸς λέγει: Ὁ Πατὴρ μου εἶναι ὁ γεωργός²⁰.

20. Ἰωάν. 12, 1.

Πῶς, λοιπόν, δὲν εἶναι παράλογον ἐδῶ μὲν, ὅπου εἶναι δυνατόν ὅλα νὰ τὰ πάρωμεν ἀκόπως, νὰ παραμείνωμεν ὀκνηροὶ καὶ ἄδρανεῖς, ἐκεῖ δὲ, ὅπου χρειάζονται καὶ ἱερώτερες πολλοὶ καὶ κόποι καὶ φροντίδες καὶ ὅπου μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὸ μέλλον τῶν ἐλπίδων εἶναι ἀδηλον, νὰ ἐπιδεικνύωμεν κάθε προθυμίαν; Παρακαλῶ, λοιπόν, ἄς μὴ φερόμεθα τόσον ἀνοήτως ἐναντι τῆς ἰδικῆς μας σωτηρίας, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐγκαταλείψωμεν τὰ φορτικώτερα, ἄς τρέχωμεν γρήγορα πρὸς τὰ ἐδκολώτατα καὶ ἐπικερδέστερα, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα πρέπει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Κ' (20)

(Ίωάν. σ', 44-49)

«Τῆ ἐπαύριον ἠθέλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐξελεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ εὐρίσκει Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ Ἄκολούθει μοι. Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου» (Ίωάν. 1, 44).

α'*. «Εἰς κάθε ἐργατικὸν καὶ τίμιον ἄνθρωπον ὑπάρχει πλεονάσμα ἀγαθῶν»¹ λέγει ὁ παροιμώδης λόγος. Ὁ δὲ Χριστὸς ὑπανίσταται καὶ κάτω ἐπὶ πλέον, ὅταν λέγῃ: «Εκεῖνος ποῦ ζητεῖ εὐρίσκει»². Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἀπορῶ πῶς ὁ Φίλιππος ἠκολούθησε τὸν Χριστόν. Διότι ὁ μὲν Ἀνδρέας ἠκολούθησε τὸν Χριστόν, ἀφοῦ ἐπιληροφορήθη περὶ Αὐτοῦ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν

* Δύο βασικαὶ σκέψεις κυριαρχοῦν εἰς τὴν παράγραφον αὐτήν. Ἡ πρώτη ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Φιλίππου νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Χριστόν καὶ ἡ δευτέρα εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Ναθαναὴλ: «Ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι;». Καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πρώτην, ὁ Φίλιππος ἠκολούθησε τὸν Χριστόν ἢ διότι παρεκινήθη ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν περὶ τὸν Πέτρον καὶ ἠκουσε τὴν περὶ Αὐτοῦ μαρτυρίαν τοῦ Βαπτιστοῦ, ἢ διότι ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου «Ἄκολούθει μοι» τὸν προσεῖλκυσε κατὰ τρόπον θαυμαστόν. Ὁσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν δευτέραν, ὁ Ναθαναὴλ ὑπέβαλε τὸ ἐρώτημα αὐτὸ, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο προσωπιζόμενον νὰ ἐλθῆ ἀπὸ τὴν Βηθλεέμ.

1. Παροιμ. 14, 23.

2. Ματθ. 7, 8.

Βαπτιστὴν καὶ ὁ Πέτρος ἀφοῦ παρεκινήθη ἀπὸ τὸν Ἀνδρέαν, ἐνῶ ὁ Φίλιππος ἐπέισθη ἀμέσως καὶ τὸν ἠκολούθησε καὶ ἄχι μόνον τὸν ἠκολούθησεν, ἀλλ' ἐκήρυξεν Αὐτὸν καὶ εἰς ἄλλους, χωρὶς νὰ μάθῃ τίποτε ἀπὸ κανένα, παρὰ μόνον αὐτὸ τὸ «ἀκολούθησέ με», ποῦ τοῦ εἶπεν ὁ Χριστός. Διότι ἔστρεψεν ἀμέσως εἰς τὸν Ναθαναὴλ καὶ τοῦ εἶπεν: «Εκεῖνον, διὰ τὸν ὅποιον ἔγραψεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸν νόμον καὶ τὸν ὅποιον προσηγγεῖλαν οἱ προφῆται, τὸν εὐρήκαμεν»³. Βλέπεις πόσον καλὰ πληροφορημένος καὶ κατατοπισμένος ἦταν καὶ συνεχῶς ἐμελετοῦσεν ὅσα ἔγραψεν ὁ Μωϋσῆς καὶ ἀνέμενε τὴν παρουσίαν Του; Καὶ διότι τὸ «εὐρήκαμεν», φανεραίνει ὅτι πάντοτε τὸν ἀναζητοῦσαν.

«Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐπήγεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν». Διότι δὲν προσκαλεῖ κανένα κοντὰ του, πρὸς τὸν νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ἐνεργεῖ δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὄχι φυσικὰ ἀπλῶς καὶ τυχαίως, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικήν του σοφίαν καὶ σύνεσιν. Διότι, ἐὰν ὁ Ἰησοῦς τοὺς εἶχε προσεῖλκυσει κοντὰ του, χωρὶς αὐτοὶ μόνον τοὺς ἐξ ἰδίας προαιρέσεως καὶ τελείως ἀθόρμητως νὰ τὸν εἶχαν ἀκολουθήσει, ὑπῆρχε πιθανότης νὰ ἀπομακρυνθοῦν, ἐνῶ τώρα, ἔφ' ὅσον τὸν ἠκολούθησαν μόνον τοὺς καὶ χωρὶς καθόλου νὰ πιεσθοῦν, παρέμεναν κοντὰ Του σταθεροὶ καὶ πιστοὶ μαθηταί. Τὸν Φίλιππον, ὅμως, ὁ ὅποιος ἦταν περισσότερον γνώριμος εἰς Αὐτόν, τὸν προσεέκλεσε. Διότι τὸν ἐγνώριζε καλλίτερα, ἐπειδὴ ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἀφοῦ, λοιπὸν, παρέλαθε τοὺς μαθητάς, ἐπήγεν ἔπειτα εἰς ἀναζήτησιν τῶν ὑπολοίπων καὶ προσεῖλκυσε κοντὰ Του τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Ναθαναὴλ. Ἄλλ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς αὐτόν, τὸ γεγονός δὲν ἦταν τὸσον ἀξιοθαύμαστον, διότι καὶ ἡ φήμη

3. Ἰωάν. 1, 46.

τοῦ Ἰησοῦ εἶχεν ἀπλωθῆ εἰς ὀλόκληρον τὴν Συρίαν, τὸ ἀξιοθαύμαστον ὅμως μὲ τούς περὶ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωθον καὶ Φίλιππον ἦταν τοῦτο, ὅτι οὐκ ἴδιον μόνον πρὸ τῶν θαυμαστῶν φαινομένων ἐπέισθησαν, ἀλλὰ καὶ ὅτι, παρ' ἄλλον ποῦ κατήγοντο ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν, περιοχὴν, δηλαδὴ, ἀπὸ τὴν ὅποιαν οὐτε προφήτης ἐμφανίζεται οὔτε εἶναι δυνατόν κάποιον καλὸν νὰ προέλθῃ, ἐν τούτοις ἐπίστευσαν καὶ ἠκολούθησαν τὸν Χριστὸν. Διότι αὐτοὶ ἦσαν κάπως περισσότερον ἀπαίδευτοι καὶ ἀτίθασοι καὶ τραχεῖς.

Ὁ δὲ Χριστὸς ἀκριβῶς ἐξ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἀπέδειξε τὴν δυνάμιν του, ἐκ τοῦ γεγονότος, δηλαδὴ, ὅτι ἐξ αὐτῆς τῆς περιοχῆς, περιοχῆς ἣ ὅποια δὲν παρήγε κανένα καρπὸν, ἐξέλεξε τούς ἐπιλέκτους ἀπὸ τούς μαθητάς του. Ὁ Φίλιππος, λοιπόν, ἦταν φυσικόν, ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Πέτρον καὶ τῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι ἠκολούθησαν τὸν Χριστὸν καὶ ἀπὸ ὅσα ἤκουσε ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πρόσκλησιν τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ, ἣ ὅποια φυσικόν ἦταν νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν δημιουργίαν ἐσωτερικῆς καταστάσεως προθυμίας καὶ δεκτικότητος, νὰ ἀκολουθήσῃ Αὐτόν. Διότι γνωρίζει ὁ Χριστὸς ἐκείνους, ποῦ πρόκειται νὰ ἀναδειχθοῦν ἱκανοὶ καὶ κατὰλληλοι διὰ τὸ ἔργον του. Ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅμως, Ἰωάννης ὅλα αὐτὰ τὰ παραλείπει. Ὅτι ἐπρόκειτο, λοιπόν, ὁ Χριστὸς νὰ εἴθῃ τὸ ἐγνώριζε καλά, ὅτι ὅμως αὐτὸς ἦταν ὁ Χριστὸς, ποῦ ἀνεμένετο, τὸ ἀγνοοῦσε. Ταῦτο, ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι ἔμαθε ἢ ἀπὸ τὸν Πέτρον ἢ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀναφέρει ἐν συνεχείᾳ καὶ τὸν τρόπον τῆς καταγωγῆς του, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ὁ Θεὸς τούς ἀδυνάτους, ὡς πρὸς τὴν κοσμικὴν δυνάμιν καὶ σοφίαν, ἐπέλεξε ὡς μαθητάς του, προκειμένου δι' αὐτῶν νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ προαίτιον σχέδιόν Του διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. «Εὐρίσκει ὁ Φίλιππος

τὸν Ναθαναὴλ καὶ λέγει εἰς αὐτόν Ἐκείνον, διὰ τὸν ὁποῖον ἔγραψεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸν νόμον καὶ τὸν ὁποῖον προσήγγειλαν οἱ προφῆται, τὸν εὐρίσκαμεν. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ Ἰησοῦς, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ καὶ κατέγεται ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ». Ἄγει δὲ αὐτὰ, διὰ νὰ κάμῃ, μὲ τὴν ἀναφορὰν του εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ τοὺς προφῆτας, τὴν διήγησιν τοῦ ἀξιόπιστον καὶ νὰ διαθέσῃ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου εὐμενῶς τὸν ἀκροατήν. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ὁ Ναθαναὴλ ὅλα, ὅσα ἀνεφέροντο εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίας, εἶχεν ἐρευνήσει μὲ ἀκριβείαν καὶ μὲ κάθε εἰλικρίνειαν καὶ ἀντικειμενικότητα, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἐθεθαίωσε καὶ ἡ πραγματικότης ἀπέδειξε, εὐλόγως τὸν παρέπεμμεν εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ τοὺς προφῆτας, διὰ νὰ τὸν κάμῃ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν νὰ ἀποδεχθῇ καὶ ὁμολογήσῃ τὸν Χριστόν.

Δὲν πρέπει δὲ καθόλου νὰ θαυρωθῆς, ἐπειδὴ τὸν ἀπεκάλεσε υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ, διότι ἐθεωρεῖτο ἀκόμη μέχρι αὐτῆς τῆς στιγμῆς παιδί αὐτοῦ. Καὶ ἀπὸ ποῦ, Φίλιππε, εἶναι φανερόν ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Μεσσίας, ὁ ἀναμενόμενος Χριστὸς; Ποῖαν ἀπόδειξιν ἔχεις νὰ μᾶς παρουσιάσῃς; Διότι δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ τὸ διακηρύτῃς. Ποῖον ἀποδεικτικὸν σημεῖον εἶδες καὶ ἰσπίστευσε; Ποῖον θαῦμα; Δὲν εἶναι ἀκίνδυνον νὰ πιστεύῃς ἀσασάνιστα σὲ τέτοιου εἴδους πράγματα. Ποῖαν, λοιπόν, ἀπόδειξιν ἔχεις; Αὐτὴν, ποῦ εἶχε καὶ ὁ Ἀνθρέας, λέγει. Διότι καὶ ἐκείνος, μὴ δυνάμενος νὰ παραστήσῃ τὸν πλοῦτον, τὸν ὁποῖον εὐρίσκει καὶ νὰ περιγράψῃ μὲ λόγους τὸν θησαυρὸν, ὡδήγησε τὸν ἀδελφόν του εἰς τὸν ἴδιον τὸν εὐρεθέντα θησαυρὸν. Ἔτσι καὶ ὁ Φίλιππος δὲν ἐξήγησεν εἰς τὸν Ναθαναὴλ, διατὶ αὐτὸς, ποῦ εὐρίσκει, εἶναι ἐκείνος ὁ Χριστὸς, ποῦ ἀνεμένετο, οὔτε ἐξήγησε διατὶ προσήγγειλαν

4. Ἰωάν. 1. 46.

αυτόν οί προφήται, ἀλλ' ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸν Ἰβιον τὸν Ἰησοῦν, ἐπειδὴ ἦταν ἀπολύτως θέβαιος ὅτι δὲν θὰ ἀπειμακρύνετο ἀπὸ κοντά Του, ἀν εἶχε τὴν τιμὴν νὰ γευθῆ τὰ λόγια Του καὶ νὰ ἀκούσῃ τὴν διδασκαλίαν Του.

«Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ· ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Ἐλα καὶ θά ἴδῃς. Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναήλ νὰ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει δι' αὐτόν· Ἰδοὺ, ἕνας γνήσιος καὶ πραγματικὸς Ἰσραηλίτης, εἰς τὸν ὅποιον δόλος δὲν ὑπάρχει»⁵. Ἐπειδὴ εἶπεν· «Ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ ἡμπορεῖ νὰ προέλθῃ κάποιος καλός», ἐπαινεῖ καὶ θαυμάζει τὸν ἀνθρώπον. Καί, ὅμως, ἔπρεπε νὰ τὸν καταγγεῖλῃ. Δὲν ἔκαμεν, ὅμως, καθόλου αὐτό, διότι τὰ λόγια του δὲν ἦταν ἀποτελεσμα ἀπιστίας, οὔτε ἀξία τιμωριῶν, ἀλλ' ἐπαίνων. Πῶς καὶ διατεί; Διότι ὁ Ναθαναήλ εἶχεν ἐρευνησεῖ καὶ ἐγνώριζε καλλίτερα ἀπὸ τὸν Φίλιππον τοὺς προφήτας. Καὶ φυσικὰ εἶχε μάθει ἀπὸ τὰς Γραφάς, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν Βηθλεέμ καὶ ἀπὸ τὸ χωριό, εἰς τὸ ὅποιον ἐγεννήθη καὶ ἐμεγάλωσεν ὁ Δαβὶδ⁶. Αὐτὸ, λοιπόν, ἐπιστεύετο καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ ὁ Προφήτης Μιχαίας αὐτὸ ἐκήρυττεν ἀπὸ τῶν παλαιωτάτων χρόνων καὶ ἔλεγε· «Καὶ σὺ, Βηθλεέμ, δὲν εἶσαι καθόλου ἢ πλέον ἀσημαντος ἀπὸ τὰς πρωτευούσας πόλεις, ποὺ ἡγεμονεῦον εἰς τὴν χώραν τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, διότι ἀπὸ σέ θὰ θγῆ ἄρχων, ὁ ὁποῖος θὰ ποιμάνῃ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ»⁷. Ὅταν, λοιπόν, ἤκουσεν ὅτι ὁ Χριστὸς προήρχετο ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ, ἐθροισθῆθαι καὶ ἀπόρησε, διότι ἡ εὐχάριστη κατὰ πάντα ἀνακοίνωσις τοῦ Φιλίππου, ἀπ' ὅτι ἐγνώριζε, δὲν ἐφαίνετο νὰ συμ-

5. Ἰωάν. 1, 47 καὶ 48.

6. Ἰωάν. 7, 42.

7. Ματθ. 2, 6 καὶ Μιχ. 5, 2.

φωνῆ μὲ τὴν προφητείαν. Ἀλλὰ πρόσεξε τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ἐπιεικίαν του καὶ εἰς τὴν ἀμφιβολίαν του ἀκόμη. Διότι δὲν εἶπεν ἀμέσως· «Μὲ ἔξαπατᾷς, Φίλιππε, καὶ ψεύδουσαι, δὲν πιστεύω εἰς τὰ λόγια σου, οὔτε ἔρχουμι διὰ νὰ διαπιστώσω τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν». Ἐμαθα ἀπὸ τοὺς προφήτας ὅτι ὁ Χριστὸς πρέπει νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν Βηθλεέμ, σὺ δὲ μοῦ λέγεις ὅτι τὸν εὐρήκεις καὶ ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ. Λοιπόν, δὲν εἶναι αὐτὸς ποὺ εὐρήκεις ὁ ἀναμενόμενος, ὁ Μεσσίας». Ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ τί; Προσῆλθε καὶ αὐτὸς, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ δείξῃ, θάσει τῶν μαρτυριῶν τῶν Γραφῶν, τὰς ὁποίας ἐγνώριζε μὲ κάθε ἀκριβείαν, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ καὶ ὅτι εἶναι συνεπὲς ἀδύνατον ὡς πρὸς τὸ ζήτημα αὐτὸ νὰ ἀλλάξῃ τὰς πεποιθήσεις του, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησε νὰ περιφρονηθῇ ἐκεῖνον ποὺ τοῦ ἀνεκοίνωσε τὸν μεγάλον πόθον, τὸν ὅποιον εἶχε διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἐκατάλαθεν ὅτι ἦταν φυσικὸν ὁ Φίλιππος νὰ ἔκαμε λάθος ὡς πρὸς τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς τοῦ Χριστοῦ.

θ'*. Πρόσεξε, ὅμως, καὶ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὅποιον ἀρνεῖται νὰ δεχθῆ τὴν πληροφορίαν τοῦ Φιλίππου, πόσον ἥπιος καὶ ἐπιεικὴς εἶναι καὶ πῶς ὑπὸ τύπον ἐρωτή-

* Διὰ τὸ οἱ προφήται ἀνομάζον τὸν Χριστὸν «Ναζωραῖον» καὶ διατί ὁ Χριστὸς λέγει εἰς τὸν Ναθαναήλ ἐπὶ τοῦ σε Φίλιππον φαίνουσι, οὐτα ὑπὸ τὴν οὐκην, εἶδον σε; Εἰς τὸ πρῶτον ἐρώτημα βίβεται ἡ ἀπάντησις, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνομάσθη Ναζωραῖος, ἐπειδὴ ἀνέτρεψεν εἰς τὴν Ναζαρέτ, εἰς τὸ δεύτερον ἐρώτημα, ἐπειδὴ ἦβελ νὰ κάμῃ τὸν Ναθαναήλ νὰ βεβαιωθῆ ὅτι αὐτὸς εἶναι πραγματικὸς ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας. Τέλος, εἰς τὴν τρίτην παράγραφον τὸ θέμα εἶναι ἡθικόν. Ὁ θεὸς Χρυσόστομος συμβουλεύει τοὺς Χριστιανούς, νὰ μὴ ἀγαποῦν μὲ λόγους μόνον τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἔργα, διότι καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν αὐτοὺς μέχρι θανάτου.

σεως διετόπωσε τὴν ἐπιφύλαξιν του. Διότι δὲν εἶπεν «Ἡ Γαλιλαία δὲν φέρεי κανένα καλό», ἀλλὰ τί; «Ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ ἤμπορεῖ νὰ προέλθῃ κάποιο καλό;»⁸. Ἀλλὰ καὶ ὁ Φίλιππος ἦταν ἐξαιρετικὰ συνेतός. Διότι δὲν δυσηρεστήθη, οὔτε ἀγανάκτησε διὰ τὸν δισταγμὸν καὶ τὴν ἀμφιβολίαν τοῦ Ναθαναήλ⁹, ἀλλ' ἐπέμενε νὰ τὸν οδηγήσῃ κοντὰ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐφανέρωσεν ἔτσι ἐξ ἀρχῆς εἰς ἡμᾶς τὴν ἀρμόζουσαν εἰς Ἀπόστολον ἐπιμονὴν καὶ καρτερίαν. Ἐνεκα τούτων λέγει καὶ ὁ Χριστός «Ἴδοῦ, ἕνας γνήσιος καὶ πραγματικὸς Ἰσραηλίτης, εἰς τὸν ὁποῖον δόλος δὲν ὑπάρχει»¹⁰. Ὡστε ὑπάρχει καὶ πονηρὸς καὶ ἀνείλικρινής Ἰσραηλίτης. Αὐτός, ὅμως, δὲν ἦταν τέτοιος, διότι, λέγει, ὅτι ἡ κρίσις του παρέμεινε σταθερά, ἀδέκαστος καὶ ἀμετακίνητος. Τίποτε δὲν εἶπεν ἀπὸ διώθειν εὐνοίας, οὔτε ἀπὸ ἀπέχθειαν. Παρ' ὅλον ὅτι Ἰουδαῖοι ἤσαν ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι ἀπήνησαν ὀρθῶς, ὅταν ἠρωτήθησαν ποῦ γεννᾶται ὁ Χριστός, ὅτι γεννᾶται εἰς τὴν Βηθλεὲμ καὶ ἀνέφεραν μάλιστα καὶ τὴν μαρτυρίαν, τὴν ἐξῆς: «Καὶ οὐ, Βηθλεὲμ, δὲν εἶσαι καθόλου ἢ πλεόν ἀσημαντός ἀπὸ τὰς πρωτευούσας πόλεις, ποῦ ἡγεμονεῖον εἰς τὴν χώραν τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα»¹¹. Ἀλλ' ἐκείνοι μὲν ἐθεθαίοναν αὐτὰ προτοῦ νὰ τὸν ἴδωῖν, ἀργότερα, ὅμως, ὅταν τὸν εἶδαν, ἀπέκρυψαν τὴν μαρτυρίαν καὶ τὸν ἠρνήθησαν, μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια: «Αὐτός ἐδῶ, ὅμως, μᾶς εἶναι ἀγνωστος, δὲν γνωρίζο-

8. Ἰωάν. 1, 47.

9. Ἐβραϊκὸν ὄνομα, ποῦ σημαίνει ὅτι ἀκριθῶς καὶ τὸ ἑλληνικὸν Θεόδωρος. Εἰς τοὺς Συνοπτικοὺς ἀναφέρεται πάντοτε μᾶζι μὲ τὸν Φίλιππον ὡς Βαρθολομαῖος, τὸ ὁποῖον εἶναι πατρωνυμικόν. Ὁ Ναθαναὴλ ἐχρημάτισεν ἔπειτα καὶ Ἀπόστολος.

10. Ἰωάν. 1, 48.

11. Ματθ. 2, 6 καὶ Μάρκ. 3, 2.

μεν ἀπὸ ποῦ εἶναι καὶ ἀπὸ ποῦ ἐστάλη»¹², ἐνῶ ὁ Ναθαναὴλ δὲν συμπεριφέρθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ τὴν γνώμην ποῦ εἶχεν ἐξ ἀρχῆς δι' αὐτόν, αὐτὴν καὶ ἐπέμενε νὰ διατηρῇ σταθερά, ὅτι ὁ Χριστός δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ.

Πῶς, λοιπόν, οἱ προφῆται τὸν ὀνομάζουσαν Ναζωραῖον: Ἐπειδὴ ἐκεῖ διέμεινε καὶ ἀνετράφη. Ὡστε παρέλειψε μὲν νὰ εἰπῇ: «δὲν εἶμαι ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ, ὅπως σοῦ ἀνήγγειλεν ὁ Φίλιππος, ἀλλ' ἀπὸ τὴν Βηθλεὲμ», διὰ νὰ μὴ κάμῃ ἀμέσως τὸν λόγον ἀντικείμενον ἀμφισθητικῶς καὶ διαφωνίας. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων παρέλειψε καὶ δι' ἄλλον λόγον νὰ εἰπῇ τοῦτο, διὰ τὸν λόγον, ὅτι, ἂν καὶ ἦταν δυνατόν νὰ γίνῃ πιστευτός, ἂν ταῦτοις τοῦτο δὲν θὰ ἀποτελοῦσε ἱκανὴν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι αὐτός εἶναι ὁ Χριστός. Διότι τί ἐμπόδιζε καὶ χωρὶς νὰ εἶναι Χριστός νὰ κατέγεται ἀπὸ τὴν Βηθλεὲμ, ὅπως οἱ ἄλλοι ποῦ ἐγεννήθησαν ἐκεῖ; Ὡστε αὐτὸ μὲν τὸ παρέλειψε, ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον μάλιστα ἤμποροῦσε νὰ προσθήσῃ, ἐκεῖνο καὶ προσέθεσε. Διότι ἔδειξεν ὅτι, καθ' ἣν στιγμὴν αὐτοὶ συνομιλοῦσαν, ἐκείνος ἦταν παρών. Μόλις, λοιπόν, ἐκείνος τὸν ἠρώτησεν «ἀπὸ ποῦ μὲ γνωρίζεις;» ἀπήνησε: «Προτοῦ νὰ σὲ φωνάξῃ ὁ Φίλιππος ὅταν ἤρουν κάτω ἀπὸ τὴν σικκην, ἐγὼ σὲ εἶδα»¹³. Κότταξε ἀνθρώπων σταθερὸν καὶ σθερὸν. Διότι, μόλις εἶπεν ὁ Χριστός «Ἴδοῦ, ἕνας γνήσιος καὶ πραγματικὸς Ἰσραηλίτης», δὲν ἀπεχαινώθη ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους, δὲν ἔτρεξε πίσω Του ἀμέσως καὶ ἀνεπιφυλάκτως ἀπὸ τὰ ἐγκώμια, ἀλλ' ἐπέμενε νὰ ἐρωτᾷ καὶ νὰ ἐρευνᾷ ἀκριθέστερα καὶ ζητοῦσε νὰ μάθῃ κάτι ἀπολύτως σαφές.

Αὐτός, λοιπόν, ὡς ἀνθρώπος ἐρωτοῦσεν ἀκόμη, ὁ

12. Ἰωάν. 9, 29. Ἐσκεμμένη θύγισια καὶ ἐγκληματικὴ παραποίησης τῆς ἀλήθειας. Καρπὸς τοῦ φθόνου.

13. Ἰωάν. 1, 49.

Ἰησοῦς, ὅμως, ὡς Θεὸς ἀπήντησε, καθ' ὅσον ἐθεβαίωσεν, ὅτι «ἀνέκαθεν σὲ γνωρίζω» —καὶ τὴν σοβαρότητα τοῦ χαρακτήρος του καὶ τὴν εὐκρίνειαν τῶν διαθέσεων του πάντοτε ἐγνωρίζεν ὡς Θεὸς καὶ ὄχι ὡς ἄνθρωπος ὑστερα ἀπὸ προσεκτικὴν παρακολούθησιν— καὶ «τώρα σὲ εἶδα κάτω ἀπὸ τὴν σικκῆν», ἔταν δὲν ἦταν κανεὶς ἐκεῖ, ἀλλὰ μόνον ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ναθαναὴλ καὶ ἅλα αὐτὰ τὰ εἶπαν ἰδιαιτέρως καὶ χωρὶς κανεὶς νὰ τοὺς δικάσῃ. Δι' αὐτὸ, λοιπὸν, ἐλέγχθη, ὅτι «ἀφοῦ εἶδε αὐτὸν ἀπὸ μακριά, εἶπεν· Ἰδοῦ, ἕνας γνήσιος καὶ πραγματικὸς Ἰσραηλίτης», διὰ νὰ μάθῃ ὅτι προτοῦ ἀκόμῃ πληοιάσῃ ὁ Φίλιππος ἔλεγε αὐτὰ ὁ Χριστὸς, ὥστε νὰ μὴ καταστῇ ὑποποσις ἢ μαρτυρία αὐτῆ. Δι' αὐτὸ προσδιώρισεν καὶ τὴν στιγμήν καὶ ἀνέφερε καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ δένδρον. Διότι, ἂν ἔλεγε μόνον· «Πρὸ τοῦ νὰ ἔλθῃ ὁ Φίλιππος κοντὰ σου ἐγὼ σὲ εἶδα» θὰ ὑποπτεύσταν τοῦλάχιστον, ὅτι αὐτὸς τὸν εἶχε σταλεῖ καὶ ὅτι τίποτε τὸ σπουδαῖον δὲν λέγει, τώρα ὅμως μὲ τὸ νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον εὐρίσκετο, κατὰ τὴν στιγμήν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸν ἐφώνασεν ὁ Φίλιππος καὶ τὸ ὄνομα τοῦ δένδρου, κάτω ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἦταν καὶ μὲ τὸ νὰ προσδιορίσῃ ἐπακριθεῶς τὴν στιγμήν τῆς συνομιλίας των, κατέστησε τὴν πρόγνωσιν ἀπολύτως ἀκριθεῖ καὶ ἀναμφισβήτητον.

Δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ τρόπου δὲν κατέστησε φανεράν μόνον τὴν πρόγνωσιν, ἀλλὰ καὶ ἄλλως τὸν εἰβίβαζε, διότι τὸν ἔκαμε νὰ θυμηθῇ τὰ τότε λεχθέντα, ὅπως, ὅτι «ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ ἤμπορεῖ νὰ προέλθῃ κάποιος καλὸς;» —ἐνεκα τοῦ ὁποίου καὶ πολὺ περισσότερο εὐχαρίστως τὸν ἐδέχθη— καὶ ὅτι, παρ' ὅλον πού αὐτὸς εἶπεν αὐτὰ, δὲν τὸν κατέκρινεν, ἀλλ' ὠμίλησε περὶ αὐτοῦ ἐπαινετικά καὶ μὲ θαυμασμόν. Δι' αὐτὸ καὶ ἐκατάλαβε καλὰ κατόπιν τούτου ὅτι αὐτὸς πού εἶχε μπροστὰ του ἦταν πράγματι ὁ Χριστὸς καὶ τὸ ἐκατάλαβε καὶ ἀπὸ τὴν πρό-

γνωσιν καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἐρεύνησε τὴν σκῆψιν του μὲ κάθε ἀκρίθειαν. Πράγμα τὸ ὁποῖον ἀπεδείκνυεν ὅτι ἐγνωρίζε καλὰ καὶ τὰς σκέψεις του. Αὐτὸ, ἄλλωστε, ἐγίνε φανερόν καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι, ἐνῶ ἐκεῖνος ἐνόμισεν ὅτι θὰ καταφερθῆ ἑναντίον του, ἐν τούτοις ὁ Χριστὸς ὄχι μόνον δὲν τὸν ἐμέμψθη, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπήνεσε. Ὅτι, λοιπὸν, ὁ Φίλιππος τὸν ἐφώνασε, μὰς τὸ εἶπε, τί τοῦ εἶπεν ὅμως καὶ τί ἐκεῖνος τοῦ ἀπήντησε, τὸ παρέλειψε, τὸ ἄφησε εἰς τὴν συνείδησίν του καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ ἐρευνησῇ αὐτὸν ἀκόμῃ περισσότερο.

γ'. Τί λοιπὸν; Προτοῦ νὰ τὸν φωνάξῃ ὁ Φίλιππος τὸν εἶδε μόνον, δὲν τὸν ἔβλεπε καὶ προηγουμένως μὲ τὸν ἀκοίμητον ὄφθαλμόν του; Τὸν ἔβλεπε καὶ κανεὶς δὲν θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἀντιεῖπῃ τίποτε ὡς πρὸς αὐτό, ἀλλὰ προεῖχε νὰ εἰπῇ ὅπωσδήποτε αὐτὸ προηγουμένως. Τί, λοιπὸν, ἔκαμεν ἐκεῖνος; Ὅταν ἔλαβεν ἀναμφισβήτητον τεκμήριον τῆς προγνώσεως, τότε ὠμολόγησεν ἀμέσως τὸν Χριστὸν καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐφανέρωσεν καὶ τὴν ἀκρίθειαν εἰς τὴν προηγουμένην ἀναβολὴν του καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μὲ τὴν μετὰ ταῦτα συγκατάθεσίν του. Διότι ἀπεκρίθη, λέγει, εἰς αὐτὸν καὶ εἶπε· «Διδάσκαλε, πράγματι σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ»¹⁴. Εἶδες ψυχὴν, πού καταχάρηκεν ὀλόκληρη καὶ τρυφερὰ ἀγκάλιασε μὲ τὰ λόγια τὸν Ἰησοῦν; Σὺ εἶσαι, λέγει, ἐκεῖνος, πού ἀνεμέναμε, Σὺ εἶσαι ἐκεῖνος, πού ἀναζητούσαμε. Εἶδες πόσον ἐξεπλάγη, ἐθαύμασε, ἐσκήρτησεν ἀπὸ χαρὰ, ἐπήδησεν ἀπὸ εὐχαρίστησιν;

Τοιοῦτοτρόπως πρέπει νὰ χαίρωμεν καὶ ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἠζήωθημεν νὰ μάθωμεν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Νὰ χαίρωμεν δὲ ὄχι μόνον ἐσωτερικῶς, μὲ τὴν καρδιά μας,

14. Ἰωάν. 1, 49.

ἀλλά και εἰς τὰ ἔργα μας νὰ θεικύωμεν τοῦτο. Ποῖον ὅμως εἶναι τὸ καθήκον τῶν χαϊρόντων; Νὰ πιστεύουν εἰς Ἐκεῖνον, πού ἔγινε γνωστός. Νὰ πιστεύῃ, ὅμως, κανεὶς σημαίνει νὰ πράττῃ ἐκεῖνα ἀκριβῶς τὰ ὅποια Ἐκεῖνος θέλει. Ἐπειδὴ, ἂν πρόκειται νὰ πράττωμεν ὅσα τὸν ἐξοργίζουν, πῶς θὰ φανερώσωμεν ὅτι χαίρομεν; Δὲν βλέπετε ὅτι καὶ εἰς τὰ σπίτια κάτι τέτοιο περίπου γίνεται, ὅταν, δηλαδὴ, κανεὶς υποδέχεται κάποιον ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀγαπητοὺς τοῦ φίλου, δὲν βλέπετε πῶς κάμνει τὰ πάντα μὲ μεγάλην χαρὰν, τρέχει κοντοῦ και δὲν λυπᾶται τίποτε, ἀλλ' ἂν χρειασθῇ εἶναι ἑτοιμος νὰ προσφέρῃ ὅ,τι ἔχει, προκειμένου νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν φιλοξενοῦμένον του; Ἄν δὲ κανεὶς προσκαλῇ εἰς τὸ σπίτι του κάποιον και δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τῆς φιλοξενίας και δὲν πράττει αὐτὰ πού τὸν εὐχαριστοῦν, δὲν ἤμπορεῖ μὲ κανένα τρόπον νὰ πείσῃ τὸν φιλοξενοῦμένον του ὅτι εἶναι χαρούμενος πού τὸν ἔχει κοντὰ του, ἔστω και ἂν τοῦ ἐπαναλαμβάνῃ διαρκῶς τοῦτο. Καὶ πολὺ δικαίως, διότι τὴν χαρὰν μας πρέπει νὰ φανερώνωμεν μὲ τὰς πράξεις μας.

Λοιπόν, ἐπειδὴ και ὁ Χριστὸς ἦλθε κοντὰ μας, ἂς βεῖξωμεν τὴν χαρὰν μας και ἂς μὴ πράττωμεν ὅτιδήποτε τὸν δυσαρεστεῖ και τὸν παροργίζει. Ἄς καλλωπίσωμεν τὸ σπίτι μας, εἰς τὸ ὅποῖον ἦλθε, διότι αὐτὸ εἶναι τὸ καθήκον τῶν χαϊρόντων, ὅταν πράγματι χαίρουν. Ἄς τοῦ παραθέσωμεν ὅτι ἐκλεκτότατον ἐπιθυμεῖ νὰ φάγῃ, διότι ἔτσι θὰ βεῖξωμεν ὅτι πράγματι χαίρομεν πολὺ. Ποῖον, ὅμως, εἶναι αὐτὸ τὸ ἐκλεκτότατον γεῦμα, τὸ ὅποῖον ἐκεῖνος ἐπιθυμεῖ νὰ φάγῃ; Τὸ λέγει ὁ Ὡσὸς: «Ἰδικόν μου φαγητὸν εἶναι νὰ πράττω πάντοτε τὸ θέλημα ἐκεῖνου, πού μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον»¹⁵. Ἄς τὸν θρέψωμεν, ἔφ' ὅσον πεινᾷ, ἂς τὸν πο-

15. Ἰωάν. 4, 34.

τίσωμεν, ἔφ' ὅσον διψᾷ. Δέχεται ἀκόμη και ἕνα ποτήρι ὀροσερὸν νερὸ, διότι σὲ ἀγαπᾷ. Τὰ δὲ προσφερόμενα ἀπὸ αὐτοῦ πού ἀγαπῶνται, ὅσον μικρὰ και ἂν εἶναι, φαίνονται μεγάλᾳ εἰς αὐτὸν πού ἀγαπᾷ.

Πρόσεξε, λοιπόν, ἐσὺ τοῦτο μόνον, νὰ μὴ ἀδιαφορήσῃς. Διότι δὲν ἀρνείται και ἂν ἀκόμη προσφέρῃς δύο ὄθλοους¹⁶, θεωρεῖ μάλιστα αὐτοὺς μεγάλον πλοῦτον και τὸν δέχεται εὐχαρίστας. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, Αὐτὸς δὲν ἔχει καμμίαν ἔλλειψιν, ἀλλ' εἶναι πλήρως και τελείως αὐτάρκης, κατὰ συνέπειαν δὲ δέχεται αὐτὰ ὅχι ἀπὸ ἀνάγκην, εὐλόγως ὑπολογίζει τὸ πᾶν ὅχι σύμφωνα μὲ τὸ προσφερόμενον ποσόν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν διάθεσιν τοῦ προσφερόντος και μὲ τὸ μέτρον αὐτὸ τῆς διαθέσεως προσδιορίζει και κρίνει κάθε πράξιν μας. Μόνον βεῖξε εἰς Αὐτὸν πού ἦλθε τὴν ἀγάπην σου, βεῖξε τὸν ζῆλον σου και ὅτι κάνεις τὰ πάντα διὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃς, βεῖξε τὴν χαρὰν σου διὰ τὸν ἔργον Του. Κότταξε Αὐτὸς πῶς διάκειται ἀπέναντι σου. Ἦλθε πρὸς χάριν σου, ἔδωκε τὴν ζωὴν του χάριν τῆς ἰσικῆς σου σωτηρίας και παρ' ὅλα αὐτὰ και μετὰ ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν παύει νὰ σὲ παρακαλῇ: «διότι ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ἐμέθα πρέσθεις ὡς ἂν σὲς παρακαλοῦσεν ὁ Θεὸς δι' ἡμῶν»¹⁷. Καὶ ποῖος εἶναι τὸσον τρελλὸς και ἀνόητος, λέγει, ὥστε νὰ μὴ ἀγαπᾷ τὸν κύριόν του; Αὐτὸ λέγω και ἐγὼ και γνωρίζω μὲν ὅτι κανεὶς ἀπὸ μᾶς δὲν θὰ ἀρνηθῇ τοῦτο εἰς τοὺς λόγους και εἰς τὴν καρδίᾳ του, ἀλλ' ὁ ἀγαπάμενος θέλει νὰ ἀποδείξωμεν αὐτὸ και μὲ τὰς πράξεις μας. Διότι εἶναι εἰρωνεῖα και καθαρὴ ὑποκρισία νὰ θεβαιώνωμεν μὲ λόγους μόνον ὅτι ἀγαπῶμεν, χωρὶς νὰ πράττωμεν συγχρόνως, ὅπως αὐτοὶ πού πραγματικῶς ἀγαποῦν

16. Νόμισμα παρ' ἀρχαίους. Μικρὸν και ἀσημαντον χρηματικόν ποσόν. Τὸ ἕκτον τῆς δραχμῆς.

17. Β' Κορ. 5, 20.

καί τούτο δέν συμβαίνει μόνον μέ τόν Θεόν, ἀλλά καί μέ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐπειδή, λοιπόν, τό νά ὁμολογῶμεν πίστιν καί ἀγάπην μέ τοὺς λόγους μόνον, ἐνώ μέ τά ἔργα μας νά ἐναντιούμεθα, εἶναι ὅχι μόνον ἀνωφελές, ἀλλά καί ἐπιθλαβές εἰς ἡμᾶς, παρακαλῶ, ὡς προτιμῶσωμεν τήν διὰ τῶν ἔργων ὁμολογίαν, διὰ νά ἐπιτύχωμεν καί τήν ὑπὲρ ἡμῶν ὁμολογίαν Αὐτοῦ, κατὰ τήν ἡμέραν ἐκείνην τῆς Κρίσεως, ὅταν ἐνώπιον τοῦ Πατρὸς θά ὁμολογῇ τοὺς ἀξιούς εἰς Χριστόν Ἰησοῦν τόν Κύριόν μας, διὰ τοῦ ὁποίου καί μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς Πατέρα πρέπει ἡ δόξα καί εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καί πάντοτε καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΑ' (21)

(Ἰωάν. α', 50-β', 8)

Ἐπεκρίθη Ναθαναήλ, καί λέγει αὐτῷ: Ραββί, σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καί εἶπεν αὐτῷ: Ὅτι εἶπόν σοι: Εἶδόν σε ὀπίκ' αὐτῳ τῆς συκῆς, πιστεύεις; Μείζω τούτων ὄψει» (Ἰωάν. 1, 50).

α'*. Μᾶς χρειάζεται, ἀγαπητοί, ἐπισταμένη μελέτη καί κοπιώδης φροντίς, χρειάζεται συνεχῆ ἐγρήγορσις καί μεγάλη προσπάθεια, διὰ νά κατορθώσωμεν νά ἐρευνησωμεν προσεκτικὰ τὸ βάθος τῶν θεῶν Γραφῶν. Διότι δέν εἶναι δυνατόν ἀπλῶς καί ἐπιπολαιῶς, οὔτε ἀδρανοῦντες καί ἀδιαφοροῦντες νά ἐννοήσωμεν τήν θαυτέραν σκέψιν αὐτῶν, ἀλλά χρειάζεται καί ἀκριθῆς μελέτη τῶν ἐκτιθεμένων εἰς αὐτάς καί συνεχῆς καί θερμῆς

* Ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης παραγράφου τίθεται τὸ ἐρώτημα: Διατί ὁ Ναθαναήλ, ὃν καί ὁμολόγησε τὸν Χριστὸν ὡς Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, μέ τὰ ἀκόλουθα λόγια: «Σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ», ὅπως ἄλλοτε ὁ Πέτρος, δέν ἐμακαρίσθη ἀπὸ τὸν Χριστόν, ὅπως ἐμακαρίσθη ὁ Πέτρος; Ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Πέτρος ἐμακαρίσθη, διότι ἐπίστευε πρᾶγματι ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν Θεός, ἐνώ ὁ Ναθαναήλ, ὃν καί προσέη εἰς τὴν αὐτὴν ὁμολογίαν, ἐν τούτοις ἐνόμιζε τὸν Χριστὸν ψιλὸν ἄνθρωπον. Ἐν συνεχείᾳ παρατηρεῖται ὅτι ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ: «Ἄπ' ἄρτι θρῆβε...» ἐξεπληρώθη κατὰ τὴν Σταύρωσιν, τὴν Ἀνάστασιν καί τὴν Ἀνάληψιν Αὐτοῦ.

προσευχή, διὰ τὰ κατορθώσασθαι ὀλίγον νὰ διακρίνω-
μεν τὰ ἱερά ἄβυθα τῶν θεῶν λόγων. Ἰδοὺ, λοιπόν, ἔτι
καὶ σήμερον εὐρίσκειται ἐνώπιόν μας, πρὸς ἐξέτασιν
ζήτημα, ἔχι μικρόν καὶ ἀσημαντόν, ἀντιθέτως μάλιστα
καὶ πάρα πολὺ σπουδαῖον καὶ τὸ ὅποιον ἔχει ἀνάγκη
πολλῆς μελέτης καὶ προσεκτικῆς ἐρεῦνης. Διότι μόλις
ὁ Ναθαναὴλ εἶπε· «Σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ», ὁ Χριστὸς
ἀμέσως τοῦ ἀπήντησεν· «Ἐπειδὴ σοῦ εἶπα, ἔτι σὲ εἶδα
κάτω ἀπὸ τὴν σικκὴν, πιστεύεις; Ἐὰ ἰθὺς μεγαλύτερα
καὶ θαυμαστότερα ἀπὸ αὐτά». Ποιό, λοιπόν, εἶναι τὸ
δημιουργούμενον ἀπὸ αὐτὰ πού ἐλέγχθησαν ζήτημα;
Ἵτι ὁ μὲν Πέτρος, ἔταν μετὰ ἀπὸ τόσα θαύματα καὶ
μετὰ ἀπὸ τέτοιαν διδασκαλίαν, ὁμολογῆ ἔτι «Σὺ εἶσαι
ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, μακαρίζεται ἀπὸ τὸν Χριστόν, ὡς δε-
χθεὶς τὴν ἀποκάλυψιν αὐτὴν ἀπὸ τὸν Πατέρα¹, ὁ δὲ Να-
θαναὴλ παρ' ἄλλων ἔτι ὁμολογεῖ τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ
μάλιστα προτοῦ ἰθὺ τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀ-
κούσῃ τὴν διδασκαλίαν Του, ἐν τούτοις δὲν ἀκοῖε τί-
ποτε ἀνάλογον πρὸς αὐτὸ πού ἤκουσεν ὁ Πέτρος καὶ δι-
χι μόνον τίποτε ἀνάλογον, ἀλλὰ καὶ σὺν νὰ μὴ εἶπε τί-
ποτε τόσον μέγα, ἕσαν ἔπρεπε νὰ εἰπῆ, τὸν θεσπιάων
εἶτι θὰ ἰθὺ μεγαλύτερα.

Ποία, λοιπόν, εἶναι ἡ αἰτία αὐτῶν; Ἡ αἰτία εἶναι,
ἔτι καὶ μὲν τὰ ἴδια λόγια εἶπαν καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Να-
θαναὴλ, ἀλλ' ἕμως ἔχι μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα καὶ μὲ τὸ αὐ-
τὸ νόημα καὶ οἱ δύο, ἀλλ' ὁ μὲν Πέτρος ὁμολόγησεν τὸν
Χριστόν Υἱὸν Θεοῦ, ὡς Θεὸν ἀληθινόν, ὁ δὲ Ναθαναὴλ
ὁμολόγησεν μὲν τὸν Χριστόν Υἱὸν Θεοῦ, ἐνόμιζεν, ἕμως,
αὐτὸν φυλῶν² ἄνθρωπον. Καὶ ἀπὸ τοῦ τὸ καταλαβαίνο-
μεν αὐτό; Ἀπὸ τὰ ἀκόλουθος λεχθέντα διότι, ἀφοῦ

εἶπε· «Σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ», προσέθεσεν ἀμέσως
«Σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ». Ὁ Υἱὸς, ἕμως, τοῦ
Θεοῦ δὲν εἶναι βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ μόνον, ἀλλὰ καὶ
ὀλοκλήρου τῆς οἰκουμένης. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν τὸ συμπεραί-
νομεν ἀπὸ αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἑξῆς, εἰς μὲν
τὸν Πέτρον, δηλαδὴ, τίποτε πλέον δὲν προσέθεσεν ὁ Χρι-
στὸς, ἀλλ' εἶπεν, ἀφοῦ διεπίστωσεν ἔτι ἡ πίστις του ἦ-
ταν πλήρης καὶ ὀλοκληρωμένη, ἔτι θὰ οἰκοδομήσῃ τὴν
Ἐκκλησίαν ἐπάνω εἰς τὴν ὁμολογίαν του αὐτῆν, εἰς δὲ
τὸν Ναθαναὴλ δὲν ἔκοιμα καθόλου κάτι τέτοιο, ἀλλὰ
μάλιστα καὶ τὸ ἀντίθετον. Διότι σὺν νὰ ἔλειπε μεγάλο
μέρος ἀπὸ τὴν ὁμολογίαν του καὶ μάλιστα τὸ σπου-
δαιότερον, προσέθεσε τὰ ὑπόλοιπα. Τί τοῦ εἶπε, λοιπόν;
«Ἀληθῶς σὺς λέγω, ἔτι ἀπὸ τώρα θὰ ἰθὺτε τὸν οὐρα-
νὸν ἀνοιγμένον καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ νὰ ἀνε-
θαίνουν καὶ νὰ κατεβαίνουν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου».

Βλέπετε, λοιπόν, πῶς τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν γῆν
καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν ὠφάνει καὶ τὸν κάνει νὰ μὴ
νομίζῃ αὐτὸν πλέον ἀπλῶς ἄνθρωπον; Διότι ἐκεῖνος,
τὸν ὅποιον ἀνεθαίνουν συνεχῶς ἀγγελοι καὶ ἐπάνω εἰς
τὸν ὅποιον ἀνεθαίνουν καὶ κατεβαίνουν ἀγγελοι, πῶς
θὰ ἤμποροῦσε νὰ εἶναι ἀπλῶς ἄνθρωπος; Δι' αὐτὸ εἶπε·
«Ἐὰ ἰθὺς μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτά» καὶ τὸ ἐφανέρωσεν
αὐτὸ μὲ τὸ νὰ προσθέσῃ τὰ σχετικά μὲ τὴν διακρίαν
τῶν ἀγγέλων. Αὐτὸ δὲ, πού εἶπε, σημαίνει, ἀναλυτικώ-
τερα, τὰ ἀκόλουθα· «Σοῦ ἐφάνη μεγάλο πρᾶγμα» εἶπεν
αὐτό, Ναθαναὴλ, καὶ δι' αὐτὸ μὲ ἀπεκάλεσες βασιλεὺς
τοῦ Ἰσραὴλ, τί λοιπὸν θὰ εἶπῃς, ἔταν ἰθὺς τοὺς ἀγγέλ-
λους νὰ ἀνεθαίνουν καὶ νὰ κατεβαίνουν ἐπάνω εἰς ἐ-
μένα;». Καὶ δι' αὐτῶν τὸν ἔπειθε νὰ ὁμολογήσῃ τὸν Χρι-
στὸν Δεσπότην καὶ τῶν ἀγγέλων. Διότι σὺν σὲ γνήσιον
υἱὸν βασιλεῶς, ἔτι ἀκριβῶς ἀνεθαίναν καὶ κατεβαίναν
οἱ βασιλικοὶ διάκονοι καὶ κατὰ τὴν Σταύρωσίν του καὶ
κατὰ τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν Ἀνάληψιν του, ἀλλὰ καὶ

1. Ματθ. 16, 16 καὶ 17.

2. Ἐπίσταυνεν ἔτι ἦσαν ἀπλῶς ἄνθρωπος.

προηγουμένως, όταν προσήλθαν και τὸν ὀπηρετοῦσαν, ὅταν διαλαλοῦσαν τὸ χαριζόμενον γεγονός τῆς Γεννήσεώς του, ὅταν διαλαλοῦσαν παντοῦ «δέξα ἐν ὄψιστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη»³, ὅταν ἐπεσκέφθησαν τὴν Μαρίαν, ὅταν ἐφάνησαν εἰς τὸν Ἰωσήφ. Αὐτὸ δὲ ἀκριθῶς, τὸ ὁποῖον ἔκαμεν εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις, αὐτὸ ἔκαμε καὶ εἰς τὴν παρούσαν περίπτωσιν. Δύο προγνώσεις ἔκαμε καὶ τῆς μὲν πρώτης ἀπέδειξεν ἤδη τὴν ὀρθότητα καὶ ἀλήθειαν, τῆς δὲ ἄλλης, τῆς ἀναφερομένης εἰς τὸ μέλλον, τὴν ἀλήθειαν ἐβεβαίωσε διὰ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς παρουσίας, καθ' ἣσον ἀπὸ τὰ λεχθέντα ἄλλα μὲν ἀπεδείχθησαν, ὅπως φερ' εἰπεῖν ἀπεδείχθη ἢ πρόγνωσις, ἢ ἐκφαζομένη ὡς ἐξῆς: «Προτοῦ νὰ σὲ φωνάξῃ ὁ Φίλιππος, κάτω ἀπὸ τὴν συκῆν σὲ εἶδω»⁴, ἄλλα δὲ ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιηθοῦν καὶ ἐν μέρει ἐπραγματοποιήθησαν, ἐπραγματοποιήθησαν, δηλαδὴ, ἡ ἀνάστασις καὶ κατὰφασις τῶν ἀγγέλων κατὰ τὴν Σταύρωσιν, κατὰ τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν Ἀνάληψιν. Τὰ ὁποῖον καὶ αὐτὸ διὰ τῶν λεχθέντων καθιστᾷ ἀξίπιστον καὶ πρὸ τῆς πραγματοποιήσεώς του.

Διότι αὐτὸς, ὁ ὁποῖος ἐγνώρισε καὶ ἀντελήφθη ἀπὸ τὰ παρελθόντα τὴν δυνάμιν Του, ἦταν εὐκολώτερον νὰ ἀποδεχθῇ καὶ αὐτὴν τὴν πρόγνωσιν, ἢ ὅποια ἀνεφέρετο εἰς τὸ μέλλον. Τί, λοιπόν, ἀπεκρίθη ὁ Ναθαναήλ; Τίποτε δὲν ἀπεκρίθη εἰς αὐτό. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἐσταμάτησεν ἐδῶ τὴν συνομιλίαν του μὲ αὐτὸν καὶ τὸν ἀφησε νὰ σκεφθῇ μόνος του τὰ λεχθέντα, ἐπειδὴ ἀλλώστε καὶ δὲν ἴθελε νὰ τὰ προσφέρῃ ἅλα διὰ μίαν, ἀλλ' ἠθέλην, ἀφοῦ ἔρριψε τὰ σπέρματα εἰς τὴν εὐφορον γῆν, νὰ τὴν ἀφήσῃ πλεον μὲ τὴν ἡσυχίαν τῆς σιγᾶ - σιγᾶ μὲ

3. Λουκ. 2, 14.
4. Ἰωάν. 1, 49.

τὸν καιρὸν καὶ μὲ ἰδικὴν τῆς προσπάθειαν νὰ θλαστήσῃ. Τὸν τρόπον αὐτὸν ἀκριθῶς τῆς διδασκαλίας καὶ ἄλλου μᾶς ἐφάνερωσε διὰ τῶν ἐξῆς: «Ἰμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὲ ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἐσπειρε καλὸν σπόρον εἰς τὸν ἀγρὸν του· ἀλλ' ἐνθ' αὐτὸς ἐκοιμάτο ἤλθεν ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐσπειρε ζιζάνια ἀνάμεσα εἰς τὸ σιτάρι»⁵.

«Καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν ἔγινε γάμος εἰς τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας. Προσεκλήθη καὶ ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς γάμους. Ἦτο δὲ καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ»⁶. Τὸν προσεκόλεσαν καὶ ἔφηγε, καθ' ἣσον εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἦταν περισσότερον γνωστός. Δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἐκάλεσαν εἰς τὸν γάμον καὶ ἔφηγε. Διότι δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἰδικὴν του ἀξίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδικὴν μας εὐεργεσίαν. Διότι ἐκεῖνος, ποῦ δὲν ἀπηξίωσε νὰ λάθῃ μορφήν δούλου, πολὺ περισσότερον δὲν θὰ ἀπηξίωσε νὰ παρευρεθῇ σὲ γάμον δούλων. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συνανεστράφη καὶ συνέφαγε μὲ τελῶνας καὶ ἀμαρτωλοῦς, πολὺ περισσότερον δὲν θὰ ἠρνεῖτο νὰ συμφάγῃ μὲ τοὺς ἄλλους προσκεκλημένους εἰς τὸν γάμον. Αὐτοί, ὅμως, ποῦ τὸν προσεκόλεσαν δὲν εἶχαν δι' αὐτὸν τὴν ἐμπρέπουσαν γνώμην, οὐτε τὸν ἐκάλεσαν σάν κάποιον μεγάλον ἄνδρα, ἀλλ' ἁπλῶς σάν ἕνα μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων καὶ σάν γνώριμον. Καὶ αὐτὸ τὸ ὑπηλόγη ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅταν εἶπε: «Ἦτο δὲ ἡ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ». Ὅπως, λοιπόν, ἀκριθῶς ἐκάλεσαν ἐκείνην καὶ τοὺς ἀδελφούς του, ἔτσι ἐκάλεσαν καὶ τὸν Ἰησοῦν. «Καὶ ἐπειδὴ ἔλειπεν ὁ οἶνος, λέγει ἡ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ εἰς αὐτόν. Δὲν ἔχουν οἶνον». Ἀξίζει ἐδῶ καὶ πρέπει νὰ φερνησώμεν, τί ἔκαμε τὴν

5. Ματθ. 13, 24 καὶ 25.
6. Ἰωάν. 2, 1.

Μητέρα να φαντασθῆ κάτι το μεγάλο διὰ τὸ παιδί της. Διότι δὲν εἶχεν ἀκόμη κάμει κανένα θαῦμα, ποῦ θὰ ἤμποροῦσε νὰ τὴν παρακινήσῃ εἰς αὐτό; «Ταύτην τὴν ἀρχὴν τῶν θαυμάτων ἔκαμεν ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας»⁷.

6^ο. Ἐάν δὲ λέγῃ κάποιος, ὅτι αὐτὸ ἐδῶ δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἀπόδειξις τοῦ ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἰησοῦ, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπλῆς προσθήκης τῆς φράσεως «ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας», ὡς ἐάν τοῦτο ἔγινε πρῶτον ἐκεῖ, ἔχι ἕως καὶ ἀπολύτως πρῶτον, διότι φυσικὸν ἦτο ἄλλοῦ νὰ ἔκαμε ἄλλα, θὰ εἴπωμεν αὐτό, τὸ ὁποῖον εἴπαμε καὶ προηγουμένως. Ποῖον, λοιπὸν, εἶναι αὐτό; Αὐτὸ, ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον λέγει ὁ Ἰωάννης: «Ἐγὼ δὲ δὲν ἐγνώριζα αὐτόν· Ἀλλὰ διὰ νὰ φανερωθῆ εἰς τὸν Ἰσραὴλ, δι' αὐτὸ ἦλθε καὶ θαπτίζω»⁸. Ἄν, ἕως, θαυματουργοῦσε κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν, δὲν θὰ ἐχρειάζοντο οἱ Ἰσραηλίται ἄλλοι, διὰ νὰ τοὺς φανερώσῃ αὐτόν. Ὁ Ἰησοῦς, λοιπὸν, ὁ ὁποῖος ὄριμος πλέον ἐνεφανίσθη εἰς αὐτοὺς καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ τὰ θαύματα ἐγνωρίσθη, ἔχι μόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Σύρους καὶ ἀκόμη μακρότερα καὶ δια αὐ-

7. Ἰωάν. 2, 11.

⁸ Ἐν ἀρχῇ, ὁ ἱερεὺς Πιτῆρ παρατηρεῖ ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας ἔκαμε τὸ πρῶτον τοῦ θαύμα. Τὰ λεγόμενα παιδικὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ ἀπορίπτει ὡς φανταστικά καὶ ἀνοληθῆ. Ἀκολουθῶν, ἀναλύει τὴν πρὸς τὴν Θεοτόκον ἀπειθυνθεῖσαν φράσιν τοῦ Κυρίου: «Τί μοὶ καὶ σοί, γυναι;» τὴν ὁποῖαν εἶπεν ἐπιπληκτικῶς πρὸς αὐτήν. Καὶ τοῦτο, διότι ἀπέβλεψεν εἰς τὸν τινὰ πρῶτον, εἰς τὸ νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν Μητέρα ἀπὸ τὴν κενωδοξίαν, μὲ τὴν ὁποῖαν προσήλθε πρὸς αὐτόν καὶ τὸν παρεκάλει νὰ κάμῃ τὸ θαῦμα καὶ δεύτερον, διὰ νὰ καταστήσῃ τὸ θαῦμα ἀνύποπτον. Διότι τὸ θαῦμα δὲν προκλεῖ ὑπονοίας, ὅταν γίνετα κατόπιν παρακλήσεως τῶν ἔχοντων ἀνάγκην.

8. Ἰωάν. 1, 31.

τὰ μάλιστα μὲ τὸ νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτὰ σὲ διάστημα τριῶν ἐτῶν μόνον, μᾶλλον ἕως οὔτε εἰς αὐτὸ τὸ χρονικὸν διάστημα, διότι δὲν ἐχρειάσθη οὔτε τρία χρόνια διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν ἑαυτοῦ —διότι ἀμέσως καὶ ἀπὸ τὸ πρῶτον θαῦμα ἡ φήμη του ἐξηπλώθη παντοῦ—, ὁ Ἰησοῦς, λοιπὸν, ὁ ὁποῖος σὲ τόσο μικρὸ χρονικὸν διάστημα τόσον πολὺ ἐλαμψεν ἀπὸ τὸ πλήθος τῶν θαυμάτων, ὥστε τὸ ὄνομά Του νὰ γίνῃ πασίγνωστον, πολὺ περισσότερον, ἐάν ἐθαυματουργοῦσεν ἀπὸ τότε ποῦ ἦταν παιδί μικρὸ ἀκόμη, δὲν ἐπρόκειτο νὰ παραμείνῃ ἀγνωστος ἐπὶ τόσον χρόνον. Διότι καὶ τὰ γινόμενα θὰ ἐφαίνοντο περισσότερον περιεργὰ καὶ ἀπίστευτα, ὡς πραγματοποιούμενα ἀπὸ μικρὸ παιδί καὶ τὸ χρονικὸν διάστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον θὰ ἐγίνοντο, θὰ ἦταν διπλάσιον καὶ τριπλάσιον καὶ πολὺ μεγαλύτερον.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν δὲν ἔκανε τίποτε, παρὰ μόνον τοῦτο, τὸ ὁποῖον μᾶς περιέσωσεν ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς⁹, ὅτι, ὅταν ἦταν δώδεκα ἐτῶν ἐκάθητο καὶ παρακολουθοῦσεν εἰς τὸ ἱερόν τοῦς διδασκάλους καὶ μὲ τὰς ἀσυνήθεις ἐρωτήσεις, ποῦ ὑπέβαλλεν, ἐφαίνετο σπουδαῖος καὶ ἀξιοθαύμαστος. Ἀλλ' εὐλογία καὶ δικαιολογημένα καὶ δι' ἄλλον λόγον δὲν ἤρχισε νὰ θαυματουργῇ καὶ νὰ ἀποδεικνύῃ μὲ ἔκτακτα ἀποδεικτικά γεγονότα τὴν Θεότητά του εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας. Διότι θὰ θεωροῦσαν τὸ γεγονός καθαρὰν φαντασίαν. Ἐάν δέ, ὅταν ἦταν ὄριμος ἀνὴρ πλέον, πολλοὶ διετόπωσαν αὐτὴν τὴν ὑπαίμιαν, πολὺ περισσότερον, ἐάν ἐθαυματουργοῦσεν εἰς πολὺ μικρὰν ἡλικίαν, ἐπὶ πλέον δὲ πολὺ ἔνωρίς καὶ προτοῦ ἀκόμη εἶθι ὁ κατάλληλος καὶ καθωρισμένος καιρὸς θὰ τὸν ὠδηγοῦσαν εἰς τὸν Σταυρὸν, ἐξ αἰτίας τοῦ μεγάλου τῶν φθόνου καὶ

9. Λουκ. 2, 46.

τοιουτοτρόπως δὲν θά ἐπραγματοποιεῖτο καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον τῆς θείας οἰκονομίας.

Ἄπο τοῦ, λοιπόν, λέγει, ἦλθεν εἰς τὴν Μητέρα νὰ φαντασθῆ διὰ τὸ παιδί της κάτι μεγάλο; Ἐπειδὴ ἤρχετο πλέον, διὰ νὰ ἀποκαλυφθῆ καὶ ἦδη ἦταν τελείως γνωστός ἀπὸ τὸν Ἰωάννην καὶ ἀπὸ τὰ ὄσα εἶχεν εἶπει πρὸς τοὺς μαθητάς του. Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα αὐτὰ καὶ ἡ Σύλληψις καὶ ἡ Γέννησις καὶ ὄσα συνέβησαν μετὰ ἀπὸ αὐτὴν, ὅλα αὐτὰ ἐπέβαλον εἰς τὴν σκέψιν της τὴν μεγάλην διὰ τὸ Παιδί της ὑπόνοιαν. Διότι μᾶς λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ὅτι ἤκουε μὲ προσοχὴν ὅλα τὰ ἀφορώντα εἰς τὸ Παιδί της «καὶ τὰ διατηροῦσε ὅλα εἰς τὴν καρδίαν της»¹⁰. Διὰ τὴν, ὅμως, λέγει, δὲν ἔλεγεν αὐτὰ προηγουμένως; Διότι, καθὼς εἶπα, τότε ἤρχισεν νὰ φανερώμεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Διότι προηγουμένως ἐξῆυσε, σὺν ἑνὶ μεταξὺ τῶν πολλῶν, ὅποτε ἡ Μητέρα του οὐτε κἀν τολμοῦσε νὰ τοῦ εἰπῆ κάτι τέτοιο. Ὅταν, ὅμως, ἤκουσεν ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦλθε διὰ νὰ προετοιμάσῃ τὸν δρόμον του καὶ ὅτι ἐμαρτύρησε περὶ Αὐτοῦ πῶς ἀκριβῶς ἐμαρτύρησε καὶ ὅτι ἀπέκτησε μαθητάς, τότε, λοιπόν, ἐπήρε τὸ θάρρος καὶ τοῦ ὑπέβαλεν αὐτὴν τὴν παρακλήσιν, ὅταν ἐτελείωσεν ὁ οἶνος, μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια «Οἶνον δὲν ἔχουν». Εἶπε δὲ αὐτὰ, διότι δὲν ἤθελε καὶ εἰς αὐτοὺς νὰ κάμῃ χάριν καὶ αὐτὴ ἡ Ἰδία διὰ τοῦ Υἱοῦ της νὰ ἀποκτήσῃ μεγαλύτεραν αἰγλήν καὶ λαμπρότητα.

Καὶ ἔως ὑπέφερον ἀπὸ κάποιαν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, ὅπως καὶ οἱ ἀδελφοὶ του, οἱ ὁποῖοι τοῦ ἔλεγαν «Φανέρωσε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν κόσμον»¹¹, ἐπειδὴ ἦβελαν νὰ καρπωθῶν τὴν ἐκ τῶν θαυμάτων δόξαν. Δι'

10. Λουκ. 2, 51.

11. Ἰωάν. 7, 4.

αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐστηρότερα, ὡς ἐξῆς «Τί εἶναι μεταξύ ἔμοῦ καὶ σοῦ γύναι; Δὲν ἦλθεν ἀκόμη ἡ ὥρα μου». Ὅτι δὲ τὴν Μητέρα του τὴν ἐσέβητο πολὺ, μᾶς τὸ λέγει ὁ Λουκᾶς, ὁ ὁποῖος μᾶς πληροφορορεῖ πῶσον ὑπάκουος ἦταν εἰς τοὺς γονεῖς του καὶ ὁ ὁποῖος ὁ ἴδιος πάλιν Εὐαγγελιστὴς μᾶς ἀναφέρει πῶς ὁ Ἰησοῦς ἐφρόντισε δι' αὐτὴν καὶ κατὰ τὴν φοβεράν ἐκείνην ὥραν, κατὰ τὴν ὁποῖαν εὗρισκετο ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν. Καὶ ὅσον μὲν οἱ γονεῖς δὲν ἐμποδίζουν καὶ δὲν παρεμβάλλουν κανένα ἀπολύτως ἔμπόδιον εἰς τὰ κατὰ Θεοῦ ἔργα, εἶναι ἀναγκαῖον καὶ καθήκον ἀφειλόμενον ἢ ὑπακοὴ εἰς αὐτοὺς καὶ ἡ τυχὸν παράλειψις αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνος, ὅταν, ὅμως, ζητοῦν πράγματα ἀνάρμοστα καὶ παρεμβάλλουν, ἔστω καὶ τὸ ἐλάχιστον ἔμπόδιον, εἰς τὴν πνευματικὴν προκοπὴν, τότε ἡ ὑπακοὴ δὲν εἶναι ἀσφαλὴς καὶ ἀκίνδυνος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐβῶ ἀπήντησε τοιουτοτρόπως καὶ ἄλλοῦ πάλιν «Ποία εἶναι ἡ μητέρα μου καὶ ποιοὶ εἶναι οἱ ἀδελφοὶ μου;»¹². Διότι δὲν εἶχαν ἀκόμη διὰ τὸν Ἰησοῦν τὴν γνώμην, τὴν ὁποῖαν ἔπρεπε νὰ ἔχουν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγέννησεν Αὐτόν, εἶχε τὴν ἀπαίτησιν, ὅπως συνήθιζαν νὰ κάνουν οἱ ἄλλαι μητέρες, ἔτσι καὶ αὐτὴ νὰ διατάσῃ Αὐτὸν εἰς ὅλα, τὸν ὁποῖον ἔπρεπε ὡς Δεσπότην νὰ σέβεται καὶ προσκυνῇ.

Δι' αὐτὸ, λοιπόν, τότε ἀπεκρίθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Διότι πρόσεξε διὰ νὰ καταλάβῃ πῶς ἦταν, ὅλος ὁ κόσμος ἦταν γύρω του καὶ τὸν παρακολουθοῦσε προσεκτικὰ καὶ ἐκρέμετο ἀπὸ τὰ χεῖλη του καὶ ἐκείνος ἐβίβασκε καὶ τότε ἐκείνη, ἀφοῦ ἐπήγεν ἐκεῖ, ἐζήτησε νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν καὶ νὰ τοῦ ὁμιλήσῃ ἰδιαιτέρως, χωρὶς κἀν νὰ θελήσῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν

12. Ματθ. 12, 48.

οικίαν, όπου έδιδασκεν, άλλ' ήθελε νά τόν φέρη έξω κοντά της και ήμιλήσῃ πρὸς Αὐτόν μόνον και δίως ἰδιαιτέρως. Δι' αὐτὸ ἔλεγε: «Ποία εἶναι ἡ μητέρα μου και οἱ ἀδελφοί μου;»¹³ και δὲν προσέβαλλε τὴν Μητέρα του, ὅχι, ποτέ! Ἄλλά τὴν ὠφελοῦσε τὰ μέγιστα και δὲν τὴν ἀφηνε νά φρονῆ ταπεινά περὶ Αὐτοῦ. Διότι, ἐάν ἐφρόντιζε διὰ τοὺς ἄλλους και ἔπραττε τὰ πάντα, προκειμένου νά τοὺς ἐμβάλῃ τὴν προσήκουσαν περὶ Αὐτοῦ γνώμην και πίστιν, πολὺ περισσότερον θὰ ἔπραττε τοῦτο διὰ τὴν Μητέρα του. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν φυσικόν, ὡς μητέρα ποῦ ἦταν και ὅταν ἤκουσεν ἀπὸ τὸ παιδί της, νά μὴ ἤθελεν ἀκόμη και τότε νά πεισθῇ, άλλ' ἀπαιτοῦσε νά ἔχη παντοῦ τὰ πρωτεῖα, δι' αὐτὸ ἀπήνησε κατ' αὐτόν τὸν τρόπον εἰς αὐτούς, οἱ ὅποιοι τὸν ἐπληροφόρησαν ὅτι τὸν ζητοῦσαν ἡ Μητέρα του. Ὅστε ἄλλωστε ἦταν δυνατόν κατ' ἄλλον τρόπον, νά τὴν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν ταπεινότητα αὐτὴν και νά τὴν ἀνεθάρσῃ εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο, ἐάν ἀνέμενε πάντοτε νά τύχῃ τῆς τιμῆς ἐνὸς παιδιοῦ, άλλ' ὅχι ὡς Δεσπότης νά ἔλθῃ Αὐτός. Καὶ ἐβδ, λοιπόν, ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἔλεγε: «Τί εἶναι μεταξύ ἐμοῦ και σοῦ γόναι;». Ἄλλά τῆς ἀπήνησε κατ' αὐτόν τὸν τρόπον και δι' ἄλλην αἰτίαν, ὅχι μικροτέρας σημασίας και ὀλιγώτερον ἀναγκαίαν. Ποία ἦταν αὐτὴ ἡ αἰτία; Διὰ νά μὴ καταστοῦν ὑποπτικὰ τὰ πραγματοποιούμενα θαύματα. Διότι ἔπρεπεν αὐτοῖ, ποῦ εἶχαν τὴν ἀνάγκην, νά παρακαλέσουν τὸν Χριστόν και ὅχι ἡ Μητέρα του. Διατί ὅμως; Διότι πολλὰς φορές τὰ γινόμενα θαύματα, κατόπιν παρακλήσεως τῶν οικείων, ἔστω και ἂν εἶναι σπουδαία και μεγάλα, δημιουργοῦν ὕπονοιαις και ἀμφισβητοῦνται ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ τὰ θέλουν, ὅταν ὅμως γίνονται κατόπιν παρακλήσεως αὐτῶν ποῦ ἔχουν ἀνάγκην,

[3. Μάρκ. 3, 33.

τότε εἶναι τελείως ἀνόπιστοι και ὁ ἔπαινος καθαρὸς και εὐλικρινὴς και ἡ προερχομένη ἀπὸ αὐτὰ ὠφέλεια μεγάλη.

γ'*. Διότι και ἕνας ἰατρός, ἀριστος κατὰ πάντα, ἐάν ἐπισκέπτετο κάποιαν οἰκίαν μὲ πολλοὺς ἀσθενεῖς και δὲν ἤκουεν ἀπὸ αὐτοῦ τίποτε ἀπολύτως, μάλιστα οὔτε τὰ ἀρμόζοντα εἰς αὐτούς, άλλὰ τὸν παρακαλοῦσεν ἡ μητέρα του μόνον, θὰ ἐγένετο και ὑποπτος και ἀντιπαθὴς εἰς αὐτούς και κανεὶς, οὔτε ἀπὸ τοὺς κατοικημένων ἀσθενεῖς, οὔτε ἀπὸ τοὺς παρευρισκομένους ἐκεῖ θὰ ἐνόμιζεν ὅτι εἶναι εἰς θέσιν νά πραγματοποιήσῃ κάτι μεγάλο και γενναῖον. Δι' αὐτὸ και τότε τὴν ἐπετίμησε μὲ αὐτὰ τὰ λόγια «Τί εἶναι μεταξύ ἐμοῦ και σοῦ γόναι;». Καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου τὴν ἐπαίδευε νά μὴ ἐπαναλαμβάνῃ πλέον αὐτὰ εἰς τὸ μέλλον. Διότι τὸν ἐνδιέφερε και ἡ τιμὴ ἡ ἀρμόζουσα εἰς τὴν Μητέρα, άλλὰ πολὺ περισσότερον τὸν ἐνδιέφερον ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς της και ἡ εὐεργεσία τῶν πολλῶν, χάριν τῆς ὁποίας και ἐνεδύθη τὸ ἀνθρώπινον σῶμα.

Δὲν ἦσαν, λοιπόν, αὐθάδους τὰ λόγια αὐτὰ πρὸς τὴν Μητέρα, άλλ' ἐλέγχθησαν κατ' οἰκονομίαν πολλήν, ἡ ὁποία και αὐτὴν τὴν ἴδιαν διώρθωσε και τὰ θαύματα ἐκάνεισε νά γίνουσι μὲ τὴν ἀρμόζουσαν ἀξίαν και ἕστερα ἀπὸ τὴν κατάλληλον προετοιμασίαν. Ὅτι δὲ τὴν τιμοῦσε ὑπερβολικά, αὐτὸ φαίνεται, ἐκτός ἀπὸ τὰ ἄλ-

* Τὸ θέμα ἐβδ ἠθικόν. Οἱ ἄνθρωποι συγγενεῖς δὲν χαρίζουσι τίποτε εἰς τοὺς ἀμελεῖς συγγενεῖς των. Ἀντιθέτως μάλιστα οἱ ἀμελεῖς συγγενεῖς εἶναι ἔνοχοι και μεγαλύτερας τιμωρίας, ἐφ' ὅσον δὲν μιμοῦνται τοὺς ἐναρέτους συγγενεῖς των. Συνεπῶς ἡ καύχησις διὰ τοὺς ἐναρέτους συγγενεῖς και τοὺς ἐνδάρτους προγόνους, ὅταν γίνεται ἀπὸ ἀμελεῖς ἀπογόνους, εἶναι και ματαία και ἐπικίνδυνος. Οἱ Χριστιανοὶ ὀφείλουσι νά φρονεῖν διὰ τὴν ἀρετὴν των ἀνεξαρτήτως τῶν λαμπρῶν ἢ μὴ συγγενῶν των.

λα και από την ίδια αυτήν απάντησαν, ή όποια ελέγχθη επιπληκτικώς και ή όποια μάλιστα είναι άρκετή διά να μάς πείση σχετικώς. Διότι με τό να φέρη δυσκολίας έδειξε τό ενδιαφέρον και τόν μεγάλον σεβασμόν του προς αυτήν. Πώς και με ποιον τρόπον, θα εξηγήσωμεν έν συνεχεία. Αλλά, λοιπόν, αντιλαμβανόμενος και όταν άκούσης κάποιαν γυναίκα να λέγη: «Μακαρία ή κοιλία, που σέ έβιάσασα και οι μαστοί τούς όποιους έθήλασες»¹⁴ και όταν έπειτα άκούσης Αυτόν να άπαντή: «Μακάριοι μάλλον οι άκούοντες τόν λόγον του Θεού και φυλάττοντες αυτόν»¹⁵ να είσαι θέβαιος ότι και εκείνα τά λόγια με τό αυτό πνεύμα ελέγχθησαν. Διότι ή άπάντησις αυτή δέν περιείχε περιφρόνησιν, ούτε είχε την έννοιαν άπωθήσεως και άπομακρόσεως της Μητρός, άλλ' έφάνερωνεν ότι δέν θα την ώφελούσε σέ τίποτε τό ότι τόν έγέννησεν, άν δέν ήταν πάρα πολύ αγαθή και δέν είχαν εξαιρετικώς μεγάλην πίστιν.

Έάν δέ την Μαρίαν, χωρίς την άρετήν της ψυχής, δέν την ώφελή καθόλου τό γεγονός ότι έγέννησε τόν Χριστόν, πολύ περισσότερο έμάς, διότι και έμάς δέν θα ήμπορέση να μάς ώφελήσῃ καθόλου ο ένάρετος και γενναίος πατέρας, ή αδελφός, ή υίός, άν φυσικά όποτεθή ότι έχομεν τέτοιον άνθρωπον εις την οικογένειάν μας, άν έμείς οι ίδιοι στερούμεθα της άρετής εκείνου. Διότι ο Δαβίδ λέγει έπ' αυτού: «Αδελφός δέν ήμπορεί να λυτρώσῃ, θα λυτρώσῃ όποιοσδήποτε άνθρωπος»¹⁶. Δέν πρέπει δέ να έχομεν τας έλπίδας της σωτηρίας μας εις κανένα άλλον, άλλα με την χάριν του Θεού πρέπει να στηριζώμεθα άποκλειστικώς και μόνον εις τά ίδια

14. Λουκ. 11, 27.

15. Λουκ. 11, 28.

16. Ψαλμ. 48, 8.

μας κατορθώματα. Διότι, εάν την Παρθένον τό γεγονός αυτό καθ' έαυτό ότι ήταν ή Μητέρα του Χριστού έπρόκειτο να την ώφελήσῃ, θα ώφελοῦσεν όμοίως και τούς 'Ιουδαίους —διότι ο Χριστός ήταν συγγενής των κατά σάρκα— επίσης θα ώφελοῦσε και την πόλιν, εις την όποιαν έγεννήθη, θα ώφελοῦσε και τούς αδελφούς του. Τώρα όμως και τούς αδελφούς του, όσον άδιαφορούσαν διά την άρετήν των, σέ τίποτε δέν τούς ώφελοῦσε τό άξιωμα της συγγενείας, άλλα κατεκρίνοντο και αυτοί μαζί με τόν υπόλοιπον κόσμον, όταν όμως έλαμψαν από την ιδιικήν των άρετήν, τότε μόνον έδοξάσθησαν.

Άλλ' ή πόλις και έπεσε και έκάη, χωρίς να κερδίση τίποτε άπ' αυτό. Κατεσφάγησαν δέ και κατεστράφησαν πολύ άσχημα και οι κατά σάρκα συγγενείς του, χωρίς να κερδίσουν τίποτε προς σωτηρίαν τους από την συγγένειαν, που είχαν προς Αυτόν. Αυτό δέ τό έπαθαν, διότι δέν είχαν την προστασίαν της άρετής των. Και άνεφάνησαν ανώτεροι όλων οι 'Απόστολοι, επειδή έχρησιμοποίησαν τόν αληθινόν και αξιολύλευτον τρόπον, διά να προσοικειωθούν τόν Χριστόν, τόν τρόπον της όπακοής. 'Απ' όλα αυτά, λοιπόν, διδασκόδεμα, ότι παντού μάς χρειάζεται ή πίστις και ζωή λαμπρά και φωτεινή. Διότι αυτό ακριβώς θα ήμπορέση να μάς σώση. Έπειδή καθώς είναι γνωστόν οι συγγενείς του έπί πολύ έθαυμάζοντο πανταῦ, μάλιστα δέ έλέγοντο Δεσπόσυναι, έν τούτοις δέν γνωρίζομεν ούτε τά όνόματά τους, ένω δέν συμφαίνει τό ίδιο και με τούς 'Αποστόλους, διότι αυτόν και ή ζωή και τά όνόματα ψάλλονται πανταῦ.

Δέν πρέπει, λοιπόν, να υπερηφανευώμεθα διά την εϋγενή καταγωγήν μας, άλλα να φρονιζώμεν και άν έχομεν αναριθμήτους ένδόξους προγόνους να υπερβαίνωμεν τας άρετάς των, έφ' όσον γνωρίζομεν ότι κατά την μέλλουσαν Κρίσιν δέν θα κερδίσωμεν τίποτε άπολύτως από την ήθικήν προκοπήν άλλων, άλλα και αυτό

θά είναι μεγαλύτερον ἁμάρτημα. Διότι, καίτοι εἰμεθα παιδιά ἑναρέτων πατέρων καὶ ἔχομεν ἐξ ἰδίων τὸ πρὸς μίμησιν παράδειγμα, ἐν τούτοις καὶ πάλιν δὲν μιμούμεθα τοὺς διδασκάλους. Αὐτὰ δὲ τὰ λέγω τώρα, ἐπειδὴ θλέπω πολλοὺς Ἑλληνας νὰ καταφεύγουν εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς προγόνους καὶ τὸ σπίτι τους, ὅταν τοὺς παρακινῶμε εἰς τὴν πίστιν καὶ τοὺς παρακαλοῦμε νὰ γίνουν Χριστιανοί. Καὶ ἀπαντοῦν ἐπ' αὐτοῦ καὶ λέγουν· «Ὅλοι οἱ συγγενεῖς μου καὶ οἱ φίλοι καὶ οἱ οικεῖοι μου εἶναι πιστοὶ Χριστιανοί». «Ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, τί σημασίαν ἔχει αὐτὸ μὲ σένα; Διότι αὐτὸ ἀκριθῶς εἶναι πού θά σέ καταστρέψῃ, ὅτι αὐτὸ ἀπὸ σεβασμὸν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν συγγενῶν σου ἔτρεξες πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Ἄλλοι πάλιν, πιστοὶ αὐτοὶ Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι ὁμῶς ζοῦν βίον ἀδιάφορον καὶ ἀμελεῖ, ὅταν προτρέπονται εἰς τὴν ἀρετὴν, τὸ ἴδιο ἀκριθῶς ἐπιχείρημα προσβάλλουν καὶ λέγουν· «Ὁ πατέρας μου καὶ ὁ παππῆς καὶ ὁ πρόπαππος ἦσαν πάρα πολὺ εὐσεβεῖς καὶ σπουδαῖοι ἄνθρωποι». Ἄλλ' αὐτὸ ἀκριθῶς εἶναι πού θά σέ καταδικάσῃ, ὅτι, παρ' ὅλον πού εἶσαι ἔγγονος τόσοσ ἐνδόξων ἀνδρῶν, ἔζησες κατὰ τρόπον ἀνάξιον καὶ προσεληθικόν πρὸς τὴν οἰκογένειάν σου. Ἄκουσε, λοιπόν, τί λέγει ὁ προφήτης Ὡσηὲ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· «Ὁ Ἰσραὴλ ἐδοῦλευσε διὰ γυναῖκα καὶ διὰ γυναῖκα ἐφύλαξε πρόβατα»¹⁷ καὶ πάλιν ὁ Χριστός· «Ὁ Ἀθραάμ ὁ πατήρ σας εἶπεν ἀγαλλίασιν νὰ ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν καὶ εἶδε καὶ ἔχαρῃ»¹⁸. Καὶ παντοῦ τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων μνημονεύουν, ἔχι μόνον ἀντὶ ἐπαίνου, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ μεγαλύτερας πρὸς αὐτοὺς κατηγορίας.

17. Ὡσηὲ 12, 12.

18. Ἰωάν. 8, 56.

Αὐτὰ, λοιπόν, ἔχοντες ὅπ' ὅμοι μᾶς καὶ ἡμεῖς ἄς πράττωμεν τὰ πάντα, ὥστε διὰ τῶν ἰδίων μᾶς ἔργων νὰ κατορθώσωμε νὰ σωθῶμεν, διὰ νὰ μὴ μάθωμεν πολὺ ἄργά καὶ μάλιστα, ὅταν πλέον διαπιστώσωμε ὅτι ἐξηπατήθημεν, ὅτι ἐστηρίξαμεν εἰς τοὺς ἄλλους ματαίως ἐλπιδας καὶ ἐξηπατήσωμεν ἑαυτοὺς μᾶς, διότι τότε ἡ διαπίστῳσις αὐτὴ δὲν θά μᾶς ὠφελήσῃ καθόλου· «Διότι εἰς τὸν Ἄδην, λέγει, ποῖος θά σέ βοήλογοῖ;»¹⁹. Ἐβῶ, λοιπόν, ἄς μετανοήσωμεν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθά, τὰ ὅποια εἶθε νὰ κερδίσωμεν ὅλοι ἡμεῖς μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μᾶς Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἄμην.

19. Ψαλμ. 6, 6.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΒ' (22)
(Ίωάν. β', 4-10)

«Τί ἐμοὶ καὶ σοὶ, γύναι; Ὁ δὲ πω
ἤκει ἡ ὥρα μου» (Ίωάν. 2, 4).

α'". Είναι θέβαια ἡ διδασκαλία ἔργον κοπιαστικόν. Καὶ αὐτὸ μᾶς τὸ ἐφανερώσεν ὁ Παῦλος, ὅταν εἶπεν «Οἱ καλῶς προϊστάμενοι πρεσβύτεροι ὡς ἀξιῶνται διπλῆς τιμῆς, μάλιστα ὅσοι κοπιᾶζουσιν εἰς λόγον καὶ διδασκαλίαν»¹. Ἄλλ' ὁ κόπος αὐτὸς ἐξαρτᾶται ἀπὸ οὗς νὰ γίνῃ ἐλαφρὸς ἢ βαρὺς. Διότι ἂν περιφρονήσῃτε τὰ λεγόμενα, ἢ δὲν τὰ περιφρονήσῃτε μὲν, ἀλλ' ὅμως δὲν τὰ ἐφαρμόσῃτε εἰς τὰς πράξεις σας, τότε ὁ κόπος μας θὰ γίνῃ βαρὺς, διότι θὰ καταβάλλεται ματαίως καὶ ἀσκοπῶς. Ἄν, ὅμως, προσέχετε εἰς τὰ λεγόμενα καὶ φανερώνατε αὐτὰ εἰς τὰς πράξεις σας, τότε οὔτε κἀν θὰ καταλάβωμεν τοὺς καταβαλλομένους κόπους. Διότι ὁ προερχόμενος ἀπὸ τοὺς κόπους μας καρπὸς δὲν θὰ ἀφήσῃ νὰ φαίνεται τὸ ὑπερβολικὸν αὐτοῦ τοῦ κόπου. Δείξετε λοιπὸν, παρακαλῶ, εἰς ἡμᾶς, τὸν καρπὸν, ἂν θέλετε νὰ διεγείρετε τὴν προθυμίαν μας καὶ ὅχι νὰ τὴν

¹ Ὁ Χριστὸς συνηθίζει νὰ πράττῃ κάθε ἔργον εἰς τὸν κατάλληλον καιρὸν. Αὐτὸ σημαίνει ἡ φράσις «Ὅπου ἦκει ἡ ὥρα μου». Ἐν ταῦτοις, ὁ Κύριος ἐτετέλεσε τὴν αἰτίαν τῆς Θεοτόκου διὰ τρεῖς λόγους: πρῶτον, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι Αὐτὸς δὲν ὑπόκειται εἰς καιροὺς, δεῦτερον, διὰ νὰ μὴ προσβάλῃ τὴν Μητέρα ἐνώπιον τῶσαν ἀνθρώπων καὶ τρίτον, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι δι' ἀδυναμίαν ἀπέφυγε τὴν θαυματουργίαν.

1. Α' Τιμόθ. 5, 17.

σθῆσατε, ἢ νὰ τὴν κάμετε περισσότερον ἀσθενῆ, ὥστε βλέποντες τὰ πνευματικὰ σας χωράφια νὰ εὐδοκιοῦσιν καὶ τρεφόμενοι καὶ μεῖς μετὰ τὰς ἐλπίδας τῆς ἀφθονίας καὶ ἀναλογιζόμενοι τὸν πλοῦτον μας, νὰ μὴ ἀδρανῶμεν, καθ' ἣν στιγμήν ἐμπορευόμεθα τὴν καλὴν αὐτὴν πνευματικὴν ἐμπορίαν.

Καὶ σήμερον τὸ πρὸς ἐξέτασιν ζήτημα δὲν εἶναι καθόλου μικρὸν. Διότι, ὅταν ἡ Μητέρα τοῦ Ἰησοῦ εἶπεν ὅτι «οὐκ ἔχουσιν δὲν ἔχουσιν», ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησε: «Τί εἶναι μεταξύ ἐμοῦ καὶ σοῦ γύναι; δὲν ἦλθεν ἀκόμη ἡ ὥρα μου» καὶ ἐνῶ ἔδωσεν αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν, ἐν ταῦτοις ἔκαμεν ὅ,τι εἶπεν ἡ Μητέρα του. Καὶ δὲν εἶναι αὐτὸ μικρότερον ζήτημα ἀπὸ αὐτὸ, τὸ ὁποῖον ἐζητήσαμεν κατὰ τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν μας. Ἄφοῦ, λοιπὸν, ἐζητήσαμε τὴν βοήθειαν Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὸ θαῦμα, ὡς ἐλθωμεν τοιαυτοτρόπως εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος. Διότι αὐτὸ δὲν τὸ λέγει ἐδῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάρα κάτω ὁ ἴδιος Εὐαγγελιστὴς ἐμφανίζεται νὰ λέγῃ «Δὲν ἤμπορούσαν νὰ συλλάθουν αὐτὸν, διότι δὲν εἶχεν ἐλθεῖ ἀκόμη ἡ ὥρα του»² καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον «Οὐδεὶς ἔβαλεν ἐπάνω του χεῖρι, διότι δὲν εἶχεν ἐλθεῖ ἀκόμη ἡ ὥρα του»³ καὶ ἄλλου πάλιν «Ἦλθεν ἡ ὥρα: δόξασε τὸν Υἱὸν σου»⁴. Ὅλα αὐτὰ, τὰ ὁποῖα εἶναι διεσκορπισμένα εἰς ὅλον τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου, συνεκέντρωσα ἐδῶ, διὰ νὰ δώσω τώρα ἐφάπαξ εἰς ὅλα αὐτὰ τὴν λύσιν. Ποῖα, λοιπὸν, εἶναι ἡ λύσις τῶν λεγομένων;

Ὁ Χριστὸς ἔλεγεν «Δὲν ἔχει ἐλθεῖ ἀκόμη ἡ ὥρα μου», ὅχι ὡς ὑπατεταγμένος εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν καιρῶν, ἢ εἰς τὴν παρατήρησιν τῆς ὥρας—διότι πῶς εἶναι

2. Ἰωάν. 8, 20.

3. Ἰωάν. 7, 30.

4. Ἰωάν. 17, 1.

δυνατόν νά συμβαίη αὐτό εἰς τόν Δημιουργόν τῶν καιρῶν καί τῶν χρόνων καί τῶν αἰώνων;— ἀλλ' ἐπειδή ἤθελε μέ τά κατ' αὐτόν τόν τρόπον λεχθέντα νά φανερώσῃ τοῦτο, ὅτι ἄρα τά πραγματοποιεῖ εἰς τόν κατάλληλον καιρόν καί ὄχι ἄρα μαζί. Ἐπειδή διαφορετικά θά ἐδημιουργεῖτο σύγχυσις καί ἀταξία, ἐάν δέν δημιουργοῦσε τό καθένα εἰς τόν καιρόν του, ἀλλ' ἄρα μαζί τὰ συνέχεις καί Γέννησιν καί Ἀνάστασιν καί Κρίσιν. Πρόσεξε, ἄμας. Ἐπρεπε νά δημιουργηθῆ ἡ κτίσις, ἀλλ' ὄχι ἄρα μαζί. Ἐπρεπε νά δημιουργηθῆ ὁ ἄνδρας καί ἡ γυναίκα, ἀλλ' οὔτε αὐτοί μαζί. Ἐπρεπε νά καταδικασθῆ μέ θάνατον τὸ ἀνθρώπινον γένος καί νά γίνῃ ἡ Ἀνάστασις, ἀλλ' ὑπάρχει μεγάλη ἀπόστασις μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν γεγονότων. Ἐπρεπε νά δοθῆ ὁ Νόμος, ἀλλ' ὄχι μαζί καί ἡ Χάρις, ἀλλά τό καθένα ἔπρεπε κατ' οἰκονομίαν νά δοθῆ εἰς τόν προσηκόντα καιρόν.

Ὁ Χριστός, λοιπόν, δέν ὑπετάσσετο εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν καιρῶν, ὁ Χριστός ὁ ὁποῖος καί εἰς τοὺς καιροὺς μάλιστα ἔβαλε τάξιν, ἐπειδή εἶναι καί ὁ Δημιουργός των. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης παρουσιάζει ἐδῶ τὸν Χριστόν νά λέγῃ τὸ «δέν ἔχει ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα μου», διὰ νά δείξῃ ὅτι δέν ἦταν ἀκόμη γνωστός εἰς τοὺς πολλοὺς καί ὅτι δέν εἶχεν ἀκόμη συμπληρώσει οὔτε ἄλλον τὸν βῆλον τῶν μαθητῶν του. Διότι τότε τὸν ἀκολουθοῦσε μόνον ὁ Ἀνδρέας καί ὁ Φίλιππος καί κανεὶς ἄλλος. Ἀλλὰ μάλλον οὔτε ἄρα αὐτοὶ τὸν ἐγνωρίζαν ὅσον ἔπρεπε, οὔτε ἡ Μητέρα του, οὔτε οἱ ἀδελφοὶ του. Διότι ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης μετὰ τὰ πολλὰ θαύματα εἶπε τοῦτο διὰ τοὺς ἀδελφούς του, ὅτι «οὔτε οἱ ἀδελφοὶ του ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν»². Ἀλλ' οὔτε καί οἱ προσκεκλημένοι εἰς τὸν γάμον τὸν ἐγνωρίζαν. Διότι αὐτοὶ ἀσφαλῶς θά ἐπλησία-

² Ἰωάν. 7, 5.

ζαν καί θά τὸν παρακαλοῦσαν, ἐφ' ὅσον εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην. Δι' αὐτὸ ἀπήντησε· «δέν ἔχει ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα μου», σάν νά εἶπε μέ πῶς ἀπλὰ λόγια τὰ ἀκόλουθα· «δέν εἶμαι ἀκόμη γνωστός εἰς τοὺς παρόντας, ἀλλ' οὔτε κἀν γνωρίζουν ὅτι ἐτελείωσεν ὁ οἶνος». Ἐφῆσέ τους πρῶτα νά αἰσθανθοῦν τὴν ἑλλειψιν τοῦ οἴνου. Διότι δέν ἔπρεπε ἀπὸ οὐρα νά ἀκούσω αὐτά, διότι εἶσα μητέρα μου καί δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου κάνεις ὑπόπτον τὸ θαῦμα. Ἀλλ' ἔπρεπε αὐτοί, ποὺ ἔχουν τὴν ἀνάγκην, νά ἔλθουν καί νά παρακαλέσουν, ὄχι, φυσικά, ἐπειδὴ ἔχω ἀνάγκην παρακλήσεων, ἀλλὰ διὰ νά δεχθοῦν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὸ θαῦμα μέ μεγάλην προθυμίαν καί εὐκρινείαν. Διότι αὐτός, ὁ ὁποῖος γνωρίζει καλὰ ὅτι εὐρίσκεται εἰς ἀνάγκην, σταν ζήτησῃ καί πάρῃ αὐτὰ ποὺ χρειάζεται, χρεωστεῖ μεγάλην εὐγνωμοσύνην, ἐνῶ αὐτός ποὺ δέν ἐκατάλαβε κἀν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐλλείψεως, δέν ἔμπορεῖ καθῶς εἶναι φυσικόν νά αἰσθανθῆ καλὰ καί μέ τὴν δύναμιν ποὺ πρέπει οὔτε τὴν εὐεργεσίαν».

Καί διὰ ποῖον λόγον, λέγει, ἀφοῦ εἶπε· «δέν ἔχει ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα μου» καί ἠρνήθη νά κἀν αὐτό, τὸ ὅποιον τοῦ ἐζήτησεν ἡ Μητέρα του, ἔπειτα ἐπραγματοποίησεν αὐτὸ ἀκριβῶς ποὺ προηγουμένως ἠρνήθη νά πραγματοποιήσῃ; Μάλιστα μὲν διὰ νά δώσῃ ἰσχυρὰν ἀπόδειξιν καί εἰς τοὺς ἀντιλέγοντας καί εἰς αὐτοὺς ποὺ νομίζουν ὅτι ὑπόκειται εἰς καιροῦς, ὅτι δέν ὑπόκειται εἰς αὐτοὺς—διότι, ἐάν ὑπέκειτο, πῶς θά ἔκανε, προτοῦ ἀκόμη ἔλθῃ ὁ κατάλληλος καιρός, ὅτι ἀκριβῶς θά ἔκανε;— ἔπειτα δὲ καί διὰ νά τιμῆσῃ τὴν Μητέρα, διὰ νά μὴ φανῆ ὅτι συνεχῶς ἀντιλέγει εἰς αὐτήν, διὰ νά μὴ νομισθῆ ὅτι ἀπὸ ἀδυναμίαν ἀρνεῖται τὴν θαυματουργίαν, διὰ νά μὴ προσβάλῃ τὴν Μητέρα του, ἐνώπιον τόσων ἀνθρώπων. Καί διότι ἐπὶ πλεόν ἔφερε κοντὰ του τοὺς ὑπηρέτας. Τὸ ἴδιο ἄλλωστε συνέβη καί μέ τὴν Χαναανίαν, εἰς τὴν ὅποιαν μολοῦντι εἶπε· «δέν εἶναι ὀρθόν νά λά-

ἔη κανεῖς τὸν ἄρτον τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὸν ρίψῃ εἰς τὰ σκυλάκια»⁶, ἐν τούτοις, μετὰ τὴν ἀπάντησιν αὐτῆν, ἀπὸ σεβασμῶν πρὸς τὴν ἐξαιρετικὰ μεγάλην ἐπιμονὴν τῆς, τῆς ἔδωκε αὐτὸ ἀκριβῶς πρὸς ζήτησιν. Παρ' ἑλόν, ἐθέσαια, πρὸς μολί με ἐκεῖνο εἶπε καὶ τοῦτο, ὅτι «Δὲν ἀπεοιῶν παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους», ἐν τούτοις καὶ αὐτὰ ἀφοῦ εἶπεν ἐθεράπευσε τὴν θυγατέρα τῆς γυναίκας ἐκείνης.

6^a. Ἀπ' ἐδὼ μαθαίνομεν ὅτι πολλὰς φορὰς μετὰ τὴν θερμότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν ἐπιμονὴν μας, ἀκόμη καὶ ἀνάξιοι ἂν εἰμεθα, καθιστῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀξίους τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ Μητέρα του καὶ παρέμεινε ἐκεῖ καὶ ἐπέμενε καὶ τοὺς ὑπηρετὰς ὠδήγησεν εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὥστε ἡ αἴτησις νὰ γίνῃ ἀπὸ περισσώτερους ἀνθρώπους. Δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσε τὸ «Ὅτι οὕτως εἶπη, νὰ τὸ κάνετε». Διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἡ

6. Ματθ. 15. 26.

7. Ματθ. 15. 24.

8. Εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν παρατηρεῖται, ὅτι ὁ Ἐθαγγέλιος Ἰωάννης ἀνέφερεν, ὅτι τὰ πῆλινα δοχεῖα, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα τὸ ὕδωρ μετεβλήθη εἰς οἶνον, ἐχρησίμευσαν πρὸς καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, διὰ νὰ μὴ ὑπαισθηθῆ κανεῖς ἀπὸ τοὺς ἀπίστους, ὅτι τὰ δοχεῖα αὐτὰ ἐχρησίμευσαν διὰ τὴν ἀποθήκευσιν οἴνου καὶ ἐπομένως ὀλίγος οἶνος ἐξ αὐτοῦ, ἀπομένει ἐνεχυρημένος εἰς τὰ δοχεῖα, συνηῶς μετὰ τὸ ὕδωρ καὶ ἀπετέλεσε τόξα λεπτότατον οἶνον. Ἀκολούθως, ὁ ἱερὸς Πατὴρ παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἐδημιούργησεν οἶνον ἐκ τοῦ μηθενός, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῆ τὸ θαῦμα ὡς φαντασία, ἀλλὰ νὰ γίνῃ ἀποδεκτόν. Τέλος, ἡ κρίσις τοῦ Ἀρχιτρικλίνου, ὅτι ὁ οἶνος ἦταν καλός, βεβαίως σαφὲς τὴν ἀλήθειαν τοῦ θαύματος, διότι οἱ Ἀρχιτρικλῖνοι εἰς τὰ συμπτώσια εἶχαν ὡς ἔργον τῶν τῶν καλὴν διεξοργωγῶν τῶν τῆς τραπέζης καὶ συνεπῶς ἦσαν ὑποχρεωμένοι, προκειμένου νὰ ἀναποκριθῶν εἰς τὰ καθήκοντά των, νὰ διατρουῶν τὴν νηφαλιότητά των, ἀπέχοντες οἴνου καὶ οἰαοθήποτε ἄλλης ὑπερβολῆς, ἀπὸ τὰς συνήθειαις εἰς τοιαύτας περιπτώσεις.

ἀρνησίς του δὲν ὠφελετο εἰς ἀδυναμίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὸ ἀνεπίδεδικτον τοῦ Ἰησοῦ καὶ διὰ νὰ μὴ φανῆ ὅτι προβαίνει εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ θαύματος χωρὶς σοφῶν καὶ συγκεκριμένων λόγων. Δι' αὐτὸ καὶ ὠδήγησε κοντὰ του τοὺς ὑπηρετὰς. «Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ἐξ λίθιναι στάμναι κατὰ τὸ ἔθος τοῦ καθαρισμοῦ τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἑκάστη δύο ἢ τρία μέτρα. Λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς· Γεμίσατε τὰς στάμνας ὕδατος. Καὶ ἐγένισαν αὐτὰς ἕως ἀνω». Δὲν εἶπεν ἀπλῶς «κατὰ τὸ ἔθος τοῦ καθαρισμοῦ τῶν Ἰουδαίων», ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ νομίσουν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀπίστους, ὅτι εἶχεν ἀπομείνει ὀλίγος οἶνος μέσα εἰς τὶς στάμνας καὶ ὅτι αὐτὸς ἀφοῦ ἀνεμίχθη μετὰ τὸ νερὸ πρὸς ἔρριξαν μέσα, μετεβλήθη εἰς λεπτότατον ἔθην οἶνον. Δι' αὐτὸ εἶπε «κατὰ τὸ ἔθος τοῦ καθαρισμοῦ τῶν Ἰουδαίων», διὰ νὰ δείξῃ ὅτι τὰ σκευὴ ἐκεῖνα δὲν ἐχρησιμοποίησαν ποτὲ ὡς δοχεῖα οἴνου.

Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἡ Παλαιστίνη εἶναι ἀνυδρὸς καὶ δὲν ὑπάρχουν σὲ πολλὰ μέρη κρήνες καὶ πηγές, ἐγένετο πάντοτε τὶς στάμνες μετὰ νερὸ, διὰ νὰ μὴ τρέχουν εἰς τοὺς ποταμοὺς, ὅταν ἦσαν ἀκάθαρτοι, ἀλλὰ νὰ ἡμποροῦν μετὰ τὸ νερὸ πρὸς εἶχον ἀποθηκεύσει ἐκεῖ νὰ καθαρῶνται εὐκόλα. Καὶ διατί δὲν ἔκαμε τὸ θαῦμα προτοῦ γεμίσει τὶς στάμνες, πρῶτα πρὸς τὰ ἦσαν πολὺ περισσότερο ἀξιοθαύμαστον; Διότι ἄλλο εἶναι ἡ ποιοτικὴ μεταβολὴ τῆς οὐσίας προϋπαρχούσης ὕλης καὶ ἄλλο ἡ ἐκ τοῦ μηθενός δημιουργία αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς οὐσίας. Τὸ τελευταῖον αὐτὸ εἶναι φυσικὰ πολὺ περισσότερο ἀξιοθαύμαστον. Ναι, ἀλλὰ τότε δὲν θὰ ἐφαίνετο εἰς τοὺς πολλοὺς τόσον ἀξιοπίστον. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, πολλὰς φορὰς περιορίζῃ ἡβελημένα τὸ μέγεθος τῶν θαυμάτων, ὥστε νὰ γίνῃ καλλίτερα καὶ εὐκολώτερα ἀποδεκτόν.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον, λέγει, δὲν ἔφερεν ὁ ἴδιος τὸ νερὸ, ἀλλὰ διέταξε τοὺς ὑπηρετὰς νὰ τὸ φέρουν καὶ ἐν

συνεχίζει αφού έκαμε τὸ θαύμα ἐφάνερωσεν εἰς τοὺς παρόντας τὸ κρασί· Διὰ τὸν ἴδιον πάλιν λόγον καὶ ἐπὶ πλέον διὰ τὸ ἔχη αὐτοὺς τοὺς ἴδιους τοὺς ὑπηρέτας, οἱ ὅποιοι ἔφεραν τὸ νερὸ, μάρτυρες τοῦ συντελουμένου θαύματος καὶ ὅτι συνεπῶς τὸ θαῦμα δὲν ἦταν καθόλου φαντασία. Διότι εἰς περίπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς, κατὰ τρόπον ἀναιδῆ, ἀμφισβητοῦσαν τὸ θαῦμα, θὰ ἤμποροῦσαν οἱ ὑπηρέται νὰ τοὺς ἀντιτείνουσι καὶ τοὺς θεσβαιώσουσι «Ἐμεῖς φέραμε τὸ νερὸ». Ἐπὶ πλέον δὲ πρὸς ὅσα ἐλέγησαν ἀνατρέπει τοῦτο καὶ τὰ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπινοούμενα καὶ προβαλλόμενα δόγματα. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ὑπάρχουν μερικοὶ, οἱ ὅποιοι ἰσχυρίζονται βτε δημιουργὸς τοῦ κόσμου εἶναι ἄλλος καὶ ὅτι ὅλα αὐτὰ ποὺ φαίνονται δὲν εἶναι ἔργα Αὐτοῦ, ἀλλὰ κάποιου ἄλλου θεοῦ, προκειμένου νὰ ἀνατρέψῃ καὶ ἀνασκουάσῃ αὐτὸν τὸν ἀναιδῆ καὶ παράφρονά ἰσχυρισμὸν καὶ κλεισθῇ τὰ στόματά τους, πραγματοποιεῖ τῆς τοιοῦτοτρόπως τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ θαῦματα ἀπὸ τὰς προῦπαρχούσας οὐσίας. Διότι, ἐάν ὁ δημιουργὸς θεὸς ἦταν ἀντίθετος πρὸς Αὐτόν, δὲν θὰ ἐχρησιμοποιοῦσε τὰ ξένα πράγματα, διὰ νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἰδικὴν του δύναμιν⁸.

Τώρα, λοιπόν, διὰ νὰ φανερώσῃ ὅτι αὐτὸς εἶναι, ὁ ὅποιος μεταβάλλει εἰς τὰ ἀμπέλια τὸ νερὸ καὶ μετατρέπει σὲ κρασί τὴν θροχὴν διὰ μέσου τῆς ρίζης, αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ὅποιον συντελεῖται εἰς τὸ φυτὸν ὑστερα ἀπὸ πολλὸν χρόνον, αὐτὸ ἐπραγματοποίησεν εἰς τὸν γάμον συγχρόνως καὶ ἀμέσως. Ὅταν δὲ ἐλέγμισαν τίς στάμνες, εἶπεν «Ἀντλήσατε τώρα καὶ φέρετε πρὸς τὸν ἀρχιεπίκλινον. Καθὼς δὲ ὁ ἀρχιεπίκλινος ἐγευθῆ τὸ

8. Ὑπαίνισσεται τὸν Ἰνδοστικισμόν, τὸν δεχόμενον παραλλήλως πρὸς τὸν Θεόν καὶ ἄλλων κατώτερον αὐτοῦ, τὸν δημιουργόν.

ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβεβλημένον—καὶ δὲν ἤξευρε πότεν εἶναι, οἱ ὑπηρέται θυμῶς οἱ ἀντλήσαντες τὸ ὕδωρ ἤξευραν— φωνάζει τὸν θυμῶν ὁ ἀρχιεπίκλινος καὶ λέγει εἰς αὐτόν· Κάθε ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον βάλλει καὶ ἀφοῦ πιῶν πολὺ, τότε τὸν κατώτερον αὐτὸν ἐφόλαξεν τὸν καλὸν οἶνον ἕως τώρα.

Καὶ ἐδῶ πάλιν μερικοὶ προσβάλλουν ἀντιρρήσεις καὶ ἐιρωνεύονται καὶ λέγουσι «Οἱ προσκεκλημένοι εἰς τὸν γάμον ἄνθρωποι ἦσαν μεθυσμένοι καὶ ἡ ἀσθησις αὐτῶν, ποῦ ἐκλήθησαν, διὰ νὰ κρῖνουν, ἐντελῶς ἀλλοιωμένη καὶ κατεστραμμένη ἀπὸ τὴν ζάλην τῆς μέθης καὶ συνεπῶς ἀνίκανη νὰ ἀντιληφθῇ τὰ γινόμενα καὶ νὰ κρίνῃ τὰ διαδραματιζόμενα. Δὲν ἤμποροῦσαν νὰ καταλάβουν ἀκριβῶς οὔτε τί ἀπὸ τὰ δύο ἦταν τὸ γινόμενον νερὸ ἢ κρασί· ὅτι δὲ ἦσαν μεθυσμένοι τὸ ἐφάνερωσε μὲ ὅσα εἶπεν ὁ ἀρχιεπίκλινος». Καὶ εἶναι θεσβαίως καὶ αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημά τους γελοῖον, ἀλλ' ὁ Ἐὐαγγελιστὴς καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν μειωτικὴν διὰ τὸ θαῦμα ὑποψίαν ἀνέτρεψε, διότι δὲν εἶπεν ὅτι οἱ συνδαιτημόνες ἐκλήθησαν διὰ νὰ ἀποφανθοῦν διὰ τὸ ἀληθές αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ ἀρχιεπίκλινος⁹, ὁ ὅποιος ἦταν νηφάλιος καὶ δὲν εἶχεν ἀκόμη τίποτε γευθῆ. Διότι γνωρίζετε λοιπόν ὅλοι αὐτὸ, ὅτι οἱ ἐμπειστευμένοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν τῶν δαίμωνων εἶναι αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἐξ ἄλλων μάλιστα ἀπέχουν τελείως ἀπὸ τὸ κρασί, καθ' ὅσον ἔχουν ὡς ἀποκλειστικὸν τοὺς ἔργον τὴν ἐν εὐπρεπέει¹⁰ καὶ τάξει διευθέτησιν τῶν πάντων. Δι' αὐτὸ καὶ πρὸς πιστοποίησιν τοῦ θαύματος ἐκόλλεσε τὴν νηφάλιαν ἀίσθησιν.

Διότι δὲν εἶπε· «Δώραστε εἰς τοὺς συνδαιτημόνας»,

9. Ἀρχιεπίκλινος ἦταν ὁ συμπόσιάρχος, ὁ τραπέζιοῦς δὲ ἐλέγχετο σήμερον. Ἡ λέξις ἀπὸ τοῦ ἐπίκλινον, τὸ ὅποιον ἦταν ἡ αἰθουσα φαγητοῦ. Εἰς αὐτὴν ἀντὶ καθισμάτων ὑπῆρχαν τρεῖς κλίμαι, εἰς τὰς ὁποίας ἀνακεικλιμένοι ἔθρασαν οἱ συνδαιτημόνες.

ἀλλά «φέρετε εἰς τὸν ἀρχιτρίκλινον. Καθὼς δὲ ὁ ἀρχιτρίκλινος ἐγεύθη τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβεβλημένον — καὶ δὲν ἤξευρε πῶθεν εἶναι, οἱ ὑπηρέται ἄμφω ἤξευρον οἱ ἀντήλσαντες τὸ ὕδωρ— φωνάζει τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος. Καὶ διατί δὲν ἐφώναζε τοὺς ὑπηρέτας; Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἀπεκαλύπτετο τὸ θαῦμα. Διότι οὗτε ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς ἀπεκάλυπτε τὸ γεγονός, ἀλλ' ἤθελεν ἥρεμα καὶ σιγὰ — σιγὰ νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ δύναμις τῶν ἀποδεικτικῶν τῆς θεότητός του θαυμάτων. Ἐάν, λοιπόν, οἱ ὑπηρέται ἐκαλοῦντο τότε καὶ ἀνεκρίναντο πρὸς διαπίστωσιν τῆς ἀληθείας τοῦ θαύματος, δὲν θὰ ἐγίνοντο πιστευτοὶ ἀφηγοῦμενοι τὰ καθέκαστα, ἀλλὰ θὰ ἐβειρωῦντο παράφρονες, ὡς μαρτυροῦντες τόσον ἀσυνήθη καὶ καταπληκτικὰ γεγονότα καὶ ἀποδίδοντες αὐτὰ εἰς ἀνθρώπων ψιλόν, ὡς ἐθεωρεῖτο τότε ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ὁ Ἰησοῦς. Διότι αὐτοὶ μὲν καὶ ἐξ ἰδίας πείρας ἀντελήφθησαν τὸ ὀλοφάνερρον καὶ ἀναντίρρητον τοῦ γεγονότος —διότι δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἀμφισβητήσουν καὶ ἀρνηθοῦν κάτι ποῦ ἔκαναν μὲ τὰ ἴδια τους τὰ χέρια— εἰς ἄλλους ἄμφω δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ θεσβαιώσουν τὸ γεγονός.

Δι' αὐτὸ οὗτε ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς ἀπεκάλυψε εἰς ἄλλους τὸ γεγονός, ἀλλ' εἰς αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἤμποροῦσε λόγῳ τῆς νηφαλιότητός του νὰ ἀντιληφθῇ πλήρως καὶ νὰ διαπιστώσῃ ἐπακριθῶς τοῦτο. Τὴν σαφεστέραν δὲ κατανόησιν τοῦ θαύματος ἀφῆσεν εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον. Διότι μετὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῶν ἄλλων θαυμάτων ἐπρόκειτο καὶ αὐτὸ νὰ γίνῃ πιστευτόν. Ὅταν δηλαδὴ, ἀργότερα ἐθεραπέυσε τὸν υἱὸν τοῦ βασιλικοῦ, διέδωκεν εἶπεν ἐκεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ γεγονότος αὐτοῦ, κατέστησε φανερόν ὅτι καὶ τὸ ἐν Κανᾷ θαῦμα εἶχε γίνῃ περισσώτερον σαφές καὶ φανερόν. Δι' αὐτὸ ἄλλωστε ὁ θασιλικὸς ἐκάλεσε τὸν Ἰησοῦν, διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὸν υἱὸν του, ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὸ θαῦ-

μα, ὅπως εἶπα. Πράγμα τὸ ὅποιον μᾶς ἀπεκάλυψε ὁ Ἰωάννης, διὰ τῶν ἐξῆς: «Ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἔκαμε τὸ νερὸ κρασί»¹⁰. Καὶ οὐκ ἔστι μόνον τὸ ἔκαμε κρασί, ἀλλὰ ἀριστὸ κρασί.

γ'. Τέτοια, λοιπόν, ἦσαν τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ. Πολὺ ὠραιότερα καὶ ἀνώτερα ἐκείνων, ποῦ ἐπιτελεῖ ἡ φύσις. Τὸ ἴδιο καὶ τὰ ἄλλα. Ὅταν διώρθωνεν ἀνάπηρον μέλος σώματος, τὸ ἀποκαθιστοῦσε πολὺ καλλίτερον, ἀπ' ὅτι ἦσαν τὰ ὑγιᾶ μέλη. Καὶ ὅτι ἦταν κρασί καὶ μάλιστα κρασί ἀριστον αὐτὸ ποῦ προήλθεν ἀπὸ τὴν μεταβολὴν τοῦ νεροῦ εἰς τὴν Κανᾷ, ἐπρόκειτο νὰ θεσβαιώσουν οὐκ ἄνευ τῶν ὑπηρέτων, ἀλλὰ καὶ ὁ γαμβρὸς καὶ ὁ ἀρχιτρίκλινος, ὅτι δὲ ἡ θαυμαστὴ μεταβολὴ ἐγένετο ἀπὸ τὸν Χριστὸν ἐθεσβαίωσαν αὐτοὶ ποῦ ἔφεραν τὸ νερὸ. Ὡστε, ἂν καὶ δὲν ἀπεκαλύφθη τὸ θαῦμα τότε, ἐν ταῦτοις δὲν ἀπεισιπῆθη καὶ δὲν ἔμεινε ἀγνωστον μέχρι τέλους. Τόσον πολλὰς καὶ ἀναγκαίας εἰς αὐτὸ μαρτυρίας προσεσκεύαζε διὰ τὸ μέλλον. Διότι, ὡς μάρτυρας μὲν τοῦ πραγματοποιηθέντος θαύματος τῆς μεταβολῆς τοῦ ὕδατος εἰς οἶνον, εἶχε τοὺς ὑπηρέτας, ὡς μάρτυρας δὲ τοῦ ποιητικῶς ἀνωτέρου γενομένου οἴνου, εἶχε τὸν ἀρχιτρίκλινον καὶ τὸν γαμβρόν.

Καὶ εἶναι μὲν φυσικὸν ὁ γαμβρὸς κάποιαν ἀπάντησιν ἢ παρατήρησιν νὰ ἔκαμε, ὅταν ὁ ἀρχιτρίκλινος τοῦ ἀνεκοίνωσε τὸ γεγονός, ἀλλ' ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐπιγόμενος νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ περισσώτερον σπουδαία καὶ ἀναγκαία, παρέλειψε τὰ ὑπόλοιπα, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπιπροχάσθη καὶ κατὰ τρόπον ἐξηρὸν ἀνέφερον τὸ γεγονός. Διότι τὸ ἀναγκαῖον ἦταν νὰ μάθωμεν, ὅτι ἔκαμε τὸ νερὸ κρασί καὶ κρασί καλὸ, ἐνῶ τὴν ἀπάντησιν τοῦ γαμβροῦ πρὸς τὸν ἀρχιτρίκλινον δὲν ἐθεώρησεν ἐξ ἰ-

10. Ἰωάν. 4, 46.

σου άναγκαίον νά τήν άναφέρη. Διότι πολλά άπό τά θαυμαστά γεγονότα, τά όποία ήσαν προηγουμένως όπωδήτηπε περισσότερον άσαφή και σκοτεινά, με τήν πάροδου του χρόνου έγιναν περισσότερον σαφή και κατενοήθησαν καλλίτερα. Τουτό όφειλεται εις τό ότι αυτοί, οι όποιοί εξ άρχής ως αυτόπται και αυτήκοιοι αυτών τά έγνώριζαν, τά έξέθεσαν άργότερα με μεγαλυτέραν άκριθειαν. Τότε λοιπόν ό Ίησοός μετέβαλε τό νερό σε κρασί και δέν έπαυσεν έκτοτε άπό τότε μέχρι σήμερα νά μεταβάλλη διαθέσεις άσταθείς και χαλαράς. Διότι υπάρχουν, υπάρχουν άνθρωποι, οι όποιοί δέν διαφέρουν καθόλου άπό τό νερό, τόσο ψυχροί και χαλαροί και οδδέποτε σταθεροί. Αυτούς, λοιπόν, που εδρίσκονται εις αυτήν τήν κατάστασιν, πρέπει νά τους οδηγώμεν εις τόν Κύριον, διότι έτσι θα κατορθώσωμεν νά μεταθέσωμεν τήν διάθεσιν των εις τήν σταθεράν κατάστασιν του πνευματικού οίνου, ώστε ποτέ πλέον νά μη διαρρέουν, αλλά νά διατηρήσουν τήν σταθεράν στυφότητα του οίνου, και νά γίνονται έτσι αιτιοί εδφορούνης και εις τους έαυτούς των και εις άλλους.

Ποιοί θα είναι αυτοί οι ψυχροί, ή οι προσέχοντες εις τά άσταθή και ρέοντα πράγματα τής ζωής αυτής, οι μη άρνούμενοι νά περιγελάσουν τήν παρούσαν τρυφήν, οι έραστοί τής βόξης και τής έξουσίας; Διότι όλα αυτά είναι ρεύματα, τά όποία δέν στέκουν πουθενά, αλλά κατακυλούν πάντοτε προς τά κάτω με μεγάλην όρμην. Καθ' όσον ό πλούσιος σήμερα, γίνεται αύριον πτωχός. Αυτός που σήμερα εμφανίζεται με κήρυκα και ζώνην και όχημα και πολλούς ραβδόχους, πολλές φορές τήν έπομένην ήμέραν κατοίκησε τήν φυλακήν, άφου παρά τήν θέλησιν του και εις άλλον παρεχώρησεν αυτήν τήν φοντασίαν. Αυτός πάλιν που ζή πολυτελώς και τρώγει κατά κόρον και άν φάγη μέχρι ασασμού, δέν ήμπορεί νά συγκρατήσῃ τήν επιθυμίαν τής Ικανοποίησης τής

κοιλίας του, οπτε δια μίαν ήμέραν. Διότι καθώς είναι συνηθισμένος νά τρώγη συνεχώς, μόλις χωνέσῃ τήν υπερβολικήν αυτήν τροφήν που έλαθε, άναγκάζεται άμέσως άλλα πάλιν φαγητά νά εισάγη εις τήν κοιλίαν του, οάν άλλος χειμαρρος που ποτέ δέν σταματά. Διότι όπως άκριθώς συμβαίνει με τόν χειμαρρον, εις τόν όποιον τό ένα ρεύμα διαδέχεται συνεχώς τό άλλο, έτσι και με τόν κοιλιόδουλον, τόν όποιον ή έντονος επιθυμία άναγκάζει νά τρώγη συνεχώς και νά προσθέτη άσταμάτητα εις τήν προηγουμένην υπερβολικήν τροφήν και άλλην πάλιν.

Και τέτοια θέβασια είναι ή φύσις τών βιοτικών πραγμάτων, έχει ως κλήρον τής νά μη σταματά ποτέ, αλλά διαρκώς νά μεταβάλλεται και παραιούρεται. Με τήν τροφήν όμως δέν είναι μόνον αυτό τό δυσάρεστον, ότι ζητεί διαρκώς και οδδέποτε χορταίνει και σταματά, αλλά δημιουργεί σε μάς και πολλά άλλα έξ Ισου δυσάρεστα πράγματα. Διότι με τήν υπερβολήν και τήν δύναμιν και άντοχήν του σώματος χαλαρώνει και τήν άνδρειαν και γενναιοότητα τής ψυχής μετακινεί και παραιούρει. Και δέν συνηθίζου νά κατατρώγουν τόσον πολλό τά ποτάμια ρεύματα τις όχθες και νά τίς κάνουν νά παθαίνουν καθίζησιν, όσον ή τρυφή και ή σπατάλη άφαιρεί εύκολα τά στήριγματα τής υγείας μας. Και άν μεταβής εις Ιατρειον και έρωτήσης σχετικώς, θα μάθης ότι όλα σχεδόν οι αιτία των άσθενειών όφειλονται εις αυτήν. Διότι ή λιτότης εις τήν διαίταν είναι μητέρα τής υγείας. Δι' αυτό και οι Ιατροί έβωσαν εις αυτήν αυτό τό όνομα, καθ' όσον τήν εγκράτειαν άνώμασαν υγείαν —«διότι ή εγκράτεια εις τήν τροφήν είναι υγεία»¹¹— τήν δέ λιτήν διαίταν άνώμασαν μητέρα τής υγείας.

11. Ίπποκρ. 1180 Ψ.

Ἐάν δὲ ἡ λιτότης εἶναι μητέρα τῆς ὑγείας, εἶναι φανερόν ὅτι ἡ ὑπερβολὴ εἶναι μητέρα τῆς ἀσθενείας καὶ γεννᾷ πάθη, τὰ ὅποια ὑπερβαίνουν τὴν τέχνην καὶ αὐτῶν τῶν ἱατρῶν. Διότι ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν προέρχονται πολλὰ ἀσθένεια, ὅπως ποδαλγία, κεφαλαλγία, ἀμβλυωπία, χειραλγία, τρόμοι, παραλύσεις, ἰκτερος, μακροὶ πυρετοί, φλογώσεις καὶ πολλὰ ἄλλα, τὰς ὁποίας δὲν εἶναι καιρὸς τώρα εἰς τὰ ἀναφέρωμεν. Καὶ εἰς αὐτὰ δὲν τὰ γεννᾷ ἡ λιτότης καὶ ἡ κανονικὴ διαίτα, ἀλλ' ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἀδηφαγία. Ἐάν δὲ ἐπιθυμίᾳ τὰ ἰσθμίων καὶ τὰ μυχικὰ ἀσθενήματα, τὰ ὅποια προκαλοῦνται ἀπὸ τὴν ἰδίαν αἰτίαν, πρόσθε καλὰ καὶ θὰ διαπιστώσῃς ὅτι πλεονεξία, θλακεία, μελαγχολία, ναθρότης, ἀσέλγεια, βλῆ ἢ ἀμάθεια ἐδῶ ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς. Διότι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι τρυφοῦν σὲ τέτοια τραπέζια καὶ κατασταράσσονται ἀπὸ τέτοια θηρία, δὲν διαφέρουν καθόλου καὶ δὲν γίνονται τίποτε περισσώτερον ἀπὸ εἶνα.

Νὰ ὀμιλήσω καὶ διὰ τὴν λόπην καὶ τὴν ἀηδίαν, τὴν ὅποιαν αἰσθάνονται οἱ ἀδηφαγῶναι; Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὀμιλήσω δι' ἅλα αὐτὰ λεπτομερῶς, δι' αὐτὸ μὲ εἶνα λόγον, ἀλλὰ κεφαλαιώδους σημασίας, θὰ καταστήσω φανερόν τὸ ἔθλον ζήτημα. Ἀπὸ τὸ τραπέζι —ἐννοῶ τὸ πολυτελές— οὐδέποτε σηκώνονται ἱκανοποιημένοι καὶ χορτασμένοι. Διότι ἡ λιτότης, ὅπως εἶναι μητέρα τῆς ὑγείας, τοιοῦτοτρόπως εἶναι καὶ μητέρα τῆς εὐχαριστήσεως, ἐνδὲ ἡ ὑπερβολὴ, ὅπως εἶναι μητέρα ἀσθενειῶν, τοιοῦτοτρόπως εἶναι καὶ πηγὴ καὶ ρίζα τῆς ἀηδίας. Διότι ὅπου ὑπάρχει κέρως, δὲν ἔμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἐπιθυμία, ὅταν δὲ δὲν ὑπάρχῃ ἐπιθυμία, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ποτὲ εὐχαριστήσις; Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ τοὺς πτωχοὺς τοὺς θλέπομεν ἄχι μόνον περισσώτερον συνετοὺς καὶ ὑγιεῖς ἀπὸ τοὺς πλουσίους, ἀλλὰ καὶ περισσώτερον χαρούμενους καὶ εὐχαριστημένους. Ὅλα

αὐτὰ, λοιπόν, ἀφοῦ τὰ κατανοήσαμεν, ἄς ἀποφύγωμεν τὴν μέθην καὶ τὴν τρυφήν, ἄχι θέβαια μόνον αὐτὴν τοῦ ἀφορᾶ εἰς τὴν διαίταν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἄλλην, τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὰ θιστικά ἐν γένει πράγματα. Καὶ ἄς ἀνταλλάξωμεν ἐκείνην μὲ τὴν εὐχαριστήσιον, τὴν προερχομένην ἀπὸ τὴν εἰς τὰ πνευματικὰ προσήλωσίν μας καὶ κατὰ τὸν Προφήτην ἄς ἐντρυφήσωμεν εἰς τὸν Κύριον —ἐντρυφήμά σου ἄς εἶναι ὁ Κύριος, λέγει, καὶ αὐτὸς θὰ σοῦ δώσῃ διτι ποθεῖ ἡ καρδιά σου¹²— διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τὰ ἐδῶ, τὰ ἐπὶ γῆς καὶ τὰ μέλλοντα πνευματικὰ ἐν οὐρανοῖς ὄγαθά, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα πρέπει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

12. Ψαλμ. 36, 4.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΓ' (23)

(Ίωάν. β', 11-22)

«Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας» (Ίωάν. 2, 11).

α*^ο. Είναι πολύ δυνατός ὁ διάβολος καὶ ἐπιτίθεται μὲ μεγάλην σφοδρότητα, καθὼς πολιορκεῖ ἀπὸ παντοῦ τὴν ἰδικήν μας σωτηρίαν. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἰμεθα πάντοτε ἔτοιμοι καὶ νὰ ἀγρυπνῶμεν συνεχῶς καὶ νὰ ἀποκρούωμεν ἀπὸ παντοῦ τὴν ἔφοδον. Διότι ἐκμεταλλεῦται καὶ τὴν πλέον ἀσημαντὸν ἀφορμὴν, ποῦ εἶναι δυνατὸν νὰ τοῦ δοθῇ καὶ ἀνοίγει μεγάλην εἰσοδὸν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰσάγει ἐντὸς ἀλόκληρον τὴν δύναμίν του. Ἐάν, λοιπὸν, πρόκειται περὶ τῆς σωτηρίας μας, δὲν πρέπει νὰ τὸν ἀφήνωμεν νὰ μᾶς πλησιάσῃ, οὔτε καὶ εἰς τὰ πλέον μικρὰ καὶ ἀσημαντα. Ἔτσι θὰ ἀνακόψωμεν ἐκ τῶν προτέρων τὴν προέλασίν του καὶ θὰ προφυλάξωμεν τὰ μεγάλα. Καὶ διότι θὰ εἶναι μεγάλη ἀνοησία, ἐνῶ ἐκεῖνος καταθάλλει τέτοιαν προσπάθειαν, διὰ νὰ κατακυριεύσῃ καὶ καταστρέψῃ τὴν ψυχὴν μας, ἡμεῖς νὰ μὴ καταθάλωμεν οὔτε τὴν αὐτὴν μὲ ἐκεῖνον προ-

^ο Τὸ θέμα ἐδῶ ἠθικόν. Ἡ ἀκρόασις τοῦ θεοῦ λόγου. Ὁ Χριστιανός, ὅταν ἀκοῦῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ εἶναι καθαρὸς καὶ τελειῶς ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε πονηρὸν λογισμὸν καὶ νὰ ἀκοῦῃ μὲ προσοχὴν, διότι διαφορετικὰ ὁ διάβολος μεταιδώσει τὴν ὀφέλειον τῆς ἀκρόασις καὶ παρεμποδίζει τὴν ἀποτελεσματικότητά τοῦ ἔργου τῆς σωτηρίας μας.

πάθειαν ὅπερ τῆς σωτηρίας τῆς ἰδικῆς μας ψυχῆς. Καὶ δὲν τὰ λέγω αὐτὰ ἀπλῶς καὶ τυχαίως, ἀλλ' ἐπειδὴ φοβοῦμαι μήπως, χωρὶς νὰ φαίνεται ἀπὸ μᾶς, στέκη ἀνάμεσά μας καὶ εἰς αὐτὸν ἐδῶ τὸν ἱερὸν χώρον καὶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ λύκος αὐτός! καὶ ἀρπάξῃ κάποιον πρόβατον, τὸ ὅποιον ἀπὸ ὀκνηρίαν καὶ πονηρὰν ἐπιθυσίαν, ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν ἀγέλην καὶ τὴν ἀκρόασιν. Διότι, ἂν τὰ προκαλούμενα τραύματα ἦσαν αἰσθητὰ, ἢ τὰς πληγὰς ἐδέχτο καὶ τὸ σῶμα, δὲν ἐχρειάζετο κόπος διὰ νὰ καταθάλωμεν τὰς τοιοῦτου εἴδους ἐπιθυσίας, ἐπειδὴ ἡμᾶς ἡ ψυχὴ εἶναι ἀόρατος καὶ αὐτὴ ἀκριβῶς εἶναι ποῦ δέχεται τὰ τραύματα, χρειάζεται νὰ εἰμεθα διαρκῶς ἀγρυπνοὶ καὶ πανέτοιμοι, ὥστε ὁ καθένας μας νὰ ἐρευνᾷ καὶ ἐλέγχῃ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὸν ἑαυτὸν του: «Διότι οὐδεὶς γνωρίζει τὰ τοῦ ἀνθρώπου, παρὰ μόνον τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ εἶναι μέσα του»².

Ὁ λόγος, λοιπὸν, ἀπευθύνεται πρὸς ἄλλους καὶ εἶναι φάρμακον, τὸ ὅποιον προσφέρεται εἰς ἄλλους γενικῶς καὶ ἀνεξαιρέτως τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Ἄλλ' ἀπὸ τὸν καθένα ἀπὸ τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐξαρτᾶται νὰ λάθῃ τὸ ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον εἰς τὸ νόσημά του. Δὲν γνωρίζω ἐγὼ τοὺς ἀσθενεῖς, δὲν γνωρίζω τοὺς ὑγιεῖς. Δι' αὐτὸ ἀναφέρομαι σὲ παικίλα θέματα, ὥστε νὰ κάμω τὸν λόγον χρήσιμον καὶ κατάλληλον δι' ἅλα τὰ πάθη, καθ' ὅσον ἄλλοτε μὲν στηλιτεύω τὴν πλεονεξίαν, ἀμέσως ἔπειτα ἀναφέρομαι εἰς τὴν τρυφήν, ἔπειτα πάλιν καταφέρομαι κατὰ τῆς ἀσελείας, ἀκο-

1. Πρὸς Α' Πέτρο. 5, 8.

2. Α' Κορινθ. 2, 11. Τὸ χωρίον παρατίθεται ἐλαφρῶς παραλλαγμένον, πρῶτον ἀνήθετος εἰς τὸν Χρυσόστομον. Τὸ νόσημά του, ἡμᾶς, εἶναι ἀσθηρὸς τὸ αὐτὸ. Ἡ ἐλευθέρα αὐτὴ παράθεσις τῶν χωρίων εἶναι πρόσθετον δείγμα τῆς ἀκριβεστάτης γνώσεως τῆς Γραφῆς, τὴν ὅποιαν εἶχε.

λούθως συνθέτω ἔπαινον καὶ παρακινῶ εἰς τὴν ἐπιημοσύνην, ἔπειτα ὁμιλῶ διὰ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ ἄλλα κατορθώματα καὶ παροτρύνω εἰς αὐτά. Διότι φοβοῦμαι μήπως, ἀσχολούμενοι καὶ ὁμιλοῦντες ἐπὶ ἑνὸς μόνον ἀπὸ τὰ θέματα αὐτά, κατὰ λάθος φροντίζω δι' ἄλλο πάθος, καθ' ἣν στιγμήν σεῖς ὑποφέρετε ἀπὸ ἄλλου.

Δικαιολογημένα, λοιπόν, ποικίλλομεν τὴν διδασκαλίαν. Διότι, ἐάν ἐδῶ ὑπῆρχε μόνον ἕνας, δὲν θὰ θεωροῦσα τόσοσὺν πολὺ ἀναγκαῖον νὰ ὁμιλῶ διὰ πολλὰ καὶ ποικίλα θέματα, ἐπειδὴ ἡμῶς εἶναι φυσικὸν μέσα σὲ τόσους ἀνθρώπους νὰ ὑπάρχουν καὶ πολλὰ πάθη, δι' αὐτὸ ἀναφέρομαι σὲ πολλὰ συγχρόνως ζητήματα. Πάντως ὁ λόγος, ἀπευθυνόμενος πρὸς ὄλους, θὰ εὕρῃ τοὺς ἔχοντας τὴν ἀνάγκην του καὶ θὰ προσφέρῃ ἀναλόγως τὴν βοήθειάν του. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ἡ Γραφή ἀσχολεῖται μὲ πολλὰ καὶ ποικίλα θέματα καὶ μᾶς ὁμιλεῖ διὰ τόσα πράγματα, ἐπειδὴ ἀπευθύνεται εἰς τὴν κοινὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων. Μέσα δὲ σὲ τόσα πλήθη ἀνθρώπων, ὑπάρχουν κατ' ἀνάγκην ὄλα τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἀν καὶ ἄχι φυσικὰ ὄλα εἰς ὄλους. Διὰ νὰ ἀκούσωμεν, λοιπόν, τοὺς θελοῦς λόγους, πρέπει νὰ ἀπαλλάξωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ ὄλα αὐτὰ τὰ πάθη καὶ μὲ τεταμένην τὴν προσοχὴν μας νὰ ἀκούσωμεν καὶ τὰ σήμερον εἰς ἡμᾶς ἀναγνωσθέντα.

Ποῖα ἡμῶς εἶναι αὐτά; «Ταύτην, λέγει, τὴν ἀρχὴν τῶν θαυμάτων ἔκαμεν ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας»³. Εἶπα καὶ προηγουμένως ὅτι μερικὸι δὲν δέχονται ὅτι αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἰησοῦ. Διότι τί σημασίαν, λέγει, ἔχει, ἀν ἀναφέρεται ἡ φράσις «ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας»; Διότι, λέγει, ταύτην τὴν ἀρχὴν ἔκαμεν ἐν Κανᾶ. Ἐγὼ, πάντως, ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ ζήτημα,

3. Ἰωάν. 2, 11.

δὲν θὰ ἐπιμείνω καθόλου, ἐξετάζων μὲ κάθε ἀκριθείαν καὶ λεπτομερῶς τὰ καθέκαστα, ἀλλ' ὅπωςδήποτε ἐδηλώσωμε σαφῶς ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἤρχισε νὰ θαυματουργῆ μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ ἐτι πρὸ τοῦ βαπτίσματος δὲν ἔκαμε κανένα θαῦμα. Εἴτε δὲ αὐτὸ, εἴτε ἄλλο, ἀπὸ τὰ μετὰ τὸ βάπτισμα πραγματοποιηθέντα θαύματα, εἶναι τὸ πρῶτο, μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐπιμείνωμεν πάρα πολὺ. «Καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν του». Πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον; Διότι δὲν ἦσαν πολλοὶ αὐτοί, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦσαν τὸ συντελούμενον θαῦμα, ἀλλ' οἱ ὑπῆρξαν καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ γαμβρὸς. Πῶς, λοιπόν, ἐφανέρωσε τὴν δόξαν του; «Ὅσον θεδαίως ἐξηρτᾶτο ἀπὸ Αὐτόν. Ἄν, ἡμῶς, δὲν ἔμαθαν ὄλοι τότε διὰ τὸ θαῦμα, ἐν τούτοις, ἀργότερα, ἐπρόκειτο ὄλοι νὰ μάθουν δι' αὐτὸ. Διότι μέχρι σήμερον ὁμνεῖται καὶ δὲν ἔμεινεν ἀγνωστον.

Ὅτι δὲ δὲν ἔμαθαν ὄλοι περὶ τοῦ θαύματος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, γίνεται φανερόν ἀπὸ τὰ ἐπόμενα· διότι, ἀφοῦ εἶπε: «ἐφανέρωσε τὴν δόξαν του», συνεπλήρωσε: «Καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ», οἱ ὁποῖοι καὶ πρὸ τῆς πραγματοποιήσεως αὐτοῦ τοῦ θαύματος ἐθαύμαζον Αὐτόν. Βλέπετε, ὅτι τὰ ἀποδεικτικά τῆς Θεότητος του σημεῖα τότε ἦταν ἀνάγκη νὰ πραγματοποιηθῆ, ὅταν παρευρίσκοντο ἐκεῖ οἱ ἐδγνώμονες καὶ οἱ μετ' ἀκριθείας προσέχοντες τὰ γινόμενα; Διότι αὐτοὶ ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσουν εὐκολώτερα καὶ νὰ προσέξουν μὲ κάθε ἀκριθείαν τὰ γινόμενα. Καὶ πῶς θὰ ἐγένετο γνωστὸς, χωρὶς τὰ ἀποδεικνύοντα τὴν Θεότητά του θαύματα; Διότι καὶ ἰκανὴ διδασκαλία καὶ προφητεία καὶ τὸ θαῦμα ἐμβάλλουν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκούοντων τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὰς παρακινήσιν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ προσέχουν μὲ διάθεσιν τὰ γινόμενα. Διότι ἡ ψυχὴ ἔχει ἤδη ἐκ τῶν προτέρων ἐξοικειωθῆ. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς οἱ Εὐαγγελισταὶ λέγουσιν εἰς πολλὰ μέρη καὶ εἰς ἄλλον τό-

πον, ὅτι Ἐκεῖνος δὲν ἔκαμε θαύμα, ἐξ αἰτίας τῆς σκαλιότητος τῶν ἀνθρώπων, ποῦ διέμενον ἐκεῖ.

«Καὶ μετὰ ταῦτα κατέθη εἰς Καπερναοὺμ αὐτὰς, καὶ ἡ μητέρα αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοί, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμεινον ἄχι πολλὰς ἡμέρας»⁴. Διὰ ποῖον λόγον, λοιπόν, ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴν Μητέρα του εἰς Καπερναοὺμ; Διότι ἐδῶ οὕτως ἐπραγματοποίησε κανένα θαῦμα, οὐτε οἱ κάτοικοι αὐτῆς τῆς πόλεως ἦσαν ἐκ τῶν καλῶς πρὸς Αὐτὸν διακειμένων. Καὶ ἄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἦσαν ἐκ τῶν πλέον διεφθαρμένων. Καὶ αὐτὸ ἀκριθῶς ἐφανέρωσεν ὁ Χριστὸς, ὅταν εἶπε· «Καὶ σὺ, Καπερναοὺμ, ἡ ὁποία ὑψώθη ἕως τοῦ οὐρανοῦ, θέλεις καταθιθεῖσθαι ἕως Ἐβου⁵». Ἐνεκεν, λοιπόν, ποίας αἰτίας μετέθη εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν; Κατὰ τὴν γνώμην μου, μετέθη τότε ἐκεῖ, ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον ἐπρόκειτο νὰ ἀνέλθῃ⁶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ δὲν ἤθελε νὰ ἔχη παντοῦ μαζί του τοὺς ἀδελφούς καὶ τὴν Μητέρα. Ἀφοῦ, λοιπόν, μετέθη ἐκεῖ καὶ παρέμεινεν ὀλίγον χρόνον πρὸς τιμὴν τῆς Μητρός, ἔπειτα ἤρchiσε πάλιν νὰ θαυματουργῆ, ἀφοῦ τοιοῦτοτρόπως ἀποκατέστησεν ἡθικῶς⁷ ἐκεῖνην, ποῦ τὸν ἐγέννησε. Δι' αὐτὸ λέγει ὅτι ἀνέθη εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἄχι μετὰ ἀπὸ πολλὰς ἡμέρας⁸. Ἐπομένως, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα ἐθαπτίσθη. Τί ἔκαμεν, ὁμῶς, εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅταν ἔφθασε; Προέβη εἰς πρᾶξιν, πλήρη δυνάμεων καὶ ἐξουσίας. Διότι τοὺς ἐμπόρους ἐκεῖνους,

4. Ἰωάν. 2, 12.

5. Λουκ. 10, 15.

6. Διότι ἡ Καπερναοὺμ εὐρίσκειτο εἰς πολὺ χειμηλότερον ἐπίπεδον.

7. Διὰ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ἐν Κανά θαύματος, τὸ ὅποιον εἶχε ζητήσει ἡ Παρθένος καὶ διὰ τῆς διαισθητικῆς αὐτῆς ἐπιπέσεως.

8. Ἰωάν. 2, 13.

τοὺς ἀργυραμοιβούς⁹, ἐκεῖνους ποῦ πωλοῦσαν τὰ περιστερία, τὰ πρόβατα καὶ τὰ θῶδια καὶ δι' αὐτὸ παρέμειναν ἐκεῖ, ἐξεδίωξε μακριὰ ἀπὸ ἐκεῖ.

9¹⁰. Καὶ ἄλλος μὲν Εὐαγγελιστῆς¹⁰ ἀναφέρει ὅτι, ὅταν ἐξεδίωκε τοὺς ἐμπόρους, ἔλεγε· «Μὴ κόμινετε τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς μου σπήλαιον ληστῶν»¹¹, ὁ δὲ Ἰωάννης λέγει, ὅτι ἔλεγε· «Οἶκον ἐμπορίου». Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ὁ ἄναξ λέγει ἀντίθετα ἀπὸ τὸν ἄλλον, ἀλλ' ὅτι τοῦτο ἔπραξε δύο φορές ὁ Ἰησοῦς. Καὶ ὅτι τὰ δύο αὐτὰ περιστατικὰ δὲν συνέβησαν κατὰ τὸν ἴδιον χρόνον, ἀλλὰ τὸ μὲν ἕνα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς φανερώσεώς του, τὸ δὲ ἄλλο ὅταν ἐπῆγε διὰ νὰ ὁποιστῇ τὸ Πάθος. Δι' αὐτὸ καὶ τότε ἐχρησιμοποίησεν αὐστηροτέραν γλῶσσαν καὶ εἶπε τὴν λέξιν σπήλαιον. Κατὰ τὴν ἀρχὴν, ὁμῶς, τῆς διὰ τῶν ἀποδεικτικῶν σημείων φανερώσεώς του δὲν ἠμίλησεν ἔτσι, ἀλλ' ἐχρησιμοποίησε μᾶλλον ἠπιωτέραν γλῶσσαν, διὰ νὰ ἐπιπλήξῃ αὐτούς. Κατὰ συνέπειαν, εἶναι φυσικὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔπραξε τοῦτο δύο φορές.

Καὶ διὰ ποῖον, λοιπόν, λέγει, λόγον προέβη εἰς αὐτὴν

9. Ἀντήλλασαν τὰ ἔξανα νομισματὰ μὲ Ἰουδαϊκὰ. Ἡ ἀνταλλαγὴ αὐτὴ ἦτο ἀναγκαία διὰ τοὺς ξένους, διότι τὸν φόρον εἰς τὸν ναὸν ἔπρεπε νὰ πληρῶσουν μὲ Ἰουδαϊκὸν νόμισμα. Περὶ τοῦ φόρου αὐτοῦ βλ. ἐν Ἐξ. 30, 13.

10. Εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ἐξηγῶν τὸν λόγον τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀπομακρύνσεως τῶν ἐμπόρων ἐκ τοῦ ἱεροῦ, παρατηρεῖ ὅτι ἤθελε νὰ δείξῃ ὅτι ἄχι μόνον δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Νομιστὴν τοῦ Νόμου, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἔχει τὴν ἴδιαν μετ' αὐτὸν θέλησιν. Προηγουμένως ὁ ἱερός Πατὴρ ἀναφέρει ὅτι τὸ γεγονός τοῦτο συνέβη δύο φορές, μίαν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς φανερώσεώς του καὶ μίαν πρὸ τῶν Παθῶν του. Ἀκολουθῶς, παρατηρεῖ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἠρνῆθη νὰ ὁμῶς σημείωνε εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν ἡτο πονηρὸς καὶ βλάσις.

10. Ὁ Εὐαγγελιστῆς Ματθαῖος.

11. Ματθ. 21, 13 καὶ Ἰερ. 7, 11.

τὴν ἐνέργειαν ὁ Χριστὸς καὶ συμπεριφέρθη πρὸς αὐτοὺς μὲ τὴν αὐστηρότητα—τὸ ὅποιον οὐδέποτε ἄλλοτε φαίνεται νὰ ἐπραξε— καὶ μάλιστα καθ' ἣν στιγμήν ὄθριζετο καὶ ἐκακολογεῖτο καὶ ἐπὶ πλεόν καὶ Σαμαρείτης καὶ δακμονισμένος¹² ἀκόμη ἀνομάσθη ἀπὸ αὐτοὺς; Διότι οὔτε ἤρκεσθη τοῦλάχιστον μόνον εἰς τοὺς λόγους, ἀλλ' ἀφοῦ ἔλαθε καὶ φρονγγέλιον¹³, τοιοῦτοτρόπως τοὺς ἐξεδίωξεν ἀπ' ἐκεῖ. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι συμπεριφέρθησαν τότε περιέργως, διότι ἐνῶ, ὅταν εὐηργετοῦντο ἄλλοι ὑπ' Αὐτοῦ, ἐθύμωναν καὶ τὸν κατηγοροῦσαν, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἐνῶ ὡς τιμωρηθέντες ὑπ' Αὐτοῦ ἦτο φυσικὸν νὰ ἐξαγριωθοῦν ἐναντίον του, δὲν τὸ ἐπραξάν καὶ δὲν τοῦ συμπεριφέρθησαν κακῶς. Διότι δὲν τὸν ἐπέπληξαν, οὔτε τὸν ὕβρισαν, ἀλλὰ τί τοῦ εἶπαν; «Τί σημεῖον δεικνύεις εἰς ἡμᾶς διότι κἀμεις αὐτά;»¹⁴. Βλέπεις ἀπὸ τί φόβου ἔχουν κυριευθῆ καὶ πῶς αἱ εὐεργεσίαι τῶν ἄλλων ἐξώργισαν αὐτοὺς περισσῶτερον;

Ἄλλοτε μὲν τοὺς ἔλεγεν ὅτι μετέβαλαν τὸν ναὸν εἰς σπήλαιον ληστῶν, δεικνύων ὅτι τὰ ἐκεῖ πωλούμενα ἦσαν προϊόντα κλοπῆς καὶ ἀρπαγῆς καὶ πλεονεξίας καὶ ὅτι ἐπλουτῶσαν ἀπὸ τὰς ξένας συμφορὰς, ἄλλοτε δὲ τοὺς ἔλεγεν ὅτι τὸν μετέβαλαν εἰς οἶκον ἐμπορίου, ἀποκαλύπτων τὰς ἀναισχύντους συναλλαγὰς τῶν. Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον ἐπραξε τοῦτο; Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ

12. Ἰωάν. 8, 48.

13. Μαστίγιον, κατεσκευασμένον ἀπὸ πολλὰ σκονίτια. Δὲν τὰ ἐχρησιμοποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἀπλῶς δι' αὐτοῦ ἐνέπνευσε τὸν φόβον εἰς τοὺς ἐν παρανομίᾳ ἐπίσκομένους ἐμπόρους.

14. Ἰωάν. 2, 18.

θεραπευθῆ ἀσθενεῖς ἡμέραν Σάββατον¹⁵ καὶ ἐπειδὴ ἐπρόκειτο καὶ ἄλλα παρόμοια ἔργα νὰ πραγματοποιηθῆ, τὰ ὅποια ἀπὸ τοῦς Ἰουδαίους ἐθεωροῦντο παράνομαι τοῦ Νόμου, διὰ νὰ μὴ φανῆ ὅτι εἶναι κανένας ἀντίθεος, ἀσεθῆς καὶ ἀντίπαλος τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ἦλθε νὰ πράξῃ αὐτὰ ἀντιθέτως πρὸς τὸν Πατέρα, μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν διορθῶναι τὴν ὑπόψιν τους. Διότι Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπέδειξε τὴν αὐστηρότητα διὰ τὸν ἱερὸν Οἶκον τοῦ Δεσπότη, πρὸς τὸν Δεσπότην τοῦ Οἴκου καὶ εἰς τὸν Οἶκον αὐτὸν λατρευόμενον, δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐναντιώνεται.

Ἦσαν, θεθαίως, ἀρκετὰ καὶ τὰ προηγούμενα ἔτη, κατὰ τὰ ὅποια ἐξοῦσε σύμφωνα μὲ τὸν Νόμον, διὰ νὰ φανερώσων τὸν σεβασμὸν του πρὸς τὸν Νομοθέτην καὶ ὅτι δὲν ἦλθε διὰ νὰ νομοθετήσῃ ἀντίθετα. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἦταν φυσικὸν διὰ ἐκεῖνα νὰ λησμονηθοῦν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ἐξ αἰτίας ἄλλωστε τοῦ ὅτι δὲν ἦσαν εἰς δίλως γνωστά, ἀφοῦ ἐξοῦσε καὶ ἐμεγάλωνε εἰς τὸ σπῆτι τοῦ πτωχικά καὶ ταπεινά, τότε, λοιπόν, ἐνώπιον ὄλων—καὶ διότι παρευρίσκοντο πολλοί, ἐφ' ὅσον ἐπλησίαζεν ἑορτῆ—ἐπραξε τοῦτο καὶ κατὰ τρόπον ρηγοκίνδυνον. Διότι οὔτε τοῦλάχιστον τοὺς ἐξεδίωξεν ἀπλῶς, ἀλλ' ἐπὶ πλεόν ἀνέτρεψε καὶ τὰ τραπέζια τους καὶ διεσκόρπισε τὰ χρήματά τους. Καὶ δι' ὄλων αὐτῶν τοὺς ἔβωσε νὰ καταλάβουν, ὅτι Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὑπέβαλε τὸν ἑαυτὸν του εἰς κινδύνους ὑπὲρ τῆς εὐκοσμίας τοῦ Οἴκου, δὲν ἐπρόκειτο νὰ περιφρονήσῃ τὸν Δεσπότην τοῦ Οἴκου. Διότι, ἐάν ἐπραττε αὐτὰ ἀπὸ ὑποκρισίας, ἐπρεπε νὰ δώσῃ μόνον συμβουλὰς. Τὸ νὰ κινδυνεύσῃ, ὅμως, συγχρόνως ἦταν πολὺ τολμηρὸν. Διότι δὲν ἦταν μικρὸν

15. Ἡμέρα ἀφιερωμένη εἰς τὸν Θεόν (Ἐξοδ. 34, 21 καὶ 23, 12). Ἀπηγορεύετο κάθε ἐργασία, ἀκόμη καὶ ἡ εὐεργεσία. Ἐσφαλμένη ἐρημεία, τὴν ὅποιαν διώρθεσεν ὁ Κύριος (πρὸς Μάρκ. 2, 27).

πράγμα να έκασα με τόσο θυμόν κατ' ανθρώπων τῆς ἀγορᾶς καὶ νὰ ἐφελκύσῃ ἐναντίον του τὴν ὄργην τοῦ πλήθους τῶν ἐμπορευομένων ἐκείνων ἀνθρώπων τῆς ἀγορᾶς, τῶν διακρινομένων διὰ τὴν ἀμέλειαν καὶ τὴν ἀταξίαν των, με τὰς ἐκτοξευθείσας κατ' αὐτῶν βέρεις καὶ τὰς προκληθείσας ζήμιας. Δὲν ἦταν αὐτὴ ἐνέργεια ὑποκρινομένου, ἀλλὰ δεχομένου προθύμως νὰ ὑποστῇ τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς εὐκοσμίας τοῦ Οἴκου τοῦ Θεοῦ.

Δι' αὐτό, ἔχι μόνον με ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πράττει, ἀλλὰ καὶ με ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα λέγει, φανερώνει τὴν πρὸς Αὐτὸν συμφωνίαν. Διότι δὲν εἶπε· «Τὸν οἶκον τὸν ἁγίον», ἀλλὰ «τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς μου». Νά, λοιπόν, πού τὸν ὀνομάζει καὶ Πατέρα καὶ δὲν ὀργίζονται. Διότι ἐνόμιζον ὅτι Αὐτὸς ἀπλῶς τὸν ὀνομάζει ἔτσι. Ἐπειδὴ δὲ προχωρῶν ἐφώναζε δυνατώτερα, ὥστε νὰ φανερώσῃ ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν ἔνοιαν τῆς ἰσότητος, τότε ἐξαγριώνονται πολὺ. Τί, λοιπόν, λέγουν ἐκεῖνοι; «Τί σημεῖον δεικνύεις εἰς ἡμᾶς διότι κάμνεις αὐτά; Τί χειρίστη παραφροσύνη! Ἐχρειάζετο, λοιπόν, σημεῖον, διὰ νὰ σταματήσῃ τὰ κακῶς γινόμενα καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν Οἶκον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν κατασχοῦν; Αὐτὸ δὲ ἀκριβῶς, ὁ θεὸς ὑπὲρ τοῦ Οἴκου τοῦ Θεοῦ ζήλος, δὲν ἦταν μέγιστον σημεῖον ἀρετῆς; Οἱ καλοὶ, ὅμως, καὶ συνετοὶ ἐφανερῶντο καὶ ἀπ' ἐδῶ. Διότι λέγει· «τότε ἐνεθυμήθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι εἶναι γεγραμμένον, ὁ ζήλος τοῦ οἴκου σου μετέφαγεν»¹⁶. Ἄλλ' ἐκεῖνοι δὲν ἐνεθυμήθησαν αὐτὴν τὴν προφητείαν, ἀλλ' ἔλεγον· «Τί σημεῖον δεικνύεις εἰς ἡμᾶς;». Ἐλεγον δὲ αὐτά, λυπούμενοι διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ καταδικιῆν τῆς αλαχοκερδείας των, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἐζημιώοντο καὶ ἐλπίζοντες νὰ τὸν ἐμποδίσουν καὶ θέλοντες νὰ τὸν προκαλέ-

16. Ἰωάν. 2, 17.

σουν νὰ κάμῃ θαῦμα καὶ νὰ τὸν καταγγείλουν καὶ καταδικάσουν διὰ τὰ γινόμενα. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ δὲν τοὺς ἔβασε τὸ σημεῖον, τὸ ὁποῖον ζητοῦσαν. Ἐπειδὴ καὶ προηγουμένως τὸ ἴδιον ἀπεκρίθη πρὸς αὐτούς, οἱ ὅποιοι τὸν ἐπλησίασαν καὶ τοῦ ἐζήτησαν νὰ τοὺς δώσῃ σημεῖον· «Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ζητεῖ καὶ σημεῖον δὲν θέλει δοθῆ εἰς αὐτὴν εἰμὶ τὸ σημεῖον Ἰωανῶ τοῦ προφήτου»¹⁷.

Ἄλλὰ τότε τοὺς ὠμίησε σαφέστερα, τώρα, ὅμως, τοὺς ὠμίει κατὰ τρόπον περισσώτερον ἀνιγματοῦ. Καὶ τοὺς ὠμίει ἔτσι ἐξ αἰτίας τῆς ἐσχάτης ἀναισθησίας των. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος προλαμβάνει καὶ δίδει σημεῖα εἰς τοὺς μὴ ζητοῦντας αὐτά, ἐκεῖνος δὲν θὰ ἠρνεῖτο νὰ δώσῃ αὐτά εἰς τοὺς ζητοῦντας, ἐὰν δὲν διέθελε τὴν πονηρὰν καὶ δολίαν σκέψιν των καὶ τὴν ὀσουλὸν προαίρεσίν των. Πρόσεξε, διὰ νὰ καταλόθῃς ἀμέσως, αὐτὸ τὸ ἐρώτημά τους πόσῃν κακίαν ἔχει μέσα του. Διότι ἔπρεπε νὰ παραδεχθῶν πλήρως τὴν σπουδὴν καὶ τὸν ζήλον του, ἔπρεπε νὰ καταχαροῦν διὰ τὴν τὸσον μεγάλην ἀφροσύνην καὶ φροντίδα του ὑπὲρ τοῦ Οἴκου τοῦ Θεοῦ, ἐν τούτοις αὐτοὶ τὸν καταγγέλλουν καὶ τὸν κατηγοροῦν λέγοντες, ὅτι εἶναι μὲν δυνατὸν νὰ ἐξέπεσεν εἰς καπηλείαν, δὲν εἶναι, ὅμως, δυνατὸν νὰ καταργήσῃ αὐτὴν, ἂν δὲν φανερώσῃ τὴν πρὸς τούτο δύναμιν καὶ ἐξουσίαν του με ἀνάλογον ἀποδεικτικὸν θαῦμα. Τί εἶπε, λοιπόν, ὁ Χριστός; «Κηρύξαστε τὸν ναὸν τούτου καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἀνεγείρω»¹⁸. Πολλὰ τέτοια λέγει τὰ ὁποῖα εἰς τοὺς τότε ἀκούοντας δὲν ἦσαν φανερά, εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα, ὅμως, ὅποτε θὰ ἐπραγματοποιούντο, θὰ ἐγίνοντο φανερά. Διὰ τὴν, ὅμως, πράττει τούτο; Διὰ

17. Ματθ. 16, 4.

18. Ἰωάν. 2, 18.

νά φανερωθούν τὰ μετὰ ταῦτα, τὰ ὁποῖα ὡς Θεὸς προεῖδε καὶ προεφήτευσεν, ὅταν κατὰ τὸν καθωρισμένον χρόνον ἐκπληρωθῇ πλήρως καὶ ἡ προφητεία. Πράγμα, ἀκριβῶς, τὸ ὅποιον ἐγίνε καὶ μὲ τὴν προκειμένην προφητείαν.

Διότι, λέγει· «Ὅταν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, τότε ἐνεθυμήθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγε πρὸς αὐτοῦς καὶ ἐπίστευσαν εἰς τὴν Γραφὴν καὶ εἰς τὸν λόγον, τὸν ὅποιον εἶπεν ὁ Ἰησοῦς»¹⁹. «Ὅταν, ὅμως, ἐλέγετο ἡ προφητεία, ἄλλοι μὲν διηρωτῶντο τί ἔπραξε νὰ σημαίνει ὁ λόγος αὐτός, ἄλλοι δὲ ἀμφέβαλλον, λέγοντες· «Εἰς πεσσαράκοντα καὶ ἕξ ἔτη οἰκοδομήθη ὁ ναὸς αὐτός καὶ οὐ θὰ τὸν ἀνεγείρῃς εἰς τρεῖς ἡμέρας;»²⁰. Λέγοντες δὲ σαράντα ἕξ ἔτη, ἐννοοῦσαν τὴν δευτέραν ἀνοικοδόμησιν²¹. Διότι ἡ προηγουμένη ἀνοικοδόμησις ὠλοκλήρωθη εἰς διάστημα εἰκοσιν ἑτῶν²².

γ^{*}. Διὰ τὴν λοιπὴν, τότε δὲν ἠρμήνευσε τὴν προφη-

19. Ἰωάν. 2, 22.

20. Ἰωάν. 2, 20.

21. Ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου τοῦ Μεγάλου. Κατὰ τὸν Ἰώσηπον ἡ ἀνοικοδόμησις αὐτῆ τοῦ ναοῦ ἤρχισε τὸ ἔτος 20-12 π.Χ. καὶ ἐτελείωσε τὸ ἔτος 27 μ.Χ. Ἐπομένως τὸ Πάσχα, περὶ τοῦ ὁποίου ἐδῶ ὁ λόγος, εἶναι πιθανῶς τὸ τοῦ ἔτους 28 μ.Χ.

22. Ἐννοεῖ τὴν μετὰ τὴν ἐκ τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας ἐπιστροφήν (536) ἀνοικοδόμησιν τοῦ καταστραφέντος ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος (587) ναοῦ, ἡ ὁποία διήρκεσε πράγματι εἰκοσιν ἔτη, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 536 ἕως τοῦ 515 ἔτος π.Χ.

* Ἐν ἀρχῇ ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἀναλύει τὴν σημασίαν τῆς προφητείας τοῦ Κυρίου «λύσεις τὸν ναὸν ταύτων...» καὶ παρατηρεῖ ὅτι ἡ κατὰ τὸν ἀνιωματικὸν ἄκτεθεισα αὐτῆ προφητεία ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία καὶ ἐπραγματοποιήθη βραδύτερον. Τὴν προφητείαν ἐξέφρασεν ἀνιωματικῶς, διότι ἄλλως δὲν θὰ βέβηχον οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦτον, ὡς βραδείας καὶ κακόπιστοι. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου ἐνόησαν τὴν προφητείαν, μετὰ τὴν δοθείσαν εἰς αὐτοὺς χάριν τοῦ Ἁγίου

τεῖαν καὶ δὲν ἀπεκάλυψεν, ὅτι δὲν ὠμίλουσε περὶ αὐτοῦ τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ περὶ τοῦ σώματός του, ἀργότερα δὲ ἀπεκάλυψε τοῦτο ὁ Εὐαγγελιστὴς εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν του, ὁ ἴδιος δὲ ὁ Χριστὸς ἐσώπησε τελείως; Διὰ τὴν λοιπὴν, ἐσώπησε; Διότι δὲν θὰ ἐδέχοντο τὸν λόγον αὐτόν. Διότι, ἐάν οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐννοήσουν τὴν σημασίαν τῆς προφητείας, πολὺ περισσότερο οἱ ὄχλοι; «Διότι, ὅταν, λέγει, ἀνέστη ὁ Ἰησοῦς ἐκ νεκρῶν, τότε ἐνεθυμήθησαν καὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν λόγον καὶ τὴν Ἁγίαν Γραφήν». Διότι δύο ἦσαν τὰ κυρίως ἀπασχολοῦντα αὐτοὺς προηγουμένως, τὸ ἕνα ἡ Ἀνάστασις, τὸ ἄλλο καὶ μεγαλύτερον τοῦ πρώτου, ἐάν ὁ ἐντὸς αὐτοῦ κατοικῶν ἦτο Θεός. Αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ δύο ὑπηνίχθη, ὅταν εἶπε· «Κηρμνίσσατε τὸν ναὸν ταύτων καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ ἀνεγείρω αὐτόν». Πράγμα, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Παῦλος δὲν θεωρεῖ μικρὸν τεκμήριον Θεότητος, δι' αὐτὸ καὶ λέγει τὰ ἑξῆς: «Καὶ ἀπεδείχθη Ἰλὸς Θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἁγιοσύνης διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Διὰ τὴν ὅμως, καὶ ἐκεῖ καὶ ἐδῶ καὶ παντοῦ αὐτὸ εἶδει ὡς ἀποδεικτικὸν σημεῖον, λέγων, ἄλλοτε μὲν, «ὅταν ὑψωθῶ»²³ καὶ «Ὅταν ὑψώσητε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου τότε θὰ γνωρίσετε ὅτι ἐγὼ εἶμαι»²⁴, ἄλλοτε δὲ, «Δὲν θὰ δοθῇ εἰς ἐσᾶς σημεῖον, εἰμὴ τὸ σημεῖον Ἰωανῶν²⁵ καὶ ἐδῶ πάλιν· «Εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ ἀνεγείρω αὐτόν»; Διότι αὐτὸ ἦταν τὸ πλεόν κατάλληλον σημεῖον, διὰ νὰ φανε-

Πνεύματος. Ἐν τέλει ὁ βίαιος Χρυσόστομος συμβουλεύει τοὺς χριστιανούς νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης καὶ νὰ ζοῦν ἠθικῶς, διὰ νὰ λάβουν καὶ αὐτοὶ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

23. Ρωμ. 1, 4.

24. Ἰωάν. 12, 32.

25. Ἰωάν. 8, 28.

ρώση ότι δεν ήταν απλός άνθρωπος, το Ικανόν να θηλώσει το κατά του θανάτου τρόπαιον νίκης, το δυνατόν να καταλύσει την μακροχρόνιον τυραννίαν του και τὸν σκληρὸν πόλεμον τῶσον γρήγορα. Δι' αὐτὸ λέγει: «Τότε θὰ γνωρίσετε»²⁶. «Τότε». Πότε; «Όταν, ἀφοῦ ἀναστηθῶ, προσελκύσω κοντὰ μου τὴν Οἰκουμένην, τότε θὰ καταλάβετε, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ἐπραγματοποιούσα ὡς Θεὸς καὶ γνήσιος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν τιμωρηθῆ ἢ ἔθρις, ἢ προσγενομένη εἰς τὸν Πατέρα»²⁷. Διατί, ὅμως, δὲν εἶπε καὶ ποῖων σημείων ὑπῆρχε ἀνάγκη διὰ τὴν παύσιν τοῦ κακῶς γινόμενου, ἀλλ' ὑπεσχέθη τὴν δῶση σημείων; Διότι ἐκεῖνο μὲν θὰ τοὺς ἐξώργιζε περισσότερον, αὐτὴ δὲ ἡ δοθεῖσα ἐδῶ ὑπόσχεσις μᾶλλον τοὺς κατέπληξεν. Ἄλλ' ὅμως τίποτε σχετικὸν μὲ αὐτὸ δὲν εἶπαν. Καὶ διότι ἐφάνη εἰς αὐτοὺς ὅτι ἔλεγε ἀναξιόπιστον καὶ ἀπίθανον πρᾶγμα καὶ δὲν ἠλείχοντο οὐτε νὰ τὸν ἐρωτήσουν, ἀλλ' ὡς κάτι ἀδύνατον τὸ προσέπεσαν καὶ τὸ ἀγνόησαν. Ἐάν, πάντως, ἦσαν ἄνθρωποι συνετοί, ἂν καὶ τοὺς ἐφάνη ἀναξιόπιστον εἶναι ἀργότερα ἐπραγματοποίησε τὰ πολλὰ θαύματα, θὰ τὸν ἐπιηροίαζαν καὶ θὰ τὸν ἐρωτοῦσαν σχετικῶς, θὰ ζητοῦσαν ἔστω καὶ ἐκ τῶν

26. Ὅλιγον ἀνατίρω ἔχει τὸν τύπον «Τότε γνώσεθε». Ἀνεφάρτητος τοῦ ὅτι χρησιμοποιοῖ μὲ κάποιαν ἐλευθερίαν τὰ χωρία ἐδῶ ὁ τύπος «Τότε εἰσεθε» ἐναρμονίζεται καλλίτερα μὲ τὴν ἀμείωτον προηγουμένην πρότασιν. Δίνεται καὶ ἀποδοθῆ, σύμφωνα μὲ τὴν σημασίαν τοῦ ρήματος «εἰσε», ὡς ἐξῆς: «Όταν θὰ ἀναστηθῶ, μετὰ ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας παρουσιάσει εἰς τὸν τόπον, τότε θὰ σκεθῆτε ἔν πρός ἐμὲ τὰ γεγονότα, τότε θὰ θυμηθῆτε τὰ λόγια μου καὶ θὰ καταλάβετε ποῖος ἦμαι ἐγὼ, ποῦ ἐπαρῆα ἐπὶ γῆς καὶ εἶπα εἰς αὐτὰ, «Τότε εἰσεθε» (Ἰωάν. 8, 28).

27. Ἡ προσγενομένη διὰ τῆς ἐκ φιλαυτίας καὶ ἐγωισμοῦ παρakoῦς καὶ παραθέσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Χριστὸς διὰ τῆς θυσίας του ἱκανοποίησε πλήρως τὴν θεῖαν δικαιοσύνην καὶ ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον καὶ πάλιν φίλον καὶ υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

ὕστερων νὰ λύσουν τὴν ἀπορίαν των. Ἄλλὰ καθὼς ἦσαν ἀνόητοι, ἄλλα μὲν δὲν ἐπρόσχεαν καθόλου, ἄλλα δὲ τὰ παρακολουθοῦσαν μὲ κακὴν καὶ δολίαν διάθεσιν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς ὠμίλοῦσε κατὰ τρόπον αἰνιγματικόν.

Ἄλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι τοῦτο: «Πῶς οἱ μαθηταὶ δὲν ἐγνώριζαν ὅτι ἔπρεπεν ὁ Κύριος νὰ ἀναστηθῆ ἐκ νεκρῶν»; Διότι δὲν εἶχαν ἀκόμη ἀξιωθῆ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Δι' αὐτὸ καὶ, συνεχῶς ἀκούοντες τοὺς περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου λόγους, τίποτε δὲν ἐκατάλαθαν, ἀλλ' ἐσκέπτοντο καὶ διηρωτῶντο, τί ἄραγε νὰ σημαίη αὐτό. Καὶ διότι τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἦταν πράγματι πολὺ ἀσύνηθες καὶ παράδοξον, τὸ νὰ ἡμπορῆ κανεὶς νὰ ἀνασταίη τὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ τὸν ἀνασταίη τσουτοτρόπως. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Πέτρος ἐπετιμήθη, ἐπειδὴ, χωρὶς τίποτε νὰ γνωρίζῃ περὶ τῆς Ἀναστάσεως, ἔλεγε: «Ἰλεώς σοι»²⁸. Καὶ οὐτε ὁ Χριστὸς ἀπεκάλυψε αὐτὸ σαφῶς εἰς τοὺς μαθητάς του, προτοῦ συμβῆ τὸ γεγονός, διὰ τὴν μὴ σκανδαλισθοῦν ἐξ ἀρχῆς καὶ κλονισθῆ ἀνεπανορθώτως ἢ εἰς Αὐτὸν πίστις των, δυσπιστοῦντες καὶ ἀμφιβάλλοντες ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι τὸ λεγόμενον ἦταν πολὺ παράδοξον καὶ δὲν εἶχαν ἀκόμη γνωρίσει καλὰ ποῖος εἶναι Αὐτός, ποῦ εἶχαν ἐνώπιόν των. Διότι αὐτὰ, ποῦ ἀποδεικνύονται σαφῶς ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα, κανεὶς δὲν θὰ ἡμποροῦσε νὰ ἀμφισβητήσῃ, αὐτὰ, ὅμως, ποῦ λέγονται μὲ λόγους, εἶναι φυσικὸν μερικὸν νὰ ἀμφισβητοῦν. Δι' αὐτὸ ἐξ ἀρχῆς ἀφῆσε τὸν λόγον αὐτὸν συγκεκαλυμμένον. Ὅταν δὲ διὰ τῆς δοκιμασίας ἐπραγματοποιήσε τὰ λεχθέντα, τότε ἀκριβῶς ἔδωκε καὶ τὴν δύναμιν τῆς καταναήσεως τῶν

28. Ματθ. 16, 22. Τὸ νόημα τῆς φράσεως εἶναι: Ὁ Θεὸς νὰ οὐ φιλάξῃ ἀπὸ αὐτοῦ. Τὸν ἀπέτρεπεν ἀπὸ τὸ πάθος, δι' αὐτὸ καὶ ἐπετιμήθη ὁ Πέτρος ἀπὸ τὸν Χριστὸν.

λόγων και τόσην χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥστε ὅλα μαζί νά τά ἀντιληφθοῦν. Διότι λέγει· «Ἐκεῖνος²⁹ θά σᾶς ὑπενθυμίση ὅλα»³⁰.

Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἰς μίαν νύκτα μόνον ἀπέβαλαν τόν πρὸς Αὐτόν οὐσιασίων και ἐφυγαν και ἔλεγαν ὅτι δέν ἤθελαν οὔτε νά τόν ἴδου, διόλου θέβαια δέν θά ἐμνημόνευσαν τά καθ' ἑλὴν τὴν διάρκειαν τῆς μετ' Αὐτοῦ ἐπικοινωνίας λεχθέντα και πραχθέντα, ἀν δέν ἐτύγχαναν τῆς πλουσίας χορηγηθείσης χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ἐάν ἐπρόκειτο, λέγει, νά πληροφωρηθοῦν αὐτά ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ποῖα ἀνάγκη ὑπῆρχε νά συναναστραφοῦν τὸν Χριστόν, ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο νά μὴ ἐννοήσου, τὰ λεγόμενα του; Διότι δέν ἐβίβασκε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ' ἀπλῶς τοὺς ὑπενθύμιζε ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα προηγήθει ὁ Χριστὸς τοὺς εἶπεν. Δέν συντελεῖ δὲ ὀλίγον εἰς τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ ἡ ἐπαναφορά εἰς τὴν μνήμην τῶν πρὸς αὐτοὺς λεχθέντων. Διότι ἀπὸ τὸν Θεὸν τοὺς ἐδόθη κατ' ἀρχὰς ἡ τόσον πλουσία και ἀφθονος χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔπειτα, ὁμως, διὰ τῆς ἀρετῆς τῶν ἐκράτησαν τὴν δοθεῖσαν αὐτὴν δωρεάν. Διότι ἐπέδειξαν θῶρον λαμπρόν και μεγάλην σύνεσιν και κατέβαλαν πολλοὺς κόπους και περιεφρόνησαν μὲν τὴν παροῦσαν ζωὴν, δέν ἔβωσαν δὲ καμμίαν σημασίαν εἰς τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλ' ἀνώτεροι ὄλων αὐτῶν και σάν ἐλεύθεροι ἄετοι, ποῦ πετοῦν ὕψηλά, μὲ τὰ ἔργα τους ἐπέταξαν πρὸς αὐτόν τὸν οὐρανὸν και δι' αὐτῶν ἐκέρδισαν τὴν ἀνέκφραστον χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Αὐτοὺς, λοιπόν, πρέπει και ἡμεῖς νά μιμηθοῦμε και νά μὴ σθῆσωμε τὰς λαμπάδας τοῦ θείου φωτισμοῦ, ἀλλὰ νά τὰς διατηρήσωμεν διὰ τῆς ἐλεημοσύνης ἀκτινο-

βολούσας. Αὐτοῦ τοῦ πυρὸς τὸ φῶς τοιοῦτοτρόπως διατηρεῖται. Ἄς συγκεντρώσωμεν, λοιπόν, τὸ ἔλαιον εἰς ἀγγεῖα, ὅσον εὐρισκόμεθα εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν. Διότι δέν εἶναι δυνατόν νά προμηθευθῶμεν αὐτό, ὅταν ἀπέλωμεν ἐκεῖ, οὔτε ἡμποροῦμε νά λάβωμεν αὐτό ἀπὸ ἄλλοῦ, παρὰ μόνον ἀπὸ τὸ χέρι τῶν πτωχῶν. Ἄς συλλέξωμεν, λοιπόν, ἤδη ἀπ' ἐδῶ ἀφθονον ἔλαιον, ἐάν θέβαια θέλωμεν νά εἰσέλθωμεν μαζί μὲ τὸν νυμφίον. Διότι, διαφορετικὰ, θά μείνωμεν κατ' ἀνάγκην ἔξω τοῦ νυμφῶνος. Διότι εἶναι ἀδύνατον, τελείως ἀδύνατον, νά περᾶσωμεν τὰ πρόθυρα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ χωρὶς τὴν ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης, ἔστω και ἂν μύρια ἄλλα ἀγαθὰ ἐπιτύχωμεν εἰς τὴν ζωὴν μας. Δι' αὐτὸ ἀκριθῶς ἄς ἀσκῶμεν μεγάλως τὴν ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης, ὥστε νά ἀπολαύσωμεν τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νά ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν και τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα και τὸ κράτος πάντοτε, και τώρα και πάντοτε, και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

29. Ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

30. Ἰωάν. 14, 26.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΑ' (24)
(Ίωάν. β', 23-γ', 4)

«Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ Πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν» (Ίωάν. 2, 23).

α'". Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου, ἄλλοι μὲν ἦσαν προσκεκολλημένοι εἰς τὴν πλάνην, ἄλλοι δὲ συνεκρατοῦντο εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἄλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν μερικοὶ, ἀφοῦ δι' ὀλίγον συνεκρατοῦντο εἰς αὐτήν, ἐπειτα πάλιν ἀπεμακρύνοντο αὐτῆς. Αὐτοὺς ἀκριθῶς καὶ ὁ Χριστὸς ὑπαινισσόμενος, τοὺς παρέθαλε¹ πρὸς σπέρματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔπεσαν εἰς τὸ θάθος τοῦ ἐδάφους,

¹ Ἄλλοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν, παρακηθέντες εἰς ταῦτο ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του, ἄλλοι ἐπίστευσαν, παρακηθέντες ἀπὸ τὰ θαύματα. Οἱ πρῶτοι ἦσαν πιστότεροι καὶ γνησιώτεροι τῶν δευτέρων, οἱ ὁποῖοι «παχύτεροι» καθὼς ἦσαν ἐπελήθον θαυμαστά γεγονότα διὰ τὰ πατεῦσθαι. Εἰς τοὺς τελευταίους αὐτοὺς ὁ Χριστὸς εὐκὲς ἐπίστευεν αὐτῶν. Ἀκολουθῶς, ἐκθέτει τὰ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Νικοδήμου, ὁ ὁποῖος τῆς ἐπισκεψίαν του αὐτὴν ἐπραγματοποίησε κατὰ τὴν διάκριαν τῆς νυκτός, διότι ἐφθεῖτο νὰ μεταβῇ πρὸς συνάντησιν τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν διάκριαν τῆς ἡμέρας. Εἰς τὴν δευτέραν παράγραφον ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Νικόδημος μὲ ὅσα ἔλεγεν ἔφηκετο ὅτι τὸν Χριστὸν ἐθεώρει φιλὸν ἄνθρωπον. Ὁ Χριστὸς δὲν τὸν ἐτέπληξε δι' αὐτὸ ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς του ἦτο νὰ δείξῃ εἰς τὸν Νικόδημον, ὅτι δὲν ἦτο ἀνεπίθετος πρὸς τὸν Πατέρα, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον κατηγορεῖτο. Αὐτὸ προεῖχε.

1. Εἰς τὴν γνωστὴν παραβολὴν τοῦ Σπαρέως.

ἀλλ' εἶχαν τὰς ρίζας τῶν ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Αὐτοὶ, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, καταστρέφονται πολὺ γρήγορα. Αὐτοὺς μᾶς παρουσίασεν ἐδῶ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια: «Καὶ ἐνῶ ἦτο ἐν Ἱεροσολύμοις κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, βλέποντες αὐτοῦ τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἔκαμνεν. Αὐτὸς δὲ δὲν ἐνεπιστεύετο εἰς αὐτούς². Αὐτοὶ δὲ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς ἦσαν ἀκριθέστεροι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπίστευσαν εἰς Αὐτὸν μόνον παρακηνούμενοι ἀπὸ τὰ θαύματα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν. Διότι ἄλλους μὲν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν παχύτεροι εἰς τὴν σκέψιν, τοὺς προσεῖλκυον τὰ θαύματα, ἄλλους δὲ, οἱ ὁποῖοι ἦσαν λογικότεροι, τοὺς προσεῖλκυον αἱ προφητεῖαι τοῦ Κυρίου καὶ αἱ διδασκαλίαι.

Ὅσοι, λοιπόν, ἐγιναν μαθηταὶ του, παρακηνούμενοι ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν, αὐτοὶ ἦσαν σταθερότεροι ἀπὸ τοὺς πιστεύσαντας ἐξ αἰτίας τῶν θαυμάτων. Αὐτοὺς καὶ ὁ Χριστὸς ἐμακάριζε, διὰ τῶν ἑξῆς: «Μακάριοι ὄσοι δὲν εἶδον καὶ ἐπίστευσαν»³. Ἄλλ' ὅτι αὐτοὶ δὲν ἦσαν μεταξὺ τῶν γνησίων μαθητῶν του, φανερῶν καὶ ἡ συνέχεια⁴ «διότι αὐτὰς, λέγει, ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐνεπιστεύετο εἰς αὐτούς». Διατί; «διότι ἐγνώριζεν ὄλους καὶ διότι δὲν εἶχεν ἀνάγκην διὰ τὰ μαρτυρῆσαι κάποιος περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐγνώριζε τί ἦτο ἐντός τοῦ ἀνθρώπου»⁴. Αὐτὸ δὲ σημαίνει τὸ ἑξῆς: «Δὲν εἶδε σημάσιον εἰς τὰ ἀπ' ἔξω ἀκουόμενα λόγια, ἐφ' ὅσον ἐγνώριζε καλὰ αὐτὰς τὴς καρδιάς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἦταν μέσα εἰς τὴν σκέψιν των. Καὶ γνωρίζων καλὰ τὸν πρᾶγμα ἐνθουσιασμόν τους, δὲν τοὺς ἐθεώρει μαθητὰς

2. Ἰωάν. 2, 23 καὶ 24.

3. Ἰωάν. 20, 29.

4. Ἰωάν. 2, 24 καὶ 25.

του σταθερούς και ὠλοκληρωμένους, δὲν ἐνεπιστεύετο εἰς αὐτοὺς ἄλλην τὴν διδασκαλίαν του, ὅπως εἰς ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἤδη γίνει ἀσφαλῶς πιστοὶ μαθηταὶ του». Ἡ γνώσις δὲ τῶν καρδιῶν τῶν ἀνθρώπων εἶναι τοῦ Θεοῦ μόνου, ὁ ὁποῖος καὶ μόνος ἐπλάσε τὰς καρδίας αὐτῶν⁵. Διότι λέγει· «Σὺ γνωρίζεις καὶ κανεὶς ἄλλος τὰς καρδίας»⁶. Δὲν ἐχρειάζετο μάρτυρας, διὰ νὰ μάθῃ τὴν σκέψιν τῶν πλάσμάτων του, δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐνεπιστεύετο τὸν πρόσκαιρον ἐνθουσιασμόν τους. Διότι οἱ μὲν ἄνθρωποι, χωρὶς νὰ γνωρίζουν, οὔτε τὰ παρόντα, οὔτε τὰ μέλλοντα, πολλὰς φορές καὶ εἰς τοὺς κακῶς διακεκμημένους καὶ εἰς ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι μετ' ὀλίγον θὰ τοὺς ἐγκαταλείψουν καὶ λέγουν καὶ παραδίδουν τὰ πάντα, χωρὶς καμμίαν ἐπιφύλαξιν. Ὁ Χριστὸς, ὅμως, δὲν ἀνεργεῖ παρομοίως. Διότι γνωρίζει τὰ μυστικά των καὶ τὰ γνωρίζει ὅλα μὲ κάθε ἀκριβείαν.

Τέτοιοι ὑπάρχουν καὶ σήμερον πολλοὶ, οἱ ὅποιοι ἔχουν μὲν τὸ ἔνομα τῆς πίστεώς των, εἰς τὴν πραγματικότητα, ὅμως, εἶναι εὐπιστοὶ καὶ ἀσταθεῖς. Δι' αὐτὸ, οὔτε σήμερον ὁ Χριστὸς ἐμπιστεύεται τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ τὰ περισσότερα ἀποκρίπτει. Ὅπως, δηλαδή, κάμνομεν ἡμεῖς ὄχι μὲ τοὺς ἀπλῶς φίλους μας, ἀλλὰ μὲ τοὺς γνησίους καὶ σταθεροὺς φίλους μας, τοὺς ὁποῖους ἐμπιστευόμεθα ἀνεπιφύλακτως, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Θεός. Ἄκουσε, λοιπόν, τί λέγει ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς μαθητάς του· «Δὲν σὲς λέγω πλέον δούλους, διότι οἱ εἶσθε φίλοι μου»⁷. Ἀπὸ ποῦ καὶ διατί; «Διότι ὅλα, ὅσα ἤκουσα ἀπὸ τὸν Πατέρα μου, σὲς τὰ ἀπεκάλυψας»⁸. Δι' αὐτὸ οὔτε εἰς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι τοῦ ζητοῦσαν

5. Ψαλμ. 32, 15.
6. Γ' Βασίλ. 8, 39.
7. Ἰωάν. 15, 14 καὶ 15.
8. Ἰωάν. 15, 15.

ἑκτακτα σημεῖα, ἔβιθε, διότι τοῦ ζητοῦσαν τὰ σημεῖα μὲ σκοπὸν νὰ τὸν δοκιμάσουν. Ἄρα, λοιπόν, ἡ ἀπαιτήσις νὰ δίδονται θαύματα εἶναι γνώρισμα ἀσταθῶν περὶ τὴν πίστιν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι πρὸς δοκιμασίαν τὰ ἐζήτησαν καὶ τότε, ὅπως καὶ σήμερον διὰ τὸν ἴδιον λόγον τὰ ζητοῦν. Διότι καὶ σήμερον ὑπάρχουν οἱ ζητοῦντες θαύματα καὶ λέγοντες· «Διατί δὲν γίνονται καὶ σήμερον θαύματα»; Διότι, ἐάν εἴσαι πιστός, ὅπως πρέπει νὰ εἶσαι, καὶ ἀγαπᾷς τὸν Χριστὸν, ὅπως πρέπει νὰ τὸν ἀγαπᾷς, δὲν ἔχεις ἀνάγκην θαυμάτων. Διότι αὐτὰ δίδονται διὰ τοὺς ἀπίστους. Πῶς, λοιπόν, λέγει, δὲν ἐδόθησαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους; Κατ' ἀρχὴν ἐδόθησαν θαύματα εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἐάν, ὅμως, ὑπάρχουν καὶ περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας δὲν τοὺς ἐδόθησαν, τοῦτο συνέθη, διότι δὲν τὰ ἐζήτησαν, προκειμένου νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν, ἀλλὰ μὲ τὸν ἀπώτερον σκοπὸν νὰ ἐπιβεβαιώσουν περισσότερον τὴν κακίαν τους.

«Καὶ ἦτο κάποιος ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος ὀνομαζόμενος, ἀρχὸν τῶν Ἰουδαίων. Οὗτος ἦλθε πρὸς αὐτὸν διὰ νυκτός»⁹. Αὐτὸς καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ Εὐαγγελίου ἀναφέρεται ὡς ὑποστηρίζων τὸν Χριστὸν. Διότι λέγει· «Ὁ νόμος μας δὲν κρίνει κανένα, ἐάν προηγουμένως δὲν ἀκούσῃ»¹⁰. Μὲ τὴν παρατήρησίν του αὐτὴν θυσαρροτοῦνται καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες· «Ἐρεῦνησε καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας δὲν ἠγέρθη»¹¹. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν Σταύρωσιν ἐφρόντισε πάρα πολὺ διὰ τὴν ταφὴν τοῦ σώματος τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ. Διότι ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς· ἦλθε καὶ ὁ Νικόδημος, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἔλθει πρὸς τὸν Ἰησοῦν διὰ νυ-

9. Ἰωάν. 3, 1.
10. Ἰωάν. 7, 51.
11. Ἰωάν. 7, 52.

κτός, φέρων μίγμα μύρου και άλλους έως εκατόν λίτρας»¹². Και εδώ, λοιπόν, διέκειτο μὲν συμπαθῶς πρὸς τὸν Χριστὸν, ὅχι ὅμως ὅπως ἔπρεπε, οὕτε εἶχε περὶ Αὐτοῦ τὴν ἀρμόζουσαν ἰδέαν, ἀλλὰ κατείχετο ἀκόμη ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀδυναμίαν. Δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἐπεσκέφθη νύκτα, φοθηθεὶς νὰ πράξῃ τοῦτο κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας.

Ἄλλ' ὁ φιλόνητος Θεός, παρ' ὅλον τοῦτο, δὲν τὸν ἀπόησε, οὕτε τὸν ἐπέπληξε, οὕτε τὸν ἐστέργησε τῆς διδασκαλίας του, ἀντιθέτως, μάλιστα, συνεζήτησε μαζί του μὲ πολλὴν ἐπιείκειαν καὶ τοῦ ἀπεκάλυψε πάρα πολὺ ὑψηλὰ διδάγματα, κατὰ τρόπον ἀνιγμῆτικόν θέβαια, ἀλλ' ὅπως ὅποτε προέθη εἰς ἀποκάλυψιν αὐτῶν, ἔστω καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου. Διότι ὁ Νικόδημος ἦταν πολὺ περισσότερον ἀξίος συγγνώμης ἀπὸ αὐτούς, πού τοῦ ζητοῦσαν τὰ ἴδια, παρακινούμενοι ἀπὸ κακίαν. Διότι ἐκείνοι μὲν οὕτε κἀν ἦσαν ἀξιοὶ ἀπολογίας, ἐνῶ αὐτός, παρ' ὅλον πού ἦταν ὁμοίως ὑπεύθυνος κατηγορίας, ἐν τούτοις ὅχι τὸσον μεγάλῃς. Πῶς, λοιπόν, ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν ἀνέφερε κάτι τέτοιο περὶ αὐτοῦ; Εἶπε, θέβαια, εἰς ἄλλον τόπον, ὅτι «καὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν» ἐξ αἰτίας ὅμως τῶν Ἰουδαίων δὲν ὁμολογοῦν αὐτόν, διὰ νὰ μὴ γίνουιν ἀποσυνάγωγοι»¹³, ἐδῶ, ὅμως, ὁμνήχθη τοῦτο σαφῶς μὲ τὸ νὰ ἀναφέρῃ ὅτι τὸν ἐπεσκέφθη νύκτα. Τί, λοιπόν, εἶπεν αὐτός; «Ραθεὶ, ξεύρομεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἦλθε διδάσκαλος· διότι οὐδεὶς δύναται νὰ κάμῃ τὰ σημεῖα ταῦτα, τὰ ὅποια οὐ κάμνεις, ἐὰν δὲν εἶναι ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ»¹⁴.

8'. Ἀκόμη πρὸς τὰ κάτω στρέφεται ὁ Νικόδημος,

12. Ἰωάν. 19, 39.

13. Ἰωάν. 12, 42.

14. Ἰωάν. 3, 2.

ἀκόμη τὸν θεωρεῖ ἄνθρωπον καὶ οὐκ εἶναι ἀπλῶς προφήτης συζητῆί μαζί του, τίποτε μεγάλο δὲν φαντάζεται ἀπὸ τὰ ἀποδεικτικά τῆς Θεότητός του σημεῖα. «Ξεύρομεν, λέγει, ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἦλθε διδάσκαλος». Τί, λοιπόν, ἔρχεσαι νύκτα καὶ κρυφὰ πρὸς τὸν διδάσκοντα τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ; Πρὸς Ἐκείνον, πού ἦλθεν ἀπ' ἐκεῖ; Διατί δὲν συζητεῖς μαζί του μὲ παρηρησίαν; Ἄλλ' οὕτε αὐτὸ τοῦ παρετήρησεν ὁ Ἰησοῦς, οὕτε τὸν ἐπέπληξε. Λέγει· «κάλαμον συντετριμμένον δὲν θὰ συντρίψῃ καὶ φυτίλι καπνίζον δὲν θὰ σφίξῃ»¹⁵. Καὶ ὁ ἴδιος πάλιν «Δὲν θὰ φιλονικῆσῃ, λέγει, οὕτε θὰ κραυγᾶσῃ»¹⁶, καὶ πάλιν «Δὲν ἦλθε, διὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλὰ διὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμον»¹⁷. «Οὐδεὶς δύναται νὰ κάμῃ ταῦτα τὰ σημεῖα, ἐὰν δὲν εἶναι ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ». Ἐκεῖνος, λοιπόν, ἀκόμη ὁμιλοῦσεν ὅπως οἱ αἰρετικοί, διότι ἔλεγεν ὅτι, ὅσα ἔπραττε, τὰ ἔπραττε καθοδηγούμενος καὶ ἔχων ἀνάγκην τῆς βοήθειας ἄλλων. Τί, λοιπόν, εἶπεν ὁ Χριστός; Κύτταξε μὲ πόσῃν συγκρατάσασιν τοῦ συμπεριεφέρθη. Ἄφ' ἑνὸς μὲν δὲν τοῦ εἶπε «δὲν ἔχω ἀνάγκην τῆς βοήθειας ἄλλων», ἀλλὰ «πράττω τὰ πάντα μὲ ξουσίαν» καὶ διότι εἶμαι γνήσιος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχω τὴν ἴδιαν μὲ τὸν Πατέρα δύναμιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπέφυγε τοῦτο προηγουμένως, ἐπειδὴ ὁ ἀκούων δὲν διέκειτο συμπαθῶς πρὸς τὴν ἀλήθειαν αὐτήν.

Διότι αὐτὸ, ἀκριβῶς, τὸ ὅποιον λέγω πάντοτε, αὐτὸ θὰ εἰπῶ καὶ τώρα, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον προεῖχε διὰ τὸν Χριστὸν δὲν ἦταν τὸσον ἢ ἀποκάλυψις τῆς ἀξίας του, ὅσον ἢ πίστις ὅτι τίποτε ἀπολύτως δὲν ἔπραττε ἀντιθέτως πρὸς τὸν Πατέρα. Δι' αὐτὸ πολλὰς φορὰς εἰς τοὺς

15. Ματθ. 12, 20 καὶ Ἰω. 42, 3.

16. Ματθ. 12, 19.

17. Ἰωάν. 12, 47.

λόγους του εμφανίζεται μέτριος, ἐνθ' εἰς τὰς πράξεις του δὲν εἶναι ἔτσι. Διότι στὰν θαυματουργῆ, ἐνεργεῖ τὰ πάντα μὲ ἐξουσίαν, λέγων «Θέλω καθαρίσθητι»¹⁸. «Τὸ κοράσιον, ἐγείρου»¹⁹. «Ἐκτεινον τὴν χεῖρα»²⁰. «Ἀφέωνται σοι αἱ ἁμαρτίαι»²¹. Σιώπη, πεφίμωσο»²². «Ἄρον τὸν κράθθατόν σου καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου»²³. «Σοὶ λέγω, τὸ πονηρὸν δαιμόνιον, ἐξέλθε ἀπ' αὐτοῦ»²⁴. «Γενηθήτω σοι ὡς θέλεις»²⁵. «Ἄν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἀρεῖτε· ὅτι ὁ Κύριος αὐτοῦ χρειᾶν ἔχει»²⁶. «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ»²⁷. «Ἰκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις; Οὐ φονεύσεις. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκὴ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει»²⁸. «Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων»²⁹. Καὶ παντοῦ ἐλέητομεν τὴν μεγάλην του αὐθεντίαν. Διότι εἰς μὲν τὰς πράξεις του δὲν θά ἤμπορούσε νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς τίποτε καὶ νὰ ἐπιρρίψῃ ἔσω καὶ τὴν ἐλαχίστην μομφὴν — πῶς ἄλλωστε; διότι ἐάν μὲν τὰ λεγόμενά του δὲν ἀπεδεικνύοντο ἀληθῆ καὶ δὲν συνθέβαινον, ὅπως διέτασσε, θά ἤδύνατο νὰ ὑποστηρίξῃ κανεὶς ἀπὸ αὐτούς, ὅτι τὰ διατασσόμενα ἦσαν φαντασιοκοπήματα, ὡς προερχόμενα ἀπὸ παραλογισμὸν, ἐπειθὴ, ἄμωγ, ὅτι διέτασεν ἐπραγματοποιεῖτο, αὐτῇ

18. Μάρκ. 1, 41
19. Μάρκ. 5, 41.
20. Ματθ. 12, 13.
21. Ματθ. 9, 5.
22. Μάρκ. 4, 39.
23. Μάρκ. 2, 11.
24. Μάρκ. 5, 8
25. Ματθ. 15, 28.
26. Μάρκ. 11, 3.
27. Λουκ. 23, 43.
28. Ματθ. 5, 21 καὶ 22.
29. Ματθ. 4, 19.

αὐτῇ ἢ πραγματικότης τοὺς ἐκλείνει ἀσυζητητὴ καὶ παρὰ τὴν θέλησίν των τὰ στόματα εἰς τρόπον, ὅστε νὰ μὴ ἤμποροῦν νὰ εἰποῦν τίποτε ἀπολύτως— εἰς δὲ τοὺς λόγους του ἤμπορούσαν εἶναι αἰτία τῆς ἀναιδεῖας των νὰ ἀποδώσουν εἰς Αὐτὸν πολλὰς φορές παραλογισμὸν.

Πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον συνέθε καὶ μὲ τὸν Νικόδημον ἐδῶ, φανερά μὲν καὶ ξεκάθαρα δὲν εἶπε τίποτε, μὲ τρόπον δὲ ἀνιγμιατικὸν τὸν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν ταπεινότητος, μὲ τὸ νὰ τὸν διδάξῃ ὅτι εἶναι αὐτάρκης εἰς τὴν πραγματοποιήσειν τῶν θαυμάτων. Διότι τέλειον τὸν ἐγέννησεν ὁ Πατὴρ καὶ αὐτάρκη καὶ χωρὶς νὰ ἔχη τὴν παραμικρὰν ἀτέλειαν. Ἄλλ' ἅς ἴδωμεν πῶς τὸ ἐπέτευχεν αὐτό. Εἶπεν ἐκεῖνος· «Ραθὴρ, ἐξύρομεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἤλθες διδάσκαλος καὶ ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ κάμῃ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα σὺ κάμνεις, ἐάν δὲν εἶναι μετ' αὐτοῦ ὁ Θεός». Ἐνόμισεν ὅτι εἶχεν ἐπιθ' ὀμηλᾶς περὶ τοῦ Χριστοῦ ἀληθείας, μὲ αὐτὰ πού εἶπε. Τί, λοιπὸν, ἀπήντησεν ὁ Χριστός; Τοῦ ἀπεκάλυψεν, ὅτι αὐτὸς εἰς τὰ πρόθερα τῆς προσήκοῦσης γνώσεως δὲν ἐφθασεν, οὐτὲ εἰς τὰ προπύλαια δὲν ἐστάθη, ἀλλ' ἔξω ἀπὸ τὸ ἀνάκτορον πλανᾶται ἀκόμη καὶ αὐτὸς καὶ ὁποιοσδήποτε ἄλλος θά ἤμπορούσε νὰ ὑποστηρίξῃ παρόμοια καὶ δὲν ἐπληροῖσε κἀν εἰς τὴν ἀληθῆ γνώσιν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει περὶ τοῦ Μονογενοῦς αὐτῆν τὴν γνώμην. Τί τοῦ ἀπήντησε, λοιπὸν; «Ἀληθῶς, ἀληθῶς, σοῦ λέγω, ὅτι, ἐάν δὲν γεννηθῆ κανεὶς ἄνωθεν, δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»³⁰, δηλαδή, «ἐάν σὺ δὲν γεννηθῆς ἄνωθεν καὶ παραλάθῃς τὴν ἀκρίθειαν τῶν δογμάτων, πλανᾶσαι κάπου ἔξω καὶ εἶσαι μακρὰν τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν».

Ἄλλὰ δὲν τοῦ ὠμίλησε μὲ τόσῃ σαφήνειαν. Ἐπὶ πλεόν, δὲν ἀπημύθη πρὸς αὐτὸν φανερά, ἀλλ' ὠμίλη-

30. Ἰωάν. 3, 3.

σεν άορίστως, διά νά κάμη τόν λόγον άνετον και συνεπώς εύκολα άποδεκτόν. Είπε, δηλαδή: «Εάν κανείς δέν γεννηθή», τó όποϊον σημαίνει σχεδόν ότι, «εϊτε σύ, εϊτε όποιοσδήποτε άλλος, διατηρεί περί έμου παρομοίας άντιλήψεις, εύρίσκειται όποιοσδήποτε έξω από τήν θασιλείαν». Έπειδή, εάν δέν έλεγεν αυτά, έν τή έπιθυμία του νά έκφράση αυτό άκριθώς, τότε ή άπάντησις πρός τά λεχθέντα δέν ήταν ή άρμόζουσα. Έάν, λοιπόν, ήκουον αυτά οι Ίουδαίοι, θά τόν ένκατέλειπον χλευάζοντες, ό Νικόδημος, όμως, και εις αυτό έδειξε τήν φιλομάθειάν του. Διότι δι' αυτό και ό Χριστός όμιλεί σέ πολλά μέση άσαφώς, διά νά κεντρίση τούς άκούοντας, ώστε νά προσέξουν ιδιαίτέρως τήν έρώτησιν και διά νά τούς κάμη περισσότερον προσεκτικούς. Διότι πολλές φορές αυτό, πού λέγεται μέ κάθε ασφήνεια, διαφεύγει εύκολα τής προσοχής του άκρατου, ένψ τó άσαφές τόν κάμνει περισσότερον περίεργον και σπουδαϊόν.

Αυτό δέ, πού λέγει, σημαίνει τó άκόλουθον: «Έάν δέν γεννηθής άνωθεν, εάν δέν μετάσχησ τής χάριτος του Άγίου Πνεύματος, διά του λουτρού τής παλιγγενείας, δέν ήμπορείς νά λάθης περί έμου τήν προσήκουσαν άντιληψιν» διότι αυτή ή αντιληψις (έννοεί πού έχεις τώρα) δέν είναι πνευματική, αλλά ψυχική^{30α}. Άλλ' άποφεύγων νά τόν στενωχωρήση, δέν είπε μέν τίποτε τέτοιο εις αυτόν, ό όποϊός έξέθεσε τά ιδικά του και όμιλήσεν όσον ήμπορούσε, άνυψώνει δέ αυτόν, χωρίς καθόλου νά τó καταλάβη, εις τήν άνωτέραν γνώσιν, διά τών έξής: «Έάν δέν γεννηθής κανείς άνωθεν». Τό «άνωθεν» έδω, άλλοι μέν ισχυρίζονται, ότι σημαίνει «άπό τόν ούρανόν», άλλοι δέ «έξ άρχής». Διότι αυτός, ό όποϊός δέν έγεννήθη τοιουτοτρόπως δέν είναι δυνατόν νά ίδη τήν Βασίλειαν του Θεού, είπε, δεικνύων έδω τόν έαυτόν του και καθι-

30α. Πρβλ. Ίακ. 3, 15.

στών φανερόν ότι δέν είναι τούτο μόνον τó θλεπόμενον, αλλά μάς χρειάζονται άλλα μάτια, διά νά ίδωμεν τόν Χριστόν.

Αυτά, άφού ήκουσεν ό Νικόδημος, είπε: «Πώς δύναται άνθρωπος νά γεννηθί, ένώ είναι γέρον;»³¹. Τόν άποκαλείς Ρ α θ ³² και τού λέγεις ότι έχει έλθει από τόν Θεόν και δέν δέχεται τά λεγόμενά του, άλλ' άπευθύνεις πρός τόν Διδάσκαλον τήν λέξιν αυτήν, ή όποια φέρει πολλήν άναστατών και δημιουργεί πολλά προβλήματα; Διότι ή λέξις «πώς» έκφράζει άπορίαν, ή όποια δέν χαρακτηρίζει άνθρωπος πολύ σταθερούς εις τήν πίστιν, άνθρωπος, οι όποιοι άκόμη είναι δεμένοι μέ τήν γήν³³. Διότι και ή Σάρρα³⁴ δι' αυτό έγέλασεν, έπειδή άκριθώς είπε τήν λέξιν «πώς». Και άλλοι πολλοί έξέπεσαν από τήν πίστιν, έπειδή αυτό άκριθώς έζητησαν.

γ³⁵. «Έτσι και οι άρετικοί παραμένουν άμετακίνητοι εις τήν άρεσίαν των, έξ αίτίας τού ότι έπίζητουν εις πολλά ζητήματα τó «πώς». Άλλοι μέν λέγουν: «Πώς έσαρκώθη;», άλλοι δέ: «Πώς έγεννήθη;» και υποθά-

31. Ίωάν. 3, 4.

32. Σημαίνει: Διδάσκαλος. Άπεθίβετο, ως τιμητικός τίτλος, κατά τούς χρόνους του Κυρίου, εις τούς άποφοίτους τών ραββιικών σχολών.

33. Τα διαφέροντα του κόσμου είναι πολύ ισχυρά άκόμη και τούς έμποδίζουν νά ά ν υ ψ ω θ ο υ ν πνευματικώς.

34. Ύπαινίσσεται τήν άλιγοπιστίαν τής Σάρρας, τής συζύγου του Άθραάμ, ή όποια έγέλασεν... έν έαυτή, όταν έμαθεν ότι εις μεγάλην ηλικίαν θά άποκτήσ η τέκνον(πρβλ. Γεν. 18, 9-15).

35. Τό θέμα ήθικόν. Ή περιέργεια πρέπει νά έχη μέτρον. Δέν πρέπει νά υπερβαίη τά όρια του δυνατού, διότι τότε κατανατξέθρηι. Ό χριστιανός δέν πρέπει νά ζητή περιέργως νά μάηη τά υπερφαινόντα τας δυνάμεις του, όπως πώς έγεννήθη ό Υίός έκ του Πατρός κ.ά. Πρέπει μάλλον νά προσπαθί πάντοτε νά ζή βίον

λουον εις ανεπιτρεπτον ελεγχον την απειρον εκεινην θειαν ουσιαν με τον ασθενη τους λογισμον. Αυτα, λοιπον, εχοντες υπ' οφει μας, πρεπει να αποφευγωμεν την ακαιρον αυτην πολυπραγμοσυνην. Διοτι αυτοι που αναζητουν αυτα, ουτε το πωδω θα μαθουσι, αλλα και απο την ορθην πιστιν θα εκπεσουσι. Δι' αφο, λοιπον, και αυτος απορησε και εζητησε να μαθη τον τροπον της γενησεως. Και διοτι αντεληφθη ασφαλως, οτι το λεγομενον απημυθνετο και προς αυτον. Και εθρουθηθη και τον κατελαθεν Πιγγοσ και ευρεθη εις αμυχανιαν, διοτι, ενω ηλθε να τον συναντησθι σαν ανθρωπον, ηκουσε σπουδαιοτερα απ' οτι ημπορουσε να ακουση απο ανθρωπον και τα οποια κανεις ποτε δεν ηκουσε. Και ανηλθε μεν κατ' αρχην προς το υψος των λεγομενων, εσκατισθη. Ωμως, και δεν εσταθη εκει, αλλα περιεφερετο παντου συνεχως και απεμακρυνετο απο την πιστιν.

Δι' αυτο και επεμενε να παρασκευαζη το αδυνατον, ωστε να τον διεγειρη εις σφαιστεραν διδασκαλιαν. Διοτι λεγει: «μηπως ημπορει ο ανθρωπος να εισελθη δια δευτεραν φοραν εις την κοιλιαν της μητροσ του και να γεννηθη;»³⁵. Ελεπετε πως λεγει κανεις πραγματα καταγελαστα και φαινεται σαν να ειναι μεθυσμενος και φλυαρος, οταν εμπιστευεται εις την Ιδικην του λογικην τα πνευματικα, οταν περιεργαζεται τα λεχθεντα παρα του Θεου κατα την Ιδικην του αντιληψιν και δεν δεχεται την συγκαταθεσην της πιστεωσ; "Ακουσε δια την πνευματικην γεννησιν και δεν την ενοησεν ωσ πνευματικην, αλλα κατεβασε χαμηλα, εις την εοτελειαν του σωματοσ την υψηλην εκεινην αποκάλυψιν και εστηριξεν εις

καθαρον και να δοκη εδρωσ την αρετην της ελεημοσυνησ. Μοτασ σκεψετε, ωστας κλειεται η ομιλια αυτη.

35. 'Ιωαν. 3, 4.

την φυσικην ακολουθιαν την τωσον μεγαλην εκεινην εληθειαν. Δι' αυτο και πλαθει παραλογισμοουσ και απορηιασ καταγελαστοουσ.

Δι' αυτο ακριβωσ και ο Παυλοσ ελεγε οτι «Ο ψυχικος ανθρωποσ δεν δεχεται τα του Πνευματοσ»³⁶. "Αλλ' ωμως και τότε διετηρησε τον σεβασμον του προς τον Χριστον. Διοτι δεν ειρωνευθη τον λογον αυτον, αλλ' εσιωπησε, νομιζων το πραγμα αδυνατον και τελειωσ ακατορθωτον. Διοτι δυο ησαν τα ακατανοητα εις αυτον, αφ' ενοσ μεν η αυτοου του ειδουσ γεννησικ και αφ' ετερου η Βασιλεια του Θεου. Διοτι ουτε καν το ονομα της Βασιλειασ αυτης ειχεν ακουσθη μεταξυ των 'Ιουδαϊων μεχρι τότε, ουτε ειχε γινει λογοσ ποτε περι της γενησεωσ αυτης. "Αλλ' εσταθη προηγουμενωσ εις το πρωτον, με το οποιον μολιστα κατατεραξε την σκεψιν του.

"Εχοντες λοιπον, υπ' οφει μας ελα αυτα, ασ μη προσπαθωμεν δια της λογικησ μας να ενοησωμεν τα αφορωντα εις τον Θεον. "Ασ μη θαλωμεν τα ουρανια κάτω απο την Ιδικην μας λογικην ακολουθιαν, ασ μη τα υποθαλωμεν εις την αναγκην της φυσεωσ, αλλ' ασ τα απεπτωμεθα ελα με εδοσθειαν και σεβασμον και ασ τα δεχωμεθα, οπωσ ακριβωσ τα ειπαν αι "Αγιαι Γραφαι. Διοτι ο περιεργοσ και πολυπραγωμων, ενω δεν κερδιζει τιποτε, εκτοσ του οτι δεν ημπορει να βωση απαντησιν εις το ζητουμενον, θα υποσθη και την εσχατην τιμωριαν. "Ακουσεσ οτι εγεννησε. Πιστευσε αυτο ακριβωσ που ακουσεσ. Μη ζητησ το πωδω, ουτε να αρνηθησ εσ αιτιασ αυτοου την γεννησιν. Διοτι αυτα τα πραγματα φανερωνουσι εσχατην αγνωμοσυνην.

Διοτι εαν αυτοσ, μολισ ακουσε περι γενησεωσ, εχι περι εκεινησ της απορηητου, αλλ' αυτης της δια της

36. Α' Κορινθ. 2, 14.

χάριτος τοῦ Θεοῦ πνευματικῆς ἀναγεννήσεως, ἐσκοτίσθη καὶ ἀπόρησε, ἐπειδὴ τίποτε τὸ μέγα δὲν ἐφαντάσθη, ἀλλ' ἐσκέφθη περὶ αὐτῆς κατὰ τρόπον ἀνθρώπινον καὶ ὕλικόν, αὐτοὶ, οἱ ὅποιοι κατὰ τρόπον ἀνεπίτρεπτον πολυπραγμονοῦν καὶ περιεργάζονται ἐκείνην τὴν φρικώδεστέτην καὶ ὑπερφαινούσαν πάντα λόγον καὶ νοῦν, πόσῃ τιμωρίας θὰ εἶναι ἄξιοι; Διότι τίποτε δὲν φέρει τόσον σκοτισμόν, ὅσον ὁ ἀνθρώπινος λογισμός, ὅταν λέγῃ τὰ πάντα, κινούμενος ἀπὸ γεώδεις σκέψεις καὶ δὲν ἀνέχεται νὰ φωτίζεται ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι τὸ γεώδες τῶν λογισμῶν ἔχει πολλὴν λάσπη. Δι' αὐτὸ ἐχομεν ἀνάγκην ἀπὸ τὰ θεῖα νόματα, προκειμένου νὰ κάμωμεν τὸ καθαρὸν τοῦ λογισμοῦ νὰ πορεύεται πρὸς τὰ ἕνω καὶ νὰ ἀναμιγνύεται πρὸς τὰ ἀπ' ἐκεῖ κινούμενα ὑψηλά διδάγματα, ἀφοῦ προηγουμένως κατακαθίσει ἡ λάσπη του.

Αὐτὸ δὲ ἐπιτυγχάνεται, ὅταν ἔχωμεν εὐγνώμονα ψυχὴν καὶ ὅταν ζῶμεν ὀρθῶς. Διότι πράγματι εἶναι δυνατόν καὶ ἀπὸ διεφθαρμένην ζωὴν καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ δίκαιον πολυπραγμοσύνην, νὰ πάθῃ σκοτισμὸν ἡ διάνοια. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε πρὸς τοὺς Κορινθίους: «Γὰρ σὰς ἐπότσια καὶ ὄχι στερὰν τροφήν. Διότι δὲν ἠδύνασθε νὰ δεχθῆτε αὐτήν, ἀλλ' οὔτε τώρα ἀκόμη δύνασθε. Ἐπειδὴ ἀκόμη εἰσθε σαρκικοί. Διότι ἐγὼ εἶναι μεταξὺ σας φθόνος καὶ ἔρις καὶ διχόνοια, δὲν εἰσθε σαρκικοί»³⁷. Ἐπίσης, καὶ εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη ἠμπορεῖ νὰ προσέξῃ κανεὶς ὅτι ὁ Παῦλος εἰς αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἀποδίδει τὰ πονηρὰ δόγματα. Διότι ἡ ἐμποσθῆς ψυχὴ δὲν δύναται νὰ ἰδῇ κάτι τὸ μέγα καὶ γενναῖον, ἀλλὰ σὺν ἄλλοις ὀφθαλμοῖς, ὁ ὁποῖος θολώνεται ἀπὸ κάποιαν θρωμίαν, χάνει

37. Α' Κορινθ. 3, 2 καὶ 3.

τὴν καθαρότητα τῆς ὁράσεως καὶ συνεπῶς ὀφίσταται τὴν χειρίστην τὸφλωσιν. Ἄς καθαρῶσωμεν, λοιπόν, τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἄς τοὺς φωτίσωμεν μὲ τὸ φῶς τῆς γνώσεως, ἄς μὴ σπεύρωμεν ἑπ' αὐτὸν εἰς τὰ ἀγκάθια. Πόσον δὲ μεγάλο εἶναι τὸ πλῆθος τῶν ἀγκασθῶν, γνωρίζετε, ἔστω καὶ ἂν ἡμεῖς δὲν λέγωμεν. Διότι, ἄλλωστε, ἀκούσατε πολλὰς φορές τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ ὄνομα τῶν ἀγκασθῶν ὀνομάζει τὴν ἀγωνιώδη μέριμναν τῆς ζωῆς αὐτῆς καὶ τὴν ἀπάτην τοῦ πλοῦτου.

Καὶ δικαίως. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς τὰ ἀγκάθια εἶναι ἀκαρπα, ἔτσι καὶ αὐτὰ. Ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνα ἐσχιζοῦν αὐτοὺς ποὺ τὰ πίνουσι, ἔτσι καὶ αὐτὰ τὰ πάθη. Καὶ ὅπως ἐκεῖνα καίγονται εὐκόλα καὶ καταστρέφονται μὲ τὴν φωτιά καὶ εἶναι μισθὰ εἰς τὸν γεωργόν, ἔτσι καὶ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Καὶ ὅπως μέσα εἰς τὰ ἀγκάθια κρύπτονται ἀγρία θηρία καὶ φίδια καὶ σκορπιοί, ἔτσι καὶ εἰς τὴν ἀπάτην τοῦ πλοῦτου. Ἄλλ' ἄς ἐμπιστευθῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὸ πῦρ τοῦ Πνεύματος, διὰ νὰ ἐξολοθρευθῶμεν καὶ τὰ ἀγκάθια, διὰ νὰ ἀπομακρῶνωμεν καὶ τὰ θηρία, διὰ νὰ προσφέρωμεν τὸ ἔδαφος καθαρὸν εἰς τὸν γεωργόν καὶ μετὰ τὸ ἐπιμελὲς καθάρισμα νὰ ποτίσωμεν τὸ ἔδαφος αὐτὸ μὲ τὰ πνευματικὰ νόματα. Ἄς φυτεύσωμεν τὴν κατάκαρπον ἐλαίαν, τὸ ἡμερώτατον τοῦτο φυτὸν, τὸ ἀειθαλές, τὸ χρησιμοποιοῦμενον διὰ νὰ φωτίξῃ, τὸ θρεπτικόν, τὸ ὠφέλιμον διὰ τὴν ὑγείαν. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔχει ἡ ἑλεημοσύνη, σὺν ἄλλῃ σφραγίδι, ἡ ὁποία περιφρουρεῖ καὶ ἀσφαλιζει αὐτὰ μαζὶ μὲ ἐκείνους ποὺ τὴν ἔχουσι ἀποκτήσει. Αὐτὸ τὸ φυτὸν οὔτε ὁ θάνατος τὸ ζηραίνει, ἀλλὰ στέκει πάντοτε καὶ φωτίζει τὴν σκέψιν, τρέφει τὰ νεῦρα τῆς ψυχῆς, καθιστᾷ μεγαλυτέραν τὴν δύναμιν. Ἄν κατέχωμεν αὐτὴν συνεχῶς, θὰ δυναθῶμεν νὰ ἴδωμεν μὲ παρρησίαν καὶ τὸν νομφίον Χριστόν καὶ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν νομφῶνα, τὸν ὁποῖον εἶπε ὁμοῦ ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν

χάριν και τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΕ' (25)

(Ἰωάν. γ', 5)

Ἐπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς Ἀμήν, ἀμήν λέγω σοι Ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ (Ἰωάν. 3, 5).

α'*. Τὰ μικρὰ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα καθημερινῶς μεταβαίνουν εἰς τοὺς διδασκάλους, καὶ δέχονται τὰ μαθήματα καὶ ἀποδίδουν εἰς τὴν πρόβον καὶ οὐδέποτε σταματοῦν αὐτὴν τὴν προσπάθειαν ἀποκτήσεως ὄσον τὸ δυνατόν περισσότερων γνώσεων, ὑπάρχουν μάλιστα καὶ περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας καὶ τὰς γύκτας προσθέτουν εἰς τὰς ἡμέρας καὶ ὅλα αὐτὰ ἀναγκάζονται ἀπὸ σὸς νὰ τὰ κάμνουν χάριν φθαρτῶν καὶ προσωκαίρων πραγμάτων. Ἄλλ' ἡμεῖς δὲν ἀπαιτοῦμεν ἀπὸ σὸς, τοὺς ὀρίμους ἀνθρώπους, τόσον πόνον, ὄσον ἀπαιτεῖτε οἱ εἰς τὰ παιδιὰ σας. Διότι σὸς παρακαλοῦμεν νὰ προσέχετε

* Ὁ χριστιανὸς ὀφείλει νὰ πιστεύῃ καὶ οὐκ ἀπιστῶν νὰ ἐρωτῆ. Ἰδοὺ μία ἀκαιρὸς ἐρώτησις: εἰπὼς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀναγεννᾷ τὸν βαπτιζόμενον μέσα εἰς τὸ νερὸ;*. Καὶ εἶναι ἀκαιρὸς ἡ ἐρώτησις αὕτη, διότι δὲν δύναται νὰ δοθῆ ἀπάντησις, ὅπως δὲν δύναται νὰ δοθῆ ἀπάντησις εἰς τὸν ἐρώτην τῆς πραγματοποιήσεως παικίλιας αἰσθητῶν φαινομένων. Τὸ γεγονός τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως δεχόμεθα καὶ πιστεύομεν ἀπλῶς, κατονοοῦμεν δὲ ὅταν βιοῦμεν αὐτὸ. Ὁπωσδήποτε, ὅμως, δὲν γνωρίζομεν πᾶς συντελεῖται τὸ μυστήριον τοῦτο. Ἐδῶ ἀπλῶς καὶ εὐσεβῶς ὀφειλομεν νὰ πιστεύομεν.

εις τὰ λεγόμενά μας δύο φορές τὴν ἔβδομάδα μόνον καὶ ὄχι καθημερινῶς. Καὶ κατ' αὐτὰς τὰς δύο ἡμέρας σὰς ἀπασχολοῦμεν ἐλάχιστα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ κάμωμεν ἐλαφρὸν τὸν κόπον σας. Δι' αὐτὸ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ μὲ προσοχὴν παρουσιάζομεν ἐνώπιόν σας τὰ ἐκτιθέμενα εἰς τὰς Γραφάς, ὥστε νὰ καταστήθῃ δυνατὸν νὰ λάβετε αὐτὰ μὲ εὐκολίαν καὶ νὰ ἐναποθέσετε εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς βίαιότητός σας. Καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ τὰ συγκρατήτε ὅλα εἰς τὴν μνήμην σας, ὥστε νὰ ἠμπορήτε νὰ τὰ ἀπαγγέλλετε μὲ κάθε ἀκρίθειαν, ἐκτὸς ἐάν εἶναι κανεὶς πάρα πολὺ κοιμισμένος καὶ καθρός καὶ ἀπροθυμότερος ἀπὸ μικρὰ παιδί.

Ἄλλ' ἄς συνεχίσωμεν πάλιν τὰ κατὰ τὴν προηγουμένη συνάντησίν μας λεχθέντα καὶ ἅς ἴδωμεν κατὰ ποῖον τρόπον, ἐνῶ ὁ Νικόδημος ἐξέπεσε καὶ ὠδήγησε τὸ λεχθὲν εἰς τὴν φυσικὴν γέννησιν καὶ εἶπεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον εἰς γέροντα νὰ γεννηθῇ «ἄνωθεν», ὁ Χριστὸς ἀπεκάλυψε εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς γενήσεως αὐτῆς, κατὰ τρόπον περισσότερον σαφῆ, ὁ ὁποῖος παρουσίαζε μὲν καὶ πάλιν δυσκολίαν εἰς τὸν ψυχικῶς ἐρωτῶντα, ἤ το ὅμως εἰς θέσιν νὰ ὑψώσῃ τὸν ἀκούοντα ἀπὸ τὴν ταπεινότητα. Τί, λοιπόν, τοῦ εἶπεν; «Ἀληθῶς, ἀληθῶς, σοῦ λέγω, ὅτι, ἐάν δὲν γεννηθῇ κανεὶς ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». Αὐτὸ δὲ τὸ ὅποιον δηλοῖ τοῦτο, εἶναι τὸ ἀκόλουθον: «Ἐσὺ μὲν θεωρεῖς τοῦτο ἀδύνατον, ἐγώ, ὅμως, θεωρῶ τοῦτο τόσον πολὺ εὐκατόρθωτον, ὅσον καὶ ἀναγκαῖον καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος σωτηρίας. Διότι τὰ ἀναγκαῖα, τὰ ἔκαμεν ὁ Θεὸς πάρα πολὺ εὐκόλα. Διότι ἢ μὲν γῆνιν γέννησις, ἢ κατὰ σάρκα, γίνεται ἀπὸ τὸ χῶμα, δι' αὐτὸ καὶ ἀποκλείεται αὐτὴ ἢ γέννησις ἀπὸ

1. Ἰωάν. 3, 5.

τὰ οὐράνια—διότι τί κοινὸν ὑπάρχει μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς;—ἐκείνη δὲ πραγματοποιημένη τῇ βοήθειᾳ τοῦ Πνεύματος, ἀνοίγει εὐκόλα σὲ μᾶς τὰς ἀψίδας τοῦ οὐρανοῦ. Ἀκούσατε ὅσοι εἰσθε ἐκτὸς αὐτοῦ τοῦ φωτισμοῦ. Φρίξτε, στενάζετε, διότι εἶναι φοβερά ἢ ἀπειλή, φοβερά ἢ ἀπόφασις.

Δὲν εἶναι δυνατὸν, λέγει, ὁ μὴ γεννηθεὶς ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν. Διότι φορεῖ τὸ ἔνδυμα τοῦ θανάτου, τὸ ἔνδυμα τῆς κατάρτας, τὸ ἔνδυμα τῆς φθορᾶς, δὲν ἔλασεν ἀκόμη τὸ δεσποτικὸν γνώρισμα, εἶναι ξένος καὶ ἕθρὸς, δὲν ἔχει τὴν θεαλικὴν συμφωνίαν. «Ἐάν, λέγει, δὲν γεννηθῇ κανεὶς ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». Ἄλλ' ὁ Νικόδημος καὶ πάλιν δὲν ἀντελήφθη. Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε χειρότερον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐμπιστευόμεθα τὰ πνευματικὰ εἰς τοὺς λογισμοὺς μας. Αὐτὸ ἀκριθῶς εἶναι, τὸ ὅποιον δὲν ἄφησε καὶ αὐτὸν νὰ σκεθῇ κάτι τὸ μέγα καὶ ὑψηλόν. Δι' αὐτὸ καὶ ἡμεῖς ὀνομαζόμεθα πιστοί, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ὕψος τῆς πίστεως, ἀφοῦ ἀφήσωμεν τὴν γῆνιν ἀσθένειαν τῶν λογισμῶν καὶ διὰ νὰ ἐμπιστευθῶμεν τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ μας εἰς αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν. Πράγμα, τὸ ὅποιον ἂν ἔπραττε καὶ ὁ Νικόδημος, δὲν θὰ τοῦ ἐφαίνετο ἀπραγματοποίητον.

Τί, λοιπόν, εἶπεν ὁ Χριστὸς; Ἀφοῦ τὸν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ αὐτῆς τὴν ἔννοιαν, τὴν γεῶδη καὶ ἐπιτελή, καὶ ἀφοῦ τοῦ ἀπεκάλυψε ὅτι δὲν τοῦ ὀμιλοῦσε περὶ αὐτῆς τῆς γενήσεως, τοῦ εἶπε τὴν ἀνωτέρω φράσιν, ἦτοι: ἐάν δὲν γεννηθῇ κανεὶς ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὰ δὲ τοῦ τὰ εἶπεν ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ τὸν προσελκύσῃ μὲ τὸν φόβον τῆς ἀπειλῆς πρὸς τὴν πίστιν καὶ διὰ νὰ τὸν πείσῃ νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀδύνατον καὶ διὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν σκέψιν του ἀπὸ

τὴν σαρκικὴν γέννησιν. Δι' ἄλλην γέννησιν ὀμιλῶ, λέγει, Μικρόδημη, διατί κατεθάξεις τὸν λόγον εἰς τὴν γῆν; Διατί θάξεις κάτω ἀπ' ὅτην ἀνάγκην τῆς φύσεως τὸ γεγονός αὐτό; Ἡ γέννησις αὐτὴ εἶναι ἀνωτέρα καὶ ἀπληλαγμένη ἀπὸ τοῦς πόνους τῆς φυσικῆς γεννήσεως, δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν πρὸς ἑσᾶς. Διότι γέννησις θέβαια λέγεται καὶ αὐτὴ, ἀλλὰ μόνον κατ' ἔναμα συμφωνεῖ μὲ ἑκείνην, ἐνῶ εἰς τὴν πραγματικότητά διαφέρει τελείως αὐτῆς. Ἀπομάκρυνε τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὴν κοινὴν συνήθειαν. Ἄλλου εἶδους τοκετὸν εἰσάγω εἰς τὸν κόμον. Θέλω κατ' ἄλλον τρόπον νὰ γεννῶνται οἱ ἄνθρωποι. Ἦλθα, διὰ νὰ φέρω ἕξον τρόπον δημιουργίας. Ἐπλασα τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ γῆν καὶ ὕδωρ. Δὲν ἔγινεν, ἔμως, χρῆσιμον τὸ πλάσμα, ἀλλὰ διεστράφη τὸ σκεῦος. Δὲν ἐπιβυμῶ, λοιπόν, πλέον νὰ πλάσω ἀπὸ γῆν καὶ ὕδωρ, ἀλλ' ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος.

Ἐάν δὲ κανεὶς ἐρωτήσῃ· ἘΠῶς ἔμπορεῖ νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὸ ὕδωρ;· θά ἐρωτήσω καὶ ἐγὼ· ἘΠῶς προήλθεν ἀπὸ τὴν γῆν; Διότι πῶς ὁ πηλὸς διεμοιράσθη εἰς διάφορα μέρη; Πῶς συνέθη νὰ εἶναι ἡ μὲν βασικὴ ὕλη μορφοειδῆς—διότι μόνον γῆ ὑπῆρχε—, τὰ δὲ ἕξ αὐτῆς προελθόντα ποικίλα καὶ παντὸς εἶδους; Ἀπὸ ποῦ προήλθον τὰ ὀστά, τὰ νεῦρα, αἱ ἀρτηρίαι, οἱ φλέβες; Ἀπὸ ποῦ προήλθον οἱ λεπτὲς μεμβρᾶνες, τὰ ὄργανικὰ ἀγγεῖα, οἱ χόνδροι, οἱ χιτῶνες², τὸ ἥπαρ, ἡ σπλήν, ἡ καρδιά; Πῶς ἐσχηματίσθη τὸ δέρμα, τὸ αἷμα, τὸ φλέγμα, ἡ χολή; Πῶς πραγματοποιοῦνται αἱ τόσαι πολλαὶ ἐνεργεῖαι; Πῶς προήλθον τὰ ποικίλα χρώματα; Διότι αὐτὰ δὲν προέρχονται ἀπὸ τὴν γῆν, οὔτε ἀπὸ τὸν πηλόν. Πῶς θλαστανεῖ ἡ γῆ, δεχομένη τοῦς σπόρους, ἢ δὲ σάρ-

2. Περιθλήματα ὀργάνων τοῦ σώματος, εἰς ὃ ἀμφιβλητροειδῆς χιτὼν τῶν ὀφθαλμῶν κ.λπ.

κα, δεχομένη ὁμοίως σπόρους, καταστρέφει αὐτοὺς καὶ τοὺς σαρπίζει; Πῶς ἡ γῆ τρέφει τοὺς καρπούς, ποῦ σπαίρονται εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς, ἢ δὲ σάρκα τρέφεται ἀπὸ αὐτοῦς, δὲν τρέφει αὐτούς; Ὅπως ἡ γῆ, ἢ ὅποια δέχεται τὸ ὕδωρ καὶ τὸ μεταβάλλει εἰς οἶνον. Ἡ σάρκα, βμως, ἢ ὅποια δέχεται πολλὰς φορὰς οἶνον, τὸν μεταβάλλει εἰς ὕδωρ. Ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερόν ὅτι ἅλα αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν γῆν, ἀπὸ τὴν γῆν, ἢ ὅποια κατὰ τὰ λεχθέντα ἐνεργεῖ ἀντιθέτως πρὸς τὸ σῶμα;·

Μὲ τὴν λογικὴν μὲν δὲν ἔμπορῶ νὰ δώσω ἐξήγησιν, μὲ τὴν πίστιν δὲ μόνον δέχομαι αὐτὰ. Ἐάν, λοιπόν, αὐτὰ, ποῦ γίνονται καθημερινῶς καὶ ψηλαφῶνται, χρειάζονται τὴν πίστιν, πολὺ περισσότερον τὰ πνευματικώτερα καὶ μυστικώτερα ἀπὸ αὐτὰ. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἢ ἀψυχὸς γῆ, ἢ ἀκίνητος, ἐνεδυναμώθη μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τόσα θαύματα προήλθον ἐξ αὐτῆς, ἔτσι καὶ μὲ τὴν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸ ὕδωρ, ἅλα αὐτὰ τὰ παράδοξα καὶ ὑπερβαίνοντα κάθε λογικὴν πραγματοποιοῦνται.

8^ο. Μὴ, λοιπόν, ἀπιστήσῃ, ἐπειδὴ δὲν θλέπεις αὐτὰ. Διότι οὔτε τὴν ψυχὴν θλέπεις, ἐν τούτοις πιστεύεις ὅτι ἔχεις ψυχὴν καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι κάτι διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ σῶμα. Ἄλλ' ὁ Χριστὸς δὲν τὸν ἀνώμασε μὲ αὐτὸ τὸ παράδειγμα, ἀλλὰ μὲ ἄλλο. Διότι ἡ ψυχὴ, ἂν καὶ εἰ-

* Εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἐξηγεῖ τὴν συμβολικὴν σημασίαν τῆς καταδύσεως καὶ ἀναδύσεως κατὰ τὸ βάπτισμα. Καὶ λέγει ὅτι διὰ μὲν τῆς καταδύσεως τοῦ βαπτιζομένου εἰς τὸ ὕδωρ εἰκονίζεται συμβολικῶς ἡ νέκρωσις καὶ ἡ ταφή τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, διὰ δὲ τῆς ἀναδύσεως ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ τοῦ νέου ἀνθρώπου.

Εἰς τὴν τρίτην, τέλος, παράγραφον ὁ ἱερός Πατὴρ συμβουλεύει τοὺς χριστιανούς νὰ ζοῦν ζωὴν ἀξίαν τῆς ἐν οὐρανοῖς πατρὸς, ἀγαπῶντες καὶ παντοειρώπως περιβάλλοντες τοὺς πτωχοὺς.

ναι σώματος, δὲν ἐχρησιμοποίηθῃ ὡς παράδειγμα δι' αὐτὸν ἀκριθῶς τὸν λόγον, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐκεῖνος ἀκῶμη ἐσκέπτετο ταπεινά. Τοῦ παρουσιάσει δὲ ἄλλο παράδειγμα, τὸ ὁποῖον οὐτε κάποιαν ὁμοιότητα ἔχει πρὸς τὴν παχύτητα τῶν ὀλικῶν σωμάτων, οὔτε ἀνυψώθη εἰς τὴν φύσιν τῶν ἀσωμάτων. Πράγμα, ποῦ ἀκριθῶς εἶναι ἢ κίνησις τοῦ ἀνέμου. Καὶ ἤρξατο κατ' ἀρχὴν ἀπὸ τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπὸ τὰ λεπτότερα γήινα πράγματα, ὅπως ἀκρίθῃς ὅμως παχύτερον τοῦ ἀνέμου. Διότι ὅπως ἀκριθῶς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ὡς στοιχεῖον ὑπέκειτο ἢ γῆ, τὸ πᾶν ὅμως συνετελέσθη ἀπὸ Αὐτὸν ποῦ ἐχηματίζε καὶ ἔβιδεν εἰς ὅλα μορφήν, ἔτσι καὶ τὰρα ὑπόκειται μὲν ὡς στοιχεῖον τὸ ὕδωρ, τὸ πᾶν ὅμως πραγματοποιεῖται μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ τότε μὲν ὁ ἄνθρωπος ἐγενεῖν εἰς ψυχὴν ζῶσαν³, τὰρα, ὅμως, «εἰς Πνεῦμα ζῶσοποιού»⁴.

Εἶναι δὲ μεγάλη ἡ διαφορά τῶν δύο αὐτῶν. Διότι ἢ μὲν ψυχὴ δὲν παρέχει καὶ εἰς ἄλλον τὸ ζῆν, τὸ δὲ Πνεῦμα δὲν ζῆ καθ' ἑαυτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους παρέχει τοῦτο. Κατ' αὐτὸν, λοιπὸν, τὸν τρόπον οἱ Ἄποστολοι ἀνέστησαν καὶ νεκροῦς. Καὶ τότε μὲν, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας, ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη, ἀφοῦ προηγουμένως ἐδημιουργήθη ἢ κτίσις, τὰρα, ὅμως, ἀντιθέτως. Διότι πρὸ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς καινῆς κτίσεως δημιουργεῖται ὁ νέος ἄνθρωπος. Καὶ γεννᾶται, λοιπὸν, πρῶτος αὐτὸς καὶ κατόπιν μετασηματίζεται ὁ κόσμος. Καὶ ὅπως ἀκριθῶς ἀλόκληρον τὸν ἐπλάσεν ἐξ ἀρχῆς, ἔτσι καὶ τὰρα ἀλόκληρον τὸν δημιουργεῖ. Καὶ τότε μὲν εἶπε: «Ἄς κάμωμεν εἰς αὐτὸν θεοθά»⁵, τὰρα,

3. Γεν. 2, 7.

4. Α' Κορινθ. 15, 45.

5. Γεν. 2, 18.

ὅμως, δὲν λέγει τίποτε τέτοιο. Διότι ἐκεῖνος, ποῦ ἔλαθε τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποῦ ἄλλου θεοῦ θὰ ἔχη ἀνάγκη; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ποῖαν ἀνάγκη, λοιπὸν, ἔχει σιμαχίας;

Τότε ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα Θεοῦ, τὰρα τὸν ἦνωσε μὲ τὸν ἴδιον τὸν Θεόν. Τότε διέταξε νὰ ἀρχώμεν τῶν ἰχθύων καὶ τῶν θηρίων, τὰρα τὴν ἀρχὴν μᾶς ἀνύψωσεν ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. Τότε μᾶς ἔβαλε νὰ ζῶμεν εἰς τὸν παράδεισον, τὰρα, ὅμως, μᾶς ἀνοῖξε τὸν οὐρανόν. Τότε ἐπλάσθη τὴν ἑκτὴν ἡμέραν, ἐπειδὴ ἔμελλε καὶ νὰ συμπληρωθῇ ἡ χρονικὴ περίοδος, τὰρα δὲ ἡ νέα γέννησις πραγματοποιεῖται τὴν πρώτην ἡμέραν καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τότε ποῦ ἐδημιουργήθη καὶ τὸ φῶς. Εἶναι φανερόν ἀπ' ὅλα αὐτὰ, ὅτι τὰ τελούμενα ἦσαν πραγματοποιήσις ἄλλης ἀνωτέρας ζωῆς καὶ καταστάσεως πραγμάτων, ἢ ὅποια δὲν ἔχει τέλος. Ἡ μὲν, λοιπὸν, προηγουμένη πλάσις ἐπραγματοποιήθη ἀπὸ γῆν, ἢ πλάσις τοῦ Ἀδάμ καὶ ἀπὸ πλευρᾶν ἢ μετὰ ἀπὸ ἐκείνην, ἢ πλάσις τῆς γυναίκος καὶ ἀπὸ σπέρμα ἢ μετ' αὐτὴν, ἢ πλάσις τοῦ Ἄβελ, ἀλλ' ὅμως καμμία ἀπὸ αὐτὰς δὲν δυνάμεθα νὰ προσεγγίσωμεν, οὔτε νὰ παραστήσωμεν μὲ λόγον τὰ πραγματοποιηθέντα, μολοντά εἶναι πολὺ γήινα.

Πῶς, λοιπὸν, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν νοπτὴν γέννησιν, τὴν συντελουμένην διὰ τοῦ βαπτίσματος, τὴν πολὺ ὕψηλότεραν τούτων καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ζητοῦνται λογικαὶ ἐξηγήσεις τῆς θαυμαστῆς καὶ παραδόξου αὐτῆς λαχείας; Καθ' ὅσον καὶ οἱ ἄγγελοι παρευρίσκονται ἀπλῶς εἰς αὐτὴν τὴν γέννησιν. Ἄλλ' ὅμως, δὲν ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ ἐξηγήσῃ τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην διὰ τοῦ βαπτίσματος πνευματικὴν γέννησιν. Διότι καὶ οἱ ἄγγελοι παρευρίσκονται, χωρὶς ὅμως, νὰ κάμουν τίποτε, ἀπλῶς καὶ μόνον παρατηροῦν τὰ γινόμενα. Ὅ

Πατήρ και ὁ Υἱός και τὸ Ἅγιον Πνεῦμα πραγματοποιεῖ τὰ πάντα. Ἄς ἔχωμεν, λοιπόν, ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἀπάντησιν τοῦ Θεοῦ. Διότι εἶναι περισσώτερον ἀκριβῆς ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας παρατήρησιν. Διότι ἡ παρατήρησις πολλές φορές κάνει και λάθος, ἐκείνη ὁμως εἶναι ἀδύνατον νὰ κάνει λάθος. Ἄς ἔχωμεν, λοιπόν, ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτήν. Διότι αὐτή, ἡ ὁποία ἔδωσε ὑπερξεν εἰς τὰ μὴ ὄντα, θὰ εἶναι ἀξίωπιτος, ἔταν ὁμιλή και περὶ τῆς φύσεως αὐτῶν.

Τὶ λέγει, λοιπόν, ἡ ἀπάντησις τοῦ Θεοῦ; "Ὅτι τὸ τελοῦμενον εἶναι γέννησις. Ἐάν δὲ κάποιος σοῦ εἰπῇ -Πῶς;- κλείσει του τὸ στόμα με τὴν ἀπάντησιν τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία εἶναι μεγάλη και σαφῆς ἀπόδειξις. Ἐάν δὲ κάποιος ἐρωτήσῃ «Διατί, λοιπόν, ἔχει χρησιμοποιηθῆ τὸ ὕδωρ;» θὰ ἐρωτήσωμεν και ἡμεῖς «Διατί, λοιπόν, ἡ γῆ ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὴν ἀρχὴν διὰ τὴν διόπλασιν τοῦ ἀνθρώπου; "Ὅτι δὲ και χωρὶς τὴν γῆν ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργήσῃ τὸν ἄνθρωπον, εἶναι εἰς ἔλλους φανερόν». Τίποτε, λοιπόν, μὴ περιεργάζεσαι. "Ὅτι δὲ ἦτο ἀναγκαῖα και ἀπαραίτητος ἡ χρῆσις τοῦ ὕδατος, θὰ μάθῃς ἐκ τῶν ἐξῆς. "Ὅταν κάποτε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατήλθε πρὸ τῆς δι' ὕδατος βαπτίσεως, ὁ Ἀπόστολος Πέτρος δὲν ἔμεινε μέχρις ἐκεῖνο, ἀλλ' ἀναγνωρίζων και τὴν εἰς τὸ ὕδωρ βάπτισιν ὡς ἀναγκαῖαν και ὄχι περιττήν, κότταξε τί εἶπε: «Μήπως δύναται τις νὰ ἐμποδίσῃ τὸ ὕδωρ ὥστε νὰ μὴ βαπτισθοῦν οὗτοι, οἵτινες ἔλαβον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καθὼς και ἡμεῖς;»⁶. Ποῖα, λοιπόν, εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς χρησιμοποιοῦσεως τοῦ ὕδατος; Καὶ περὶ αὐτῆς, λοιπόν, τώρα, τῆς ἀνάγκης θὰ ὁμιλήσω και θὰ σὰς ἀποκαλύψω τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον.

6. Πράξ. 10, 47.

Διότι ὑπάρχουν και ἄλλοι ἀπόρητοι λόγοι τῆς καθιερώσεως πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῶν τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ἐγὼ θὰ σὰς ὁμιλήσω δι' ἓνα ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῶν. Ποῖος, λοιπόν, εἶναι αὐτός; Θεῖα σύμβολα τελούνται εἰς αὐτό, τάφος και νέκρωσις και ἀνάστασις και ζωὴ και ἅλα αὐτὰ γίνονται μαζί. Διότι σάν σὲ κάποιον τάφον, μόλις θυθίζομεν εἰς τὸ νερὸ τὰ κεφάλια μας, ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος θάπτεται και κρύπτεται ὀλόκληρος μιά γιὰ πάντα, ἔπειτα πάλιν, μόλις ἡμεῖς τὰ ἀνορθώνωμεν, ἀνέρχεται ὁ νέος ἄνθρωπος. Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἶναι εὐκόλον εἰς ἡμᾶς νὰ θυθίσωμεν εἰς τὸ νερὸ τὰ κεφάλια μας και νὰ τὰ ἀνορθώσωμε πάλιν, καθ' ὅμοιον τρόπον εἶναι εὐκόλον εἰς τὸν Θεὸν νὰ θάψῃ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον και νὰ ἀνυψῶσῃ τὸν νέον. Αὐτὸ δὲ γίνεται τρεῖς φορές, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἅλα αὐτὰ τὰ κατορθώνει δύναμις Πατρὸς και Υἱοῦ και Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ὅτι αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ ἀπλήν εἰκασίαν, ἄκουσε τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει: «Συνετάφημεν μαζί με αὐτὸν διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον»⁷ και πάλιν «Ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη»⁸ και πάλιν «Σύμφυτοι ἐγίναμε κατὰ τὴν ὁμοίτητα τοῦ θανάτου αὐτοῦ»⁹.

Δὲν λέγεται δὲ μόνον τὸ Βάπτισμα Σταυρός, ἀλλὰ και ὁ Σταυρὸς Βάπτισμα. Διότι τὸ «Βάπτισμα, τὸ ὁποῖον ἐγὼ βαπτίζομαι, λέγει, θὰ βαπτισθῆτε»¹⁰ και πάλιν «Βάπτισμα ἔχω νὰ βαπτισθῶ, τὸ ὁποῖον σεῖς δὲν γνωρίζετε»¹¹. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἡμεῖς εὐκόλα θυθίζομεν και ἀνορθώνωμεν τὰ κεφάλια μας ἀπὸ τὸ νερὸ, ἔταν βαπτίζόμεθα, κατὰ παρόμοιον τρόπον και αὐτός,

7. Ρωμ. 6, 4.

8. Ρωμ. 6, 6.

9. Ρωμ. 6, 5.

10. Μάρκ. 10, 39 και Ματθ. 20, 22.

11. Λουκ. 12, 50.

εύκολα ἀφοῦ, ὅταν τὸ ἠθέλησεν, ἀπέθανεν, ἀνέστη, μάλ-
λον ὁμῶς καὶ πολὺ περισσότερον εὐκόλα, ἂν καὶ διὰ κά-
ποιον ἀγνωστον εἰς ἡμᾶς λάγρον, ὃ ὁποῖος κατ' οἰκονο-
μίαν Θεοῦ ἔπρεπε νὰ πραγματοποιηθῆ, ἀνέμενε πρὸς
τοῦτο τὰς τρεῖς ἡμέρας.

γ'. Ἀφοῦ, λοιπόν, κατηξιώθημεν τόσοον ὑψηλῶν μυ-
στηρίων, ἃς ἐπιδειξόμεν πολιτεῖαν ἀρίστην. Ὅσοι δὲ δὲν
ἠξιώθητε ἀκόμη αὐτῶν τῶν μυστηρίων, πρέπει νὰ πράτ-
τετε τὰ πάντα, ὥστε νὰ καταξιώθητε, διὰ νὰ γίνωμεν
ὅλοι ἓνα σῶμα, διὰ νὰ εἴμεθα ὅλοι ἀδελφοί. Διότι ὅσον
θὰ εἴμεθα ὡς πρὸς αὐτὸ χωρισμένοι, εἴτε πατέρας εἶναι
αὐτὸς πρὸς τὸν ὁποῖον διαφέρομεν, εἴτε ἀδελφός, εἴτε
ὁποιοσδήποτε ἄλλας συγγενής, δὲν εἶναι ἀκόμη γνήσιος
καὶ ἀληθινός συγγενής, ἐφ' ὅσον εὐρίσκεται μακρὰν
τῆς ἀνωθεν συγγενείας. Διότι ποῖον τὸ ὄφελος ὅτι ἔχο-
μεν τὴν αὐτὴν χοικὴν καταγωγὴν, ὅταν δὲν ἔχωμεν τὴν
αὐτὴν πνευματικὴν καταγωγὴν καὶ συνεπῶς δὲν εἴμε-
θα πνευματικῶς ἠνωμένοι; Ποῖον δὲ τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν
στενὴν εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν συγγένειαν, ὅταν εἴμεθα
ξένοι εἰς τὸν οὐρανόν; Διότι ὁ καταχοῦμενος εἶναι ἐξέ-
νος πρὸς τὸν πιστόν. Διότι δὲν ἔχει τὴν ἴδιαν Κεφαλὴν,
δὲν ἔχει τὸν ἴδιον Πατέρα, δὲν ἔχει τὴν ἴδιαν Πόλιν, οὐ-
τε τὴν αὐτὴν Τροφὴν, τὸ Ἔνδυμα, τὴν Τράπεζαν, τὴν
Οἰκίαν, ἀλλὰ τὰ ἔχει ὅλα διαφορετικὰ.

Ἅπαντα δι' αὐτὸν εὐρίσκονται εἰς τὴν γῆν, τὰ πάντα
δι' ἐκεῖνον εὐρίσκονται εἰς τὸν οὐρανόν. Βασιλεὺς τοῦ
πιστοῦ εἶναι ὁ Χριστὸς, τοῦ καταχοῦμένου ἢ ἀμαρτίας
καὶ ὁ Διάβολος. Τροφὴ διὰ τὸν πρῶτον εἶναι ὁ Χριστὸς,
διὰ τὸν δεῦτερον ἡ ὕλη, ἢ ὁποία σῆσεται καὶ κατα-
στρέφεται. Καὶ τὸ ἔνδυμα μὲν τοῦ ἑνὸς εἶναι τὰ ἔργα
τῶν σκωλήκων, τοῦ δὲ ἄλλου ὁ Δεσπότης τῶν ἀγγέλων.
Πόλις τοῦ ἑνὸς ὁ οὐρανός, τοῦ ἄλλου ἡ γῆ. Ὅταν, λοι-
πόν, δὲν ἔχωμεν τίποτε κοινόν, εἰς τί θὰ κοινωνήσωμεν;

Πές μου. Ἀλλὰ τοὺς αὐτοὺς πόνους ἐλόασαμε καὶ ἀπὸ
μῆαν κοιλίαν προήλασαμε; Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ὀδηγεῖ καθό-
λου εἰς τὴν ἀκριβεστάτην συγγένειαν. Ἄς φροντίσωμεν,
λοιπόν, νὰ γίνωμεν παλιταί τῆς ἀνω Πόλεως. Μέχρι τό-
τε θὰ παραμένωμεν ἐξεδριστοί, μακρὰν τῆς ἀρχαίας μας
πατρίδος, εἰς τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ ἐπανέλθωμεν; Διότι
δὲν κινδυνεύουν τὰ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα πράγματα.

Ἄλλ' ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, συμβῆ νὰ ἐλθῇ ἀπροσδό-
κητα ὁ θάνατος καὶ νὰ μᾶς πάρῃ ἀπὸ αὐτὸν τὸν κό-
σμον, ἐνῶ ἀκόμη εἴμεθα ἀμύητοι, ἔστω καὶ ἂν ἔχωμεν
ἀναρίθμητα ἀγαθὰ, τίποτε ἄλλο δὲν μᾶς περιμένει,
τότε, παρὰ τιμωρία¹² καὶ σκουλήκι δηλητηριώδες καὶ
πῦρ ἀσθεστον καὶ δεσμὰ ἄλυτα. Ἀλλ' εἶθε νὰ μὴ συμ-
βῆ ποτέ νὰ δοκιμᾶσθῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐδῶ ἀκούοντας
ἐκείνην τὴν φοβεράν κόλασιν. Αὐτὸ δὲ θὰ γίνη, ἂν εἰς
τὸν θεμέλιον λίθον, τὸν σταθερόν καὶ ἀμετακίνητον, οἰ-
κοδομήσωμεν χρυσόν καὶ ἄργυρον καὶ τιμίους λίθους,
ἀφοῦ καταξιώθωμεν τῶν ἁγίων μυστηρίων. Διότι κατ'
αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ δυνηθῶμεν, ὅταν ἀπέλθωμεν ἐκεῖ,
νὰ φωνῶμεν πλούσιος, ὅταν δὲν ἀφήσωμεν ἐδῶ χρήμα-
τα, ἀλλὰ τὰ μεταφέρωμεν εἰς τοὺς ἀσφαλεῖς ἐκεῖνους
θησαυροὺς μετὰ χέρια τῶν πτωχῶν. Ὅταν τὰ δανεί-
σωμεν εἰς τὸν Χριστόν.

Πολλὰ ὀφείλομεν ἐκεῖ, ὄχι, θεῖα, χρήματα, ἀλλὰ

12. Ἀποβίβομεν δι' αὐτῆς τὴν λέξιν ἐγένεον, ἢ ὁποία ἦτο
ἀρχικῶς περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ. Ἐλέγετο καὶ κοιλίαν
ἐθνήων, ἀπὸ τῶν ἐθῶν τῶν μικρῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα ἐθυσιά-
ζοντο εἰς τὸν Μολὼχ (πρβλ. Γ' Βασ. 11, 7 κ.ά.). Ἀπὸ τότε ἡ
κοιλίαν ἀπέκτησε ἀπαισίαν μνήμην καὶ θεωρεῖτο ὡς εἰκόων τοῦ
Ἐθραϊκοῦ Ἄβου. Μετὰ αὐτὴν τὴν συμβολικὴν ἔννοιαν τὴν χρησι-
μοποιεῖ ἐδῶ καὶ αὐτὴν καὶ τὰς ἄλλας ἐν συνεχείᾳ λέξεις ὁ Ἱερός
Χρυσόστομος. Θέλει νὰ ἐκφράσῃ τὴν μετὰ θάνατον φρικτὴν ζω-
ὴν τοῦ ἀσεβοῦς, τοῦ μακρῶν τοῦ Θεοῦ εὐρισκομένου ἀνθρώπου.

ἀμαρτήματα. Ἄς δανείσωμεν, λοιπόν, εἰς Αὐτόν χρήματα διὰ νὰ λάβωμεν συγχώρησιν ἀμαρτημάτων. Διότι Αὐτός εἶναι, πού δικάζει. Ἄς μὴ ἀδιαφορήσωμεν δι' Αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἐδῶ πεινᾷ, διὰ νὰ μᾶς διαβρέψῃ ἐκεῖ καὶ Αὐτός. Ἐδῶ, ἄς τὸν ἐνδύσωμεν, διὰ νὰ μὴ μᾶς ἀφήσῃ καὶ Ἐκεῖνος ἐκεῖ γυμνούς τῆς ἰδικῆς του ἀσφαλείας. Ἐάν τὸν ποτίσωμεν ἐδῶ, δὲν θὰ εἴπωμεν, ὅπως ὁ πλούσιος: «Στεῖλε τὸν Λάζαρον, διὰ νὰ σταλάξῃ μὲ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου του εἰς τὴν γλῶσσαν μας, ἢ ὅποια κατακαίεται»¹³. Ἐάν ἐδῶ τὸν δεχθῶμεν εἰς τὰς οἰκίας μας, ἐκεῖ θὰ προετοιμάσῃ πρὸς χάριν μας πολλὰς κοιτίδας¹⁴. Ἐάν τὸν ἐπισκεφθῶμεν, εὐρισκόμενον εἰς τὴν φυλακὴν, θὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ καὶ Αὐτός ἀπὸ τὰ δεσμά. Ἐάν, ξένον ἐδῶ, τὸν περιθάλωμεν, δὲν θὰ ἀδιαφορήσῃ δι' ἡμᾶς, τοὺς ξένους εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, ἀλλὰ θὰ μᾶς κἀμὴ μετόχους τῆς αἰῶν Πόλεως. Ἐάν, ἀσθενῆ ἐδῶ, τὸν ἐπισκεφθῶμεν, γρήγορα θὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ καὶ Αὐτός ἀπὸ τὰς ἀσθενείας μας. Διότι ὡς λαμβάνοντες μεγάλα καὶ δίδοντες μικρά, ἄς δώσωμεν τούτοις τὰ μικρά, διὰ νὰ ἐμπορευθῶμεν τὰ μεγάλα. Ὅσον ὑπάρχει ἀκόμη καιρὸς, ἄς σπειρώμεν, διὰ νὰ θερίσωμεν. Ὅταν ἔλθῃ ὁ χειμῶν, ὅταν ἡ θάλασσα δὲν διαπλέεται πλέον, δὲν εἴμεθα κύριοι τοῦ ἐμπορεύματος.

Πότε, ὅμως, θὰ ἔλθῃ ὁ χειμῶν; Ὅταν φθάσῃ ἐκεῖνη ἡ ἡμέρα, ἡ μεγάλη καὶ ἐπιφανής. Διότι τότε δὲν ἔμποροῦμε πλέον νὰ πλεύσωμεν αὐτὴν τὴν θάλασσαν, τὴν μεγάλην καὶ ἐδρῶχωρον. Διότι πρὸς αὐτὴν ὁμοιάζει ἡ παρούσα ζωὴ. Τώρα εἶναι ὁ καιρὸς τῆς σπορᾶς, τότε τῆς συγκομιδῆς καὶ τοῦ κέρδους. Ἐάν κάποιος κατὰ τὸν καιρὸν τῆς σπορᾶς δὲν ρίψῃ τοὺς σπόρους, ἀλλὰ

13. Λουκ. 16, 24.

14. Πρβλ. Ἰωάν. 14, 2.

κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ θερισμοῦ, θὰ κοπιᾷσῃ ὄβρικα καὶ θὰ γελοιοποιηθῇ. Ἐάν δὲ ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι καιρὸς σπορᾶς, δὲν πρέπει νὰ συλλέγωμεν, ἀλλὰ νὰ σκορπίζωμεν, διότι ἀκριβῶς ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι κατὰλληλος πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Ἄς σκορπίσωμεν, λοιπόν, διὰ νὰ θερίσωμεν. Δὲν πρέπει νὰ θελήσωμεν νὰ συγκεντρώσωμεν τώρα, διὰ νὰ μὴ χάσωμεν τὸν καρπὸν. Διότι, καθὼς εἶπα, αὐτὸς ὁ καιρὸς μᾶς καλεῖ νὰ σπειρώμεν, νὰ δαπανήσωμεν, νὰ ἐξοδεύσωμεν, δὲν μᾶς καλεῖ νὰ συγκεντρώσωμεν καὶ ἀποθηκεύσωμεν. Ἄς μὴ προδώσωμεν τὴν εὐκαιρίαν, ἀλλ' ἄς σπειρώμεν μὲ ἀφθονίαν καὶ ἄς μὴ λυπηθοῦμε τίποτε ἀπὸ τὰ ἰδικὰ μας, διὰ νὰ τὰ ἀπολαύσωμεν πλούσια, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΣ' (26)

(Ίωάν. γ', 8-11)

«Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστὶ καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἐστι» (Ίωάν. 3,6).

α'*. Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μᾶς ἤξιωσε νὰ γνωρίσωμε μεγάλα μυστήρια, μεγάλα καὶ διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἀξιζομε, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα ἔπρεπεν Αὐτὸς νὰ μᾶς τὰ δώσῃ. Διότι, ἂν ὀπολογίση κανεὶς τὴν ἰδικήν μας ἀξίαν, ὄχι μόνον δὲν ἀξιζομεν τῆς δωρεᾶς, ἀλλ' εἰμασταν ὑπεύθυνοι καὶ κολάσεως καὶ τιμωρίας. Ἐπειδὴ, ὅμως, δὲν ἔδωσε σημασίαν εἰς αὐτό, ὄχι μόνον μᾶς ἀπῆλλαξε τῆς κολάσεως, ἀλλὰ καὶ μᾶς ἐχάρισε καὶ ζωὴν πολὺ λαμπρότεραν τῆς προηγουμένης, μᾶς εἰσήγαγεν εἰς ἄλλον κόσμον, ἐδημιούργησεν ἄλλην κτίσιν· «Ὡστε καθένας, ποῦ εἶναι ἐνωμένος μὲ τὸν Χριστόν, εἶναι νέον δημιουργημα¹», λέγει. Ποῖα νέα κτίσις; Ἄκουσε αὐτόν, ποῦ λέγει· «Ἐάν κανεὶς δὲν γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ Πνεύ-

* Εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν καὶ εἰς τὴν πρότην παράγραφον ἀναπτύσσονται αἱ ἐξῆς βασικαὶ σκέψεις: Ὁ ἀναγεννηθεὶς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἄνθρωπος εἶναι καὶ λέγεται πνευματικὸς ἄνθρωπος. Ἡ μυστικὴ αὐτῆ πνευματικῆ γέννησις δὲν σημαίνει τὴν πρόσληψιν τῆς οὐσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ τὴν πρόσληψιν τῶν προσόντων καὶ χαρακτηρισμάτων Αὐτοῦ. Ἀκολουθῶς, ἐρμηνεύεται ἡ φράσις «τὸ πνεῦμα ὁποῦ θέλει πνεῖ», ποῦ σημαίνει ὅτι ὁ ἀνεμὸς φέρεται ἐκ φύσεως παντοῦ, χωρὶς νὰ ἔμπορῇ κανεὶς νὰ σταματήσῃ τὴν κίνησιν αὐτοῦ.

1. Β' Κορινθ. 5, 17.

ματος, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ². Ἐδέχθημεν ὡς ἀληθινὸν ἕνα παράδεισον καὶ δὲν ἐφάνημεν ἀξιοὶ τῆς ζωῆς του καὶ μᾶς ἀνώμωσε εἰς τοὺς οὐρανοῦς. Εἰς τὰ πρῶτα δὲν παρεμείναμε πιστοὶ καὶ μᾶς ἔδωσε μεγαλύτερα. Δὲν ἠμπορέσαμε νὰ ἀντισταθοῦμε εἰς τὸν καρπὸν ἐνὸς δένδρου καὶ μᾶς ἔδωσε τὴν ἄνω ἀπόλαυσιν. Εἰς τὸν παράδεισον εὐρισκόμενοι, δὲν ἐδείξαμεν καμμίαν ἐγκαρτέρησιν καὶ μᾶς ἀνοίξε τοὺς οὐρανοῦς.

Δικαιολογημένα εἶπεν ὁ Παῦλος· «Ἦ θάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ³». Ὅχι πλέον μητέρα, ὄχι πόνοι, ὄχι ὕπνοι καὶ συνουσίαι καὶ περιπλοκαὶ σωμάτων. Ἄνω, λοιπόν, ὁφαινεται ἡ ἰδική σας φύσις, ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ. Ἐχει δὲ χρησιμοποιηθῆ τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον γίνεται τοκετὸς εἰς τὸ γεννώμενον. Διότι ἐκεῖνο, ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ μήτρα διὰ τὸ ἐμβρυον, αὐτὸ εἶναι διὰ τὸν πιστὸν τὸ ὕδωρ. Διότι εἰς τὸ ὕδωρ πλάθεται καὶ μορφώνεται. Τὸ μὲν, λοιπόν, πρῶτον ἐλέγετο· «Ἐξαγογέτω τὰ ὕδατα ἔρπητά ψυχῶν ζωσῶν⁴», ἀπὸ τότε, ὅμως, ποῦ ἐπέρασε τὰ νερά τοῦ Ἰορδάνου ὁ Δεσπότης Χριστός, τὸ νερὸ δὲν ἀναβίθει πλέον ἔρπητά ἐμψυχα, ἀλλὰ ψυχὰς λογικὰς καὶ πνευματοφόρους. Καὶ αὐτό, ποῦ ἔχει λεχθῆ, περὶ τοῦ ἡλίου, ὅτι «ὡς νυμφίος ἐξερχόμενος ἀπὸ τὸν νυμφικὸν του θάλαμον⁵», τοῦτο εἶναι τῶρα καιρὸς νὰ εἴπωμεν μᾶλλον διὰ τοὺς πιστοὺς. Διότι καθιστᾷ τὰς ἀκτίνας πολὺ λαμπρότερας τοῦ ἡλίου. Ἀλλὰ τὸ μὲν εἰς τὴν γυναικείαν μήτραν διαμορφούμενον ἐμβρυον χρειάζεται

2. Ἰωάν. 3, 5.

3. Ρωμ. 11, 33.

4. Γεν. 1, 20.

5. Ψαλμ. 18, 6.

χρόνον, εις τὸ ὄψωρ, ὅμως, δὲν συμβαίνει τοῦτο, ἀλλ' ὅλα γίνονται ἀστραπιαῖα.

Ἐκεῖ, λοιπόν, θεοῦ ἡ ζωὴ εἶναι θνητὴ καὶ προέρχεται ἀπὸ σωματικῆν φθοράν, ἀργεὶ νὰ ἐλθῇ τὸ γεννώμενον—αὐτὴ εἶναι ἡ φύσις τῶν ὀλικῶν σωμάτων, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου τελειοποιεῖται— μὲ τὰ πνευματικὰ ὅμως, δὲν γίνεται αὐτό. Διὰ τὴν ἀρχὴν, λοιπόν; Διότι τὰ γινόμενα κατασκευάζονται ἐξ ἀρχῆς τέλεια. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Νικόδημος, δταν ἤκουεν αὐτά, ἐταράσσεται συνεχῶς, πρόσζει, μὲ ποῖον τρόπον τοῦ ἀποκαλύπτει σιγὰ - σιγὰ τὸ ἀπόρητον αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου καὶ καθιστᾷ εἰς αὐτὸν σαφὲς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προηγουμένως ἦτο ἀσαφές, μὲ τὸ νὰ τοῦ λέγῃ, ὅτι «τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς εἶναι σὰρξ, τὸ δὲ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος εἶναι πνεῦμα»⁶. Τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ ὅλα τὰ αἰσθητὰ καὶ δὲν τὸν ἀφήνει νὰ περιεργασθῇ μὲ αὐτὰ τὰ μάτια τὴν μυσταγωγίαν. Τοῦ λέγει, δὲν ὀμιλοῦμε διὰ τὴν ὀλικὴν σὰρκα, ἀλλὰ διὰ τὸ αἶλον Πνεῦμα, Νικόδημε. Μὲ τὸν λόγον αὐτὸν τὸν παρεκίνησε κατ' ἀρχὴν πρὸς τὰ ἄνω. Νὰ μὴ ἐπιζητῆς, λοιπόν, τίποτε ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ—διότι τὸ Πνεῦμα δὲν ἠμπορεῖ νὰ φανῇ μὲ αὐτὰ τὰ αἰσθητὰ μάτια— ὅτε νὰ νομίζῃς ὅτι τὸ Πνεῦμα γεννᾷ σὰρκα.

Πῶς, λοιπόν, ἴσως ἐρωτήσῃ κανεὶς, ἐτέχθη ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου; Ὅχι μόνον ἀπὸ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ σάρκα. Δι' αὐτὸ, ἀκριβῶς, καὶ ἔλεγεν ὁ Παῦλος, δηλῶν τοῦτο, τὰ ἑξῆς: «Ἐγεννήθη ἐκ γυναικὸς καὶ ὀπετάγη εἰς τὸν νόμον»⁷. Διότι τὸ μὲν Πνεῦμα διέπλεσεν Αὐτὸν τοιοῦτοτρόπως, ἀλλ' ὄχι ἐκ τοῦ μηδενός—διότι εἰς τί ἐχρειάζετο ἡ μήτρα;— ἀλλ' ἀπὸ τὴν παρθενικὴν σὰρκα, τὸ «πῶς», ὅμως, συνέθετο τοῦτο δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ

6. Ἰωάν. 3, 6.

7. Γαλ. 4, 4.

ἐρμηνεύσω. Αὐτὸ δὲ ἔγινε, διὰ νὰ μὴ νομίῃ κανεὶς τὸ γεννώμενον ἕνον τῆς ὀλικῆς μας φύσεως. Διότι ἐάν, παρὰ ταῦτα, ὑπάρχουν μερικοὶ, οἱ ὁποῖοι ἀμφισβητοῦν τὴν τοιαύτην γέννησιν, ἐάν δὲν ἤρχετο καθόλου εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν παρθενικὴν σὰρκα, εἰς ποῖαν ἀσέθειαν δὲν θὰ ἐξέπεφταν αὐτοί; «Τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος εἶναι πνεῦμα». Βλέπεις τὴν ἀξίαν τοῦ Πνεύματος; Διότι ἐμφανίζεται νὰ ἐκτελῇ τὰ ἔργον τοῦ Θεοῦ. «Ἐλεγε, λοιπόν, προηγουμένως ὅτι «ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐγεννήθησαν»⁸, ἐδῶ δὲ μᾶς λέγει ὅτι τὸ Πνεῦμα τοὺς γεννᾷ.

«Τὸ γεγεννημένον, λέγει, ἐκ τοῦ Πνεύματος εἶναι πνεῦμα». Αὐτὸ δὲ, ποῦ λέγει, σημαίνει τὸ ἑξῆς: «Αὐτός, ποῦ ἔχει γεννηθῆ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, εἶναι πνευματικός». Ἐδῶ δὲ γέννησιν δὲν λέγει τὴν κατ' οὐσίαν γέννησιν, ἀλλὰ τὴν κατὰ χάριν καὶ τιμὴν. Ἐάν, λοιπόν, καὶ ὁ Υἱὸς ἔχει γεννηθῆ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, τί περισσότερον θὰ ἔχη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν γεννηθῆ τοιοῦτοτρόπως; Κατὰ ποῖον δὲ τρόπον εἶναι Μονογενής; Διότι καὶ ἐγὼ ἐκ Θεοῦ ἔχω γεννηθῆ, ἀλλ' ὄχι ἀπὸ τὴν οὐσίαν του. Ἐάν, λοιπόν, ὅτε Αὐτός ἐγεννήθη ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, εἰς τί διαφέρει ἀπὸ μᾶς ὡς πρὸς αὐτό; Θὰ εὐρεθῇ ἐπομένως ἕτοι κατώτερος καὶ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα. Διότι ἡ αὐτοῦ τοῦ εἶδους γέννησις πραγματοποιεῖται μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Συνεπῶς, διὰ νὰ παραμένῃ Υἱός, χρειάζεται τὴν βοήθειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Καὶ σὲ τί διαφέρουν αὐτὰ ἀπὸ τὰ Ἰουδαϊκὰ δόγματα;

Μόλις, λοιπόν, εἶπεν ὁ Χριστός ὅτι αὐτός, ποῦ ἔχει γεννηθῆ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, εἶναι πνεῦμα, ἐπειδὴ τὸν εἶδε πάλιν νὰ βορῶθῃται, καταφεύγει σὲ παράδειγμα ἀπὸ τὴν αἰσθητὴν πραγματικότητα. Διότι λέγει: «Μὴ ἀπο-

8. Ἰωάν. 1, 13.

ρήσης, έπειδή σου είπα: Πρέπει να γεννηθίτε άνωθεν. Ο άνεμος, όπου θέλει, πνέει⁹. Διότι με τό να είπη: «Μή άπορήσης», έφανέρωσε την ταραχήν της ψυχής του και τόν ώδήγησεν εις τό λεπτότερον άπό τά όλικά σώματα. Διότι άπό μέν τά σαρκικά τόν άπεμάκρυνε, με τό να είπη: «Τό γεγεννημένον έκ του Πνεύματος είναι πνεύμα», έπειδή, όμως, δέν έγνωρίζε τί άκριθώς ήταν εκείνο, τό όποϊόν έλεγε: «τό γεγεννημένον έκ του Πνεύματος είναι πνεύμα», δι' αυτό έπειτα τόν μετέφερεν εις άλλην εικόνα. Και δέν τόν ώδήγησεν ούτε εις την παχύτητα των υλικών σωμάτων, ούτε του ώμίλησεν άποικειστικά και καθαρά περί των άσωμάτων. Διότι ούτε άλλωστε θα ήμπορούσε εκείνος να ένοήση κάτι τέτοιο. Εδρήκε, λοιπόν, κάτι ενδιάμεσον μεταξύ σώματος και άσωμάτου, την φοράν του άνέμου και τόν ώδήγησεν εκεί. Διότι περί αυτού λέγει ότι «τήν φωνήν αυτού άκούεις, αλλά δέν ζεύρεις άπό πού έρχεται και πού πηγαίνει»¹⁰.

Έάν δέ λέγη: «Όπου θέλει πνέει», δέν τό λέγει έπειδή ο άνεμος έχει κάποια προαίρεση, άλλ' έπειδή θέλει να φανερώση την έκ φύσεως άνεμπόδιστον και με έξουσίαν γινομένην φοράν αυτού. Διότι γνωρίζει ή Άγία Γραφή να όμιλή τοιοιτοτρόπως και περί των άμόχων, όπως, όταν λέγη: «Έπειδή ή κτίσις όπετάχθη εις την ματαιότητα, όχι έκουσίως»¹¹. Η φράσις, λοιπόν, «όπου θέλει πνέει» φανερώνει τό άκατάσχετον και ότι διασχέεται παντού και ότι δέν ήμπορεί κανείς να τόν έμποδίση να κινήται προς ολάνθιποτε κατεύθυναι, αλλά διασκορπίζεται με μεγάλην έξουσίαν και δέν ήμπορεί κανείς να παρεμποδίση και αναστρέψη τό ρεύμα του.

9. Ίωάν. 3, 7.

10. Ίωάν. 3, 8.

11. Ρωμ. 8, 20.

6^ο. «Και την φωνήν αυτού άκούεις», δηλαδή, τόν πάταγον, τόν θόρυβον. «Αλλά δέν γνωρίζεις άπό πού έρχεται και πού πηγαίνει. Τοιοιτοτρόπως είναι ο καθένας που έγενήθη έκ του Πνεύματος»¹². Έδώ εύρίσκειται ολόκληρον τό συμπέρασμα. Διότι, εάν, λέγει, αυτό τό πνεύμα, τό όποϊον αντιλαμβάνεσαι με την άκοήν και την άφήν, δέν γνωρίζεις άπό πού όρμητικά έρχεται και πού πορεύεται, πώς περιεργάζεσαι την άπό τό θείον Πνεύμα προερχόμενην ένέργειαν, άφού δέν γνωρίζεις την ένέργειαν του άνέμου, μοιούτι άκούς ήχον; Η φράσις, λοιπόν, «όπου θέλει πνέει» έλέχθη και προς παράστασιν της έξουσίας του Παρακλητήτου. Αυτό δέ, που λέγει, σημαίνει τό άκόλουθον: «Έάν, λοιπόν, αυτό δέν συγκρατεί κανείς, αλλά πηγαίνει όπου θέλει, πολύ περισσότερο δέν θα ήμπορέσουν της φύσεως νόμοι, της σωματικής γενήσεως όροι, ότιδήποτε άπό αυτά, να συγκρατήσουν την ένέργειαν του Άγίου Πνεύματος». Ότι δέ περί του άνέμου έχει λεχθή τό «τήν φωνήν αυτού άκούεις», γίνεται φανερόν άπ' εκεί. Διότι δέν θα έλεγε: «Τήν φωνήν αυτού άκούεις», εάν συνωμίλουσε με

¹² Ο έπρός Χρυόστομος διατυπώνει εδώ την πολύ δικαιολογημένη σκέψιν, ότι εκείνος, ό όποιος δέν γνωρίζει την δύναμιν του Άγίου Πνεύματος, δέν πρέπει να άπορή πώς ο μή άναγεννηθείς έκ ύδατος και Πνεύματος δέν ήμπορεί να εισέλθη εις την Βασιλείαν του Θεού. Κάτι άνάλογον συμβαίνει και με τόν άνεμον και όμως δέν άπορεί κανείς πώς δέν γνωρίζει άπό πού έρχεται και πού πηγαίνει, μοιούτι βεβαίως άκούει τόν ήχον του. Αυτό ήθέλησε να δείξη ο Χριστός εις τόν Νικόδημον λέγων «τήν φωνήν αυτού "του άνέμου" άκούεις...». Ακόλουθος αναφέρει παλαιά θαύματα, τά όποία ό Νικόδημος άφείλει, ως δι δάσκαλος του Ίσραήλ, να γνωρίζη, όπως φερ' είπείν, είναι ή έκ της πλευράς του Άδάμ προελθούσα Εύσα, ή έκ γυναικών στερών γενήσις, ως ή της Σάρρας κ.λπ.

12. Ίωάν. 3, 8.

ἀπιστον καὶ μὴ γνωρίζοντα τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὅπως, λοιπόν, ἀκριβῶς ὁ ἀνεμος δὲν φαίνεται, παρ' ὅλον φυσικὰ, ποῦ θυγάξει ἤχον, ἔτσι οὔτε ἡ πνευματικὴ ἀναγέννησις φαίνεται μετ' ὀφθαλμικοῦ ὀφθαλμοῦ, μολοντί θεβαίως ὁ ἀνεμος εἶναι σῶμα, ἂν καὶ λεπτότατον. Διότι τὸ γινόμενον ἀντιληπτὸν μετ' ἀσθησῆναι τοῦ σώματος, εἶναι σῶμα. Ἐάν, λοιπόν, δὲν στενοχωρῆσαι καὶ δὲν ἀδημονῆς, ἐπειδὴ δὲν βλέπεις τὸ σῶμα, οὔτε ἀμφιβάλλεις δι' αὐτό, διατί, ὅταν ἀκοῦς περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, θορυβεῖσαι καὶ ζητεῖς τόσας ἐξηγήσεις, πρῶγμα ποῦ δὲν κἀμνεῖς διὰ ὀλικὸν σῶμα; Τί εἶπε, λοιπόν, ὁ Νικόδημος; "Ἐμεινεν ἀκόμη εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν εὐτέλειαν καὶ τοῦτο μετὰ ἀπὸ παραδείγματος, τὸ ὅποιον μετ' ὅσην σαφήνειαν ἐξετέθη εἰς αὐτόν. Εἰς αὐτόν, λοιπόν, ὁ ὁποῖος τὸν ἠρώτησε πάλιν μετ' ἀπορίαν· «Πῶς ἡμποροῦν νὰ γίνουσι αὐτά;»¹³ ὁ Χριστὸς ἀπῆντησεν αὐστηρότερα, μετ' ἐπὶ ἀκόλουθα λόγια· «Σὺ εἶσαι ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ δὲν γνωρίζεις αὐτά;»¹⁴ Κίτταζε, πῶς δὲν καταλογίζει πουθενὰ πονηρίαν εἰς τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ μᾶλλον ἀγαθότητα καὶ ἀφέλειαν.

Καὶ τί κοινὸν ἔχει ἡ γέννησις αὐτῆ πρὸς τὰ Ἰουδαϊκά; Ἴσως ἐρωτήσῃ κανεὶς. Τί, λοιπόν, δὲν ἔχει κοινόν; Πές μου. Διότι καὶ ἡ δημιουργία τοῦ πρώτου ἀνθρώπου καὶ ἡ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ προέλευσις τῆς γυναικὸς καὶ αἱ στείροι, αἱ ὁποῖαι ἀπέκτησαν παιδιὰ καὶ τὰ διὰ τῶν ὕδατων πραγματοποιηθέντα, λέγω δὲ αὐτά, ποῦ ἔγιναν εἰς τὴν πηγὴν, ἀπὸ τῆν ὁποῖαν ὁ Ἐλισσαῖος ἔθγαλε τὸν αἰθρονί¹⁵, ὅσα συνέθεσαν εἰς τὴν Ἐρυθρὰν

13. Ἰωάν. 3, 9.

14. Ἰωάν. 3, 10.

15. Πρβλ. Δ' Βασ. 6, 1-7.

θάλασσαν, τὴν ὁποῖαν διέθεσαν οἱ Ἰουδαῖοι¹⁶, ὅσα ἐπραγματοποιήθησαν εἰς τὴν καλυμμένην, τὴν ὁποῖαν κινούσεν ὁ ἄγγελος¹⁷, ὅσα συνέθεσαν εἰς τὸν Σύρον Νεεμάν, ὁ ὁποῖος ἐκαθαρίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν¹⁸, ἔλα αὐτὰ ὡς τύποι προσήγγειλαν τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν καὶ τὸν καθαρμὸν, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ λάθῃ χώραν εἰς τὸ μέλλον. Καὶ αὐτὰ, ποῦ ἐλέγχθησαν ἀπὸ τοὺς προφήτας αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως ὁπαινίσσονται, ὅπως, φερ' εἰπεῖν, τὸ «Θά ἀναγγελεθῆ εἰς τὸν Κύριον ὡς λαὸς ἰδικὸς του καὶ θά ἀναγγελοῦν τὴν δικαιοσύνην του εἰς τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ γεννηθῆ ἀπὸ τὸ πάθημα καὶ τὸν θρίαμβον τοῦ ὄσιου του, λαὸν τὸν ὁποῖον ἀναγέννησε καὶ ἀνέδειξεν ὁ Κύριος»¹⁹, τὸ «Ὅστε ἡ νεανικὴ σου ἡλικία καὶ ἀκμὴ νὰ ἀνανεώνεται πάντοτε, ὅπως τοῦ ἀετοῦ»²⁰, τὸ «Φατίζου Ἱερουσαλὴμ Ἰσοῦ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται»²¹, τὸ «Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποῖων ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁνομιαί»²².

Καὶ ὁ Ἰσαάκ, ὅμως, ἦταν τύπος αὐτῆς τῆς γεννήσεως. Διότι πᾶς μου, Νικόδημε, κατὰ ποῖον τρόπον ἐγεννήθη ἐκεῖνος; Ἄραγε μετ' ὀφθαλμὸν νόμον; Ὁχι, θέσθαι. Τόσον διαφορετικὸς ἦταν αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς γεννήσεως ἀπὸ ἐκείνην τὴν γέννησιν. Ἐκείνη μὲν ἡ γέννησις ἐπραγματοποιήθη ὑστερα ἀπὸ σαρκικὴν μεζίν, ἐνῶ αὐτὴ δὲν ἔγινε μέσα ἀπὸ ἐκ σαρκικὰ αἵματα τοῦ φυσικοῦ τοκετοῦ. Ἐγὼ δὲ ἀποδεικνύω ὅτι αὐτοὶ αἱ τρόποι

16. Πρβλ. Ἐσθ. 14, 15-31.

17. Πρβλ. Ἰωάν. 5, 2 κ.ε.

18. Πρβλ. Δ. Βασιλ. 5, 1-19.

19. Ψαλμ. 21, 31 καὶ 32.

20. Ψαλμ. 102, 5.

21. Ἦσ. 60, 1.

22. Ψαλμ. 31, 1.

τῆς γεννήσεως ὄχι μόνον αὐτὴν τὴν γέννησιν προσηγγελλόν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν. Διότι, ἐπειδὴ δὲν θὰ ἤμποροῦσε εὐκόλως νὰ πιστεύσῃ κανεὶς ὅτι παρθένος γεννᾷ, προηγήθησαν στείρας γυναῖκες, ἐπειτα ὄχι μόνον στείρας, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι εἶχον γηράσει. Καίτοι τὸ νὰ προέλθῃ γυναῖκα ἀπὸ πλευρᾶν ἦταν πολὺ περισσότερο ἀξιοθαύμαστον ἀπὸ τὸ νὰ γεννηθῇ στείρα. Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐτὸ ἦταν ἀρχαῖον καὶ πολὺ παλαιόν, ἐξευρέθη ἄλλος πάλιν νέος τρόπος γεννήσεως καὶ πρόσφατος, ὁ διὰ τῶν στείρων γυναικῶν πραγματοποιηθείς, ὁ ὁποῖος προητοίμασε τὴν πίστιν εἰς τὸν παρθενικὸν τοκετόν. Ὅλα αὐτά, λοιπόν, τοῦ ἐθύμισε καὶ τοῦ εἶπε: «Σὺ εἶσαι ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ αὐτὰ δὲν γνωρίζεις; Ἐκεῖνο, ποῦ γνωρίζομεν καλὰ, αὐτὸ λέγομεν καὶ περὶ ἐκείνου, τὸ ὅποιον ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως καὶ θεωρίας ἔχομεν ἴδει, περὶ αὐτοῦ μαρτυροῦμεν. Καὶ ὅμως οὐδεὶς δέχεται τὴν μαρτυρίαν μας»²³. Αὐτὰ συνεπλήρωσε καὶ ἔκαμε καὶ δι' αὐτῶν πάλιν ἀξιόπιστον τὸν λόγον καὶ συγκατέθη διὰ τοῦ λόγου εἰς τὴν ἀδυναμίαν ἐκείνου:

γ'*. Τί, ὅμως, σημαίνει ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον λέγει: «Ἐκεῖνο, ποῦ γνωρίζομεν καλὰ, αὐτὸ λέγομεν καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἔχομεν ἴδει, μαρτυροῦμεν»; Ἐπειδὴ καὶ σὲ μᾶς ἡ θραύς εἶναι ἡ ἀκριβοτέρας ἀπὸ τὰς ἄλλας αἰ-

23. Ἰωάν. 3, 10 καὶ 11.

* Κλείεται καὶ ἡ ὁμιλία αὐτὴ μὲ ῥηθίκας παραινέσεις. Ἐξαιρέτως τονίζεται ὅτι οἱ Χριστιανοὶ, ἀναλογιζόμενοι τὰ ἁμαρτήματά των, δὲν πρέπει νὰ ὀργίζονται κατὰ τοῦ πλησίον των. Ὁφείλου νὰ χαλιναγωγοῦν τὴν ὀργὴν των καὶ νὰ συμπεριφέρονται πρὸς ὅλους κρῶς καὶ εἰρηνικῶς. Ὁφείλου κατὰ τὴν ἔπιπυσιν τῶν διαφορῶν των νὰ μὴ κραυγάζουν, διότι ἡ κραυγὴ τρέφει τὴν ὀργὴν καὶ καθιστᾷ τὴν σύγκρουσιν ἀναπόφευκτον. Παντοῦ καὶ πρὸς πάντας πρέπει νὰ συμπεριφέρονται μὲ πραότητα καὶ καλωσύνην.

σθήσεις καὶ ἐὰν θελήσωμεν νὰ θεοαἰώσωμεν κάποιον, ὁμιλοῦμε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, «ὅτι μὲ τὰ μάτια μας ἔχομεν ἴδει, δὲν γνωρίζομεν ἐξ ἀκοῆς», δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἐπὶ τὸ ἀνθρωπινώτερον συνομιλεῖ μασὶ του καὶ ἐπιθεβαιώνει δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου τὴν ἀλήθειαν τοῦ λόγου του. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι καὶ ὅτι δὲν θέλει νὰ παραστήσῃ τίποτε ἄλλο μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, ὅτε φανερώναι αἰσθητὴν θραύσιν, γίνεται ἀπ' ἐκεῖ φανερόν. Διότι ἀφοῦ εἶπε: «Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς εἶναι σὰρξ» καὶ «τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος εἶναι πνεῦμα», συνεπλήρωσε: «ἐκεῖνο, ποῦ γνωρίζομεν καλὰ, αὐτὸ λέγομεν καὶ αὐτὸ, ποῦ ἔχομεν ἴδει, μαρτυροῦμεν». Αὐτὸ δὲν εἶχεν ἀκόμη γεννηθῆ.

Πῶς, λοιπόν, λέγει: «Αὐτὸ ποῦ ἔχομεν ἴδῃ»; Δὲν εἶναι φανερόν, ὅτι ὁμιλεῖ διὰ τὴν ἀκριβῆ καὶ ὄχι δι' ἄλληλῃν διαφοροτρόπως ἔχουσαν, γνώσιν; Καὶ τὴν μαρτυρίαν μας οὐδεὶς δέχεται». Τὸ μὲν, λοιπόν, «αὐτὸ, ποῦ γνωρίζομεν καλὰ» ἢ τὸ λέγει διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὸν Πατέρα, ἢ διὰ τὸν ἑαυτὸν του μόνον, τὸ δὲ «οὐδεὶς δέχεται» δὲν φανερώναι ἐδῶ τὴν δυσαρέσκειαν αὐτοῦ, ποῦ ὁμιλεῖ, ἀλλὰ δεικνύει ὅτι ὁ ὁμιλῶν πληροφορεῖ περὶ τοῦ οὐμφαίνοντος. Διότι δὲν εἶπε: «Τί πῶ ἀναίσθητον θὰ ἤμποροῦσε νὰ γίνῃ ἀπὸ σᾶς, οἱ ὁποῖοι δὲν δέχεσθε αὐτὰ ποῦ σᾶς εἶπαμε μὲ τόσην ἀκρίθειαν;» ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα καὶ μὲ τοὺς λόγους ἐπέδειξε κάθε ἐπιείκειαν καὶ δὲν εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀντιθέτως μάλιστα προσηγγεῖ μὲ πραότητα καὶ μὲ τρόπον ἡμερον αὐτό, ποῦ ἐπρόκειτο νὰ συμβῆ. Καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον δηγήσῃ καὶ μᾶς σὲ κάθε πραότητα καὶ μᾶς διδάσκει, ὅταν συζητοῦμε μὲ ἄλλους καὶ δὲν τοὺς πειθώμεν, νὰ μὴ δυσανασηγοῦμεν, οὔτε νὰ ἀγριεύωμεν. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀλλάξῃ κανεὶς τὸν δύστροπον, ἀλλ' ἀντιθέτως ἡμπορεῖ νὰ τὸν κάμῃ καὶ περισσότερο ἀπειθῆ.

Δι' αὐτὸ ἀπ' ἐνὸς μὲν πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν νὰ

ὀργιζώμεθα, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ κάμνωμεν ἀπὸ πάσης ἀπάφειας ἀξιώσιμον τὸν λόγον, ὅχι μὲ τὸ νὰ μὴ ὀργιζώμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ μὴ ἐκτρεπώμεθα σὲ κραυγὰς. Διότι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δυναμώνει τὴν ὀργὴν εἶναι ἡ κραυγὴ. Ἄς ἐμποδίσωμεν, λοιπὸν, τὸν ἵππον, διὰ νὰ καταστρέψωμεν τὸν ἀναθάτην. Ἄς περικόψωμεν τὰ πτερὰ τοῦ θυμοῦ καὶ δὲν θὰ ὕψωθῃ ἀκόμη τὸ κακόν. Διότι ἡ ὀργὴ εἶναι πάθος ἰσχυρόν, ἰσχυρόν καὶ φοβερόν εἰς τὸ νὰ κλέψῃ τὰς ψυχὰς μας. Δι' αὐτὸ πρέπει ἀπὸ παντοῦ νὰ τοῦ κλείσωμεν τὴν εἰσοδὸν. Καὶ διότι εἶναι παρόλογον, θηρία μὲν νὰ ἠμποροῦμε νὰ δομάζωμε, τὴν ἰδικὴν μας δὲ διάνοισιν, ὅταν ἀγριεύῃ, νὰ ἀνεχώμεθα. Εἶναι φωτιά θύνατὴ ὁ θυμὸς, ἡ ὁποία καταστρώγει τὰ πάντα. Καὶ διότι καὶ σῶμα καταστρέφει καὶ ψυχὴν διαφθείρει καὶ ἀσθεῖ τὴν καθιστᾷ καὶ αἰσχρὰν νὰ τὴν βλέπῃ κανεὶς. Καὶ εἴαν ἦταν δυνατὸν ὁ ὀργιζόμενος νὰ ἴδῃ τὸν ἑαυτὸν του κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ὀργῆς του, δὲν θὰ ἐχρηιάζετο ἄλλην συμβουλίην. Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀποκρουστικώτερον ἀπὸ ὀργιζόμενον πρόσωπον. Ἡ ὀργὴ εἶναι κάποια μέθη, μᾶλλον δὲ χειροτέρα ἀπὸ μέθη καὶ πιὸ ἐλκεϊνὴ ἀπὸ δαίμονα.

Ἄλλ' ἂν φροντίζωμεν νὰ μὴ φωνάζωμεν, θὰ εὐρωμεν ἀρίστην ὁδὸν φιλοσοφίας. Δι' αὐτὸ ὁ Παῦλος μαζὶ μὲ τὴν ὀργὴν νὰ ἀποφεύγωμεν γράφει καὶ τὴν κραυγὴν, διὰ τῶν ἐξῆς λόγων· «Ἦδσα ὀργὴν καὶ κραυγὴν ἄς σηκωθῇ ἀπὸ σᾶς»²⁴. Λοιπὸν, ἄς πειθώμεθα εἰς τὸν διδάσκαλον πάσης φιλοσοφίας καὶ ὅταν ὀργιζώμεθα μὲ τοὺς ὑπηρέτας, ἄς σκεπτόμεθα τὰ ἁμαρτήματά μας καὶ ἄς ἐντρεπώμεθα τὴν ἐπιεικειάν των. Διότι, ὅταν ἐσὺ ὀβριζῆς, ἐκεῖνος δὲ ὑπομένῃ ἐν σιγῇ τὴν βῆριν καὶ σὺ μὲν ἀσχημονῆς, ἐκεῖνος δὲ φιλοσοφῇ, τὸ γεγονός αὐτὸ

24. Ἐφεσ. 4, 31.

νὰ τὸ δέχεται ἀντὶ οἰασθήποτε ἄλλης νοουθεσίας. Διότι καὶ ἂν εἶναι ὑπηρέτης, ἐν τούτοις εἶναι ἄνθρωπος καὶ ἔχει ψυχὴν ἀθάνατον καὶ ἔχει τιμηθῆ ἀπὸ τὸν Δεσπότην Χριστὸν μὲ τὰ ἴδια δῶρα. Ἐάν δὲ ὁ ἀμότιμος μὲ μᾶς εἰς τὰ μεγαλύτερα καὶ πνευματικώτερα, χάρις εἰς κάποιαν ἀνθρωπίνην μικρὰν καὶ ἀσήμαντον ὑπεροχὴν, ὑπομένῃ μὲ τὴν ἰσότητα τὰ ἰδικὰ μας ἁμαρτήματα, ποίας συγγνώμης θὰ εἴμεθα ἄξιοι ἡμεῖς ἢ ποίας ἀπολογίας, οἱ ἅποιοι δὲν ἠμποροῦμε νὰ φιλοσοφοῦμε διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον ὅμως δὲν θέλωμεν, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος διὰ τὸν ἰδικὸν μας φόβον; Ἀναλογιζόμενοι, λοιπὸν, ὅλα αὐτὰ καὶ ἀντιλαμβάνόμενοι τὰ ἁμαρτήματά μας καὶ τὸ κοινὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἄς φροντίζωμεν νὰ ὁμιλοῦμε παντοῦ ἥρεμα, ὥστε, ἀφοῦ γίνωμεν ψυχικῶς ταπεινοί, νὰ εὐρωμεν ψυχικὴν γαλήνην καὶ ἀνάπαυσιν, καὶ τὴν παρούσαν καὶ τὴν μέλλουσαν, τὴν ὅποιαν εἶθε ἴδοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτόχωμε μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΖ' (27)

(Ιωάν. γ', 12-16)

«Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς, ἂν εἶπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια πιστεύσετε; Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ιωάν. 3, 12).

α'*. Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον πολλές φορές εἶπα, ἐκεῖνο καὶ τώρα θὰ εἰπῶ καὶ δὲν θὰ παύσω πάντοτε νὰ λέγω. Τί, ὅμως, εἶναι αὐτό; Ὅτι ὁ Ἰησοῦς πολλές φορές, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ὑψηλῶν του ἀληθειῶν, ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας τῶν παρακολουθούντων, συγκρατοῦσε τὸν ἑαυτὸν του καὶ δὲν παρέμενε πάντοτε εἰς τοὺς ἀνταξίους τῆς μεγαλωσύνης του λόγου, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τοὺς ἔχοντας συγκατάθεσιν. Διότι τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸν καὶ μίαν φοράν ἂν λεχθῆ εἶναι ἱκανόν, ἔσον θέθαια εἶναι δυνατόν εἰς ἡμᾶς νὰ ἀκούσωμεν, νὰ παραστήσῃ ἐκείνην τὴν ἀξίαν, ἐνῶ τὰ ταπεινότερα καὶ τὰ ἐγγύτερα πρὸς τὴν διάνοιαν τῶν ἀκούοντων εὐρισκόμενα, ἂν δὲν ἐλέγοντο συνεχῶς, δὲν θὰ ὠδηγοῦσαν γρήγορα τὸν πρὸς τὰ χαμηλὰ ρέποντα ἀκροατὴν εἰς

* Ὁ Ἰησοῦς, συμφώνως πρὸς τὸ προτασσόμενον τῆς παρῶσης ὁμιλίας ἐδάφιος, τὸ θάπτισμα ἀπεκόλεσεν ἐπίγειον ἢ διὰ τελεταὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ διὰ τῆς ἢ διὰ τοῦ βαπτίσματος πραγματοποιημένη ἀναγέννησις εἶναι ἐπίγειος, συγκρινομένη πρὸς τὴν προαιώνιον ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς γέννησιν.

τὴν κατανόησιν τῶν ὑψηλῶν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ ἔχουν λεχθῆ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τρόπον ταπεινότερον. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ δηγήσῃ τοῦτο εἰς ἄλλην πάλιν θλάσῃ, μὲ τὸ νὰ κρατῆ πρὸς τὰ κάτω τὸν μαθητὴν, δὲν ἐκθέτει ἀπλῶς τὰ κατώτερα, ἂν δὲν ἀναφέρῃ προηγουμένως καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὅποιαν λέγει αὐτὰ, πράγμα τὸ ὅποιον ἀκριβῶς ἔχει κάμει καὶ ἐδῶ. Ἀφοῦ, λοιπόν, ὁμίλησε περὶ τοῦ θάπτισματος καὶ εἶπεν ὅσα ἀκριβῶς εἶπε καὶ περὶ τῆς κατὰ χάριν γεννήσεως, τῆς πραγματοποιημένης ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἐπιθυμῶν νὰ ἔλθῃ ἀκολουθῶς καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν του τὴν ἀπόρρητον ἐκείνην καὶ ἀνέκφραστον γέννησιν, συγκρατεῖται προηγουμένως καὶ δὲν ἀναφέρει τίποτε περὶ αὐτῆς. Ἐπειτα ἀναφέρει καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὅποιαν δὲν ἔρχεται εἰς αὐτήν.

Ποία εἶναι αὕτη; Ἡ παχύτης καὶ ἡ ἀδυναμία τῶν ἀκούοντων. Καὶ αὐτὴν ἀκριβῶς ὑπαινισσόμενος εἶπεν «Ἐάν τὰ ἐπίγεια σὰς εἶπα καὶ δὲν πιστεύετε, πῶς, ἂν σὰς εἶπω τὰ ἐπουράνια, θὰ πιστεύετε;». Ὡστε, ὅπουδὴποτε θὰ εἰπῆ κατὰ μέτριον καὶ ταπεινόν, πρέπει νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκούοντων. Τὰ δὲ ἐπίγεια ἐδῶ μερικοὶ μὲν ἰσχυρίζονται ὅτι ἔχουν λεχθῆ περὶ τοῦ ἀνέμου, ὅταν νὰ ἔλεγε, δηλαδὴ, «ἂν δὲν ἐπέισθητε ὅτε καὶ μὲ τὸ παράδειγμα ἀπὸ τὰ ἐπίγεια, πού σὰς ἔφερα, πῶς θὰ δυνηθῆτε νὰ μάθετε τὰ ὑψηλότερα;». Ἐάν δὲ ἐδῶ ἐπίγειον ὀνομάζει τὸ θάπτισμα, μὴ ἀπορήσῃ, διότι τὸ ὀνομάζει ἔτσι ἢ ἐπειδὴ τελεῖται ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἢ πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του τὴν φρικωδεστάτην ἐκείνην γέννησιν. Διότι παρ' ὅλον πού εἶναι ἐπουράνιος αὕτη ἡ γέννησις, ἐν τούτοις παραβαλλομένη πρὸς ἐκείνην τὴν ἀληθῆ, τὴν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς, εἶναι ἐπίγειος. Καὶ ὀρθῶς δὲν εἶπε «δὲν καταλασθαίνετε», ἀλλὰ «δὲν πιστεύετε», διότι ὅταν μὲν κάποιος δυσκολεύεται μὲ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἡμπορεῖ νὰ λάθῃ διὰ τοῦ νοῦ

καὶ δὲν τὰ ἀποδέχεται εὐκόλα, πολὺ δίκαιος ἤμπορεῖ νὰ κατηγορηθῆ δι' ἀνοησίαν, ἔταν, ὅμως, δὲν βέχεται αὐτὰ, τὰ ὅποια δὲν ἤμπορεῖ νὰ λάβῃ μὲ τὸ λογικόν του, ἀλλὰ μόνον μὲ τὴν πίστιν, δὲν ὀφείλεται πλέον τὸ ἔγκλημα αὐτὸ εἰς τὴν ἀνοησίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀπιστίαν. Ἄφου, λοιπόν, τὸν ἠμπόδισε νὰ ζητήσῃ νὰ ἐννοήσῃ αὐτό, ποὺ τοῦ εἶπε, μὲ τὴν λογικὴν, κατεφέρθη ἔπειτα ἐναντίον του μὲ μεγαλύτεραν σφοδρότητα καὶ τὸν κατηγορήσε δι' ἀπιστίαν.

Ἐάν δὲ τὴν ἰδικὴν μας γέννησιν πρέπει νὰ δεχώμεθα διὰ τῆς πίστεως, ποίας τιμωρίας θὰ εἶναι ἄξιοι αὐτοί, ποὺ περιεργάζονται τὴν γέννησιν τοῦ Μονογενοῦς μὲ τὴν λογικὴν ταν; Ἄλλ' ἴσως ἐρωτήσῃ κανεὶς: «Καὶ διατί ἐλέγοντο αὐτὰ, ἐάν δὲν ἐπρόκειτο νὰ πιστεύουσιν οἱ ἀκούοντες;». Διότι, ἐν καὶ αὐτοὶ δὲν τὰ ἐπίστευσαν, ἐν ταῦτοις οἱ μετὰ ἀπ' αὐτοῦς ἐπρόκειτο νὰ δέχωνται αὐτὰ καὶ ὠφελούνται. Καταφερόμενος, λοιπόν, ἐναντίον του μὲ μεγάλῃν σφοδρότητα, φανερώνει ὅτι δὲν γνωρίζει μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολὺ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ καὶ μεγαλύτερα. Καὶ τὸ ἐδήλωσε καὶ αὐτὸ εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ τῶν ἑξῆς: «Καὶ οὐδεὶς ἀνέθη εἰς τὸν οὐρανὸν εἰμὴ ὁ καταθὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὅποιος εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν». Καὶ τί σημαίνει αὐτὴ ἡ συνέχεια, λέγει; Εἶναι πολὺ μεγάλης σημασίας καὶ πάρα πολὺ σύμφωνος πρὸς τὰ προηγούμενα. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι «γνωρίζωμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἠλθεὶς διδάσκαλος»¹ αὐτὸ ἀκριθῶς διορθώνει μονομιᾶς, λέγων περίπου τὰ ἀκόλουθα: «Μὴ μὲ νομίσης ἀνὴ ἀπλοῦν διδάσκαλον, ἀνὴ ἕνα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς προφήτας, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀπὸ τὴν γῆν. Διότι εὕρισκομαι τώρα ἐδῶ κατελθὼν ἐξ οὐρανοῦ. Καὶ κανένας ἀπὸ τοὺς

1. Ἰωάν. 3, 2.

προφήτας δὲν ἀνέβηκεν ἐκεῖ, ἐνῶ ἐγὼ ἐκεῖ διακίμενα». Βλέπετε πῶς καὶ αὐτὸ, ποὺ φαίνεται ὀψηλόν, εἶναι ἐντελῶς ἀνάξιον τῆς μεγαλωσύνης του; Διότι δὲν εὕρισκεται μόνον εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ παντοῦ καὶ πληροὶ τὰ πάντα.

Ἄλλ' ἀκόμη συνομιλεῖ μὲ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀκρεατοῦ, τὸν ὅποιον θέλει ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ προσελκύσῃ. Γιὼν δὲ ἀνθρώπου ἐδῶ δὲν ὠνόμασε τὴν σωματικὴν ὑπαρξίν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν κατωτέραν φύσιν ὀλόκληρον τὸν ἑαυτὸν του, διὰ νὰ ὀμιλήσῃ ἔτσι, ὠνόμασεν ἐδῶ. Καὶ διότι αὐτὸ εἶναι συνήθεια εἰς Αὐτόν, πολλές φορές ἀπὸ τὴν Θεότητα, πολλές φορές ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα νὰ ἐκφράζῃ τὸ ὅλον. «Καὶ καθὼς ὁ Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν εἰς τὴν ἔρημον, λέγει, οὕτω πρέπει νὰ ὑψωθῆ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». Καὶ τοῦτο πάλιν φαίνεται ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ προηγούμενα καὶ ὅτι ἔχει μεγάλῃν πρὸς αὐτὰ συνάφειαν. Διότι ἀφοῦ ἀπεκάλυψε τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν ποὺ ἔγινε εἰς ἀνθρώπους διὰ τοῦ θάπτισματος, προσέθεσε καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῆς, ἡ ὅποια δὲν εἶναι μικρότερα ἐκείνης, τὴν πραγματοποιηθεῖσαν διὰ τοῦ Σταυροῦ. Ὅπως ἀκριθῶς καὶ ὁ Παῦλος, ὁ ὅποιος ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς Κορινθίους, αὐτὰς τὰς δύο εὐεργεσίας ἀνέφερε μαζί, διὰ τῶν ἑξῆς: «Μήπως ὁ Παῦλος ἐσταυρώθη διὰ σᾶς; ἢ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Παύλου ἐβαπτίσθητε;»² Διότι περισσότερον ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα αὐτὰ τὰ δύο δεικνύουν τὴν ἀνέκφραστον ἀγάπην του, ὅτι καὶ ὑπὲρ ἐχθρῶν ἔπαθε καὶ ὅτι, ἀφοῦ ὑπὲρ ἐχθρῶν ἀπέθανεν, ἐδώρησε διὰ τοῦ θάπτισματος ὀλόκληρον τὴν σωγώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων.

θ'». Καὶ διατί δὲν εἶπε καθαρὰ ὅτι «πρόκειται νὰ

2. Α' Κορινθ. 1, 13.

¹ Εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐξηγεῖ
10

σταυρωθῶ», ἀλλὰ παρέπεμψε τούς ἀκροάτας εἰς τόν παλαιόν ἐκείνον τύπον; Πρῶτον μὲν, διὰ νὰ μάθουν ὅτι τὰ παλαιὰ εἶναι συγγενῆ πρὸς τὰ νέα καὶ ὅτι ἐκεῖνα δὲν εἶναι ξένα πρὸς αὐτὰ ἐδῶ. Ἔπειτα, διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι δὲν προσήρχετο πρὸς τὸ πάθος παρὰ τὴν θέλησίν του καὶ ἀκόμη περισσότερο, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ καμμία θλάδι δὲν προσγίνεται εἰς Αὐτὸν καὶ ὅτι ἅπ' ἐδῶ σώζονται πολλοί. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἰσχυρισθῇ κανεὶς: «Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σωθῇ ὁ πιστεύσας εἰς τὸν Σταυρωθέντα, ὅταν καὶ Αὐτὸς ἔχη κατανικηθῆ ἀπὸ τὸν θάνατον;» μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν παλαιάν ἱστορίαν. Διότι, ἂν οἱ Ἰουδαῖοι μὲ τὸ νὰ ἴδουν χαλκίνην εἰκόνα θφεως, διέφυγαν τὸν θάνατον, πολὺ περισσότερον ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι πιστεύουν εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον δικαιολογημένα θὰ ἀπολαύσουν καὶ πολὺ μεγαλύτερον τὴν εὐεργεσίαν. Διότι αὐτὸ δὲν γίνεται ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας ἐκείνου, ποὺ σταυρώνεται, οὔτε ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερισχύσεως τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ἐπειδὴ «ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον»³, δι' αὐτὸ ὁ ἔμψυχος Αὐτοῦ ναὸς σταυρώνεται, «διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῇ πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἔχη ζωὴν αἰώνιον»⁴.

Βλέπεις τὴν αἰτίαν τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ τηγάζουσαν σωτηρίαν; Βλέπεις τὴν συγγένειαν τοῦ τύ-

ἵτι ὁ Χριστὸς παρέθελε τὴν Σταυρώσιν του πρὸς τὴν εἰς τὴν ἔρημον ὕψωσιν τοῦ χαλκίνου θφεως ὅπῃ τοῦ Μωϋσέως, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὅπως τότε ὁ χάλκινος θφει, καίτοι ἀνοσθητός, ἔθεράπευε τοὺς θανατηφόρους ὑπὸ τῶν θφεων βακνομένους, ὅταν προσέβλεπον πρὸς αὐτόν καὶ ταὺς ἔσωζεν ἀπὸ τῶν πρόσκαιρον θάνατον, τοιοῦτρόπως καὶ ὁ Χριστὸς, καίτοι σταυρωθῆ καὶ ἀπέθανε κατὰ σάρκα, ἀπαλλάσσει ἀπὸ τῶν αἰώνιον θάνατον τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ποὺ τραυματίζονται ἀπὸ τὸν διάβολον, ὅταν πιστεύουν εἰς Αὐτόν.

3. Ἰωάν. 3, 16.

4. Ἰωάν. 3, 15.

που πρὸς τὴν ἀλήθειαν; Ἐκεῖ, οἱ Ἰουδαῖοι διέφυγαν τὸν θάνατον, ἀλλὰ τὸν πρόσκαιρον θάνατον, ἐδῶ, οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον διαφεύγουν τὸν αἰώνιον θάνατον. Ἐκεῖ, ὁ ὕψωθεις θφει ἔθεράπευε διήγματα θφεων, ἐδῶ, ὁ σταυρωθεις Ἰησοῦς ἔθεράπευσε τὰς πληγὰς τοῦ νοητοῦ δράκοντος⁵. Ἐκεῖ, ἔθεραπεύετο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος προσέβλεπεν εἰς τὸν ὄφιν μὲ αὐτοὺς τοὺς αἰσθητοὺς ὀφθαλμούς, ἐδῶ, ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά του διὰ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος προσέβλεπε μὲ τοὺς πνευματικούς ὀφθαλμούς εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον Κύριον. Ἐκεῖ, ἐκείνο, τὸ ὁποῖον ὕψωθῆ ἦταν χαλκός, ὁ ὁποῖος εἶχε τὸ σχῆμα τοῦ θφεως, ἐδῶ, ὑψώνεται σῶμα Δεσποτικόν, τὸ ὁποῖον προήλθεν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἐκεῖ, θφει ἐδάγκωνε καὶ θφει ἔθεράπευε, τοιοῦτρόπως καὶ ἐδῶ θάνατος κατέστρεψε καὶ θάνατος ἔσωσεν. Ἄλλ' ὁ μὲν ἓνας θφει, αὐτὸς ποὺ ἔθανάτωνε, εἶχε διηλητήριον, ὁ δὲ ἄλλος, αὐτὸς ποὺ ἔσωζε ἦταν ἀπηλλαγμένος καὶ καθαρὸς ἀπὸ διηλητήριον. Καὶ ἐδῶ τὸ ἴδιο πάλιν συνέβαινε. Διότι ὁ μὲν ἓνας θάνατος αὐτὸς ποὺ ἔφερε τὴν καταστροφὴν, εἶχεν ἁμαρτίαν, ὅπως ἀκριβῶς ὁ θφει εἶχε τὸ διηλητήριον, ὁ δὲ ἄλλος, ὁ θάνατος τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ ἦταν ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν, ὅπως ἀκριβῶς ἦταν ἀπηλλαγμένος ἀπὸ διηλητήριον ὁ χάλκινος θφει.

Διότι λέγει: «Ἄμαρτίαν δὲν ἔκαμεν, οὔτε εὐρέθη δόλος εἰς τὸ στόμα του»⁶. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἐκείνο, τὸ ὁποῖον λέγει ὁ Παῦλος: «Ἀπογυμνώσας τὰς ἀργὰς καὶ τὰς ἔξουσίας διετόμπυσε παρρησίαν, θριαμβεύσας κατ' αὐτῶν ἐπ' αὐτοῦ»⁷. Διότι σὰν ἄλλος γενναῖος ἐσλητής,

5. Τοῦ διαβόλου.

6. Α' Κοθολ. Πέτρου 2, 22 καὶ Ἦα. 53, 9.

7. Κολασ. 2, 15.

ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἐσήκωσε ὕψηλά τὸν ἀντίπολόν του καὶ τὸν κατέρριψε καὶ τὸν κατενίκησεν δλοκληρωτικά, κατήγαγε περιφανεστέραν νίκην, ὁ Χριστὸς, ἔμπρός εἰς τὰ μάτια δλοκλήρου τῆς οἰκουμένης, κατέβαλε τὰς ἀντιπάλους δυνάμεις καὶ ἀφοῦ ἐθεράπευσε τοὺς πληττομένους εἰς τὴν ἔρημίαν, τοὺς ἀπλευθέρωσεν ἀπὸ ὄλα τὰ θηρία, κρεμασθεὶς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἄλλὰ δὲν εἶπε «πρέπει νὰ κρεμασθῆ», ἀλλὰ «νὰ ὕψωθῆ» ἐπρωτίμῃσε δὲ νὰ θάλλῃ τὸ δεῦτερον αὐτό, διότι εἶχε τὴν γνώμην ὅτι εἶναι καὶ περισσότερο εβφημον εἰς τὸν ἀκούοντα καὶ κοντά εἰς τὸν τύπον.

«Διότι τόσοσν ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε ἔδωκε τὸν Υἱὸν του τὸν μονογενῆ, διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῆ πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἔχη ζωὴν αἰώνιον»⁸. Αὐτὸ δὲ ποῦ λέγει σημαίνει τὸ ἀκόλουθον: «Νὰ μὴ ἀπορήσῃς, διότι ἐγὼ πρόκειται νὰ ὕψωθῶ, διὰ νὰ σωθῆτε σεις: διότι καὶ εἰς τὸν Πατέρα φαίνεται τοῦτο καλὸν καὶ Αὐτὸς οἶος ἠγάπησε τόσοσν, ὥστε νὰ δώσῃ τὸν Υἱὸν του ὑπὲρ τῶν δούλων καὶ μάλιστα δούλων ἀγνωμόνων». Μολονότι δὲν θὰ προέβαινε κανεὶς εἰς αὐτὸ οὔτε χάριν φίλου, οὔτε χάριν δικαίου εδκόλως, πράγμα, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Παῦλος διὰ τῶν ἐξῆς ἐφανέρωσε: «Διότι μόλις καὶ μετὰ θίας θὰ εὔρεθῆ ἄνθρωπος νὰ ἀποθάνῃ διὰ κάποιον δίκαιον»⁹. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν, ἐπειδὴ συνωμιλοῦσε μὲ πιστοὺς, ἐξέθετε τὰ πράγματα διεξοδικώτερα, ἔδω δὲ ὁ Χριστὸς, ἐπειδὴ συνωμιλοῦσε μὲ τὸν Νικόδημον, ἐξέθετε τὰς αὐτάς σκέψεις περισσότερο μὲν συγκρατημένα, μὲ μεγαλυτέραν ὄμως ἔμφασιν. Καὶ διότι κάθε λέξις ἔχει μεγάλην ἔμφασιν. Διότι μὲ τὴν φράσιν: «Τὸ σον ἠγάπησε» καὶ μὲ τὴν «Ὁ Θεὸς τὸν κόσμον» ἐδειξε

8. Ἰωάν. 3, 16.
9. Ρωμ. 5, 7.

τὴν μεγάλην θερμότητα τῆς ἀγάπης. Διότι εἶναι μεγάλη καὶ ἀπειρος ἡ διαφορά, καθ' ὅσον ὁ ἀθάνατος, ὁ ἀναρχος, ἡ ἀπέραντος μεγαλωσύνη, τοὺς ἀθρώπους, ποῦ εἶναι ἀπὸ γῆν καὶ τέφραν, ποῦ εἶναι γεμάτοι ἀπὸ ἀναριθμητὰ ἁμαρτήματα, ποῦ ἔχουν ὀριστικῶς ἐκπέσει ἠθικά, τοὺς ἀγνώμονας, αὐτοὺς ἀκριθῶς ἠγάπησε.

Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐν συνεχείᾳ προσέθεσεν, εἶναι ὁμοίως ἐμφαντικά, καθ' ὅσον λέγει: «Ὅτι τὸν Υἱὸν του τὸν Μονογενῆ ἔδωκε» καὶ ὄχι κανένα δούλον, οὔτε ἀκόμη καὶ ἀγγελον, οὔτε ἀρχάγγελον. Μολονότι, θεσπιαῶς, οὔτε διὰ τὸ παιδί του θὰ ἐπεδείκνυε κανεὶς τόσοσν φροντίδα, ὅσν ἐπέδειξεν ὁ Θεὸς διὰ τοὺς ἀγνώμονας δούλους. Τὸ μὲν, λοιπόν, Πάθος δὲν τὸ ἐφανέρωσε πολὺ καθαρὰ, ἀλλὰ κατὰ τρόπον συγκεκριμένον, διὰ τῶν ἐξῆς: «Διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῆ πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἔχη ζωὴν αἰώνιον». Ἐπειδὴ, δηλαδῆ, εἶπε: «πρέπει νὰ ὕψωθῆ» καὶ ὀπνήχθῃ τὸν θάνατον, διὰ νὰ μὴ στενοχωρηθῆ ὁ ἀκραστῆς ἀπὸ τὰ λόγια του αὐτά, φανταζόμενος περὶ Αὐτοῦ κάτι τὸ ἀθρώπινον, καὶ νομίζων τὸν θάνατόν του ἀνυπαρξίαν, πρόσεξε πᾶς διώρθωσεν αὐτὸ μὲ τὸ νὰ εἰπῆ ὅτι ὁ προσφερόμενος εἶναι Υἱὸς Θεοῦ καὶ αἴτιος ζωῆς καὶ μάλιστα ζωῆς αἰωνίου. Καὶ, φυσικά, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ παρεῖχε εἰς τοὺς ἀλλοιους ζωὴν μὲ τὸν θάνατόν του, δὲν ἐπρόκειτο νὰ παραμείνῃ αἰωνίως εἰς τὸν θάνατόν. Διότι, ἐὰν οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον Κύριον δὲν ἀφανίζωνται, πολὺ περισσότερο ὁ ἴδιος ὁ Ἐσταυρωμένος δὲν θὰ ἀφανισθῆ. Αὐτός, ποῦ σώζει τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν, πολὺ περισσότερο ὁ ἴδιος εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ αὐτῆν. Αὐτός, ποῦ χορηγεῖ εἰς τοὺς ἄλλους ζωὴν, πολὺ περισσότερο ὁ ἴδιος πηγάζει ζωὴν εἰς τὸν ἑαυτόν του. Βλέπεις, ὅτι παντοῦ χρειάζεται ἡ πίστις: Διότι λέγει ὅτι ὁ Σταυρὸς εἶναι πηγὴ ζωῆς, γεγονός, τὸ ὁποῖον ὁ λογισμὸς δὲν θὰ ἠμποροῦσεν εὐκολὰ νὰ παραδεχθῆ

—και αυτό φαίνεται ακόμη και τώρα από τους Έλληνες, οι οποίοι ειρωνεύονται τούτο— ή πίστις, όμως, ή όποια υπερβαίνει την ασθένειαν τών λογισμών, θα ήμπορούσεν εύκολα και νά τό αποδεχθῆ και νά τό έννοήσῃ πλήρως. Από ποῦ, όμως, προέρχεται ἡ τόσο μεγάλη αγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν κόσμον; Δέν προέρχεται ἀπό πουθενά ἄλλου, ἀλλ' ἀπό τήν αγαθότητα και μόνον.

γ'°. Ἄς έντραπώμεν, λοιπόν, τήν αγάπην του, ἄς έντραπώμεν τήν υπερβολικήν φιλανθρωπίαν του. Διότι Ἐκεῖνος μὲν δέν ἐλυπήθη οὔτε τόν Μονογενῆ του Υἱόν πρὸς χάριν μας, ἡμεῖς δὲ και χρήματα λυπούμεθα νά προσφέρωμεν διὰ τούς ἑαυτούς μας. Ἐκεῖνος και τόν γνήσιον Υἱόν του προσέφερε πρὸς χάριν μας, ἡμεῖς δὲ οὔτε τά χρήματα περιφρονούμεν πρὸς χάριν του, ἀλλ' οὔτε και πρὸς χάριν ἡμῶν τῶν ἰσίων. Καί πῶς θά εἶναι αὐτά ἀξία συγγνώμης; Καί ἂν ἴδωμεν κάποιον ἄνθρωπον νά ὀφίσταται πολλοῦς κινδύνους και νά εἶναι ἔτοιμος νά προσφέρῃ δι' ἡμᾶς και τόν ἑαυτόν του ἀκόμη, τόν προτιμούμεν και τόν τοποθετούμεν ὑπεράνω ὄλων και τόν κατατάσσομεν μεταξύ τῶν πρώτων και τῶν καλλιτέρων ἐκ τῶν φίλων μας. Καί διὰ νά δείξωμεν τήν αγάπην μας τοῦ προσφέρωμεν ὅλα τά ἰδικά μας και τόν θεβαιώνωμεν ὅτι εἶναι ἰδικά του μᾶλλον παρά ἰδικά μας. Καί δέν ἀρκοῦμεθα μέχρις ἐκεῖ, ἀλλά νομίζομεν ὅτι οὔτε και τότε προσφέρωμεν εἰς αὐτόν τό κατ' ἄξιν.

* Τό θέμα ἐδῶ, ὡς συνήθως, ἦθύνον. Οἱ χριστιανοὶ ὀφείλου νά ἀποδεικνύονται διαρκῶς ἀντάξιοι τῆς μέχρι θανάτου αγάπης τοῦ Χριστοῦ. Ὑπάρχει ἕνας δρόμος, διὰ τήν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ τοῦ ὄραίου σκοποῦ. Ἡ αγάπη. Ἡ ἐμπρακτις πρὸς τούς πτωχοῦς αγάπη, ἡ ἐλεημοσύνη ὑπό τῆς ποικίλης μορφῆς τῆς εἶναι ὁ ἀσφαλέστερος δρόμος. Τόν Χριστόν πλησιάζομεν διὰ μᾶς γενναίας, σταθερᾶς και ἐμπρόκτου αγάπης πρὸς τούς συνανθρώπους μας ἐν γένει, εἰδικῶς δὲ και κυρίως πρὸς τούς πάσχοντες.

Προκειμένου, όμως, περὶ τοῦ Χριστοῦ, δέν δεικνύομεν οὔτε τήν αὐτὴν εὐγνωμοσύνην και ἐνθ' Ἐκεῖνος προσέφερε τήν ζωὴν του χάριν τῆς ἰδικῆς μας σωτηρίας και ἔχυσε τό τίμιον αἷμα του δι' ἡμᾶς, δι' ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι δέν εἴμεθα, οὔτε αγαθοί, οὔτε διακεῖμεθα φιλικῶς πρὸς Αὐτόν, ἡμεῖς, οὔτε ὀλίκα πράγματα, δέν προσφέρωμεν χάριν ἡμῶν, ἀλλ' ἀβιαφοροῦμε δι' Αὐτόν και τόν ἀφήνομεν γυμνόν και ξένον, Αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν.

Καί ποῖος θά μᾶς λυτρώσῃ ἀπό αὐτὴν τήν κόλασιν; Διότι, ἂν δέν μᾶς τιμωροῦσεν ὁ Θεός, ἀλλ' ἡμεῖς ἐτιμωρούσαμε τούς ἑαυτούς μας, ἄραγε δέν θά καταδικάζαμε μόνοι μας τούς ἑαυτούς μας; Ἄραγε, δέν θά καταδικάζαμε τούς ἑαυτούς μας εἰς τό πῦρ τῆς κολάσεως, ἐφ' ὅσον περιφρονήσαμε τόν θουσιασθέντα ὑπὲρ ἡμῶν και τόν ἀφήσαμε νά λειώνῃ ἀπό τήν πείνα; Καί διατί ὀμνῶ διὰ τά χρήματα; Διότι, ἐάν εἴχαμε μυριάς ζωάς, δέν ἔπρεπεν ὅλας νά τὰς θουσιάζωμεν ὑπὲρ Αὐτοῦ; Μολονότι, θεβαιῶς, και τότε ἀκόμη δέν θά ἐπράτταμε τίποτε ἀντάξιον τῆς εὐεργεσίας. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εὐεργετῆι πρώτον φανερώνει καθαρά τήν καλωσύνην του, ἐνθ' ὁ εὐεργετούμενος, ὀτιδήποτε και ἂν ἀνταποδίδῃ, ὀφειλὴν ἀποδίδει, δέν κάμνει χάριν και μάλιστα, θταν ὁ εὐεργετῆς εὐεργετῆι ἔχθρους και ὁ ἀνταποδίδων και εἰς τόν εὐεργετὴν θά καταθέτῃ τὰ γινόμενα και αὐτὸς ὁ ἴδιος θά ἀπολαμθάνῃ πάλιν αὐτά. Ἄλλ' ἡμεῖς οὔτε αὐτά μᾶς προσελκόουν, ἀλλ' εἴμεθα τόσοι ἀγνώμονες, ὥστε τούς μὲν βούλους και τούς ἡμιόνους και τούς ἵππους νά περιβάλλωμεν μὲ χρυσᾶ περιβέραια, τόν δὲ Δεσπότην Χριστόν, ὁ ὁποῖος περιέρχεται γυμνός και μεταβαίνει ἀπό πόρτα σὲ πόρτα και παραμένει πάντοτε εἰς τούς δρόμους και ἀπλώνει τά χέρια του, νά περιφρονώμεν, πολλές φορές μάλιστα νά τόν ἀντικρίζομεν και μὲ σκληρὸ και θλασυρὸ μάτι, μολονότι, θεβαιῶς, και αὐτό

ἀκριβῶς τὸ ὀπομένει χάριν ἡμῶν. Διότι εὐχαρίστως πεινᾷ, διὰ τὰ τραφῆς ἐσὺ καὶ περιέρχεται γυμνός, διὰ τὰ σοῦ δῶση τὴν θάσιν τῆς ἀφθαρσίας τοῦ ἐνδύματος.

Ἄλλ' ὅτε καὶ τότε δίδετε τίποτε ἀπὸ τὰ ἰδικά σας, ἄλλ' ἀπὸ τὰ ἐνδύματα, ἄλλα μὲν εἶναι σκωληκώδη, ἄλλα δὲ εἶναι θάρος εἰς τὸ κιθῶτιον καὶ περιττὴ φροντίς εἰς αὐτοὺς ποῦ τὰ ἔχουν, ἐνῶ Ἐκεῖνος, ἀφοῦ ἔδωκε καὶ αὐτὰ καὶ ἄλλα τὰ ἄλλα, περιέρχεται γυμνός. Ἄλλὰ δὲν τὰ ἀφήνετε εἰς τὸ κιθῶτιον, ἀλλὰ τὰ φορᾶτε σεῖς καὶ καλλωπίζεσθε; Πίστε μου, εἰ περισσότερο κερβίζετε ἀπὸ αὐτά; Μήπως, διὰ τὰ σὰς ἰδῆ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων τῆς ἀγορᾶς; Καὶ τί μ' αὐτό; Διότι δὲν πρόκειται νὰ θαυμάσουν ἐσένα, ποῦ περιβάλλεσαι αὐτά, ἀλλὰ αὐτὸν ποῦ δίδει εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Ὡστε, ἂν θέλῃς νὰ θαυμάζεσαι, πρέπει νὰ ἐνδύῃς, ὅταν δὲ ἐνδύῃς ἄλλους, τότε μάλλον θὰ ἀπολαύῃς μῶρια χειροκροτήματα. Τότε, θὰ σὲ ἐπαινήσῃ καὶ ὁ Θεὸς μαζί μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Τώρα, ὅμως, δὲν θὰ σὲ ἐπαινέσῃ κανεὶς, ἀντιθέτως μάλιστα, ὅλοι θὰ σὲ φθονήσουν, θλέποντες τὸ μὲν σῶμα σου στολισμένον, τὴν δὲ ψυχὴν σου παραμελημένην.

Τέτοιος στολισμὸς ὑπάρχει καὶ εἰς τὰς ἀνηθικούς γυναῖκας —πολλὰς φορές μάλιστα τὰ ἐνδύματά τους εἶναι πολυτελέστερα καὶ λαμπρότερα— ὁ στολισμὸς ὅμως τῆς ψυχῆς ὑπάρχει μόνον εἰς αὐτούς, ποῦ ζοῦν ἐν ἀρετῇ. Αὐτὰ λέγω διαρκῶς καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ λέγω, ὅχι τόσο διὰ τοὺς πτωχοὺς, ὅσον διὰ τὰς ἰδικὰς σας ψυχὰς. Διότι ἐκεῖνοι, καὶ ἂν δὲν βοηθηθοῦν ἀπὸ μᾶς, ἐν ταῦτοις ἀπὸ ἄλλους θὰ τύχουν κάποιας βοηθείας καὶ θὰ ἀνακουφισθοῦν. Ἄλλὰ καὶ ἂν δὲν βοηθηθοῦν, ἀλλὰ καταστραφοῦν ἀπὸ τὴν πείνα καὶ πάλιν δὲν εἶναι μεγάλη ἡ ζημία. Διότι εἰς τί ἔβλαψε τὸν Λάζαρον ἡ πτώχεια καὶ ἡ πείνα; Ἀπὸ σὰς, ὅμως, ἂν δὲν σὰς βοηθήσουν οἱ πτωχοὶ, κανεὶς δὲν θὰ ἀποφύγῃ τὴν τιμωρίαν. Ἄλλὰ θὰ εἰ-

πωμεν τὰ ἴδια εἰς τὸν πλοῦσιον, ὁ ὁποῖος κατακαίεται αἰωνίως καὶ δὲν ἀνακουφίζεται ποτέ. Ἄλλ' εἶθε κανεὶς ποτέ νὰ μὴ ἀκούσῃ αὐτὰ τὰ λόγια, ἀλλ' εἶθε ὅλοι νὰ ἀπέλωμεν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΗ' (28)

(Ίωβ. γ', 17-21)

«Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον» (Ίωβ. 3, 17).

α'*. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὀκνηροτέρους, διὰ τὰ δικαιολογήσουν μεγάλα ἁμαρτήματα καὶ ὑπερβολικὴν ἄλιγωρίαν, ἐκμεταλλεύονται τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὑποστηρίζουν τὰ ἀκόλουθα: «ἐδὲν ὑπάρχει κόλασις, δὲν ὑπάρχει τιμωρία, ὅλα τὰ ἁμαρτήματά μας τὰ συγχωρεῖ ὁ Θεός». Αὐτοὺς, ἀκριβῶς, τοὺς ἀποστομῶναι ὁ σοφὸς ἀνὴρ, μὲ τὰ ἑξῆς: «Μὴ εἰπῆς· μέγα τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου θὰ συγχωρήσῃ· διότι ὑπάρχει θεοβίαιος εἰς Αὐτὸν τὸ ἔλεος, ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἡ ὀργή. Καὶ εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς θὰ ἐπιπέσῃ ὁ θυμὸς του»¹. Καὶ πάλιν «Ὅσον μέγα εἶναι τὸ ἔλεός του,

* Εἰς τὴν παροῦσαν παράγραφον ἐκτίθενται τὰ ἀκόλουθα: Ὁ χριστιανὸς διὰ τὸ Βαπτίσματος λαμβάνει τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του. Ταῦτα, ὅμως, δημιουργεῖ τὴν ὑποχρέωσιν καὶ τὸ μέγιστον καθήκον νὰ μὴ ἁμαρτῆσῃ πλέον, διότι ἁμαρτανῶν καὶ μὴ μετανοῶν, γίνεται ἔνοχος πολὺ μεγαλύτερας, παρὰ προηγουμένως, κολάσεως. Διὰ τῆς φράσεως «ὁ μὴ πιστεύων ἦδη κέκριται ὁ Χριστὸς μᾶς φανερῶναι εἶναι καὶ κατὰ τὴν πρώτῃν του παρουσίαν δὲν ἦλθε, διὰ τὰ κρίνῃ τὸν κόσμον, ἐν τοῦτοις δὲ μὴ πιστεύων εἰς Αὐτὸν τιμωρεῖται ἤδη ἀπὸ τῶρα, καθ' ὅσον βαδίζει εἰς τὸ σκοτάδι καὶ στερεῖται τῆς περὶ τοῦ Χριστοῦ φωτισμένης γνώσεως.

1. Σοφ. Σειρ. 5, 6.

τόσον μεγάλη εἶναι καὶ ἡ δικαία τιμωρία, ποῦ στέλλει»². Καὶ ποῦ, λέγει, ὑπάρχει ἡ φιλανθρωπία του, ἐὰν πρόκειται νὰ λάθωμεν τὰς δικαίας διὰ τὰς ἁμαρτίας μας τιμωρίας; Καὶ εἶτι θὰ λάθωμεν τὰς δικαίας τιμωρίας, ἄκουσε ποῦ τὸ λέγει καὶ ὁ Προφήτης καὶ ὁ Παῦλος, διότι ὁ μὲν πρῶτος λέγει· «Σὺ θὰ ἀποδώσῃς εἰς τὸν καθένα σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα του»³, ὁ δὲ δεύτερος· «ὁ ὁποῖος θὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν καθένα σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα του»⁴. Ὅτι δὲ καὶ πάλιν ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ εἶναι μεγάλη, καὶ τοῦτο φαίνεται ἀπὸ αὐτὰ ἐδῶ. Διότι ὁ Θεός, ἀφοῦ διήρσε τὴν ζωὴν μας εἰς δύο περιόδους, εἰς τὴν παροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν καὶ ἀφοῦ ἔκαμε τὴν μὲν παροῦσαν, διὰ τὰ γίνονται οἱ ἀγῶνες, τὴν δὲ μέλλουσαν, διὰ τὰ ἀπονέμονται οἱ στέφανοι, ἐπέδειξε καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου τὴν μεγάλην του φιλανθρωπίαν.

Πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον; Διότι ἀπὸ μᾶς, ποῦ διεπράξαμε πολλὰ καὶ φοβερά ἁμαρτήματα καὶ ποῦ δὲν ἐπαύσαμεν ἀπὸ τὴν νεότητά μας μέχρι τὰ θεοβία γεράματα νὰ καταρρυπαίνωμεν τοὺς εαυτοὺς μας μὲ μύρια κακά, δὲν ἐζήτησεν εὐθύνας διὰ κανένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ τὰ συνεχώρησε μὲ λουτρὸν παλιγγενεσίας καὶ μᾶς ἐχάρισε δικαιοσύνην καὶ ἁγιασμόν. Τί, λοιπόν, θὰ συμβῆ, λέγει, ἂν κάποιος, ἀφοῦ κατηξιώθη τῶν ἱερῶν μυστηρίων ἀπὸ πολὺ μικρᾶς ἡλικίας, διαπράξῃ μετὰ ταῦτα μύρια ἁμαρτήματα; Αὐτός, λοιπόν, εἶναι ἄξιος μεγαλύτερας τιμωρίας. Διότι διὰ τὰ ἴδια ἁμαρτήματα, δὲν ὀφιστάμεθα τὰς ἴδιαις τιμωρίας, ἀλλὰ πολὺ αὐστηροτέρας, ἐπὶν ἁμαρτήσωμεν μετὰ τὴν μυσταγωγίαν. Καὶ αὐτὸ μᾶς τὸ θεοβιάωνει ὁ Παῦλος, ὁ ὁ-

2. Σοφ. Σειρ. 16, 12.

3. Ψαλμ. 61, 13.

4. Ρωμ. 2, 6.

ποιός λέγει: «Εάν τις ἀθετήσῃ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων ἀποθνήσκει χωρὶς ἔλεος· πόσον στοχάζεσθε χειρότερας τιμωρίας θὰ κριθῆ ἄξιος ὁ καταπατήσας τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ νομίσας κοινὸν τὸ αἷμα τῆς διαθήκης καὶ ὕβρισας τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος;»⁵. Αὐτὸς θὰ εἶναι, λοιπὸν, ἄξιος μεγαλύτερας τιμωρίας.

Ἐν τούτοις ὁ Θεὸς ἀνοιξε καὶ δι' αὐτὸν τὴν πόρτην τῆς μετανοίας καὶ τοῦ ἔδωσε πολλὰς εὐκαιρίας, ἂν τὸ θελήσῃ θεοβαίως, νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά του. Σκέψου, λοιπὸν, πόσον μεγάλα εἶναι αὐτὰ αἱ ἀποδείξεις τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, ἢ διὰ τῆς χάριτος χορηγηταί τῆς ἀφέσεως καὶ ὁ μὴ κολασμὸς τοῦ καὶ μετὰ τὴν χορήγησιν τῆς χάριτος ἁμαρτήσαντος καὶ ἀξίου πάσης τιμωρίας, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ ἡ διάθεσις εἰς αὐτὸν χρόνου καὶ προθεσμίας ἀπολογίας. Δι' ἅλα αὐτὰ ὁ Χριστὸς ἔλεγε πρὸς τὸν Νικόδημον: «Δὲν ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν του εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλὰ διὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμον».

Διότι δύο εἶναι αἱ παρουσίαι τοῦ Χριστοῦ, ἡ πρώτη εἶναι αὐτή, ἡ ὅποια ἐπραγματοποιήθη ἤδη καὶ ἡ δεύτερα εἶναι ἡ μέλλουσα. Δὲν ἔχουν δὲ καὶ αἱ δύο τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἀλλ' ἡ προηγουμένη ἐπραγματοποιήθη, ἔχι διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὰς πράξεις μας, ἀλλὰ διὰ νὰ συγχωρήσῃ, ἢ δὲ μέλλουσα θὰ πραγματοποιηθῇ, ἔχι διὰ νὰ συγχωρήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξετάσῃ. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς λέγει διὰ μὲν τὴν πρώτην παρουσίαν του: «Δὲν ἦρθα, διὰ νὰ κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλὰ διὰ νὰ σώσω τὸν κόσμον»⁶, διὰ δὲ τὴν μέλλουσαν: «Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Υἱὸς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς του, θὰ στήσῃ τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν

5. Ἐβρ. 10, 28 καὶ 29.

6. Ἰωάν. 12, 47.

του, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ ἀριστερῶν. Καὶ θὰ ἀπέλθουν οἱ μὲν εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον»⁷, μολοντί, θεοβαίως, κατὰ τὸ δίκαιον καὶ ἡ προηγουμένη παρουσία ἦταν παρουσία κρίσεως. Διατί; Διότι πρὸ τῆς παρουσίας του ὄπῃρχε νόμος φυσικὸς καὶ προφῆται καὶ γραπτὸς ἐπίσης νόμος καὶ διδασκαλία καὶ μύρια ὑποσχέσεις καὶ ἐπιδείξεις θαυμάτων καὶ κολάσεις καὶ τιμωρία καὶ πολλὰ ἄλλα, ἱκανὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν διόρθωσιν. Καὶ ἐπόμενον ἦταν μετὰ ἀπ' ἅλα αὐτὰ νὰ ζητήσῃ εὐθύναν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι φιλάνθρωπος δὲν ἐξετάζει τὰ ἁμαρτήματά μας, ἀλλὰ προηγουμένως συγχωρεῖ αὐτά. Διότι, ἂν ἔπραττε τοῦτο, ὅλοι ἀνεξαιρέτως θὰ καταδικάζοντο εἰς ἀπόλειαν. Διότι λέγει: «Ὅλοι ἠμάρτησαν καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ»⁸. Εἶδες πόσον μεγάλη εἶναι ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ;

«Ὅστις πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν δὲν κρίνεται, ὅστις δὲ μὴ δὲν πιστεύει εἶναι ἤδη κεκριμένος»⁹. Ἄλλὰ τότε, ἂν δὲν ἦλθε δι' αὐτὸ, διὰ νὰ κρίνῃ, δηλαδή, τὸν κόσμον, πῶς ἔχει κριθῆ ἤδη ἐκεῖνος ποῦ δὲν πιστεύει, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει ἔλθει ἀκόμη ὁ καιρὸς τῆς κρίσεως; Σημαίνει, λοιπὸν, αὐτό, ἢ ὅτι αὐτὴ ἡ ἀμετανόητος ἀπιστία εἶναι κόλασις—διότι τὸ νὰ εὐρίσκειται κανεὶς μακρὰν τοῦ φωτός, εἶναι γεγονός, τὸ ὅποιον καὶ καθ' ἑαυτὸ, ἀποτελεῖ μεγίστην τιμωρίαν—ἢ προλέγει τὸ μέλλον. Ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος ποῦ φονεῖ καὶ εἰς περιπτώσιν, ποῦ δὲν καταδικασθῇ ἀπὸ τὸν δικαστὴν, ἔχει ἤδη καταδικασθῆ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰδίαν τὴν φύσιν τῆς πράξεώς του, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ ἀπιστος. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἀδάμ, ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ ἔφαγεν ἀπὸ τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν, ἀ-

7. Ματθ. 25, 31, 33 καὶ 46.

8. Ρωμ. 3, 23.

9. Ἰωάν. 3, 18.

πέθανεν. Διότι αὐτὴ ἀκριβῶς ἦταν καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ· «Κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν θά φάγετε ἀπὸ τὸν καρπὸν του, θά χάσετε τὸ δικαίωμα τῆς ἀθανασίας, θά ἀποθάνετε σωματικῶς καὶ θά χωρισθῆτε ἀπὸ ἐμέ, πού σὰς ἔδωσα τὴν ζωὴν»¹⁰, μολοντί θεθαίως ἐζούσε.

Πῶς, λοιπόν, ἀπέθανε; Κατὰ τὴν ἀπόφασιν καὶ κατὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος. Διότι αὐτός, πού κατέστησε τὸν ἑαυτὸν τοῦ υπεύθυνου διὰ τὴν κόλασιν διατελεῖ ὑπὸ τὴν τιμωρίαν, ἔστω καὶ ἂν κατ' ἀρχὴν ὄχι ὡς πρὸς τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν γνώμην καὶ τὴν ἀπόφασιν. Διὰ τὴν μὴ φαντασθῆ, λοιπόν, κανεὶς, διὰν ἀκούσῃ, ὅτι «Δὲν ἦλθον, διὰ νὰ κρίνω τὸν κόσμον»¹¹, ὅτι ἡμπορεῖ νὰ ἁμαρτάνῃ ἀτιμωρητὶ καὶ ὡς ἐκ τούτου γίνῃ περισσότερο περὶ τὰ πνευματικὰ ὀκνηρός, μὲ τὸ νὰ λέγῃ· «ἦδη ἔχει κριθῆ», ἀπομονώνει καὶ αὐτὴν τὴν ὀλιγωρίαν. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ ἡ κρίσις καὶ δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη, μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, μεταφέρει κοντὰ τὸν φόβον τῆς τιμωρίας καὶ δεικνύει ἦδη τὴν κόλασιν. Καὶ αὐτὸ, ἐπίσης, εἶναι ἀπόδειξις μεγάλης φιλοκθρωπίας τοῦ Θεοῦ, τὸ ὅτι ὄχι μόνον ἔδωσε τὸν Υἱόν, πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ἀναβάλλει τὸν καιρὸν τῆς κρίσεως, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀπίστοις νὰ ἀπαλλαγούν μὲ ἄνεσιν καὶ ἐλευθερίαν ἀπὸ τὰ ἁμαρτημάτων τους. «Ὅστις πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν δὲν κρίνεται», αὐτὸς πού πιστεύει, ὄχι αὐτὸς πού περιεργάζεται, αὐτὸς πού πιστεύει, ὄχι αὐτὸς πού πολυπραγμανεῖ. Τί, λοιπόν, ἂν ζῆ ἀκάθαρτον ζωὴν καὶ δὲν πράττει ἀγαθὰς πράξεις; Κυρίως μὲν δι' αὐτοὺς ἀκριβῶς ὁ Παῦ-

10. Γεν. 2, 17.

11. Ἰωάν. 12, 47.

λος λέγει, ὅτι δὲν εἶναι γνήσιοι πιστοὶ, διότι· «Ὁμολογούν ὅτι γνωρίζουν τὸν Θεόν, μὲ τὰ ἔργα τοὺς ὁμοιωγούν αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν κρίνεται, ἀλλὰ διὰ μὲν τὰς πράξεις θά ὑποστῆ σκληροτέραν τιμωρίαν, δι' ἀπιστίαν δὲ δὲν τιμωρεῖται, ἐπειδὴ κατ' ἀρχὴν ἐπίστευσε.

6*· Βλέπετε πῶς ἤρξαεν ἀπὸ φοβερὰ καὶ κατέληξεν εἰς τὰ ἴδια πάλιν; Διότι ἐν ἀρχῇ ἔλεγεν· «Ἐάν κάποιος δὲν γεννηθῆ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»¹², ἔδω δὲ πάλιν λέγει· «Ὅστις δὲν πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν εἶναι ἦδη κεκριμένος», δηλαδὴ, μὴ νομίση ὅτι ἡ ἀναβολὴ θά ὠφελήσῃ σὲ τίποτε αὐτόν, πού κατέστη ἦδη υπεύθυνος, ἔάν δὲν ἀλλάξῃ. Διότι αὐτός, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπίστευσε, δὲν θά εὐρεθῆ εἰς καλλίτερον κατὰστασιν ἀπὸ τοῦς καταδικασθέντας καὶ κολαζομένους.

«Καὶ αὕτη εἶναι ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ οἱ ἄνθρωποι ἠγάπησαν τὸ σκότος μᾶλλον παρὰ τὸ φῶς»¹⁴. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον λέγει, σημαίνει τὸ ἔξῃς· «Δι' αὐτὸ κολάζονται, διότι δὲν ἠβέλησαν νὰ ἀφήσουν τὸ σκοτάδι καὶ νὰ τρέξουν εἰς τὸ φῶς». Ἐδῶ,

12. Ττ. 1, 16.

* Εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν ἀναλύεται ἡ φράσις· «ὁ φῶς λα πρόσωπον μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς» καὶ παρατηρεῖται ὅτι αὐτός, πού συνεχῶς ἁμαρτάνει εἶναι ἀδύνατον νὰ προσέλθῃ καὶ νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστόν. Κατὰ συνέπειαν αὐτός, πού δὲν πιστεύει εἰς τὸν Χριστὸν ὑπακριτικῶς ζῆ βίαν φαῦλον καὶ δὲν ἡμπορεῖ νὰ κατορθώσῃ καμίαν ἀληθινὴν ἀρετὴν. Εἰς τὴν τελευταίαν, τέλος, παράγραφον ὁ λόγος περὶ κενοδοξίας. Ἡ κενοδοξία εἶναι ρίζα πολλῶν κακῶν, δι' αὐτὸ οἱ χριστιανοὶ θεύλουσιν ν' ἀποφεύγουν αὐτὴν, νὰ προσπαθοῦν δὲ συνεχῶς νὰ ἀρίστων εἰς μόνον τὸν Θεόν.

13. Ἰωάν. 3, 5.

14. Ἰωάν. 3, 19.

λοιπόν, τούς αφαιρεί κάθε δικαίωμα να απολογηθούν. Διότι, αν ερχόμουν, λέγει, διά να τιμωρήσω και διά να ζητήσω εσθύναις διά τας πράξεις, θά εἶχαν να εἰποῦν, προκειμένου να δικαιολογηθῶν, ὅτι δι' αὐτό ἀκριβῶς ἐφύγαμε μακριά, τώρα, ὅμως, δὲν ἤμποροῦν τίποτε να εἰποῦν, διότι ἦλθα διά να τοὺς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὸ σκοτάδι και να τοὺς ὀδηγήσω εἰς τὸ φῶς. Ποῖος, λοιπόν, θά ἐλεούσε τὸν μὴ θέλοντα να ἀφήσῃ τὸ σκοτάδι και να ἔλθῃ κοντὰ εἰς τὸ φῶς; Χωρὶς δὲ να ἔχουν τίποτε ἐναντίον μας, ἀντιθέτως μάλιστα, ἐεργετούμενοι ἀπὸ μᾶς μεγάλας, λέγει, ἀπομακρύνονται ἀπὸ κοντὰ μας. Αὐτὸ ἀκριβῶς και εἰς ἄλλο μέρος, καταγγέλλων αὐτούς, ἔλεγεν: «Μὲ ἐμίσησαν ἀναίτιως»¹⁵ και πάλιν: «Ἐάν δὲν εἶχε ἔλθει και δὲν τοὺς εἶχε ὀμιλήσει, δὲν θά εἶχαν ἀμαρτίαν»¹⁶.

Διότι αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐν ἀπουσίᾳ φωτὸς παραμένει εἰς τὸ σκοτάδι, ἴσως συγχωρηθῇ, ἐνῶ αὐτός, ὁ ὁποῖος, και μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ φωτὸς εἰς αὐτόν, προτιμᾷ να παραμένῃ εἰς τὸ σκοτάδι, ἀποδεικνύει διεστραμμένην διάνοξιν και φιλόνομον και κενόδοξον χαρακτήρα. Ἐπειτα, ἐπειδὴ αὐτό, τὸ ὁποῖον εἶπεν, ἐφαίνετο εἰς τοὺς πολλοὺς ἀπίστευτον—διότι κανεὶς, φυσικὰ, δὲν θά προτιμοῦσε τὸ σκοτάδι ἀπὸ τὸ φῶς— ἀναφέρει και τὴν αἰτίαν, ἔνεκα τῆς ὁποίας ἔπαθαν τοῦτο. Καὶ ποία, λοιπόν, εἶναι αὕτη; «Διότι ἦσαν πονηρὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. Ἐπειδὴ καθένας ὁ ὁποῖος πράττει φαῦλα μισεῖ τὸ φῶς και δὲν ἔρχεται εἰς τὸ φῶς, διά να μὴ ἐλεγηθῶν τὰ ἔργα αὐτοῦ»¹⁷. Καὶ ὅμως δὲν ἦλθε διά να κρίνῃ, ὅστε διά να ἐξετάσῃ, ἀλλὰ διά να συγχωρήσῃ και ἀπαλλάξῃ ἀπὸ

15. Ἰωάν. 15, 25

16. Ἰωάν. 15, 22.

17. Ἰωάν. 3, 20.

τὰ ἀμαρτήματα και να δώσῃ ἀπὸ τὴν πίστιν σωτηρίαν. Πῶς, λοιπόν, ἐφυγαν; Διότι, ἐάν, ὅταν ἦλθεν, εἶχε καταλάβῃ θέσιν δικαστοῦ, θά εἶχε τὸ λεχθὲν κάποιον νόημα—διότι ὁ συναισθανόμενος τὴν ἐνοχλήν του συνηθίζει να ἀποφεύγῃ τὸν δικαστὴν— ἐνῶ αὐτὸν ποῦ συγχωρεῖ ὅχι μόνον δὲν ἀποφεύγουν αὐτοὶ ποῦ ἔχουν ἀμαρτήσῃ, ἀλλὰ και προστρέχουν εἰς αὐτόν.

Ἐάν, λοιπόν, ἦλθε διά να συγχωρήσῃ, αὐτοὶ φυσικὸν ἦταν να τρέξουν μάλιστα κοντὰ του, αὐτοὶ, οἱ ὁποῖοι εἶχαν συναισθησθῆναι τῶν πολλῶν τοὺς ἀμαρτημάτων, πράγμα τὸ ὁποῖον ἄλλωστε και ἔγινε μὲ πολλοὺς. Καθ' ὅσον και τελῶναι και ἀμαρτωλοὶ τὸν ἐπλησίασαν και ἐκάθισαν κοντὰ του. Τί, λοιπόν, σημαίνει τὸ λεγόμενον; Λέγει αὐτὰ δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι προτιμοῦν να παραμένουν διά παντός εἰς τὴν κακίαν. Διότι Ἐκεῖνος μὲν δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἦλθε, διά να συγχωρήσῃ μὲν τὰ προηγούμενα ἀμαρτήματα, να ἐξασφαλίσῃ δὲ ἀπὸ τὰ μέλλοντα, ἐπειδὴ μερικοὶ εἶναι τόσοσὸν δκηροὶ και ἀδιάφοροι πρὸς τοὺς πόνους τῆς ἀρετῆς, ὥστε να προτιμοῦν να παραμένουν προσκεκληθημένοι μέχρι τῆς τελευταίας τῶν πνοῆς εἰς τὴν κακίαν και ποτὲ να μὴ χωρίζουν ἀπὸ αὐτῆν, αὐτοὺς ἀκριβῶς ἐδῶ φανεράναι μὲ τὸ να τοὺς περιπαύσῃ. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ὁ Χριστιανισμὸς ἀπαιτεῖ και ὀρθότητα δογμάτων και ὑγιὰ πολιτείας, φοβοῦνται, λέγει, να ἔλθουν πρὸς ἡμᾶς, ἐπειδὴ δὲν θέλουν να ζήσουν κατὰ τρόπον ὀρθόν. Διότι αὐτόν, ὁ ὁποῖος ζῆ μὲσα εἰς τὴν ἐιδωλολατρίαν, κανεὶς δὲν θά ἤμποροῦσε να κατηγορήσῃ—διότι αὐτός ποῦ ἔχει τέτοιους θεοὺς και ἑορτάς, σὺν τοὺς θεοῦς, ἀσχερὰς και καταγελάστους, παρουσιάζει ἔργα ἀνάλογα και ἀντιζῆα πρὸς τὰ δόγματα του— ἐνῶ οἱ πιστοὶ εἰς τὸν Θεόν, ὅταν ζοῦν κατὰ τρόπον προδίδοντα ἀδιαφορίαν πρὸς τὰ πνευματικὰ και ἠθικὰ πράγματα, κατηγοροῦνται ἀπ' ὄλους και καταδικάζονται. Τόσον μεγάλο εἶναι

τό θαύμα και ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας.

Πρόσεξε, λοιπόν, μέ πόσῃ ἀκρίβειαν ἐκθέτει ἐκεῖνο, τό ὅποιον λέγει. Διότι δέν εἶπεν· «ἐκεῖνος, ποῦ ἔπραξε φαῦλα, δέν ἔρχεται πρὸς τό φῶς», ἀλλ' «αὐτός ποῦ πράττει πάντοτε», δηλαδή, «ἐκεῖνος, ποῦ θέλει συνεχῶς νά κυλιέται εἰς τόν θόρβον τῆς ἁμαρτίας, δέν θέλει νά θέτῃ τόν ἑαυτόν του κάτω ἀπό τοὺς νόμους μας, ἀλλά, παραμένων μακρὰν τῶν ὑψηλῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀληθειῶν, πορνεύει ἐλευθέρως καί πράττει γενικῶς ὅλα τὰ ἄλλα τὰ ἀπηγορευμένα. Διότι ἐάν ἔλθῃ ἐδῶ, σάν κλέπτης μέσα εἰς τό φῶς, φανερόνεται ἀμέσως. Δι' ὅλους αὐτούς τοὺς λόγους ἀποφεύγει τήν ἰδικήν μου ἐξουσίαν». Πολλοὺς, πράγματι Ἕλληνας ἡμπορεῖς νά ἀκούσης νά λέγουν καί τώρα ἀκόμη, ὅτι δι' αὐτό δέν ἡμποροῦν νά προσέλθουν εἰς τήν πίστιν μας, ἐπειδή δέν ἡμποροῦν νά ἀφήσουν τήν μέθην καί τήν πορνείαν καί τὰ ἄλλα παρόμοια ἁμαρτήματα. Τί, λοιπόν; λέγει, δέν ὑπάρχουν καί Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι πράττουν τὰ φαῦλα καί Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι ζοῦν μέ σωφροσύνην καί ἀρετήν; Ὅτι ὑπάρχουν Χριστιανοί, οἱ ὅποιοι πράττουν τὰ φαῦλα, τό γνωρίζω καί ἐγώ, ἐάν, ὅμως, ὑπάρχουν καί Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι ζοῦν κατὰ τρόπον ὀρθόν, αὐτό ἀκόμη δέν τό γνωρίζω σαφῶς. Καί μή μοῦ εἰπῆς διὰ τοὺς ἐκ φύσεως ἐπιεικεῖς καί κοσμίους—διότι δέν εἶναι αὐτό ἀρετή— ἀλλά δι' αὐτόν, ὁ ὁποῖος δέχεται τήν σφοδράν ἐπίθεσιν τῶν παθῶν του καί ὑπομένει καρτερικά καί σωφρονεῖ.

Ἄλλὰ δέν θά εὕρης τέτοιαν περίπτωσιν. Διότι, ἐάν ἡ ὑπόσχους τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί ἡ ἀπειλή τῆς τιμωρίας καί ἄλλη ἢ ἄλλη διδασκαλία, ἡ τόσοσὺν ὀψηλή, μόλις καί μετά θάλας συγκρατοῦν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τήν ἀρετήν, καθόλου, φυσικά, δέν θά ἐνδιαφεροῦν διὰ τήν ἀρετήν αὐτοί, οἱ ὅποιοι δέν πιστεύουν καθόλου εἰς αὐτά. Ἐάν δέ ὑπάρχουν καί μερικοί, οἱ ὅποιοι ὀποκρί-

νοῦναι ὅτι πιστεύουν, αὐτοὶ πράττουν τοῦτο χάριν τῆς δόξης. Αὐτός, ὅμως, ὁ ὁποῖος πράττει τοῦτο χάριν τῆς δόξης, ὅταν εὕρῃ τήν εὐκαιρίαν, δέν θά βιστάσῃ νά ἐνδώσῃ εἰς τὰς πονηρὰς ἐπιθυμίας. Ἄλλὰ διὰ νά μή θεωρηθῶμεν ἀπό μερικοὺς φιλόνοις, ὡς δεχθῶμεν ὅτι ὑπάρχουν μεταξύ τῶν Ἑλλήνων ἀνθρώποι, οἱ ὅποιοι ζοῦν κατὰ τρόπον σώφρονα καί ἐνάρετον. Διότι αὐτό οὐδέποτε ἀντίκειται εἰς τὸν λόγον, καθ' ὅσον ὠμίλησε διὰ τό γενικῶς συμβαῖνον, ὅχι διὰ τό σπανίως γινόμενον.

γ'. Πρόσεξε, ὅμως, πῶς καί κατ' ἄλλον τρόπον, μέ τό νά εἰπῆς ὅτι «ἦλθε τό φῶς εἰς τὸν κόσμον», ἀφῆρσεν ἀπό αὐτοὺς κάθε δικαίωμα ἀπολογία. Μήπως αὐτοί, λέγει, ἐζήτησαν αὐτό; Μήπως ὑπέφεραν; Μήπως εἰργάσθησαν μέ πολὺν κόπον διὰ νά τό εὔρουν; Τό ἴδιο τό φῶς ἦλθε πρὸς αὐτούς καί ὅτε τότε ἔτρεξαν πρὸς αὐτό. Ἄλλ' ἐπειδή ὑπάρχουν καί μερικοὶ μεταξύ τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι ζοῦν κατὰ τρόπον ἀσύνητον, θά εἴπωμεν τοῦτο, ὅτι δέν ὀμιλεῖ δι' αὐτούς ποῦ ἐξ ἀρχῆς ἔγιναν Χριστιανοί καί ἐδέχθησαν τήν εὐσέθειαν ἀπό προγόνους—ἐν καί πολὺ εὐκόλα καί αὐτοὶ πολλὰς φορές ἐξ αἰτίας κακῆς ζωῆς ἐξετράπησαν ἀπὸ τήν ἀκρίθειαν τῶν δογμάτων, ἀλλά πάντως νομίζω ὅτι τώρα δέν ὀμιλεῖ δι' αὐτούς— ἀλλά διὰ τοὺς Ἕλληνας ἢ Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι ὀφείλουν νά προσέλθουν εἰς τήν ὀρθήν πίστιν. Δεικνύει, δηλαδή, ὅτι κανεῖς, ὅσο ζῆς εἰς τήν πλάνην, δέν ἡμπορεῖ νά προσέλθῃ εἰς τήν πίστιν, ἐάν προηγουμένως δέν χαράξῃ ὀρθόν τρόπον ζωῆς καί πάλιν κανεῖς δέν ἡμπορεῖ νά παραμείνῃ διὰ παντός εἰς τήν ἀπιστίαν, ἐάν προηγουμένως δέν προσκολληθῇ ὀριστικά εἰς τό κακόν.

Καί μή μοῦ εἰπῆς, ὅτι εἶναι ἐγκρατῆς καί δέν προβαίνει εἰς ἀρπαγὰς καί ἀδικίας. Διότι δέν εἶναι μόνον αὐτά ἡ ἀρετή. Διότι τί τό ὀφελος, ὅταν ἔχῃ μὲν αὐτά,

είναι, όμως, δοῦλος τῆς κενῆς δόξης καὶ προτιμῶ νὰ παραμένη εἰς τὴν πλάνην ἐντροπέμενος τὴν συντροφιά τῶν φίλων; Διότι αὐτὸ δὲν εἶναι ὀρθὸς θείος. Ὁ δοῦλος τῆς δόξης δὲν εἶναι ἀλιγώτερον ἀνήθικος ἐκείνου ποῦ πορνεύει. Αὐτὸς πραγματοποιεῖ πολὺ περισσότερα καὶ χειρότερα κακὰ ἀπὸ ἐκεῖνον. Ἄλλ' ἀνάφερέ μου κάποιον, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ πάθη καὶ ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε κακίαν καὶ ὁ ὁποῖος παραμένει παρῆσιον τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλὰ δὲν θὰ ἠμπορέσης νὰ μοῦ ἀναφέρῃς. Καὶ διότι αὐτοὶ ποῦ ἐξαιρετικὰ ὑπερηφανεύθησαν μεταξύ αὐτῶν καὶ κατενίκησαν καὶ τὸ πάθος τῶν χρημάτων καὶ τῆς κοιλίας, καθὼς λέγουσι, αὐτοὶ ἀκριβῶς περισσότερον ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὑπεβουλώθησαν εἰς τὴν δόξαν. Πράγμα ποῦ ἀποτελεῖ τὴν αἰτίαν ὅλων τῶν κακῶν.

Τοιοῦτοτρόπως παρέμειναν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὴν πλάνην των. Δι' αὐτὸ καὶ καταγγέλλων αὐτοὺς ἔλεγε: «Πῶς δύνασθε σεῖς νὰ πιστεῦτε, οἱ ὅποιοι λαμβάνετε δόξαν ἀπὸ ἀνθρώπους;»¹⁸. Καὶ διατὶ δὲν συναμίλησε μὲ τὸν Ναθαναὴλ δι' αὐτά, εἰς τὸν ὅποιον ἐφανέρωσε καὶ τὴν ἀλήθειαν, οὕτε ἐπεζέτεινε τὸν λόγον; Διότι αὐτὸς¹⁹ ἔθετεν αὐτὸ ὡς κύριον ἔργον του καὶ τὸν χρόνον ποῦ οἱ ἄλλοι τὸν ἐχρησιμοποιοῦν διὰ τὴν ἀνάπαισιν²⁰, αὐτὸς τὸν διέθετε διὰ τὴν διδασκαλίαν, ἐνῶ ἐκεῖνος²¹ ἐπήγεεν εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὑστερα ἀπὸ παρακλήσιν ἄλλου²².

18. Ἰωάν. 5, 44.

19. Ὁ Νικόδημος.

20. Ὑπαινίσσεται τὸ γεγονός ὅτι ὁ Νικόδημος ἐπεσκέφθη τὸν Κύριον καὶ συναμίλησε μαζί του νύκτα. Τὸ γεγονός φανερῶναι πράγματι τὸν ζῆλον του.

21. Ὁ Ναθαναὴλ.

22. Ἐνοεῖ τὸν Φίλιππον.

Ἐν τούτοις οὐτε ἐκεῖνον τὸν ἠγόησα. Πρὸς ἐκεῖνον ἄλλωστε εἶπε: «Ἀπὸ τώρα θὰ ἴδῃτε τοὺς οὐρανοὺς ἀνοιγμένους καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας»²³. Εἰς αὐτὸν, όμως, δὲν εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ τοῦ ὠμίλησε περὶ τῆς θείας οἰκονομίας καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, διαφορετικὰ, δηλαδή, ὠμίλησεν εἰς τὸν καθένα καὶ ἀναλόγως πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν διὰ θεοῖν.

Διότι δι' ἐκεῖνον μὲν, ἐπειδὴ ἐγνώριζε καὶ τί ἀκριβῶς εἶχαν διδάξει οἱ προφήται καὶ οὕτε τὸσον δευλὸς ἦταν, ἀρκοῦσε τὸσον μόνον νὰ ἀκούσῃ, ἐνῶ εἰς αὐτὸν ἔδω, ἐπειδὴ κατείχετο ἀκόμη ἀπὸ φόβον, δὲν ἀπεκόλυψε μὲν τὸ πᾶν μὲ σαφήνεια, τοῦ ἐκλόνησε όμως τὴν γνώμην, ὥστε μὲ τὸν φόβον νὰ διώξῃ τὸν φόβον, λέγων πρὸς αὐτὸν ὅτι καὶ ὁ ἄπιστος κρίνεται καὶ ἡ ἀπιστία ἀπὸ πονηρὰν συνείδησιν πηγάζει. Ἐπειδὴ δὲ ὠμιλοῦσε πολὺ καὶ διὰ τὴν δόξαν τῶν πολλῶν, δι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ αὐτὴν μᾶλλον ἤρχισε νὰ ὀμιλῇ παρὰ τὴν κόλασιν —εἰδὲτι πολλοὶ, λέγει, ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας ἐπίστευσον εἰς αὐτόν, ἐξ αἰτίας όμως τῶν Ἰουδαίων δὲν ὠμολόγουν φανερά τὴν πίστιν των»²⁴— καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἤρχισε νὰ τὸν ἐλέγχῃ καὶ ἐφανέρωσε, δι' ὅσων εἶπεν, ὅτι ὁ μὴ πιστεύων εἰς αὐτὸν δὲν εἶναι δυνατόν δι' ἄλλον τινα λόγον νὰ μὴ πιστεύῃ, παρὰ μόνον ἐξ αἰτίας τῆς ἀκαθάρτου ζωῆς του. Καὶ εἰς μὲν τὴν συνέχειαν λέγει: «Ἐγὼ εἶμαι τὸ φῶς»²⁵, ἔδω δὲ: «ἦλθε τὸ φῶς εἰς τὸν κόσμον», διότι εἰς τὴν ἀρχὴν μὲν ὠμιλοῦσε μᾶλλον συγκεκαλυμμένα, ὅσον, όμως, προχωροῦσεν, ἐγίνετο περισσότερο σαφές. Ἄλλ', όμως, ὁ ἀνθρώπος κατείχετο ἀπὸ τὴν δόξαν τῶν πολ-

23. Ἰωάν. 1, 52.

24. Ἰωάν. 12, 42.

25. Ἰωάν. 8, 12.

λῶν, δι' αὐτὸ καὶ δὲν τολμοῦσε οὔτε νὰ ὀμιλήσῃ ἐλευθεραί, ὅπως ἔπρεπε.

"Ἄς ἀποφεύγωμεν, λοιπόν, τὴν κενοδοξίαν, διότι τὸ πάθος τοῦτο εἶναι τὸ τυραννικότερον ἀπ' ὅλα τὰ πάθη. Ἐδῶ ἔχουν τὴν ρίζαν τῶν ἡ πλεονεξία καὶ ἡ ἀγάπη τῶν χρημάτων. Ἄπ' ἐδῶ προέρχονται τὸ μῖσος, οἱ πόλεμοι, αἱ μάχαι. Διότι αὐτὸς ποῦ ἀγαπᾷ τὸ περισσότερον δὲν ἠμπορεῖ πουθενὰ νὰ σταματήσει. Ἡ ἀγάπη του δὲ αὐτὴ δὲν προέρχεται ἀπὸ πουθενὰ ἄλλου, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς κενῆς δόξης. Διότι πᾶς μου, διὰ ποῖον λόγον οἱ πολλοὶ διατηροῦν πλῆθος εὐνοσῶν καὶ ἀγέλας ζώων καὶ περιβάλλονται ἀπὸ μεγάλην φαντασίαν; Ὅχι διότι ἔχουν ἀνάγκην ὄλων αὐτῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ θέλουν νὰ ἔχουν αὐτοὺς ποῦ συναντοῦν μάρτυρας τῆς ἀνοήτου αὐτῆς φαντασίας. "Ἄν ἀποκόψωμεν αὐτὴν τὴν κακίαν, μαζὶ μὲ τὸ κεφάλι θὰ καταστρέψωμεν καὶ τὰ ὑπόλοιπα μέλη της καὶ δὲν θὰ ὑπάρχῃ τίποτε ποῦ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ νὰ κατοικοῦμε τὴν γῆν ὅπως τὸν οὐρανόν. Διότι ὅσους ἀπὸ μᾶς συλλαμβάνει εἰς τὸ δικτυῶν της δὲν ἐξωθεῖ μόνον εἰς τὴν κακίαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄλλη ἀρετὴ ἐμφανίζεται μεταξύ αὐτῶν καὶ στέκει δίπλα τῶν καὶ ὅταν δὲν κατορθώσῃ νὰ μᾶς ἐκδιώξῃ ἀπ' ἐκεῖ, προκαλεῖ μεγάλην ζημίαν εἰς τὴν ἴδιαν τὴν ἀρετὴν, καθ' ὅσον τὴν ὀποχρεώνει μὲν νὰ ὑποστῇ τοὺς πόνους, τὴν ἐμποδίζει ὅμως νὰ δρέψῃ τοὺς καρπούς. Διότι αὐτὸς, ποῦ ἀποστέλλει πρὸς αὐτὴν τὴν δόξαν καὶ νηστεύει καὶ προσεύχεται καὶ ἔλαει, χάνει τὸν μισθόν του. Ποία χειρότερα ζημία θὰ ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ ἀπὸ αὐτὴν, ἀπὸ τὸ νὰ ἐκπέσῃ, δηλαδή, κανεὶς ἀπὸ τὴν θεῖαν δόξαν, ἀφοῦ προηγουμένως ἀγωνισθῇ ματαίως καὶ ὀδύκως καὶ γελοιοποιηθῇ; Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅταν ἀποστέλλῃ κανεὶς καὶ εἰς τὰς δύο, νὰ ἐπιτύχῃ καὶ τὰς δύο. Καὶ εἶναι θεοσάως δυνατόν νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰς δύο, ἀλλὰ τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ συμβῇ ὅταν δὲν ἐπιθυμῶμεν καὶ τὰς δύο, ἀλλὰ τὴν μίαν, τὴν

θεῖαν δόξαν, ὅταν ὅμως ἀγαπῶμεν καὶ τὰς δύο, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰς δύο. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς, εἴαν θέλωμεν νὰ κερδίσωμεν τὴν δόξαν, πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν καὶ νὰ ἐπιδιώκωμεν μόνον ἐκ Θεοῦ προερχομένην δόξαν. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ κερδίσωμεν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην καὶ τὴν θεῖαν δόξαν, τὴν ὅποιαν εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἀπολαύσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΘ' (29)

(Ίωάν. γ', 22-30)

«Ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ του εἰς τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ μαζὶ με αὐτοῦς καὶ ἐβάπτισεν» (Ίωάν.3, 22).

α'. Τίποτε δὲν ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ φανερώτερον οὔτε ἰσχυρότερον ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, ὅπως πάλιν τίποτε δὲν εἶναι ἀσθενέστερον ἀπὸ τὸ ψεῦδος, ἔστω καὶ ἂν σκεπάζεται με ἀμέτρητα προστατευτικὰ σκεπάσματα. Διότι καὶ ἔτσι περισσότερο ἀποκαλύπτεται καὶ εὐκολὰ καταρρέει. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εὐρίσκεται γυμνὴ ἐμπρὸς εἰς ἄλλους ἐκείνους ποὺ ἔχουν τὴν θέλησιν νὰ ἐξετάσουν τὴν ἀκμὴν τῆς. Καὶ οὔτε ἐπιθυμῶν νὰ παραμένῃ κρυμμένη, οὔτε φοβεῖται τὸν κίνδυνον, οὔτε τρέμει τὰς ἐπιβουλὰς, οὔτε ποθεῖ νὰ δοξασθῇ ἀπὸ τοὺς πολλούς, οὔτε εἶναι ὑπεύθυνος δι' ὅποιανδήποτε ἄλλην ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, ἀλλὰ στέκεται πάνω ἀπὸ ἅλα καὶ, μαλονότι ἀντιμετωπίζει πολλὰς ἐχθρότητας, παρορμενεὶ ἀκατανίκη-

* Εἰς τὴν παρούσαν ὁμιλίαν δικαιολογεῖται διατὶ δὲν ἐβάπτισεν ὁ Χριστὸς, δὲν εἶχε ἀποστείλει εἰσὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐπετελεῖτο τὸ βάπτισμά του βαπτίζον ὅμως οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου. Ἐπίσης, ἐξανακαθεῖ νὰ βαπτίξῃ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος. Αὐτὸ δὲν γίνεται ἀπὸ ἀνταγωνισμὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν προσπάθειάν του νὰ ἀποδείξῃ εἰς τοὺς μαθητὰς Του, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔβλεπαν με εὐμένεα πνεῦμα τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου, ὅτι ἡ ἀποσταλὴ του αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν σκοπὸν εἶχε, νὰ ἐτοιμάσῃ τὴν ὁδὸν διὰ τὸν Ἰησοῦν. Ὅθεν

τος. Καὶ ὅσους καταφεύγουν πρὸς αὐτὴν, ὡς εἰς ἀσφαλῆς ἄχυρόν, τοὺς προφυλάσσει με τὴν μεγάλῃν τῆς δυνάμειν. Ἀποφεύγει δὲ τὰς κρυφίας ἐνεργείας καὶ ὅτι ἀναφέρεται εἰς αὐτὴν τὸ ἀποκαλύπτει εἰς ἄλλους. Αὐτὸ ἄλλωστε ἀπεδείκνυε καὶ ὁ Χριστὸς ὅταν συνεζήτει με τὸν Πιλάτον¹ καὶ ἔλεγεν· «Ἐγὼ πάντοτε φανερὰ ἐβίβαζα καὶ τίποτε δὲν εἶπα κρυφόν»².

«Ἦστερον ἀπὸ αὐτὰ ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ του εἰς τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ καὶ ἐβάπτισεν»³.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἑορτῶν λοιπὸν ἀνέβαινεν εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ παρουσιάσῃ μέσα εἰς τὸ πλῆθος τὰ δόγματα καὶ τὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὰ θαύματα. Ὅταν ὅμως ἐτελείωνεν ἡ περίοδος τῶν ἑορτῶν πολλὰς φορὰς ἐπήγαινον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἰορδάνου, ἐπειδὴ καὶ ἐδῶ συγκεντροῦντο πολλοὶ ἄνθρωποι. Ἐσύχναζε θέσθαι εἰς τοὺς κοσμοπληθεῖς τόπους πάντοτε, ὅχι διὰ νὰ κἀνὴ ἐπίδειξιν, οὔτε ἀπὸ φιλοδοξίαν, ἀλλὰ κατεχόμενος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀφελῇσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρως. Ἄν καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς παρακάτω λέγει

τὸ βάπτισμα, ποὺ ἐπέλει αὐτὸς καὶ ἐκαίνο τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, ἐγένετο διὰ νὰ προσελκυθῶσιν οἱ πολλοὶ εἰς τὴν σωτηριώδη διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἀκόμη, ὁ Ἰωάννης ἐνομιάζει τὸν λαὸν τοῦ φίλου τοῦ Χριστοῦ, ὅχι διὰ νὰ βεῖξῃ τὸ ἑμὸν πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν μεγάλῃν του χαρὰν διὰ τὴν καθημερινὴν ἀξίαν τῶν ὑπαδῶν τοῦ Χριστοῦ. Τέλος ὁ ἱερός Χριστός μοις προτρέπει ἀποφυγῆν τῆς κενοδοξίας, ἡ ὅποια εἶναι ἡ αἰτία ἁπασῶν κακῶν, καὶ ἐπιδιδῶν τῆς μελλούσης δόξης, ἡ ὅποια εἶναι ἀληθινὴ, ἀποφελῆς καὶ μόνιμος.

1. Ἡ ἀπάντησις αὐτῆ τοῦ Κυρίου εἶδεται εἰς τὸν ἀρχιερεῖα τῶν Ἰουδαίων Καϊάφαν καὶ εἰς τὸν Πιλάτον. Πρβλ. Ἰωάν. 18, 12-21.

2. Ἰωάν. 18, 20. Τὸ ἐδάφην παρατίθεται περιληπτικῶς ὅπὸ τοῦ ἑσίου Πατρὸς.

3. Ἰωάν. 3, 22.

ὅτι δὲν ἐθάπτιζεν ὁ Ἰησοῦς, ἀλλὰ οἱ μαθηταὶ του*, Εἶναι λοιπὸν φανερὸν ὅτι καὶ εἰς τὴν προκειμένην περιπτώσιν τὸ ἴδιον λέγει, ὅτι δηλαδὴ μόνον οἱ μαθηταὶ ἐθάπτιζον.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν ἐθάπτιζεν ὁ Ἰησοῦς; ἐπρόφθασεν ὁ Ἰωάννης (καὶ ἔδωσε τὴν ἀπάντησιν) ὅταν εἶπεν «Αὐτὸς θὰ σὰς θαπτίσῃ με Πνεῦμα Ἅγιον καὶ με πῦρ»⁵. Δὲν εἶχεν ὁμοίως ἄκομμη τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Δικαιολογημέναι λοιπὸν δὲν ἐθάπτιζεν. Οἱ μαθηταὶ του ὁμοίως ἐθάπτιζον, ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ προσελκύσων περισσότερους ἀνθρώπους εἰς τὴν σωτηριώδη διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ.

Καὶ διατὶ τέλος πάντων, ἐφ' ὅσον ἐθάπτιζον οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ, δὲν ἐσταμάτησε νὰ κἀνῃ τὸ ἴδιον καὶ ὁ Ἰωάννης, ἀλλὰ ἐπέμενε νὰ θαπτίξῃ καὶ αὐτὸς καὶ μάλιστα ἐπραττεν αὐτὸ μέχρις οὗτου κλεισθῆ εἰς τὴν φυλακὴν; Πραγματικὰ, μὲ τὸ νὰ εἶπῃ· «Ἐξηκολούθει δὲ ὁ Ἰωάννης νὰ θαπτίξῃ εἰς τὴν Αἰνὼν»⁶ καὶ μὲ τὸ νὰ προσθέσῃ· «Διότι οὗτος δὲν εἶχεν ἀκόμη ριφθῆ εἰς τὴν φυλακὴν»⁷, φανεράναι ὅτι μέχρι τότε δὲν ἔπαυσε νὰ θαπτίξῃ.

Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, ἐθάπτιζεν μέχρι τότε; (Διότι ἀσφαλῶς θὰ ἔδινε μεγαλύτερον κύρος εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ, ἐάν ἐπαυε νὰ θαπτίξῃ αὐτὸς, ὅταν ἤρχισαν ἐκεῖνοι). Διατὶ λοιπὸν ἐθάπτιζεν; Διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς του συναισθηματὰ ἀνταγωνισμοῦ καὶ νὰ μὴ τοὺς καταστήσῃ περισ-

4. Πρβλ. Ἰωάν. 4, 2.

5. Ματθ. 3, 11.

6. Ἰωάν. 3, 23. Αἰνὼν· Τοπθεσία τῆς Ἰουδαίας εἰς τὰς δυτικὰς θύκας τοῦ Ἰορδάνου, πλησίον τῆς Σαλείμ. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ ἦσαν πολλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος τοῦ εἶχεν ἐπιλέξει διὰ νὰ θαπτίξῃ.

7. Ἰωάν. 3, 24.

σότερον ἐριστικοῦς. Διότι πραγματικὰ, ἐνῶ πολλὰς φορὰς τὸ διεκήρυττε καὶ πάντοτε παρεχώρει τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τόσον πολὺ ἐμίλωνε τὸν ἑαυτὸν του, ἐν τούτοις δὲν ἠμπόρεσε νὰ τοὺς πείσῃ νὰ γίνουιν ἀκόλουθοι τοῦ Ἰησοῦ. Ἐάν λοιπὸν ἐπρόσθετε καὶ αὐτὸ, θὰ τοὺς ἔκανε πῶ πολλὸ ἀντιδραστικοῦς. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς τότε ἤρχισε κυρίως τὸ κηρυκτικὸν του ἔργον, ὅταν ὁ Ἰωάννης δὲν ὑπῆρχε πλέον. Ἐχω δὲ τὴν γνώμην ὅτι δι' αὐτὸ ἀφέθηκε νὰ θανατωθῆ τόσον γρήγορα ὁ Ἰωάννης, ὥστε ἴδων τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ πλήθους νὰ στραφῇ πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ μὴ δημιουργηταὶ σχίσμα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐξ αἰτίας τῶν διαφορητικῶν ἀπόψεων ποὺ εἶχαν καὶ διὰ τοὺς δύο.

Γέβραν τῶν ἀνωτέρω, καὶ ὅταν ἐθάπτιζεν ὁ Ἰωάννης δὲν ἔπαυε συνεχῶς νὰ προτρέπῃ τοὺς θαπτιζομένους πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ ἀποδεικνύῃ μεγάλο καὶ σεβαστὸν κάθε τι ποὺ ἀνεφέρετο εἰς τὸν Ἰησοῦν. Ἐξ ἄλλου τὸ θάπτισμά του δὲν εἶχε κανένα ἄλλον σκοπὸν παρὰ μόνον νὰ πιστεύσων εἰς τὸν ἐρχόμενον ὕστερα ἀπὸ αὐτὸν.

Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ἐκήρυττεν αὐτὰ, μὲ ποῖον τρόπον ἀπεβείκνε ἀξίους σεβασμοῦ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ; Διότι, ἐάν ἔπαυε, ἀντιθέτως θὰ ἔδινε τὴν ἐντίπασιν ὅτι τὸ κάνει αὐτὸ ἀπὸ φόβου ἢ ὀργῆν, ἐνῶ μὲ τὴν ἐπιμονὴν του εἰς τὸ κήρυγμα ἔδινε μεγαλυτέραν ἰσχὺν εἰς αὐτὰ. Πραγματικὰ, δὲν ἔπαυε τὴν δόξαν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ προέτρεπε πρὸς τὸν Χριστὸν τοὺς ἀκροατὰς του καὶ δὲν συνεργάζετο μαζὶ του καθόλου ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον, διότι ἂν ἕνὸς μὲν ἦ μαρτυρία του δὲν προκαλεῖ ὀψοφίας καὶ ἂν ἕτέρου εἶχε πολὺ μεγαλυτέραν φήμην εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ ἐκεῖνους. Αὐτὸ λοιπὸν δεικνύων καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἔλεγεν· «Ἐξήρχοντο καὶ ἐθαπτίζοντο ἀπὸ αὐτῶν οἱ κάτοικοι ὀλοκλήρου τῆς Ἰου-

δαίας και τῆς περὶ τὸν Ἰορδάνην περιοχῆς»⁸. Ἐνῶ λοιπὸν ἐθάπτιζον οἱ μαθηταί, πολλοὶ ἄνθρωποι δὲν παρέλειπαν νὰ τρέχουν πρὸς αὐτόν.

Ἐάν κανεὶς ἄλλως θὰ εἶχε τὴν ἀπορίαν νὰ μάθῃ: Καὶ κατὰ τί ἦτο ἀνώτερον τὸ θάπτισμα τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου; θὰ τοῦ ἀπαντήσωμεν ὅτι δὲν διέφερον καθόλου μεταξύ των. Διότι καὶ τὰ δύο καθ' ὅμοιον τρόπον δὲν εἶχαν τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ διὰ τοῦς δύο μία ἦτο ἡ αἰτία τοῦ θαπτιζόμενου, νὰ ὁδηγήσουν εἰς τὸν Χριστὸν τοὺς θαπτιζόμενους. Διὰ νὰ μὴ περιφέρωνται δηλαδὴ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ἔτσι νὰ συγκεντρῶνουν δούρα ἔπρεπε νὰ πιστεύσουν, ὅπως ἔκανε ὁ ἀδελφός τοῦ Σίμωνος⁹ καὶ ὁ Φίλιππος διὰ τὸν Ναθαναήλ¹⁰, συνέστησαν τὸ θάπτισμα διὰ νὰ προσελκύουν μὲ αὐτὸ τοὺς πάντας χωρὶς κόπον καὶ νὰ τοὺς προετοιμάζουν διὰ τὴν μέλλουσαν πίστιν.

Τὸ ὅτι θέθαια δὲν διέφερον καθόλου μεταξύ των τὰ θαπτιζόμενα αὐτά, τὸ ἀποδεικνύει ἡ συνέχεια. Καὶ ποία εἶναι αὐτή; «Ἔγινε», λέγει, «συζήτησις ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰωάννου μὲ κάποιον Ἰουδαῖον διὰ τὸν καθαρισμόν ποῦ ἔβιδαν τὰ θαπτιζόμενα»¹¹. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου δηλαδὴ κατεχόμενοι ἀπὸ αἰσθήματα ἀντιδράσεως πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον, εἶταν τοὺς εἶδαν νὰ θαπτιζοῦν, ἤρχισαν νὰ συζητοῦν μὲ τοὺς θαπτιζόμενους, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ ἰδικὸν τῶν θάπτισμα ἦτα ἀνώτερον ἀπὸ τὸ θάπτισμα τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ. Ἐπῆραν λοιπὸν κάποιον ἀπὸ τοὺς θαπτιζόμενους καὶ ἐπεχείρουν νὰ τὸν πείσουν διὰ τὴν ἀνωτερότητα τοῦ θαπτιζομένου των, ἀλλὰ δὲν κατ-

8. Ματθ. 3, 5-6.

9. Πρβλ. 1, 41-43.

10. Πρβλ. Ἰωάν. 1, 44-52.

11. Ἰωάν. 3, 23.

ὠρθώσαν νὰ τὸν πείσουν. Διὰ τὸ ὅτι αὐτοὶ προεκάλεσαν τὸ θέμα αὐτὸ καὶ δὲν τὸ ἐζήτησαν ὁ Ἰουδαῖος, ἀκούσε πῶς ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸ ἄφησε νὰ ἐννοηθῇ. Δὲν εἶπε δηλαδὴ ὅτι κάποιος Ἰουδαῖος συνεζήτησε μὲ αὐτούς, ἀλλὰ ὅτι «ἔγινε συζήτησις ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰωάννου μὲ κάποιον Ἰουδαῖον διὰ τὸν καθαρισμόν ποῦ ἔβιδαν τὰ θαπτιζόμενα».

Θ'. Πρόσεξε ἄλλως, σὲ παρακαλῶ, καὶ τὴν ἀνεγκλικίαν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἐχρησιμοποίησε γλῶσσαν ἐπιθετικὴν, ἀλλὰ ἔβον τοῦ ἦτο δυνατόν ἐλαφρύνει τὴν κατηγορίαν, λέγων ὅτι ἀπλῶς ἔγινε συζήτησις. Ἐπειδὴ, τὸ ὅτι θέθαια τὰ λεγόμενα προήρχοντο ἀπὸ ζηλοτυπίαν, τὸ φανεροῦν τὰ παρακάτω, ἂν καὶ αὐτὰ τὰ ἐκθέτει ὁ Εὐαγγελιστὴς χωρὶς κομμίαν ἐχθρότητα. «Καὶ ἦλθαν», λέγει, «πρὸς τὸν Ἰωάννην οἱ μαθηταὶ του καὶ τοῦ εἶπαν Διδάσκαλε, ἐκεῖνος ποῦ ἦτο μαζί σου πέραν ἀπὸ τὸν Ἰορδάνην διὰ τὸν ὅποιον σὺ ἔδωκες μαρτυρίαν¹², κύτταξε αὐτὸς τώρα θαπτίζει καὶ ἄλλοι πηγαίνουν πρὸς αὐτόν»¹³, δηλαδὴ, αὐτὸς τὸν ὅποιον σὺ ἐθάπτιες, διότι αὐτὸ ἐννοοῦν εἶταν λέγων, «διὰ τὸν ὅποιον σὺ ἔδωκες μαρτυρίαν». Ὡς νὰ τανίζουν Ἄυτὸν ποῦ τὸν κατέστησες λαμπρὸν καὶ τὸν ἔκανες ἐνδοξόν, τολμᾶ νὰ κόνη τὰ ἴδια μὲ σέ. Δὲν εἶπαν ἄλλως Ἄυτὸν ποῦ σὺ ἐθάπτιες, (διότι τότε θέθαια θὰ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἐνθυμηθοῦν καὶ τὴν φωνὴν ποῦ ἦλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος). Ἄλλὰ τί εἶπαν; «Ἐκεῖνος ποῦ ἦτο μαζί σου πέραν ἀπὸ τὸν Ἰορδάνην, διὰ τὸν ὅποιον σὺ ἔδωκες μαρτυρίαν». Δηλαδὴ, αὐτὸς ποῦ ἀνῆκε εἰς τὴν τάξιν τῶν μαθητῶν καὶ δὲν εἶχε τίποτε περισσότερον ἀπὸ ἡμᾶς, αὐτὸς, ἀφοῦ

12. Πρβλ. Ἰωάν. 1, 32.

13. Ἰωάν. 3, 26.

ἀποσχισθῆ ἀπὸ αὐτοῦ, θαπτίζει. Ἐνόμιζαν ὅτι ἔχι μόνον μὲ αὐτὰ θὰ ἐξώργιζαν τὸν Ἰωάννην, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ἰδικὸν τῶν ἔργων ἤρχιζε νὰ παρακμάζῃ πλέον. Διότι λέγουν «ὄλοι πηγαίνουν πρὸς αὐτόν». Εἶναι συνεπῶς φανερὸν ὅτι οὔτε τὸν Ἰουδαῖον, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχαν τὴν συζήτησιν, κατώρθωσαν νὰ πείσουν. Αὐτὰ τὰ ἔλεγον, διότι εὐρίσκοντο εἰς πνευματικὴν ἀνωριμότητα ἀκόμη καὶ διότι δὲν εἶχαν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν.

Τί ἀπαντᾷ ὁμοῦς ὁ Ἰωάννης; Δὲν τοὺς ἐπιτιμᾷ θέθαια μὲ αὐστηρότητα, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο μήπως ἀποσχισθοῦν καὶ ἀπὸ αὐτὸν καὶ διαπράξουν κανένα ἄλλο κακόν, ἀλλὰ τί λέγει; «Κανένας ἄνθρωπος δὲν ἔμπορεῖ νὰ λάθῃ τίποτε, ἐάν δὲν τοῦ ἔχη βοθῆ τοῦτο ἀπὸ τὸν οὐρανόν»¹⁴. Ἐάν δὲ ὁμιλεῖ διὰ τὸν Χριστὸν μὲ λέξεις πού ταιριάζουν περισσότερο εἰς ἄνθρωπον, νὰ μὴ παραευνεύσῃ. Διότι δὲν εἶχε κυριευθῆ ἀπὸ πάθος αὐτοῦ τοῦ εἴδους διὰ νὰ διδάξῃ τὰ πάντα περὶ τοῦ Χριστοῦ ἀμέσως καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ θέλει ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ τοὺς καταπλήξῃ καὶ νὰ τοὺς φοθήσῃ καὶ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι καταπολεμοῦντες τὸν Ἰησοῦν δὲν πολεμοῦν κανένα ἄλλον παρὰ τὸν Θεόν. Ἐκεῖνο δηλοῦν πού ἔλεγεν ὁ Γαμαλιήλ¹⁵: «Δὲν δύνασθε νὰ τὸ καταστρέψετε,

14. Ἰωάν. 3, 27.

15. Γαμαλιήλ, Φαρισαῖος νομοδιδάσκαλος καὶ μέλος τοῦ Συνεδρίου τῶν Ὁ, ἑγγονὸς τοῦ ἐπίσης νομοδιδασκάλου Χιλλέλ. Πλησίον του ἐμασθήτευσεν ὁ Παῦλος (Πράξ. 22, 3). Ὡς μέλος τοῦ Συνεδρίου ἐτήρησε νηφαλιὰν στάσιν κατὰ τὴν δίκην τοῦ ἀποστόλου Πέτρου (Πράξ. 5). Ἀπέθανε τὸ 57 ἢ 58 μ.Χ. καὶ κατὰ τὴν παράδοσιν ἔγινε χριστιανὸς κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου του.

τε, προσέξατε μήπως εὐρεθῆτε πολέμοι τοῦ Θεοῦ»¹⁶, τὸ ἴδιον καὶ ἐδῶ λέγει κάπως συνεσκιασμένα ὁ Ἰωάννης. Πραγματικά, μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «Κανένας ἄνθρωπος δὲν ἔμπορεῖ νὰ λάθῃ τίποτε, ἐάν δὲν τοῦ ἔχη βοθῆ τοῦτο ἀπὸ τὸν οὐρανόν», φαίνεται ὅτι τίποτε ἄλλο δὲν ἔβηλε νὰ φανέρωσιν παρὰ ὅτι ἐπιχειροῦν τὰ ἀδύνατα καὶ ὅτι γίνονται πάλιν θεομάχοι. Τί λοιπόν; Ὁ Θεοῦδᾶς¹⁷ καὶ οἱ ὄπαθοί του δὲν διέθεταν ἰδικὴν τῶν δυνάμιν; Διέθεταν, ἀλλὰ ἀμέσως διελύθησαν καὶ ἐχάθησαν. Μὲ τὸν Χριστὸν ὅμως δὲν εἶναι τὸ ἴδιον. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τοὺς παρηγορεῖ μὲ ἡρεμίαν, διότι τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὸς πού τοὺς κάνει νὰ μὴ ἔχη πλέον ἀπήχησιν τὸ ἔργον τοὺς δὲν εἶναι ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός. Κατὰ συνέπειαν, ἐάν τὰ ἀναφερόμενα εἰς αὐτὸν εἶναι λαμπρά καὶ ὄλοι οἱ ἄνθρωποι πηγαίνουν πρὸς αὐτόν, δὲν πρέπει νὰ θαυμάζωμεν. Διότι ἔτσι εἶναι τὰ θεῖα πράγματα καὶ ὁ Θεὸς τὰ κατασκευάζει, ἐνῶ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἔμπορούσε νὰ πράξῃ παρόμοια ποτέ. Τὰ ἀνθρώπινα, λοιπόν, εἴα γενικῶς εἶναι εὐλόγητα καὶ σάπια καὶ γρηγορα διαλύονται καὶ χάνονται, ἐνῶ αὐτὰ δὲν εἶναι τὰ ἴδια καὶ ἀρα δὲν εἶναι ἀνθρώπινα.

Πρόσεξε πῶς, ὅταν εἶπαν «Διὰ τὸν ὅποιον οὐ ἔβωκες μαρτυρίαν», καὶ αὐτὰ τὸ ἐπιχείρημα τότε, τὸ ὅποιον ἐνόμιζαν ὅτι θὰ συνετέλει εἰς τὴν καταδίκην τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἔστρεψεν ὁ Ἰωάννης εἰς θάρος των. Διότι, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἀκτινοβολία τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἄφειλετο εἰς τὴν ἰδικὴν του μαρτυρίαν, τώρα μὲ αὐτὰ τοὺς ἀποστομῶναι λέγων «Κανένας ἄνθρωπος δὲν ἔμπορεῖ νὰ λάθῃ τίποτε, ἐάν δὲν τοῦ ἔχη βοθῆ τοῦ-

16. Πράξ. 5, 39.

17. Θεοῦδᾶς Ἐπιπασατῆς Ἰουδαῖος εὐρών κακὸν τέλος. Ἀναφέρεται ὡς παράδειγμα ὑπὸ τοῦ Γαμαλιήλ εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Ὁ (Πράξ. 2, 36).

το από τὸν οὐρανόν». Τί σημαίνουν αὐτά; Ἐάν, λέγει, παραδέχεσθε τὴν ἰδικὴν μου μαρτυρίαν καὶ τὴν θεωρή-
τε ἀληθῆ, καταλάβετε ὅτι ἔχι ἐμένα ἀντὶ ἐκείνου, ἀλλὰ
ἐκείνον ἀντὶ ἐμοῦ πρέπει νὰ προτιμᾶτε. Διότι ποίαν
μαρτυρίαν ἔδωκα; Σᾶς καλῶ ὡς μάρτυρας αὐτῆς. Δι'
αὐτὸ καὶ προσθέτει: «Σεῖς οἱ ἴδιοι εἴθε μάρτυρές μου
ἔτι εἶπα· Δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ' εἶμαι ἀπεσταλ-
μένος ἀπὸ τὸν Θεόν ὡς πρόδρομός του»¹⁸. Ἐάν, λοιπόν,
παραδέχεσθε τὴν ἰδικὴν μου μαρτυρίαν καὶ μοῦ προ-
βάλλετε αὐτά καὶ μοῦ λέγετε: «Διὰ τὸν ὅποιον σὺ ἔσω-
κες μαρτυρίαν», (οἷς ἀπαντῶ) ἔτι ἔχι μόνον δὲν εὐρί-
σκεται ὁ Χριστὸς εἰς μειονεκτικὴν θέσιν, ἐπειδὴ ἔδέχθη
τὴν ἰδικὴν μου μαρτυρίαν, ἀλλ' ἀντιθέτως πλεονεκτεῖ
ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτό. Ἄλλωστε ἡ μαρτυρία δὲν ἦτο
ἰδική μου ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ. Ὡστε, ἐάν σᾶς φαίνομαι ἀ-
ξιόπιστος, ἀνάμμεσα εἰς τὰ ἄλλα εἶπα καὶ αὐτό, ὅτι εἶ-
μαι ἀπεσταλμένος πρῶτον ὡς πρόδρομος ἐκείνου.

Ἐλπείει πῶς ἀποδεικνύει σιγά - σιγά ὅτι ἡ φωνὴ ἤ-
το θεία; Διότι ἔτι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον περίπου
σημασίαν· Εἶμαι διάκονος καὶ λέγω τοὺς λόγους ἐκεί-
νου πού με ἀπέστειλεν. Δὲν κολακεύω αὐτὸν χάριν ἀν-
θρωπίνων ἀνταλλαγμάτων, ἀλλ' ὑπηρετῶ τὸν Πατέρα
του, ὁ ὅποιος καὶ με ἀπέστειλεν. Δὲν ἔκανα λοιπὸν τὴν
μαρτυρίαν γιὰ λόγους χαριστικούς, ἀλλὰ εἶπα αὐτό πού
ἀπεστάλην νὰ εἰπῶ. Νὰ μὴ ἔχετε λοιπὸν τὴν γνώμην
ὅτι εἶμαι μέγας δι' αὐτό, διότι τὸ ἔργον μου αὐτὸ ἐκεί-
νον φανερώσει μεγάλον, ἐπειδὴ ἐκεῖνος εἶναι ὁ Κύριος
τῶν πραγμάτων.

Καὶ διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτὸ σαφές πάλιν προσθέτει
καὶ λέγει: «Ἐκεῖνος πού ἔχει τὴν νόμην εἶναι ὁ γαμ-
βρός. Ὁ φίλος δὲ τοῦ γαμβροῦ, πού στέκεται κοντά του

18. Ἰωάν. 3, 28.

καὶ ἀκούει τὴν φωνὴν του, χαίρεται διὰ τὴν φωνὴν τοῦ
γαμβροῦ»¹⁹. Καὶ πῶς αὐτός, πού εἶπεν ὅτι, «δὲν εἶμαι
ἀξίος νὰ λύσω τὸ λωρίον τοῦ ὑποδήματός σου», λέγει
ὅτι τώρα εἶναι φίλος αὐτοῦ; Δὲν τὰ λέγει αὐτὰ διὰ νὰ
ὑπερηφανευθῆ ὅτε διὰ νὰ κομπάζῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ
ὅτι καὶ αὐτός δι' αὐτὸ ἐνδιαφέρεται καὶ φροντίζει κυ-
ρίως καὶ ἔτι αὐτὰ δὲν γίνονται χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ὅτε
καὶ τοῦ προξενουῦν λύπην, ἀλλ' ἀντίθετα τὰ ἐπιθυμῇ καὶ
τὰ φροντίζῃ καὶ ἀκόμη ὅτι αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁ-
ποῖα ἔπραττεν ἕλα τὰ ἄλλα, ὅσα ἐδήλωσε πολὺ σουνε-
τῶς μετὰ τὴν ὀνομασίαν τοῦ φίλου. Διότι οἱ ὑπηρετοὶ τοῦ
γαμβροῦ δὲν χαίρονται ὅτε εὐφραίνονται τόσοι δι' αὐ-
τά, ὅσοι οἱ φίλοι.

Ὀνομάζει τὸν ἑαυτὸν τοῦ φίλου τοῦ Ἰησοῦ ἔτι διὰ
νὰ δείξῃ τὸ ὁμιότιμον πρὸς αὐτόν, ἀπόφευγε τοιαύτας
σκέψεις, ἀλλ' ἐπειδὴ θέλει νὰ παραστήσῃ τὸ μέγεθος
τῆς εὐχαριστήσεώς του καὶ συγγρόνως συγκαταβαί-
νων πρὸς τὴν ἰδικὴν τους ἀδυναμίαν. Διότι καὶ τὴν δια-
κονίαν ὑπεδήλωσεν ὅταν εἶπεν, «ὅτι εἶμαι ἀπεσταλμέ-
νος ἀπὸ τὸν Θεόν ὡς πρόδρομος ἐκείνου». Δι' αὐτὸν ἀ-
κριβῶς τὸν λόγον ἀνόμασε τὸν ἑαυτὸν τοῦ φίλου τοῦ
νυμφίου, ἐπειδὴ ἐνόμιζαν οἱ μαθηταὶ του ὅτι ἐστενοχω-
ρεῖτο ἀπὸ τὰ συμβαινόντα, ἔτσι ἀποδεικνύει ὅτι ἔχι μόν-
ον δὲν στενοχωρεῖται ἀλλὰ καὶ ἔτι χαίρεται ὑπερβο-
λικά. Ἀφοῦ λοιπὸν ἤλαθαι διὰ νὰ ἐπιτύχῃ αὐτὸ τὸ ἔρ-
γον, εὐρίσκειται τόσοι μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ λυπηθῶ δι'
ὅσα γίνονται, δεδομένου μάλιστα ὅτι τότε δὲ ἐνωιωθα
μεγαλύτεραν λύπην, ὅταν δὲν θὰ ἐπραγματοποιεῖτο αὐ-
τό. Πραγματικὰ, ἐάν ἡ νόμην δὲν ἐπήγαγεν πλησίον τοῦ
νυμφίου²⁰, τότε θὰ ἦμουν λυπημένος, λέγει ὁ Ἰωάννης,

19. Ἰωάν. 3, 29.

20. Μεταφορικῶς ἐνομάζονται ὅτι οἱ πιστοὶ, οἱ ὅποιοι μω-
στικῶς συνάπτανται πρὸς τὸν νυμφίον Χριστόν.

ἀλλ' ὄχι τώρα, όταν ἡ ἰδική μου ἀποστολή ἐπέτυχεν. Διότι όταν τὸ ἔργον τοῦ Ἰησοῦ σημειώη πρόοδον, ἡμεῖς εὐδοκιμοῦμεν, ἀφοῦ ἐκεῖνο, ποῦ ἠθέλαμεν, ἔγινε καὶ ἡ νύμφη γνωρίζει τὸν γαμβρόν. Ἄλλωστε καὶ σεῖς οἱ ἴδιοι τὸ διαθεσθαίονε αὐτό, όταν λέγετε «ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πηγαίνουν πρὸς αὐτόν». Δι' αὐτὸ ἐφρόντιζα λοιπὸν καὶ δι' αὐτὸ ἔκραττα τὰ πάντα. Συνεπῶς χαίρομαι καὶ ἀγαλλομαι καὶ σικρίζω τώρα ποῦ θλέπω ὅτι ἔγινε καὶ αὐτό.

γ'. Ἀλλὰ τί σημαίνουν οἱ λόγοι: «Ὁ φίλος τοῦ γαμβροῦ, ποῦ στέκεται κοντὰ του καὶ ἀκούει τὴν φωνὴν του, χαίρεται διὰ τὴν φωνὴν τοῦ γαμβροῦ»; Ἀπὸ τὴν παραβολὴν μετέφερε τὸν λόγον εἰς τὴν προκειμένην πραγματικότητα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἀνέφερε τὸν γαμβρόν καὶ τὴν νύμφην, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ νυμφογαγία²¹ ἐγένετο μὲ φωνὴν καὶ διδασκαλίαν, διότι ἔτσι καὶ ἡ Ἐκκλησία συνάπτεται πρὸς τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν: «Ἡ πίστις γεννᾶται ἀπὸ τὸ ἀκούεσθαι κήρυγμα, τὸ δὲ κήρυγμα γίνεται διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ»²². Δι' αὐτὴν τὴν φωνὴν²³ λοιπὸν χαίρομαι ἐγώ. Καὶ τὸ «ἐσθηκῶς» ὅμως δὲν τὸ ἐχρησιμοποίησε τυχαῖα, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ ἰδική του ἀποστολή ἐτελείωσε καὶ ὅτι αὐτὸς πλέον πρέπει νὰ στέκεται καὶ νὰ ἀκούῃ, ἀφοῦ παρέδωσε τὴν νύμφην εἰς ἐκεῖνον, καὶ ὅτι εἶναι λειτουργὸς καὶ διάκονος καὶ ἀκόμη ὅτι ἐκεῖνος, διὰ τὰ ὅποια ἔτρεφεν ἀγαθὰς ἐλπίδας καὶ τὸν ἐγάμι-

21. Ὅπως ὀνομάζονται τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἰουδαίαν καὶ τὴν γάμον τῆς νύμφης, τὰ ὅποια ἴσως γεγονόσα ποῦ προέβηται συζητήσις μετεῶ τῶν γονέων, τῶν φίλων καὶ τῶν ἀγαθῶν εἰς γάμον πρὸς ἐνημέρωσιν καὶ ἀλληλοκατανόησιν.

22. Ρωμ. 10, 17.

23. Πιθανὸν ἔδω ὁ Ἰωάννης νὰ ἀναφέρεται εἰς λόγους ἢ διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ, τοὺς ὅποιους διεθέσασαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ του καὶ οἱ ὅποιοι ἐπέληθον χαρᾶς τὴν καρδίαν του.

ζαν ἀγαλλίασιν, ἐπραγματοποιήθασαν. Ὅθεν, διὰ νὰ δείξῃ αὐτό, προσθέτει: «Αὐτὴ λοιπὸν ἡ χαρὰ μου εἶναι πλήρης καὶ τέλεια»²⁴. Δηλαδὴ, τὸ ἰδικόν μου ἔργον καὶ ἡ ἀποστολή, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ πράξω, ἔφθασαν εἰς αἴσιον τέλος καὶ δὲν ἤμπορῶ νὰ κάνω τίποτε περισσότερον.

Ἐπειτα, διὰ νὰ ἀμφοδίῃ ὄχι μόνον τὴν παρουσίαν ἀλλὰ καὶ τὴν μελλοντικὴν ἀβδήσιν τοῦ πάθους, ὁμιλῶν ἀποφαίνεται καὶ διὰ τὰ μελλοντικά γεγονότα, διαθεσθαίον αὐτὰ καὶ ἀπὸ τὰ λεχθέντα καὶ ἀπὸ τὰ συμβῶντα. Δι' αὐτὸ καὶ συνεχίζει λέγων: «Ἐκεῖνος πρέπει νὰ αὐξάνῃ, ἐγὼ δὲ νὰ μικραίνω»²⁵, ποῦ σημαίνει: Τὸ ἰδικόν μου ἔργον ἐσταμάτησε καὶ ἔπαυσε πλέον, ἐνῶ πρέπει νὰ αὐξάνῃ τὸ ἔργον ἐκεῖνου. Αὐτὸ λοιπὸν, διὰ τὸ ὅποιο, σὰς ἔχει πιάσει φῶθος, δὲν θὰ συμβῇ τώρα μόνον, ἀλλὰ καὶ θὰ αὐξηθῇ πολὺ περισσότερον. Διότι αὐτὸ εἶναι ποῦ δίδει μεγαλύτεραν λαμπρότητα εἰς τὸ ἰδικόν μας ἔργον. Δι' αὐτὸ, ἄλλωστε, ἦλθα καὶ αἰσθάνομαι μεγάλην χαρὰν, ἐπειδὴ τὸ ἔργον του ἔχει μεγάλην ἀπήχησιν καὶ ἐπραγματοποιήθασαν αὐτὰ, χάριν τῶν ὁσίων ἔγιναν ὅλα τὰ ἰδικὰ μας.

Εἶδες μὲ πόσῃ ἡμερίαν καὶ μεγάλῃν σφίαν καταπράννε τὸ πάθος των καὶ ἔσθησε τὴν ζηλοτυπίαν των καὶ τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι ἐπιχειροῦν τὰ ἀδύνατα, πρᾶγμα ποῦ καταπαύει τελείως τὴν κακίαν; Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐλήφθη πρόνοια νὰ συμβοῦν αὐτὰ, όταν ἐζῶσεν ἀκόμη ὁ Ἰωάννης, διὰ νὰ ἔχουν οἱ μαθηταὶ του τὸν ἴδιον μάρτυρα τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Ἰησοῦ καὶ νὰ μὴ ἔχουν καμμίαν δικαιολογίαν, ἐάν δὲν θὰ ἐπειθοντο εἰς αὐτόν. Ἐξ ἄλλου δὲν ὁμιλήσεν ἀπὸ ἰδικῆν του προ-

24. Ἰωάν. 3, 29.

25. Ἰωάν. 3, 30.

τοβουλίαν διὰ τὸ θέμα αὐτὸ ὁ Ἰωάννης οὔτε ἐπειδὴ τὸν ἠρώτησαν ἄλλοι ἄνθρωποι. (Διότι οἱ ἴδιοι οἱ μαθηταὶ ἦσαν οἱ ἐρωτῶντες διὰ νὰ μάθουν καὶ οἱ ἀκροῦμενοι). Ὡστε θέματα θὰ ἐπειθοντο τόσον εἰς τοὺς λόγους, ἢ ἂν ὠμίλει ἄφ' ἑαυτοῦ, ὅσον εἶχον αὐτοκατάκριτον τὴν ἀπόφασιν, ὅταν τὸν ἤκουσαν νὰ τοὺς ἀπαντᾷ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐρώτησίν των. "Ὅπως ἀκροῦσθε καὶ οἱ Ἰουδαῖοι δι' αὐτὸ πρὸ πάντων ἀπεστέρησαν τοὺς ἑαυτοὺς των ἀπὸ κάθε δικαιολογίας, ἐπειδὴ ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν ἀπὸ ἰδικῆν των πρωτοβουλίαν καὶ ἤκουσαν, ὅσα ἤκουσαν²⁶.

Τὶ διδασκόμεθα λοιπὸν ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτά; "Ὅτι αἰτία ὄλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ κενοδοξία. Διότι αὐτὴ τοὺς δόδηγσεν εἰς τὴν ζηλοτυπίαν καὶ αὐτὴ πάλιν, ἀφοῦ ἠγάπησαν ἐπ' ὀλίγον χρόνον, τοὺς ἐξήγειρε, ὥστε νὰ πλησιάσουν τὸν Ἰησοῦν καὶ νὰ τοῦ εἰποῦν «Διατί οἱ μαθηταὶ σου δὲν νηστεύουσιν;»²⁷.

"Ἄς ἀποφύγωμεν λοιπὸν, ὁγαθητοί, τὸ πάθος αὐτό. Διότι, ἂν τὸ ἀποφύγωμεν, θὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν γέννησιν, ἐπειδὴ αὐτὸ κυρίως ἀνάπτει τὴν φωτιάν αὐτῆς. Τόσον πολὺ ἔχει ἐπεκτείνει τὴν κυριαρχίαν του πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, ὥστε ἐξουσιάζει κατὰ τρόπον τυραννικὸν κάθε ἡλικίαν καὶ κάθε ἀξίαν. Αὐτὸ ἔχει προκαλέσει σάλον εἰς τὰς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ λυμάνεται καὶ τὰ κοσμικὰ πρόγματα. Αὐτὸ ἀνέτρεψε καὶ οἰκίας ὀλοκλήρους καὶ πόλεις καὶ λαοὺς καὶ ἔθνη. Καὶ διατί παραξενεύεσαι, ἐπειδὴ τὸ πάθος αὐτὸ ἐξῆλθε καὶ εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἀπέδειξε καὶ ἐκεῖ τὴν μεγάλην του δύναμιν; Πραγματικὰ, ὅσοι ὠμίλησαν περιφρονητικὰ διὰ τὰ χρήματα καὶ κατέκριναν τὴν ἑν γένει κοσμικὴν

26. Πρβλ. Ἰωάν. 1, 19-27.

27. Ματθ. 9, 14.

μεγαλοπρέπειαν καὶ τὰς ἀνθρώπινους συνήθειας καὶ ἦσαν κύριοι τῆς τόσον τυραννικῆς σωματικῆς ἐπιθυμίας, αὐτοὶ πολλὰς φορές, ὅταν τοὺς ἐκυρίευσεν ἡ κενοδοξία, ἔχασαν τὰ πάντα. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ πάθους καὶ ὁ κοπιᾶσας πολὺ ἀπὸ τὸν μὴ κοπιᾶσαντα καθόλου, ἀλλὰ πολὺ ἁμαρτήσαντα, ὁ Φαρισαῖος τοῦ Τελώνου δηλαδὴ, δι' αὐτὸ τὸ ἁμάρτημα, λέγω, ἐφυγεν ἀπὸ τὸν ναὸν καταδικασμένος.

Ἄλλὰ τὸ νὰ κατηγοροῦμεν τὸ πάθος αὐτὸ δὲν ἔχει καμμίαν ἀξίαν, (διότι ὄλοι τὰ παραδέχονται αὐτά), ἐνῶ τὸ πρόβλημα εἶναι, πῶς θὰ κατανικήσωμεν αὐτό. Πῶς θὰ κατανικήσωμεν αὐτὸ λοιπὸν; "Ἄν ἀντιπαρετάξωμεν τὴν δόξαν εἰς τὴν δόξαν. Δηλαδή, ὅπως περιφρονοῦμεν τὸν ἐπίγειον πλοῦτον, ὅταν στρέψωμεν τὸ βλέμμα μας πρὸς τὸν ἄλλον ἐκείνον πλοῦτον, καὶ ὅπως ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὴν ἐδῶ ζωὴν μας, ὅταν σκεφθῶμεν τὴν κατὰ πολὺ ἀνωτέραν ταύτης, ἔτσι θὰ δυνηθῶμεν νὰ μὴ σχολοῦμεθα μὲ τὴν κοσμικὴν δόξαν, ὅταν γνωρίσωμεν τὴν πολὺ σημαντέραν ταύτης, τὴν πραγματικὴν δόξαν. Διότι αὐτὴ ἡ ἐδῶ δόξα εἶναι κενὴ καὶ ματαία. ἔχει μόνον τὸ νομοῦ χωρὶς περιεχόμενον, ἐνῶ ἐκεῖνη, ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν, εἶναι ἀληθινὴ καὶ ἔχει ὀμνητάς ὄχι ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους καὶ τὸν Κύριον τῶν ἀρχαγγέλων, μᾶλλον ὅμως μαζὶ μὲ αὐτὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους. "Ἄν κυττάξῃς πρὸς ἐκεῖνο τὸ θέατρον, ἂν γνωρίσῃς τοὺς ἐκεῖ στεφάνους, ἂν μετατεθῇς πρὸς τὰς ἐκεῖ ἐπιδοκιμασίας, δὲν θὰ ἡμιπορέσουν ποτὲ νὰ σὲ ἐξουσιάζουν τὰ ἐπίγεια, οὔτε θὰ τὰ θεωρήσῃς σπουδαῖα, ὅταν γίνωνται, ὅτε θὰ τὰ ζητήσῃς, ὅταν θὰ ἀκουσιάζουν. Πραγματικὰ, καὶ μέσα εἰς τὰ ἀνάκτορα κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ περιστοιχίζουσι τὸν βασιλέα δὲν παραμελεῖ τὴν προσπάθειαν νὰ φανῇ ἀρεστὸς εἰς τὸν ἔχοντα τὸ στέμμα καὶ καθήμενον εἰς τὸν θρόνον καὶ νὰ ἐξετάξῃ τοὺς κρωγμοὺς τῆς καλίας

κούδας ή τόν θόρυβον τών μυών και τών κινώπων ποῦ πετοῦν και θομβοῦν. Διότι αἱ ἐπισημῖαι τῶν ἀνθρώπων δέν εἶναι καθόλου ἀνώτερα ἀπό αὐτά.

Ἄφου λοιπὸν ἐγνωρίσαμεν τὴν εὐτέλειαν τῶν ἀνθρώπων, ἄς συγκεντρώσωμεν τὰ πάντα εἰς τοὺς ἀσφαλεστάτους θησαυροὺς και ἄς ἐπιδιώξωμεν τὴν σταθεράν και ἀμετακίνητον δόξαν. Αὐτὴν εἶθε ὁλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν με τὴν χάριν και τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου και μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, μαζί με τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα και πάντοτε και εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Α' (30)

(Ἰωάν. γ', 31-34)

«Εκεῖνος ποῦ ἔρχεται ἀπὸ ἐπάνω, εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ ὅλους. Ἐκεῖνος ποῦ ἐγεννήθη εἰς τὴν γῆν, εἶναι ἀπὸ τὴν γῆν και ὁμιλεῖ ἀπὸ τὴν γῆν» (Ἰωάν. 3, 31).

α'*. Εἶναι φοβερόν πράγμα ὁ ἔρωσ διὰ τὴν δόξαν, φοβερόν και πλήρες ἀπὸ κακά. Εἶναι ἀγκάθι, ποῦ θγαίνει δύσκαλα, και θηρίον ἀτίθασον και πολυκέφαλον, τὸ ὁποῖον ἐξοπλιζεται κατὰ τῶν ἐκτροφῶν του. Διότι ὅπως ἀκριβῶς τὸ σκουλήκι κατατρώγει τὰ ἔξω, ἀπὸ τὰ ὁποῖα γεννιέται, και ἡ σκουριά τῶν σιδηρῶν, ἀπὸ τῶν ὁποῖων προέρχεται και ὁ σκόρος τὰ μαλλιά, καθ' ὁμοίον τρόπον και ἡ κενοδοξία καταστρέφει τὴν ψυχὴν, ἢ ὁποῖα τὴν ἐκτρέφει. Δι' αὐτὸ και χρειάζεται μεγάλη προθυμία διὰ νὰ ἀφαιρέσωμεν τὸ πάθος αὐτό.

Πρόσεξε λοιπὸν και εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν πόσα λέγει ὁ Ἰωάννης εἰς τοὺς μαθητάς του, οἱ ὁποῖοι ὑπέφεραν ἀπὸ τὸ πάθος αὐτό, και μόλις τοὺς κα-

* Εἰς τὴν ὁμιλίαν αὐτὴν συνεχίζεται ὁ λόγος διὰ τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας και ἐξαιρεται ἡ ταπεινότης τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ὁ ὁποῖος λέγει διὰ τὸν ἑαυτὸν του ὅτι ἐκ τῆς γῆς ἐστὶ και ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ, ἐνῶ ὁ Χριστὸς εἶναι ἐκ ἁνωθεν ἐρχόμενος. Δέν πρέπει νὰ ἀπομονώνωμεν τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀλλὰ νὰ προσπαθῶμεν νὰ κατανοῶμεν τὸν σκοπὸν τοῦ συγγραφέως και τὴν πνευματικὴν κατάστασιν ἐκείνων πρὸς τοὺς ὁποῖους ἀπευθύνεται, διότι διαφορετικὰ θὰ περιπέσωμεν εἰς πλά-

ταπραίνει. Διότι εἰς ὅσα τοὺς εἶπε προηγουμένως¹, προσθέτει καὶ ἄλλους λόγους. Ποιοὶ εἶναι αὐτοί; Ἐκεῖνος ποῦ ἔρχεται ἀπὸ ἐπάνω, εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ ὁλοῦς. Ἐκεῖνος ποῦ ἐγεννήθη εἰς τὴν γῆν, εἶναι ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ὁμιλεῖ ἀπὸ τὴν γῆν. Ἐπειδὴ, λέγει, προβάλλετε πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν τὴν ἰδικὴν μου μαρτυρίαν καὶ ἰσχυρίζεσθε ἕτσι ὅτι ἐγὼ εἶμαι περισσότερο ἀξιόπιστος, ὡς λέγω ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίζετε καλὰ ἐκεῖνο, ὅτι δηλαδὴ δὲν εἶναι δυνατόν ὁ ἐρχόμενος ἀπὸ τοὺς οὐρανοῦς νὰ καταστῆ ἀξιόπιστος ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ κατοικοῦντος τὴν γῆν.

Ἡ φράσις «ἐπάνω πάντων», τί σημαίνει καὶ τί θέλει νὰ δηλώσῃ; Τὸ ἀκόλουθον² φανερώνει δηλαδὴ μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους ὅτι δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ κανένα, ἀλλ' ὁ ἴδιος εἶναι αὐτάρκης καὶ ἀσυγκρίτως ἀνώτερος ὅλων.

Ἐπίσης, ὁ Ἰωάννης λέγει ὅτι αὐτὸς προέρχεται ἀπὸ τὴν γῆν καὶ λαλεῖ ἀπὸ τὴν γῆν, ὅχι διότι ὁμιλεῖ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του διάνοιαν, ἀλλ' ὅπως ἀκριθῶς εἶπεν ὁ Χριστός, «ἐάν ὡς εἶπα τὰ ἐπίγεια καὶ δὲν ἐπιστεύσατε³, (ὀνομάζων οὕτω τὸ θάψισμα, ὅχι ἐπειδὴ ἦτο ἐπίγειον, ἀλλ' ἐπειδὴ παρέβαλλεν πρὸς τὴν ἀπόρρητον γέννησίν του τὸ λεχθέν), καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Ἰωάννης εἶπεν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὅτι ὁμιλεῖ ἀπὸ τὴν

νας. Ἐπίσης ὁ ἴδιος χρυσόστομος συνιστᾷ τὴν συνεχῆ καὶ προσεκτικὴν μελέτη τῶν θείων Γραφῶν, διότι οὕτω καὶ ἡ ζωὴ ρυθμίζεται κατὰ τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ καὶ οἱ Χριστιανοὶ καθίστανται ἱκανοὶ νὰ ἀντιμετωπίζουσι τοὺς πολεμίους τῆς πίστεως. Ἡ ἀδιαφορία τῶν ἀκροατῶν δὲν ποιεῖ τὸν κήρυκα τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, διότι ἔχει τὴν ἱκανοποίησιν ὅτι πράττει ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτῶν, ἐν καὶ θὰ ἤρχεται νὰ εἶχαν πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸ ἐμείωνε τὴν ἰδικὴν του ἀμοιβήν.

1. Ἀναφέρεται εἰς ὅσα εἶπεν εἰς τὴν 29ην ὁμίλιαν καὶ ἰδιαιτέρα εἰς τὸ Ἰωάν. 3, 27-30.

2. Ἰωάν. 3, 12.

γῆν, ἐπειδὴ παραβάλλει τοὺς λόγους του πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Διότι τίποτε ἄλλο δὲν σημαίνουν αἱ λέξεις, «ὁμιλεῖ ἀπὸ τὴν γῆν», παρὰ ὅτι οἱ ἰδικοὶ μου λόγοι συγκρινόμενοι μὲ τοὺς λόγους ἐκεῖνου εἶναι μικροί, ταπεινοὶ καὶ ἐσθλείς, καὶ μάλιστα τόσοσ ἀσημαντοί, ὥστε δικαιολογημένα δέχονται γῆιν φασιν. Ἄλλωστε εἰς ἐκεῖνον «ὁπάρχουν ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας κρυμμένοι»⁴.

Τὸ ὅτι θέβαια δὲν ὁμιλεῖ διὰ ἀνθρωπίνους διαλογισμοῦς, εἶναι φανερόν ἀπὸ τὸ ἔξης. Ἐκεῖνος ποῦ ἐγεννήθη εἰς τὴν γῆν, εἶναι ἀπὸ τὴν γῆν. Μολονότι δὲν προήρχοντο τὰ πάντα εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὴν γῆν, ἀλλὰ τὰ σπουδαιότερα ἦσαν οὐράνια. Διότι καὶ ψυχὴν εἶχε καὶ ἦτο μέτοχος πνεύματος ὅχι ἐπιγείου. Τότε διατὶ λέγει ὅτι εἶναι ἀπὸ τὴν γῆν; Τίποτε ἄλλο δὲν ὑπαινίσσεται ἐδῶ παρὰ ὅτι Ἐγὼ εἶμαι μικρὸς καὶ ἀνάξιος λόγου, ἐπειδὴ προέρχομαι ἀπὸ χαμηλά καὶ ἐγεννήθην εἰς τὴν γῆν, ἐνῶ ὁ Χριστὸς ἔχει ἔλθει εἰς ἡμᾶς ἀπὸ ὑψηλά.

Μὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους λοιπόν, ἀφοῦ ἐσθθησε πρῶτον τὸ πάθος, τότε πλέον ὁμιλεῖ διὰ τὸν Χριστὸν μὲ μεγαλυτέραν παρηρησίαν. Διότι, προτοῦ νὰ γίνῃ αὐτό, ἦτο περιττὸν νὰ ὁμιλῆ, ἐπειδὴ οἱ λόγοι του δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐβρουν τόπον εἰς τὴν διάνοιαν τῶν ἀκροατῶν του. Ὅταν ἔμως ξερρίζωσε τὰς ἀκάνθας, ἀρχίζει πλέον χωρὶς φόβον νὰ ρίπῃ τὰ σπέρματα, λέγων Ἐκεῖνος ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν, εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ ὁλοῦς, καὶ ἐκεῖνο ποῦ ἔχει ἰσῆ καὶ ἦκουσε, αὐτὸ μαρτυρεῖ. Καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ κανεὶς δὲν τὴν δέχεται⁴.

Ἄφοῦ εἶπε κάτι μεγάλο καὶ ὑψηλὸν διὰ τὸν Ἰησοῦν, πάλιν ὁδηγεῖ τὸν λόγον εἰς τὰ ταπεινότερα. Διότι

3. Κολασ. 2, 3.

4. Ἰωάν. 3, 30-31.

τὸ «ἐκεῖνο ποῦ ἤκουσε καὶ ἔχει ἰδῆ», ἔχει λεχθῆ περισσότερο σύμφωνα μὲ τὰ ἀνθρώπινα μέτρα. Ἐπειδὴ δὲν γνωρίζει, ὅσα γνωρίζει ὁ Ἰησοῦς, ἀπὸ τὴν θρασιν καὶ ἀπὸ τὴν ἀκοήν, ἀλλ' εἶχε τὰ πάντα εἰς τὴν φύσιν του, δεδομένου ὅτι προήλθε τέλειος ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ Πατρὸς καὶ δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ διδασκαλῶν. «Διότι καθὼς μὲ γνωρίζει ὁ Πατήρ, ἔτσι καὶ ἐγὼ γνωρίζω τὸν Πατέρα»⁵.

Τότε, τί σημαίνει ἡ φράσις «ἐκεῖνο ποῦ ἤκουσε καὶ ἐκεῖνο ποῦ ἔχει ἰδῆ μαρτυρεῖ»; Ἐπειδὴ μὲ τὰς αἰσθήσεις αὐτὰς⁶ μαθαίνομεν τὰ πάντα ἡμεῖς καὶ θεωροῦμεθα διδασκαλοὶ ἀξιόπιστοι, δι' ὅσα ἡ μὲ τὰ μάτια μας εἶδαμεν ἢ τὰ ἠκούσαμεν μὲ τὰ αὐτιά μας, διότι δὲν πλάθομεν μύθους, οὔτε λέγομεν ψεῦδη, αὐτὸ ἤθελε καὶ ὁ Ἰωάννης νὰ ἐπιτύχῃ ἐδῶ καὶ εἶπε τὸ «ἐκεῖνο ποῦ ἤκουσε καὶ ἔχει ἰδῆ», δηλαδὴ, τίποτε ἀπὸ ὅσα λέγει δὲν εἶναι ψεῦδος, ἀλλὰ τὰ πάντα εἶναι ἀληθῆ. Ἐξ ἄλλου καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡμεῖς, ἔταν θέλωμεν νὰ ἐξακριβώσωμεν κάτι, ἐρωτᾶμεν πολλὰς φορές. Σὺ τὸ ἤκουσες; Σὺ τὸ εἶδες; Καὶ ἂν ἀποδειχθῇ αὐτό, ἡ μαρτυρία εἶναι ἀναμφίβολος.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς ἔταν λέγει «Καθὼς ἀκούω, κρίνω»⁷, καὶ «ὅσα ἤκουσα ἀπὸ τὸν Πατέρα μου, λαλῶ»⁸, καὶ «ὅτι ἔχομεν ἰδῆ, λέγομεν»⁹ καὶ ὅσας ἄλλας παρομοίας ἐκφράσεις χρησιμοποιεῖ, (δὲν τὸ κάνει) διὰ νὰ μάθομεν ὅτι ὅσα λέγει, τὰ λέγει ὕστερα ἀπὸ διδασκαλίαν, (διότι ἡ ἀποδοχὴ τῆς ἀπόψεως ταύτης εἶναι ἀπόδειξις τῆς χειροτέρας ἀνοησίας), ἀλλὰ διὰ νὰ ἀ-

5. Ἰωάν. 10, 15.

6. Τὴν θρασιν καὶ τὴν ἀκοήν.

7. Ἰωάν. 5, 30.

8. Ἰωάν. 8, 26.

9. Ἰωάν. 3, 11.

παλλάξῃ ἀπὸ κάθε ὑποφίαν ὄλους τοὺς λόγους του ἀπὸ τοὺς ἀναισχύντους Ἰουδαίους. Ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν εἶχαν ἀκόμη σχηματίσει τὴν ἀρμόζουσαν γνώμην δι' αὐτόν, ἀναφέρεται συνεχῶς πρὸς τὸν Πατέρα, ὥστε ἔτσι νὰ καθιστᾷ ἀξιόπιστα τὰ λεγόμενα.

θ'. Καὶ διατὶ οὐ ἐκπλήσσει τὸ γεγονός ὅτι καταφεύγει πρὸς τὸν Πατέρα, ἔταν ὁ ἴδιος πολλὰς φορές προσφεύγῃ εἰς τοὺς προφήτας καὶ τὰς Γραφάς; Ὅπως ἔταν λέγει «Ἐκεῖνοι εἶναι ποῦ μαρτυροῦν δι' ἐμέ»¹⁰. Ἄρα γε θὰ παραδεχθῶμεν ὅτι εἶναι κατώτερος καὶ ἀπὸ τοὺς προφήτας, ἐπειδὴ παίρνει ἀπὸ αὐτοὺς τὰς μαρτυρίας; Ἄπαγε. Διότι διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκροατῶν του μεθοδεύει ἔτσι τὸν λόγον καὶ λέγει ὅτι, ὅσα κηρύττει, τὰ κηρύττει ἀφοῦ τὰ ἔχει ἀκούσει ἀπὸ τὸν Πατέρα, ὅχι θέσασαι ἐπειδὴ ἐχρειάζετο διδασκαλῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ πιστεύσουν ἐκεῖνοι ὅτι τίποτε ἀπὸ τὰ λεγόμενα δὲν εἶναι ψεῦδος.

Αὐτὸ ποῦ λέγει ὁ Ἰωάννης ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν. Ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην νὰ ἀκούσω τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ, διότι ἔρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἀναγγέλλει τὰ οὐράνια, τὰ ὅποια αὐτὸς μόνον γνωρίζει σαφῶς. Τὸ «ἔχει ἰδῆ καὶ ἤκουσε», αὐτὸ θέλουσιν νὰ δηλώσωσιν.

«Καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ κανεὶς δὲν τὴν δέχεται». Μὰ, ἀφοῦ καὶ μαθητὰς εἶχε καὶ πολλοὶ ἐπρόσεχαν εἰς τοὺς λόγους του, διατὶ λοιπὸν λέγει «κανεὶς»; Αὐτὸ ἔχει λεχθῆ ἀντὶ τοῦ «ὀλίγοι» εἰς τὴν προκειμένην περιπτώσειν. Διότι ἂν ἐννοοῦσε «κανένα», τότε πῶς ἐπρόσθεσεν «Ἐκεῖνος ποῦ ἐπίστευσεν εἰς τὴν μαρτυρίαν του, ἔβαλε τὴν σφραγίδα του ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀληθής»¹¹.

10. Ἰωάν. 5, 39.

11. Ἰωάν. 3, 33. Τὸ χαρίον εἰς ἐμπνευστήν μεταφρασὴν ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ἐκεῖνος ποῦ ἐπίστευσεν εἰς τὴν μαρτυρίαν του καὶ

Ἐδῶ ὁμως καυτηριάζει καὶ τοὺς μαθητάς του, διότι δὲν ἐπρόκειτο νὰ πιστεύσουν ἀκόμη εἰς αὐτόν. Ὅτι θέσαι ὅτε ἀργότερα ἐπίστευσαν εἰς τοὺς λόγους του, ἀποδεικνύεται ἀπὸ ὅσα ἐλέγχθησαν μετέπειτα. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν λοιπὸν, ὅταν εὕρισκετο εἰς τὴν φυλακὴν, τοὺς ἀπέστειλε καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, διὰ νὰ τοὺς συνδέσῃ περισσότερον μὲ αὐτόν. Αὐτοὶ ὁμως καὶ τότε μάλισ καὶ μετὰ θίας ἐπίστευσαν, πρᾶγμα ποῦ καὶ ὁ Χριστὸς ὑπαινίσσεται, ὅταν εἶπεν· «Καὶ μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ποῦ δὲν θά σκανδαλισθῇ ἀπὸ ἐμέ»¹².

Συνεπῶς διὰ κανένα ἄλλον λόγον δὲν εἶπεν, «καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ κανεὶς δὲν τὴν δέχεται», παρὰ διὰ νὰ περιφροῦρησῃ τοὺς μαθητάς του καὶ σχεδὸν τοὺς λέγει· Νὰ μὴ νομίσετε ὅτι εἶναι ψευδῆ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, ἐπειδὴ ὀλίγοι πρόκειται νὰ πιστεύσουν εἰς αὐτὸν ἐπὶ τοῦ παρόντος, διότι «ὅσα ἔχει ἰσῆ, μαρτυρεῖ», τονίζει.

Αὐτὰ τὰ λέγει ὁ Ἰωάννης καυτηριάζων συγχρόνως καὶ τὴν ἀναισθησίαν τῶν Ἰουδαίων. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὁ ὁποῖος ἀρχόμενος τοῦ Εὐαγγελίου του τοὺς ἐπετίμησεν, ὅταν εἶπεν, «Ἦλθεν εἰς τὴν χώραν του καὶ οἱ ἰδικοὶ του δὲν τὸν παρεδέχθησαν»¹³. Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ἐγκλημα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ κατηγορία τῶν ὄσων δὲν τὸν ἐδέχθησαν.

Ἐκεῖνος ποῦ ἐπίστευσεν εἰς τὴν μαρτυρίαν του, ἔθαλε τὴν σφραγίδά του ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀληθής. Ἐδῶ ἐκφοβίζει καὶ τοὺς μαθητάς του, διότι ἀποδεικνύει

ἐνεκλήθη τὴν διδασκαλίαν του, αὐτὸς ἔθαλε τὴν σφραγίδα του ὅποῦκα ἀπὸ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Υἱοῦ καὶ ἀποσταλμένου τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιβεβαιώσεν ἐπισήμως, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀληθής καὶ δὲν ψεύθεται.

12. Ματθ. 11, 6.

13. Ἰωάν. 1, 11.

ὅτι ἐκεῖνος ποῦ δὲν πιστεύει εἰς τὸν Ἰησοῦν, δὲν ἀπιστεῖ μόνον εἰς αὐτόν, ἀλλὰ ἀπιστεῖ καὶ εἰς τὸν Πατέρα. Δι' αὐτὸ καὶ προσθέτει· «Διότι ἐκεῖνον ποῦ ἀπέστειλεν ὁ Θεός, κηρύσσει τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ»¹⁴. Ἐπειδὴ λοιπὸν κηρύσσει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁποῖος πιστεύει καὶ ὁποῖος ἀπιστεῖ, εἰς ἐκεῖνον πιστεύει καὶ ἀπιστεῖ. Τὸ «εὐφράγισεν» σημαίνει ἀπέδειξεν.

Ἐτοὶ ἀφοῦ ἀμίλησεν, διὰ νὰ ἀδείξῃ ἀκόμη περισσότερον τὸν φόβον προσθέτει· «ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀληθής», ἀποδεικνύων ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλη περίπτωση νὰ ἀπιστήσῃ κανεὶς εἰς τὸν Ἰησοῦν, παρὰ ἐὰν κατηγορήσῃ τὸν Θεὸν διὰ ψεύδος. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν λέγει τίποτε ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ὀρίζει ὁ Πατήρ, ἀλλὰ μόνον τὰ τοῦ Θεοῦ, ὁποῖος παρακαοῦει τὸν Χριστόν, παρακαοῦει εἰς τὸν ἀποστειλάντα αὐτόν.

Βλέπει πῶς τοὺς προκαλεῖ κατάπληξιν μὲ τοὺς λόγους του αὐτούς; Διότι μέχρι τώρα δὲν ἐνόμιζαν ὅτι εἶναι καθόλου σοφάρων ἢ ἀνυπακοῆ εἰς τὸν Χριστόν. Δι' αὐτὸ καὶ μὲ τὸσον μεγάλον κίνδυνον ἠπειλήσεν τοὺς ἀπίστους, διὰ νὰ καταλάβουν ὅτι παρακαοῦεν εἰς τὸν ἴδιον τὸν Θεόν, ὅσοι παρακαοῦεν εἰς τὸν Χριστόν¹⁵.

Εἰς τὴν συνέχειαν ἐπεξηγεῖ τὸν λόγον αὐτόν, συγκαταβαίνων πρὸς τὴν ἀδυναμίαν αὐτῶν, καὶ λέγει· «Διότι ὁ Θεὸς δὲν δίδει τὸ Πνεῦμα μὲ μέτρον»¹⁶. Πάλιν, ὅπως εἶπα, κατεβάζει εἰς τὰ ἀνθρώπινα πλαίσια τὸν λόγον του καὶ ἔτσι τὸν ποικίλλει καὶ τὸν καθιστᾷ εὐκολοπαράδεκτον ἀπὸ τοὺς τότε ἀκροατάς του. (Διότι δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη δυνατότης διὰ νὰ προκαλέσῃ καὶ νὰ αὐδέξῃ τὸν φόβον). Ἐπειδὴ ἐὰν ἔλεγεν κάτι τὸ μεγάλο

14. Ἰωάν. 3, 34.

15. Ἐντὶ Χριστοῦ εἰς τὸ ἀρχαῖον κείμενον ὑπάρχει «θεοῦ», ὅπερ ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τυπωγραφικὸν λάθος.

16. Ἰωάν. 3, 34.

καὶ ὕψηλόν διὰ τὸν Ἰησοῦν, δὲν θά τὸν ἐπίστευαν, ἀλλὰ θά τὸν περιεφρόνουν. Δι' αὐτὸ καὶ ἀνάγει τὰ πάντα εἰς τὸν Πατέρα, ὁμιλῶν ἀκόμη ὡς νὰ ἦτο ἄνθρωπος ὁ Χριστός.

Ἄλλὰ τί σημαίνουν αὐτὰ ποῦ εἶπεν, εἴτι ὁ Θεὸς δὲν δίδει τὸ Πνεῦμα μετρίον; Θέλει νὰ καταδείξῃ ὅτι ὅλοι ἡμεῖς ἐπήραμεν μετρίον τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, (Πνεῦμα θέσια ἐδῶ ὀνομάζει τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι αὐτὴ διανέμεται), ἐνῶ ὁ Χριστὸς ἔχει ἀμέτρητον καὶ ὀλόκληρον ὅλην τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐάν ὁμῶς ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ εἶναι ἀμέτρητος, πολὺ περισσότερον θά εἶναι ἡ οὐσία.

Βλέπεις ὅτι καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ἀπειρον; Αὐτὸς λοιπὸν ποῦ ἐδέχθη πᾶσαν τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποῦ ἐγνώριζε κατὰ τὰ τοῦ Θεοῦ, ποῦ ἔλεγεν ὅτι «ἐκεῖνο ποῦ ἠκούσαμεν, κηρύττομεν, καὶ ἐκεῖνο ποῦ ἔχομεν ἰδῆ, μαρτυροῦμεν»¹⁷, πῶς ἦτο δικαίον νὰ θεωρηθῆ ὕποπτος; Διότι δὲν λέγει τίποτε, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι τοῦ Θεοῦ, οὔτε κάτι ποῦ δὲν ἀνήκει εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν λέγει τίποτε διὰ τὸν Θεὸν Λόγον, ἀλλὰ καθιστᾷ τὴν διδασκαλίαν ἀξιόπιστον μετὰ τὴν ἀναφορὰν εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Διότι, ὅτι ὑπάρχει Θεός, τὸ ἐγνώριζαν καλὰ, καὶ ἀκόμη ὅτι ὑπάρχει Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ἤξεραν (ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶχαν τὴν ἀρμύζουσαν δι' αὐτὸ γνῶσιν), ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζαν ὅτι ὑπάρχει Υἱός. Δι' αὐτὸ καὶ συνεχῶς καταφεύγει πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ διαθεσιάζει τὰ λεγόμενα.

Διαφορετικὰ, ἐάν κανεὶς ἀφαιρέσῃ τὴν αἰτίαν αὐ-

17. Ἰωάν. 3, 11.

τὴν καὶ ἐξετάσῃ μεμονωμένα τὰ λεγόμενα, θά εὐρεθῆ πολὺ μακρὰν τῆς ἀξίας τοῦ Χριστοῦ. Διότι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι δι' αὐτὸ ἀξιόπιστος εἰς αὐτοῦς, ἐπειδὴ δηλαδὴ ἔχει τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι δὲν χρειάζεται τὴν θοήθειαν ἐξ αὐτοῦ, ἐπειδὴ ὁ ἴδιος εἶναι πλήρως αὐτάρκης. Προσωρινῶς ὁμῶς ὁμιλεῖ σύμφωνον μετὰ τὴν γνώμην τῶν πνευματικῶς ἀτελεστέρων, ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖ νὰ τοὺς ἀνοψῶσιν σιγά - σιγά ἀπὸ τὰ ταπεινά.

Αὐτὰ τὰ λέγω διὰ νὰ μὴ παρατρέχωμεν ἀπλῶς τὰ κείμενα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀλλὰ νὰ προσπαθῶμεν νὰ κατανοῶμεν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ὁμιλοῦντος καὶ τὴν πνευματικὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκροατῶν καὶ πολλὰ ἄλλα εἰς αὐτά. Διότι οἱ διδασκαλοὶ δὲν λέγουν τὰ πάντα ὅπως θέλουν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ λέγουν ὅπως ἡ ἀντιληπτικότης τῶν πνευματικῶς ἀδυνάτων ἀπαιτεῖ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Ἐάν ἡμπούροισαν νὰ σῶσι ὁμιλήσω ὅπως θά ὀμιλοῦν εἰς τοὺς πνευματικῶς προωδευμένους, ἀλλὰ σὰς ὀμιλήσω ὡς πρὸς ἀνθρώπους ποῦ ἔχουν γήινα φρονήματα. Σὰς ἐπὶ σὺν μέ γάλα καὶ ὄχι μετὰ στερεὰν τροφήν»¹⁸. Ἦθελον θέσια, λέγει, νὰ σῶσι ὀμιλήσω ὡς εἰς ἀνθρώπους πνευματικῶς προωδευμένους, ἀλλὰ δὲν ἡμποροῦσα. Διὰ τὴν: «Ὅχι ἐπειδὴ ὁ ἴδιος δὲν ἠδύνατο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνοι δὲν εἶχαν τὴν δυνατότητα νὰ τὸν ἀκούσουν οὕτως ὀμιλοῦντα.

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Ἰωάννης ἠθέλει νὰ βεβαιῆ εἰς τοὺς μαθητὰς του μερικὰς μεγάλαις ἀληθείαις, ἀλλὰ ἐκεῖνοι δὲν ἡμποροῦσαν νὰ τὰς ἀνεχθοῦν ἀκόμη. Δι' αὐτὸ καὶ ἀσχολεῖται περισσότερον μετὰ τὰς ἀπλουστερας διδασκαλίας.

18. Α' Κορινθ. 3, 1-2. Οἱ λέξεις «γάλα» καὶ «βρῶμα» χρησιμοποιοῦνται μεταφορικῶς πρὸς δήλωσιν τῆς ἀπλῆς καὶ τῆς ὑψηλῆς πνευματικῆς διδασκαλίας ἀντιστοιχῶς.

γ'. Ἐπιβάλλεται λοιπὸν νὰ ἐρευνῶμεν μὲ ἀκρίβειαν τὰ πάντα. Διότι τὰ περιεχόμενα τῶν Γραφῶν εἶναι ὅπλα πνευματικά. Ἄλλὰ ἐὰν δὲν μάθωμεν νὰ χρησιμοποιοῦμεν, ὅπως ἀρμόζει, τὰ ὅπλα καὶ νὰ ἐξοπλισωμεν σωστὰ τοὺς μωθητάς, αὐτὰ μὲν διατηροῦν τὴν ἰσχύν των, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ ὠφελήσουν καθόλου τοὺς δεχομένους αὐτά. Ἄς ὑπαθέσωμεν, δηλαδή, ὅτι ἔχομεν θώρακα, κράνος, ἀσπίδα καὶ δόρυ καὶ ἄς πάρῃ κάποιος τὰ ὅπλα αὐτὰ καὶ τὸν μὲν θώρακα νὰ τὸν θάλλῃ εἰς τὰ πόδια, τὸ δὲ κράνος, ἀντὶ νὰ τὸν φορέσῃ εἰς τὸ κεφάλι, νὰ τὸ τοποθετήσῃ εἰς τὰ μάτια καὶ τὴν ἀσπίδα νὰ μὴ τὴν προσβάλλῃ πρὸ τοῦ στήθους, ἀλλὰ νὰ προσπαθῇ νὰ τὴν προσαρμόσῃ εἰς τὰ πόδια, ἔρα γὰρ θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ὠφελῆθῃ καθόλου ἀπὸ τὰ ὅπλα αὐτά, ἢ δὲν θὰ ἀποφύγῃ καὶ τὴν θλάσῃ; Εἶναι ποσειφανές αὐτό, ἀλλὰ δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀκαταλληλότητα τῶν ὅπλων, παρὰ ἀπὸ τὴν ἀπειρίαν ἐκείνου πού δὲν γνωρίζει νὰ τὰ χρησιμοποιοῦ ὀρθῶς. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὰς Γραφάς. Ἐὰν δηλαδή συγγέωμεν τὴν τάξιν αὐτῶν, αὐταὶ καὶ πάλιν θὰ διατηρήσουν τὴν ἰδικὴν των δύναμιν, ἀλλ' ἢ μὰς δὲν θὰ μὰς ὠφελήσουν καθόλου.

Αὐτὰς τὰς ἀληθείας, ἂν καὶ συνεχῶς τὰς κηρύσσω εἰς σὰς καὶ κατ' ἴδιαν καὶ δημοσίᾳ, τίποτε δὲν κατορθῶναι πλέον. Διότι σὰς ἄλλεπω νὰ εἰσοθεῶ ὅλον τὸν χρόνον προσκολλημένοι εἰς τὰ θιστικά πράγματα, ἐνῶ μὲ τὰ πνευματικά δὲν ἀσχολεῖσθε ὅτε εἰς τὰ θνεῖρά σας. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ ζωὴ μας χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν καὶ ὅταν ἀγωνιζώμεθα διὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἔχομεν μεγάλην δύναμιν, ἀλλὰ γινόμεθα καταγελαστοὶ καὶ εἰς τοὺς εἰδωλολάτρας καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ εἰς τοὺς αἰρετικούς. Καὶ ἐὰν μὲν, ἐνῶ εἰσθε ἀμελεῖς καὶ διὰ τὰ ἄλλα, ἐδεικνύατε τὴν ἴδιαν ἀδιαφορίαν καὶ διὰ τὰ πνευματικά, ὅτε καὶ ἔτοι ἠμποροῦσε νὰ θεωρηθῇ ἄξιον δικαιολογίας τὸ γεγονός αὐ-

τό. Τώρα ὅμως ὁ καθένας σας διὰ τὰ θιστικά πράγματα εἶναι πρὸ κοπτερὸς καὶ ἀπὸ τὸ ζήφος, καὶ ὅσοι ἀσχολοῦνται μὲ τέχνας καὶ ἐπαγγέλματα καὶ ὅσοι διαχειρίζονται τὰ πολιτικά πράγματα, ἐνῶ εἰς τὰ ἀπαραίτητα καὶ τὰ πνευματικά ζητήματα εἴμεθα οἱ περισσότερον ἀδιάφοροι ἀπὸ ὅλους, ἀπασχολούμενοι μὲ τὰ πάρεργα ὡς νὰ ἦσαν κύρια ἔργα καὶ ἐκεῖνα πού ἔπρεπε νὰ θεωρῶμεν ἀναγκαιότερα ἀπὸ κάθε ἔργον, αὐτὰ δὲν τὰ λογαριάζομεν ὅτε ὡς πάρεργα. Ἡ δὲν γνωρίζετε ὅτι αὐτὰ δὲν ἐγράφησαν μόνον διὰ τοὺς πρώτους ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς; Δὲν ἀκούετε τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ; «Αὐτὰ ἐγράφησαν διὰ νὰ νουθετηθῶμεν ἡμεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους κατέληξαν τὰ τέλη τῶν αἰώνων»¹⁹, «διὰ νὰ κρατοῦμεν στερεὰ τὴν ἐλπίδα μὲ τὴν ὁπομονὴν καὶ τὴν παρηγορίαν πού δίδουν αἱ Γραφαί»²⁰.

Καὶ γνωρίζω θέθετα ὅτι ματαίως ὁμιλῶ, ἀλλὰ δὲν θὰ παύσω νὰ κηρύττω. Διότι πράττων αὐτό, θὰ ἔχω νὰ ἀπολογηθῶ εἰς τὸν Θεόν, ἔστω καὶ ἐν δὲν μὲ ἀκούῃ κανεὶς. Ἐκεῖνος ὅμως πού ὁμιλεῖ εἰς προσέχοντας ἔχει ὡς ἐνίσχυσιν τῆς ὁμιλίας του τὴν πειθῶ τῶν ἀκροατῶν του, ἐνῶ ὅποιος κηρύττει, χωρὶς νὰ εἰσακούεται, ἀλλὰ δὲν παύει νὰ ὁμιλῇ, αὐτὸς θὰ εἶναι ἄξιος μεγαλύτερας τιμῆς, διότι σύμφωνα μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ κάνει ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὸν καὶ ὅταν κανεὶς δὲν τὸν προσέχη. Καὶ ὅμως, ἂν καὶ ἡ ἰδική μου ὁμοιότης εἶναι μεγαλύτερα ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς σας παρακοῆς, ἐν τούτοις ἐπιθυμῶ νὰ ἐλαττωθῇ αὐτὴ μάλλον καὶ νὰ αὐξηθῇ ἡ ἰδική σας σωτηρία, ἐπειδὴ θεωρῶ μέγαν μισθὸν τὴν ἰδικὴν σας εὐδοκίμησιν. Καὶ αὐτὰ τὰ λέγω τώρα ὅχι διὰ νὰ καταστήσω τὸν λόγον μου ἀβάστακτον καὶ θαρῶν, ἀλλὰ διὰ

19. Α' Κορινθ. 10, 11.

20. Ρωμ. 15, 4.

νά σᾶς ἀποδείξω τὴν λύτην ποῦ αἰσθάνομαι διὰ τὴν ἀ-
διαφορίαν σας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶθε ὅλοι μας νὰ ἀπαλ-
λαγῶμεν καὶ νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν πνευματικὴν προθυ-
μίαν καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ σὸράνια ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν
καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ
συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΑ' (31)
(Ἰωάν. γ', 85-86 καὶ δ', 1-12)

Ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν καὶ
τοῦ ἔδωκε τὰ πάντα εἰς τὴν ἐξου-
σίαν του. Ἐκεῖνος ποῦ πιστεῦει
εἰς τὸν Υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον.
Ἐκεῖνος δὲ ποῦ δὲν πιστεῦει εἰς
τὸν Υἱὸν δὲν θὰ ἴδῃ τὴν μακαρίαν
ζωὴν, ἀλλὰ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει
ἐπάνω του*.

α*. Μεγάλον εἶναι τὸ κέρδος τῆς συγκρατήσεως
καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται εἰς ὅλα τὰ πράγματα. Ἔτσι
ἐτελειοποιήσαμεν τὰς τέχνας, χωρὶς νὰ μαθαίνομεν τὰ
πάντα μαζεμένα ἀπὸ τοὺς διδασκάλους. Ἔτσι ἐκτίσα-
μεν τὰς πόλεις, δημιουργοῦντες αὐτάς ἡμεῖς καὶ σι-
γὰ - σιγὰ. Ἔτσι συγκρατοῦμε τὴν ζωὴν μας. Καὶ μὴ
ἐκπλήττεσαι, ἐάν εἰς τὰ ἐπίγεια ζητήματα τὸ πρᾶγμα
εἶναι τόσοσιν ἰσχυρόν, διότι καὶ εἰς τὰ πνευματικά θὰ
ἠμποροῦσε κάποιος νὰ εὕρῃ ὅτι ἡ δύναμις τῆς σοφίας
αὐτῆς εἶναι μεγάλη. Πραγματικά, ἔτσι ἠδυνήθησαν νὰ

1. Ἰωάν. 3, 35-36.

* Πολλὰ πνευματικά θέματα θίγονται εἰς τὴν παρούσαν ἀρ-
κοῦντως μακρὰν ὁμιλίαν. Ἐν πρώτοις τονίζεται λίαν ἐμφαντικῶς
ὅπῃ τοῦ θεοῦ Πατρὸς ὅτι ἡ εἰς τὸν Χριστὸν ὁρθὴ πίστις, ὅταν
δὲν ἀκολουθῆται καὶ ἀπὸ ἀνάλογον ζωῆν, δὲν εἶναι ἀρκετὴ διὰ
τὴν σωτηρίαν. Ἐν συνεχείᾳ λέγεται ὅτι ὁ Ἰησοῦς διὰ νὰ ἀποφύ-
γῃ τὸν φθόνον τῶν φαρισαίων ἔφυγεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, διότι, ἐάν

ἀπαλλαγούν ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρίαν οἱ Ἰουδαῖοι, δη-
γοῦμενοι μὲ ἡρεμίαν καὶ αἰγὰ - αἰγὰ, χωρὶς νὰ ἀκού-
ουν ἐξ ἀρχῆς τίποτε τὸ ὑψηλόν, οὔτε σχετικῶς μὲ τὰ
δόγματα τῆς πίστεως, οὔτε σχετικῶς μὲ τὸν τρόπον
τῆς ζωῆς. Ἔτσι μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, ὄταν
ἦτο ὁ καιρὸς ὑψηλοτέρων δογμάτων, προσεῖλκυαν τοὺς
πάντας οἱ ἀπόστολοι χωρὶς νὰ κηρύττουν ἐξ ἀρχῆς τί-
ποτε τὸ ὑψηλόν. Ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς ὠμίλει εἰς τὴν ἀρ-
χὴν πρὸς τοὺς περισσώτερους ἀνθρώπους. Τὸ ἴδιον ἔκα-
νε καὶ ὁ Ἰωάννης τώρα, ὡς νὰ ὠμίλει διὰ κάποιον ἀν-
θρώπων ἀξίον θαυμασμοῦ, παρενέβαλεν τὰς ὑψηλὰς ἀ-
ληθείας συνασκιασμένως. Εἰς τὴν ἀρχὴν δηλαδὴ ἔλε-
γεν «Δὲν ἠμπορεῖ τίποτε νὰ λάθῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπ' ἐαυ-
τοῦ»². Ἐπειτα, ἀφοῦ σηγήνωσε κατὰ τὸ ὑψηλόν καὶ εἶ-
πεν «ἐκεῖνος ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν, εἶναι ἀνώ-
τερος ἀπὸ ἑλούς»³, ὡδηγεῖ τὸν λόγον πάλιν εἰς τὰ τα-
πεινὰ καὶ λέγει πολλὰ ἄλλα καὶ ὅτι «ὁ Θεὸς δὲν δίδει
τὸ Πνεῦμα μὲ μέτρον»⁴. Συνεχίζει ὁμοίως καὶ προσθέτει
«Ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν καὶ τοῦ ἔδωκε τὰ πάντα εἰς

Ἐμμεν χωρὶς νὰ ὀποση τίποτε ὑπ' αὐτῶν, δὲν θὰ ἐγένετο πιστευτὴ
ἢ σάρκως του. Κατὰ τὴν πρὸς τὴν Γαλιλαίαν πορείαν ὁ Κύριος
ἐπέβαινε ἀπὸ τὴν Σαμαρείαν, ἐνθὰ ἀνεκάλυτο εἰς τὸ πηγῶδι τοῦ
Ἰακώβ. Ἐδῶ βίνεται ἡ ἀφορμὴ νὰ ἐξετασθῇ ἱστορικῶς ἢ θημι-
ουργία τοῦ λαοῦ τῶν Σαμαρειτῶν καὶ νὰ ἀναφερθῶν οἱ λόγοι
τῆς ἐχθρότητος τῶν Ἰουδαίων πρὸς αὐτούς. Ἐν τῷ μεταξύ ἔρ-
χεται ἡ Σαμαρεία εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀρχίζει ὁ μεταξὺ των διά-
λογος. Ὁ Κύριος δὲν τηρεῖ τὰς Ἰουδαϊκὰς ἀπαγορεύσεις καὶ
αὐτὸ προσεῖν ἐντύπων εἰς τὴν γυναῖκα. Ὁ Χρυσόστομος ἐξαι-
ρεῖ τὴν φιλομάθειαν καὶ τὴν λεπτότητα τῆς συμπεριφορᾶς τῆς Σα-
μαρειτίδος καὶ προτρέπει νὰ τὴν μνησθῶμεν. Τέλος παροτρύνει
τοὺς ἀκροατὰς τοῦ ὅπου χρησιμοποιοῦν καταλλήλως τὸν παρόν-
τα βίον διὰ νὰ προετοιμαζῶνται διὰ τὴν μέλλουσαν αἰώνιον ζωὴν.

2. Ἰωάν. 3, 27.
3. Ἰωάν. 3, 31.
4. Ἰωάν. 3, 34.

τὴν ἐξουσίαν του»⁵. Ἐπειτα, ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὴν ὀφέ-
λειαν ποῦ προέρχεται ἀπὸ τὸ κήρυγμα διὰ τὴν κόλασιν
καὶ ὅτι οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι δὲν προσελκύονται
τόσον ἀπὸ τὴν ἐξαγγελίαν τῶν καλῶν, ὅσον ἀπὸ τὴν ἀ-
πειλὴν τῶν κακῶν, τελειώνει εἰς τὸ σημείον αὐτὸ τὸν
λόγον του καὶ λέγει: «Ἐκεῖνος ποῦ πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν
ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ἐκεῖνος δὲ ποῦ δὲν πιστεύει εἰς τὸν
Υἱὸν δὲν θὰ ἴδῃ τὴν μακαρίαν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ
Θεοῦ μένει ἐπάνω του»⁶. Πάλιν ἐδῶ εἰς τὸν Πατέρα ἀπο-
δίδει τὴν δικαιοδοσίαν τῆς κολάσεως. Διότι δὲν εἶπεν,
ἡ ὀργὴ τοῦ Υἱοῦ, (ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ κριτής), ἀλλὰ
τοὺς ὑπενθύμισε τὸν Πατέρα, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς φο-
βήσῃ περισσώτερον.

Ἄρα γὰ εἶναι ἀρκετὸν, ἐρωτᾷ κάποιος, νὰ πιστεῦ-
σωμεν εἰς τὸν Υἱὸν διὰ νὰ ἔχωμεν ζωὴν αἰώνιον; Ὅχι
θέβαια. Καὶ ἄκουσε τὸν Χριστὸν ποῦ ὑπέδειξε αὐτὸ
καὶ εἶπεν «Ὅχι ὁ καθένας ποῦ μοῦ λέγει Κύριε, Κύ-
ριε, θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Ἄλ-
λωστε καὶ μόνῃ ἡ θαλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύμα-
τος εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ ρίξῃ κάποιον εἰς τὴν γέενναν⁸.
Ἄλλὰ διατὶ ὀμιλῶ δι' ἓνα μέρος τῆς δογματικῆς διδα-
σκαλίας; Διότι ἐὰν κανεὶς ἔχη τὴν ὀρθὴν πίστιν εἰς τὸν
Πατέρα, τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ δὲν ἔχει
ὀρθὸν τρόπον ζωῆς, δὲν κερδίζει τίποτε ἀπὸ τὴν πίστιν
διὰ τὴν σωτηρίαν. Ἐπίσης καὶ ὄταν λέγῃ «Ἄδότη εἶναι
ἢ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γνωρίζουν σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν
Θεόν»⁹, νὰ μὴ νομιζόμεν ὅτι εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν σω-

5. Ἰωάν. 3, 35.
6. Ἰωάν. 3, 36.
7. Μαρθ. 7, 21.
8. Πρβλ. Λουκ. 12, 10.
9. Ἰωάν. 17, 3.

τηρίαν μας τὸ λεγόμενον. Διότι ἔχομεν ἀνάγκη καὶ ἀπὸ ζωῆν καὶ ἀπὸ συνηθείας ἀγαθῆς.

Καὶ ἐδῶ λοιπὸν εἶπεν· «Εκεῖνος ποῦ πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον», ἀλλὰ τὴν συνέχισαν τὴν ἔθεσε ἀσθητοτέρα. Διότι τὸν λόγον δὲν τὸν πλέκει μόνον μὲ τὴν ἐξαγγελίαν τῶν καλῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν τῶν ἀντιθέτων. Καὶ πρόσθε εἰς τὸν τρόπον. Ἐπρόσθεσε δηλαδὴ· «Εκεῖνος ποῦ δὲν πιστεύει εἰς τὸν Υἱόν, δὲν θὰ ἴδῃ τὴν μακαρίαν ζωὴν, ἀλλὰ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπάνω του». Καὶ ἐδῶ ἡμᾶς δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι ἡ πίστις μόνη εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὴν σωτηρίαν. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύουν τὰ ὅσα ἔχουν λεχθῆ εἰς πολλὰ σημεῖα τῶν Εὐαγγελίων διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς. Δι' αὐτὸ θέθαια δὲν εἶπεν· Αὐτὴ εἶναι μόνον ἡ αἰώνιος ζωὴ, οὔτε· Ἐκεῖνος ποῦ πιστεύει εἰς τὸν Υἱὸν μόνον ἔχει αἰώνιον ζωὴν. Ἀλλὰ εἰς τὸν καθένα ἐξ αὐτῶν¹⁰ ἀποδεικνύει ὅτι ὑπάρχει ἡ μακαρία ζωὴ. Ἄν λοιπὸν δὲν ἀκολουθῆ τὴν πίστιν ἢ κατὰλλοις ζωῆ, θὰ ἐπακολουθήσῃ μεγάλη τιμωρία.

Ἐπίσης δὲν εἶπεν ὅτι (ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ) τὸν περιμένει, ἀλλὰ ὅτι «μένει ἐπάνω του»¹¹, διὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι οὐδέποτε θὰ σηκωθῆ ἀπὸ ἐπάνω του. Δηλαδὴ, διὰ νὰ μὴ σχηματίσῃ τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ φράσις, «δὲν θὰ ἴδῃ τὴν μακαρίαν ζωὴν», σημαίνει πρόσκαιρον θάνατον, ἔθεσε τὸ ῥῆμα αὐτό, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι συνεχῶς θὰ ἐπικάθεται ἐπάνω εἰς αὐτόν. Τὸ ἔκανε δὲ αὐτὸ διὰ νὰ τοὺς παρωθήσῃ μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς πρὸς τὸν Χριστόν. Δι' αὐτὸ δὲν ἔκανε ἰδιαίτερος τὴν παραίνεσιν αὐτὴν πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ τῆς ἔδωσε χαρακτήρα καθολικόν, ὥστε νὰ τοὺς προσελκόσῃ πρὸς τὸν Χριστόν ὅσον ἠδύνατο

10. Δηλαδὴ εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ εἰς τὸν ἐξ αὐτῆς πηγάζοντα ἀνάλογον τρόπον ζωῆς.

11. Πρβλ. Ἰωάν. 3, 36.

περισσότερον. Δὲν εἶπε δηλαδὴ, εἰς πιστεύετε, καὶ εἰς δὲν πιστεύετε, ἀλλὰ ἀπευθύνει τὸν λόγον πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ ἀπαλλάξῃ τὰ λεγόμενα ἀπὸ κάθε ὑποψίας. Καὶ τὸ ἔκανε αὐτὸ αὐστηρότερον ἀπὸ τὸν Χριστόν. Διότι ὁ Χριστὸς εἶπεν ὅτι, «ἐπιπίστος δὲν πιστεύει, ἔχει πλεον κατακριθῆ»¹², ἐνῶ ὁ Ἰωάννης λέγει· «δὲν θὰ ἴδῃ τὴν μακαρίαν ζωὴν, ἀλλὰ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπάνω του». Καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ φυσικόν. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ ὁμιλῆ κάποιος διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ μόνου του καὶ νὰ ὁμιλῆ δι' αὐτόν ἕνας ἄλλος. Ἀσφαλῶς θὰ ἐνόμιζαν ὅτι ὁ Χριστὸς πολλὰς φορές θὰ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ ἀπὸ φαντασίαν καὶ διὰ νὰ κομπιάσῃ, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης ἦτο ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ὑποψίαν αὐτῆν. Βέβαια καὶ ὁ Χριστὸς ἀργότερον ἐχρησιμοποίησεν αὐστηρότεραν γλῶσσαν, ἀλλὰ τότε πλεον εἶχαν ὑψηλότεραν ἰδέαν δι' αὐτόν.

Ἐῶς λοιπὸν ἔμαθεν ὁ Κύριος ὅτι οἱ Φαρισαῖοι¹³ ἤκουσαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς προσελκύει καὶ θασπίζει περισσότερους μαθητὰς παρὰ ὁ Ἰωάννης¹⁴—μολοντί ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐδάπτειεν, ἀλλ' ἐδάπτειαν οἱ μαθηταὶ του—ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν¹⁵.

Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐδάπτει¹⁶ θέθαια, ἀλλὰ οἱ καταδότηι ἔλεγον αὐτὰ, ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ προκαλέσων τὸν φθόνον εἰς τοὺς ἀκούοντας αὐτούς.

12. Ἰωάν. 3, 18.

13. Οἱ Φαρισαῖοι εἶχαν ἐκδηλώσει ἤδη τὴν ἐχθρότητα αὐτῶν πρὸς τὸν Ἰωάννην. Εἰς τὸν Ἰησοῦν ἡμᾶς ἀντιμετωπίζουσαν πρόσωπον ἐπιτυχέστερον καὶ μετὰ μεγαλυτέρας ἀποτελεσματικότητος συνεχίζον τὸ ἔργον τοῦ Ἰωάννου. Ἡ ἐχθρότης των λοιπὸν ἐστράφη μεγαλυτέρα πρὸς αὐτόν.

14. Πρβλ. Ἰωάν. 3, 23-26.

15. Ἰωάν. 4, 1-3.

16. Πρβλ. τὰ λεγόμενα σχετικῶς εἰς τὴν 29ῃν ὁμιλίαν.

Διατί λοιπόν ἀναχωρεῖ; ἔρωτᾷ κάποιος. Ὅχι ἀπὸ θειλίου, ἀλλὰ διὰ τὴν σταματήσιν τὴν ζηλοτυπίαν αὐτῶν καὶ τὴν ἀνακόμην τῶν φθόνων των. Ἔχει θέσθια τὴν δυνατότητα τὴν τούτων νίκησιν, ἐάν τοῦ ἐπιτίθεντο, ἀλλὰ δὲν θέλει τὴν τὴν πρᾶξιν συνεχῶς αὐτῶν, διὰ τὴν μὴ γεννῶνται ἀμφιβολία διὰ τὴν πραγματικότητα τῆς σαρκώσεως. Διότι ἐάν, κάθε φορά πού τὸν συνελάμβανεν, διέφευγεν, ἀσφαλῶς πολλοὶ θὰ εἶχαν σχετικὰ ὑποψίας. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὰς περισσότερας τῶν πράξεις τὰς ἔκανε ὡς τὴν ἄπλου ἀνθρώπου. Διότι ὅπως ἤθελε τὸν πιστεύουσιν ὅτι ἦτο Θεός, ἔτσι ἤθελεν τὴν πιστευθῆναι ὅτι, ἐν καὶ Θεός, ἐφόρει σάρκα ἀνθρωπίνην. Δι' αὐτὸ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν ἔλεγε πρὸς τὸν μαθητὴν «Ψηλάφησε καὶ ἴδε, διότι τὸ πνεῦμα δὲν ἔχει σάρκα καὶ ὄσθα»¹⁷. Ἐπίσης διὰ τὸν ἴδιον λόγον ἐμίλωνε καὶ τὸν Πέτρον, ὅταν τοῦ εἶπεν «Ἰλωε εἰς σὲ Κύριε, καὶ μὴ γίνῃ αὐτό»¹⁸. Τόσον μεγάλην σπουδαιότητα ἀπέδιδεν εἰς αὐτὸ τὸ θέμα ὁ Κύριος¹⁹.

β'. Ἄλλωστε καὶ μεταξὺ τῶν δογματῶν τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι μικρὸν τὸ θέμα αὐτό, οὔτε διὰ τὴν σωτηρίαν μας ἀσήμερον τὸ κεφάλαιον αὐτό, διὰ τοῦ ὁποίου ἔγιναν καὶ ἤχθησαν εἰς πέρας τὰ πάντα. Διότι ἔτσι καὶ ὁ θάνατος κατελύθη καὶ ἡ ἁμαρτία ἐγάθη καὶ ἡ κατάρα ἐξηφανίσθη καὶ τὰ ἀμέτρητα ἀγαθὰ εἰσηλύθησαν εἰς τὴν ζωὴν μας. Δι' αὐτὸ πρὸ πάντων ἤθελε τὴν γίνῃ πιστευτὴ ἡ οἰκονομία τῆς σαρκώσεως, ἡ ὁποία ἐγένετο δι' ἡμᾶς ἡ ρίζα καὶ ἡ πηγὴ μυρίων ἀγαθῶν. Ἐνῶ φροντίζει διὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς του, ἀφήνει τὴν συσκολεῖται ἡ θεία.

17. Λουκ. 24, 39.

18. Ματθ. 16, 22.

19. Νὰ πιστευθῆθῆναι ὅτι ἔφερε καὶ τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα.

Ἀφοῦ ἀνεχώρησε λοιπὸν, ἔρχεται πάλιν εἰς τὰ ἰδιαίτερα ἔργα, ὅσα ἔκανε καὶ προηγουμένως. Διότι δὲν ἐφευγεν ἀπλῶς διὰ τὴν Γαλιλαίαν, ἀλλὰ ἐτοίμαζε κάποια μεγάλα ἔργα, τὰ σχετικὰ μὲ τὸν Σαμαρείταις δηλαδή, καὶ ὅχι μόνον τὰ ἐσχεδίαζεν αὐτά, ἀλλὰ τὸ ἔκανε αὐτὸ μὲ τὴν σοφίαν πού τὸν διέκρινεν, ὥστε τὴν μὴ ἀφήσῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους καμμίαν πρόφασιν ἀναισχύοντος δικαιολογίας. Αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπαινισσόμενος καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐπρόσθεσεν: «Ἐπρεπε²⁰ νὰ περάσῃ διὰ μέσου τῆς Σαμαρείας»²¹, δεικνύων ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐπράττειν αὐτὸ ὡς κάτι τὸ πάρεργον κατὰ τὴν διάρκειαν πορείας του πρὸς τὴν Γαλιλαίαν. Τὸ ἴδιον ἔκανεν καὶ οἱ Ἀπόστολοι. Ὅπως δηλαδή ἐκεῖνοι, ὅταν τοὺς κατεβίωκον οἱ Ἰουδαῖοι, τότε ἐστρέφοντο καὶ ἐκηρύττον πρὸς τοὺς εἰδωλολάτραις, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Χριστός, ὅταν τὸν ἀπῆλασαν, τότε ἐπῆλθαι καὶ τοὺς Σαμαρείταις, ὅπως ἔκανε καὶ μὲ τὴν Συροφονικίσσαν γυναῖκα²². Αὐτὸ δὲ ἐγένετο διὰ τὴν ἀφορέσιν κάθε δικαιολογίας ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ τὴν μὴ ἠμποροῦν τὴν λέγουσιν ὅτι μὰς ἐγκατέλειπε καὶ πηγαίνει πρὸς τοὺς εἰδωλολάτραις. Δι' αὐτὸ καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπελογοῦντο καὶ ἔλεγον: «Εἰς σὰς τοὺς Ἰουδαίους ἦτο ἀναγκαῖον τὸν κηρυχθῆναι πρῶτον ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως σεις οἱ ἴδιοι κρίνετε τοὺς

20. Ἐάν ἐπρόκειτο τὴν ἀκολουθήσῃ τὴν συντομωτέραν ὁδὸν πρὸς τὴν Γαλιλαίαν, ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην τὴν διελθῆναι ἀπὸ τῆς Σαμαρείαν. Οἱ ἀσθητότεροι Ἰουδαῖοι ἀπέφευγον τὴν διὰ τῆς Σαμαρείας ὁδὸν, προστιμῶντες τὴν διὰ τῆς Περσίας ταξίδιον, ὅπερ ἦτο μακρότερον. Ὁ Κύριος ὅμως ἀπῆλλαγμένος τοῦ κατὰ τὴν Σαμαρείαν Ἰουδαϊκοῦ μίσους δὲν θεωρεῖ ἀναγκαῖον νὰ προτιμῆσθῃ τὴν ὁδὸν αὐτὴν.

21. Ἰωάν. 4, 4.

22. Πρβλ. Μάρκ. 7, 24-30.

ἐαυτοῦς σας ἀναξίους δι' αὐτόν, ἰδοὺ στρεφόμεθα πρὸς τοὺς ἔθνικοὺς²³. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς λέγει πάλιν «Δὲν ἦλθα παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους»²⁴. Καὶ πάλιν «Δὲν εἶναι σωστὸν νὰ πάρῃ κανεὶς τὸ φωμὶ τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὸ ρίψῃ εἰς τὰ σκυλάκια»²⁵. Ὅταν ὁμοῦς ἀπήλασαν τὸν Ἰησοῦν, ἤνοιξαν θύραν²⁶ εἰς τοὺς ἔθνικοὺς.

Ἄλλὰ καὶ ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς δὲν ἔρχεται κατὰ κύριον λόγον ὁ Ἰησοῦς πρὸς ἐκείνους, ἀλλὰ ὅταν διήρχετο ἀπὸ ἐκεῖ. Διερχόμενος λοιπὸν, «ἔρχεται εἰς κάποιαν πόλιν τῆς Σαμαρείας ἣ ὁποία ἐλέγετο Συχάρ»²⁷, ποῦ ἦτο πλησίον εἰς τὸ μέρος, τὸ ὅποιον ἐδωκεν ὁ Ἰακώβ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ²⁸. Ὑπῆρχε δὲ ἐκεῖ πηγὰδι²⁹ τὸ ὅποιον εἶχεν ἀνοιχθῆ ἀπὸ τὸν Ἰακώβ³⁰. Διὰ τὴν ἡμέραν ὁ Εὐαγγελιστὴς δίδει τόσας λεπτομερείας διὰ τὸν τόπον; Διὰ νὰ μὴ παραξενευθῆς, ὅταν θὰ ἀκούσῃς τὴν γυναῖκα νὰ λέγῃ: «Ὁ πατὴρ μαις Ἰακώβ μᾶς ἔδωκε τὴν πηγὴν αὐτὴν»³¹. Διότι ὁ τόπος αὐτὸς ἦτο ἐκεῖνος εἰς τὸν ὅποιον διέπρᾶξαν τὸν φοβερόν ἐκείνον φόνον ὁ Λευΐτης καὶ ὁ Συμεὼν³², ἐπειδὴ ἠγανάκτησαν διὰ τὴν

23. Πράξ. 13, 46.

24. Ματθ. 15, 24.

25. Ματθ. 15, 26.

26. Ἐδωσαν ἠλαθῆ τὰς προϋποθέσεις νὰ στραφῆ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὰ ἔθνη.

27. Συχάρ· Πόλις τῆς Σαμαρείας πλησίον τῆς Σινὸρ καὶ νοτιοανατολικῶς αὐτῆς κειμένη.

28. Πρβλ. Γεν. 48, 29.

29. Ὑπάρχει ἀκόμη καὶ ὀνομάζεται Βηρ-Ζακούμ.

30. Ἰωάν. 4, 5-6.

31. Ἰωάν. 4, 12.

32. Ἡ Δείνα ἦτο θυγάτηρ τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ ἐκ τῆς γυναικὸς του Λείας (Γεν. 30, 21). Ταύτην ἠγάπησε καὶ ἤρασαν ὁ Συχέμ, υἱὸς τοῦ Ἐμμώρ, ἀφρον τῶν Σκιμων, ἀλλὰ οἱ ἀδελ-

ἀρπαγὴν τῆς ἀδελφῆς των Δείνας³³.

Ἀεῖζει ὁμοῦς νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ πῶς προήλθαν οἱ Σαμαρεῖται. Διότι ἅλη ἡ περιφέρεια αὕτη ὀνομάζεται Σαμαρεία. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἐπῆρε τὸ ὄνομα αὐτό; Σομὸρ ἐλέγετο τὸ ὄρος ἀπὸ τὸν κατακτητὴν αὐτῆς τῆς χώρας, ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἡσαΐας: «Καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς Σαμαρείας εἶναι ὁ Ἐφραΐμ»³⁴. Οἱ κάτοικοι ὁμοῦς δὲν ὀνομάζοντο Σαμαρεῖται, ἀλλὰ Ἰσραηλιταί. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἦλθαν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅταν ἔγινε βασιλεὺς ὁ Φακεέ³⁵, ἐπέδραμεν ἐναντίον τοῦ ὁ Θεγλαθβαλλασάρ³⁶ καὶ ἐκυρίευσεν πολλὰς πόλεις καὶ ἐπετέθη ἐναντίον τοῦ Ἡλά καὶ, ἀφοῦ τὸν ἐφόνησε, ἔδωσε τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Ὡσηέ³⁷. Ἐναντίον τοῦ ἦλθεν ὁ Σαλαμανασάρ³⁸, ὁ ὁποῖος καὶ ἐκυρί-

φοῖ τῆς Συμεὼν καὶ Λευὶ ἐφόνησαν πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἐπῆραν πίσω τὴν Δείνα.

33. Πρβλ. Γεν. 34, 1 ἐξ.

34. Ἠσα. 7, 9.

35. Φακεέ· Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ (737-732 π.Χ.), υἱὸς τοῦ Ρομελίου καὶ διάδοχος τοῦ Φακεαίου, ὃν ἐφόνησαν εἰς τὴν Σαμαρείαν (Δ' Βασιλ. 15, 25 ἐξ.). Ἀντιστάθῃ εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῶν Ἀσσυρίων καὶ ὀργάνωσιν συμμαχίαν βασιλέων ἐναντίον των. Ὁ Θεγλαθβαλλασάρ ὁμοῦς ἐξεστράτευεν ἐναντίον τοῦ βασιλείου τοῦ καὶ ἠμαλῶτις ἄρκετον πληθυσμόν.

36. Θεγλαθβαλλασάρ· Βασιλεὺς τῆς Ἀσσυρίας (745-727), ἐδρυτῆς ἰδικῆς του δυναστείας. Τὸ 733 π.Χ. ἐπέδραμεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὤδηγησε πολλὰς Ἰσραηλίτας εἰς τὴν Ἀσσυρίαν (Βασ. Δ', 15, 29 καὶ 16, 10. Παραλ. Α', 5, 26).

37. Ὡσηέ· Ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τοῦ βορείου βασιλείου, υἱὸς τοῦ Ἡλά. Ἐστηρίθη εἰς τὴν εὐνοαν τοῦ Θεγλαθβαλλασάρ, εἰς τὸν ὅποιον ἦτο φόρου ὑποτελής. Εἰς τὴν προσπάθειάν του ὁμοῦς νὰ συνασπισθῆ με τοὺς Αἰγυπτίους κατὰ τῶν Ἀσσυρίων συνελήθη ὑπὸ τοῦ Σαλαμανασάρ Ε' (Βασίλ. Δ', 17, 1 κ.ε.).

38. Σαλαμανασάρ· Διάδοχος τοῦ Θεγλαθβαλλασάρ, ἐπολιόρχης τὴν Σαμαρείαν ἐπὶ τριετίαν, τὴν ὅποιαν καὶ ἐκυρίευσεν ὁ διάδοχος του Σενναχημέ τὸ 722 π.Χ.

ευσαν άλλας πόλεις και τὰς κατέστης φόρου ὑποτελεῖς³⁹. Ὁ Ἰωσή δμως ὑπετάγη μὲν εἰς τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ ἀργότερον ἀπεστάτησε και ἐστράφη πρὸς τὴν σιμαμαχίαν τῶν Αἰθιοπῶν⁴⁰. Τὸ ἀντελήφθη αὐτὸ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀσσυρίας και ἐξεστράτευσεν ἐναντίον του και ἀφου τοὺς ἐκυρίευσεν, δέν τοὺς ἀφησε πλέον νὰ κατοικοῦν εἰς τὸν χῶρον ἐκεῖνον ὡς ξεχωριστὸν ἔθνος, ἐπειδὴ εἶχεν ὑπόψιας διὰ παρομοίας μελλοντικὰς ἀποστασίας, ἀλλὰ τοὺς μετέφερεν εἰς τὴν Βαβυλωνία και τὴν Μηθίαν και ἀπὸ ἐκεῖ συνεκέντρωσε διαφόρους λαοὺς και τοὺς ἐγκατέστησεν εἰς τὴν Σαμαρείαν, ὥστε νὰ εἶναι ἀσφαλὴς ἡ κυριαρχία του εἰς τὸ ἐξῆς, ἐφ' ὅσον θὰ κατεῖχαν τὸν τόπον οἱ ἰδιοὶ του.

Ὅταν συνέθισαν αὐτὰ, ἐπειδὴ ἤθελεν ὁ Θεὸς νὰ ἀποδείξῃ τὴν δυνάμιν του και ὅτι δέν ἀφῆσε χωρὶς βοήθειαν τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ ἀδυναμίας, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας τῶν ἐκδοθέντων, ἐξαπέστειλε λέοντας κατὰ τῶν θαρθέρων και ἐφόνευσεν τοὺς ἀνθρώπους. Ἀνηγγέλησαν αὐτὰ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀσσυρίας και ἀπέστειλεν ἕνα ἱερέα διὰ νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτοὺς τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ οὐτε και τότε ἀφῆσαν ἐξ ὀλακλήρου τὴν ἀσέβειαν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἥμισυ. Ἐνθ' ὅμως ἐπενοῦσεν ὁ καιρὸς, ἀφῆσαν τὰ εἰδῶλα και ἐλάτρευσεν τὸν ἀληθινὸν Θεόν.

Ἔτσι εἶχαν λοιπὸν τὰ πράγματα, ὅταν ἐπαήλθαν οἱ Ἰουδαῖοι⁴¹ και ἀπεστρέφοντο αὐτοὺς διότι τοὺς ἐθεώρουσαν ἀλλοφύλους και ἐχθροὺς και ἀπὸ τὸ ὄρος τοὺς ἀνόμαζαν Σαμαρείτας. Διὰ τοὺς Ἰουδαίους δέν ὕψηρε μικρὰ ἡ διαμάχη πρὸς τοὺς Σαμαρείτας εἰς τὰ ἐπόμενα

39. Πρβλ. Δ' Βασιλ. 17, 1 ἐξ.

40. Πρβλ. σημείωσιν 37 τῆς παραοσης ὁμιλίας.

41. Ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς Βαβυλωνίας.

ἐτη. Διότι οἱ Σαμαρείται δέν παρεδέχοντο ὅλα τὰ θεῖα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, παρὰ μόνον τὰ τοῦ Μωϋσέως, ἐνθ' δέν ἀπέδιδον μεγάλην σημασίαν εἰς τὰ θεῖα τῶν προφητῶν. Εὐρίσκοντο λοιπὸν εἰς ἀνταγωνισμὸν μεταξύ των, διότι οἱ Σαμαρείται ἐπεδῖωκαν νὰ εἰσαγάγουν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν ἐθνότητα και ὑπερηφανεύοντο διὰ τὸν Ἀθραάμ και τὸν ἐθεώρουσαν πρόγονόν των, ἐπειδὴ ἦτο ἀπὸ τὴν Χαλδαίαν. Ἐπίσης και τὸν Ἰακώβ ἀνόμαζαν πατέρα των, ἐπειδὴ και αὐτὸς ἦτο ἀπόγονος τοῦ Ἀθραάμ. Οἱ Ἰουδαῖοι δμως μαζί με τοὺς ἄλλους λαοὺς ἀπεχθάνοντο και τοὺς Σαμαρείτας.

Ὅθεν διὰ τὰ ἴδια θέματα περιέπαιζαν και τὸν Χριστὸν και τοῦ ἔλεγαν «Εἶσαι Σαμαρείτης και ἔχεις δαιμόνιον»⁴². Και διὰ τὸν καταβαίνοντα ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν Ἱεριχά, ἐξ αἰτίας τοῦ ἰδίου θέματος, εἰσάγει ὁ Χριστὸς τὸν Σαμαρείτην νὰ τοῦ προσφέρῃ βοήθειαν, ὁ ὁποῖος Σαμαρείτης ἐθεωρεῖτο ἀσημαντος, εὐκαταφρόνητος και ὀδελυκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους⁴³. Και εἰς τὴν παραβολὴν τῶν δέκα λεπτῶν⁴⁴, ἀνόμασεν ἀλλογενῆ τὸν ἕνα λεπτὸν διὰ τὴν ἴδιαν αἰτίαν. (Ἦτο θέσια Σαμαρείτης). Ἀλλὰ και ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὸ ἴδιον πνεῦμα ὁμιλεῖ εἰς τὸς χωρὸν κατοικουμένην ἀπὸ εἰδωλολάτρων νὰ μὴ μετασῆτε και εἰς πόλιν ποῦ ἀνήκει εἰς Σαμαρείτας νὰ μὴ εἰσέλθητε⁴⁵.

γ'. Ὅχι μόνον διὰ τὴν πλοκήν τῆς διηγῆσεως μᾶς ὀπενθῶμμεν ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸν τόπον τοῦ Ἰακώβ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἀπὸ παλαιὰ εἶχαν ἐκδηληθῆ ἀπὸ

42. Ἰωάν. 8, 48.

43. Πρβλ. Λουκ. 10, 33 ἐξ.

44. Πρβλ. Λουκ. 17, 11 ἐξ.

45. Ματθ. 10, 5.

έκει οι 'Ιουδαίοι. Διότι από την εποχήν των προγόνων των τούς τόπους αὐτῶν τούς εἶχαν ἐκείνοι ἀντι αὐτῶν. Πραγματικά ἐκεῖνα πού κατεῖχον οἱ πρόγονοι αὐτῶν, χωρίς νά εἶναι ἰδικά των, αὐτά, ἐξ αἰτίας τῆς ραθυμίας καί τῆς παραιτίας αὐτῶν, τά ἔχασαν αὐτοί, ἄν καί ἦσαν ἰδικά των. "Ἐτσι βλέπομεν ὅτι καμμία ἀφέλεια δέν προέρχεται ἀπό τούς ἀγαθούς προγόνους, ἐάν δέν εἶναι ἀγαθοί καί οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν. Διότι οἱ θάρσαροι, ὅταν υπέστησαν τήν καταστροφήν ἀπό τούς λέοντας, ἀμέσως ἐπανήλθαν εἰς τήν 'Ιουδαϊκὴν εὐσέθειαν, ἐκεῖνοι ἡμῶς, ἄν καί ὑπέμειναν τόσας τιμαρίας, οὔτε καί τότε ἐσυνετίσθησαν.

Ἦλθε λοιπὸν ἐδῶ ὁ Χριστὸς διὰ νά καταργήσῃ διὰ παντός τὸν ἀκόλαστον καί ἀδιάφορον τρόπον ζωῆς καί νά εἰσαγάγῃ τὸν φιλόπονον καί αὐστηρὸν. Δέν χρησιμοποιεῖ θέβαια ὀποζύγια, ἀλλὰ θαδίζει συνεχῶς, ὥστε καί ἐκουράσῃ ἀπὸ τὴν ὀδοπορίαν. Καί εἰς κάθε εὐκαιρίαν αὐτὸ διδάσκει, νά εἶναι δηλοῦθι ὁ καθένας ἰκανὸς νά ἐξυπηρετῆται μόνος του καί νά ἀποφεύγῃ τὰ περιττά πράγματα, χωρίς νά ζητῇ τὰ πολλὰ. Διότι τόσοσ πολλὸ θέλει νά μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ περιττά, ὥστε ἀποκόπτει πολλὰ καί ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα. Δι' αὐτὸ ἔλεγεν «Αἱ ἀλεπούδες ἔχουν φωλεάς καί τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἔχουν μέρη πού κουρνιάζουν, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δέν ἔχει πού νά ἀκουθήσῃ τὸ κεφάλι του»⁴⁶. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν παραμένει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ὄρη καί τὰς ἐρήμους, ὄχι μόνον τὴν ἡμέρα ἀλλὰ καί τὴν νύκτα. Τὸ ἴδιον διεκήρυσε καί ὁ Δαυὶδ καί ἔλεγεν «Θά πῆν νερὸ ἀπὸ τὸν χεῖμαρρον εἰς τὴν ὀδόν»⁴⁷, διὰ νά καταδείξῃ τὴν αὐστηρότητα καί λιτότητα τῆς ζωῆς του.

46. Ματθ. 8, 20.
47. Ψαλμ. 109, 7.

Τοῦτο ὀποδεικνύει καί ἐδῶ ὁ Ἰωάννης: «Ὁ Ἰησοῦς λοιπὸν ὅπως ἦτο κουρασμένος ἀπὸ τὴν ὀδοπορίαν ἐκάθητο κοντὰ εἰς τὸ πηγάδι. Ἦτο σχεδόν μεσημέρι. Ἐρχεται τότε μία γυναίκα ἀπὸ τὴν Σαμαρείαν διὰ νά θγάλλῃ νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι. Καί ὁ Ἰησοῦς τῆς εἶπε: Δός μου νά πῶ. Οἱ δὲ μαθηταὶ του εἶχον ὑπάγει εἰς τὴν πόλιν διὰ νά ἀγοράσουν τρόφιμα»⁴⁸.

Ἀπὸ ὅσα γράφονται ἐδῶ πληροφοροῦμεθα καί τὴν ἀντοχήν τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰς ὀδοπορίας καί τὴν ἀδιαφορίαν του διὰ τὰς τροφὰς καί ὅτι τὰς ἐθεώρει ὡς πάρεργον. Καί οἱ μαθηταὶ λοιπὸν ἐδιδάχθησαν νά συμπεριφέρονται μὲ τὸν ἴδιον τρόπον. Πραγματικά δέν ἔπαιρναν ἐφόδια μαζὶ των. Καί τὸ φανερώνει αὐτὸ ἄλλος Εὐαγγελιστῆς, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι, ὅταν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἔκαμε λόγον διὰ τὴν ζήμην τῶν Φαρισαίων, ἐκείνοι ἐσκέπτοντο ὅτι δέν εἶχαν μαζὶ των ἄρτους⁴⁹. Ἐπίσης καί ὅταν μᾶς παρουσιάσῃ ὁ Εὐαγγελιστῆς πεινασμένους τοὺς μαθητὰς νά μαθοῦν τὰ στόχαια καί νά τρώουσι⁵⁰, καί ὅταν λέγῃ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὴν πείναν ἐπῆγε πρὸς τὴν συκιάν⁵¹, τίποτε ἄλλο δέν κάνει, παρὰ αὐτὸ μὲ ὅλα αὐτὰ μᾶς διδάσκει, νά περιφρονούμεν τὴν κοιλίαν καί νά μὴ θεωροῦμεν σπουδαίαν τὴν λειτουργίαν τῆς.

Κύτταξε λοιπὸν αὐτοὺς ὅτι καί εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν οὔτε φέρουν τίποτε μαζὶ των οὔτε πάλιν ἀπὸ τὸ πρῶτὸ ἀμέσως φροντίζουν ὅτι αὐτὸ, ἐπειδὴ δέν ἔχουν τροφὰς, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἄρσιν, κατὰ τὴν ὁποιάν ὄλοι οἱ ἄνθρωποι γευματίζουσιν, ἀγοράζουν τρόφιμα. Ἡμεῖς ὁμῶς δέν κάνομεν τὸ ἴδιον. Ἀντιθετὰ ἀμέσως μάλισ θὰ σηκωθῶμεν ἀπὸ τὸ κρεθῶτι, πρὶν ἀπὸ τὰ ἄλλα δι' αὐτὰ

48. Ἰωάν. 4, 6-8.

49. Πρβλ. Ματθ. 16, 5-12.

50. Πρβλ. Ματθ. 12, 1, Μάρκ. 2, 23, Λουκ. 6, 1.

51. Ματθ. 21, 18-22.

φροντίζομεν, φωνάζομεν τοὺς μαγεύρους καὶ ὑπηρέτας καὶ μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον ἀσχολούμεθα μὲ αὐτὰ καὶ ὕστερα δευτερευόντως προσέχομεν τὰ ἄλλα καὶ μάλιστα ἔτσι ποὺ προτάσσομεν τὰ θιοτικά τῶν πνευματικῶν καὶ ὅσα ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν πάρεργον αὐτὰ τιμῶμεν ὡς ἀναγκαῖα. Δι' αὐτὸ καὶ γίνονται τὰ πάντα ὄνω κάτω. Ἐπρεπε ἡμῶς νὰ συμβαίῃ τὸ ἀντίθετον, δηλαδὴ ἀφοῦ ἀσχοληθῶμεν ἰδιαιτέρως μὲ ὅλα τὰ πνευματικὰ θέματα, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν, νὰ ἐνδιαφερθῶμεν καὶ διὰ τὰ θιοτικά.

Ἐπίσης ἐδῶ δὲν φανερώνεται μόνον ὁ ἐπίτονος τρόπος τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἄλλεμψις κάθε μορφῆς ὑπερηφανείας, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἔχει μόνον ἐκοπίσασε καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν ὄρθρον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ἀπέμεινε τελείως μόνος καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ ἀπῆλθαν. Βέβαια ὄπῃ ἦεν ἡ δυνατότης, εἴαν ἤθελεν, ἢ νὰ μὴ τοὺς ἀποστείλῃ ὅλους, ἢ, ἀφοῦ ἔφυγον ἐκεῖνοι, νὰ ἔχη ἄλλους ὑπηρέτας. Ἀλλὰ δὲν τὸ ἠθέλησεν. Διότι ἔτσι πραγματικὰ συνήθειος τοὺς μαθητὰς του νὰ καταπίνουσαν κάθε εἶδος ἐγωϊσμοῦ.

Καὶ τί τὸ σπουδαῖον, ἴσως νὰ εἴπῃ κάποιος, εἴαν ἐφέροντο μὲ μετριοφροσύνη αὐτοὶ ποὺ ἦσαν ἄλιεις καὶ σκηνοποιοί; Ἦσαν βέβαια ἄλιεις καὶ σκηνοποιοί, ἀλλ' ἀπότομα ἀνέστησαν εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔγινον λαμπρότεροι ἀπὸ ἄλλους τοὺς βασιλεῖς, ἐφ' ὅσον ἠξιώθησαν νὰ χρηματίσων μαθηταὶ τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος δεσπόζει τῆς οἰκουμένης, καὶ νὰ παρακολουθήσων τὸν θαυμάζομενον ἀπὸ ὅλους. Ἐξ ἄλλου γνωρίζετε καλὰ ὅτι ὅσοι προέρχονται ἀπὸ χαμηλά αὐτοὶ πρὸ πάντων, ἔταν ἀποκτήσων ἀξιώματα, παρασύρονται εὐκολώτερον πρὸς τὸν ἐγωϊσμόν, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν πείραν τῆς τόσοσ μεγάλης τιμῆς. Τοὺς συνεκράτει λοιπὸν εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην αὐτὴν καὶ τοὺς ἐδίδασκε

μὲ ὅλας τὰς πράξεις του νὰ εἶναι συνεσταλμένοι καὶ εἰς καμμίαν περίπτωσιν νὰ μὴ χρειάζωνται ὑπηρέτας.

Ἐὸ Ἰησοῦς λοιπὸν ὅπως ἦτο κουρασμένος ἀπὸ τὴν ὁδοπορίαν, λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς, ἐκάθητο κοντὰ εἰς τὸ πηγάδι. Βλέπεις ὅτι ἐκάθησεν ἀπὸ τὴν κόρασιν, ἀπὸ τὴν ζέσθη καὶ διὰ νὰ περιμένῃ τοὺς μαθητὰς του; Ἐγνώριζε βέβαια τί ἂν συνέβαινε μὲ τοὺς Σαμαρείτας, ἀλλὰ δὲν ἤθελε δι' αὐτὸ προηγουμένος. Τὸ γεγονός ὁμῶς ὅτι δὲν ἦλθεν ἐξεπίτηδες ἐκεῖ διὰ νὰ διδάξῃ δὲν ἦτο λόγος νὰ ἐκδιώξῃ ἀπὸ κοντὰ του τὴν γυναῖκα ποὺ ἦλθεν εἰς τὸ πηγάδι, ἡ ὁποία ἐβείκνυε τὴσιν φιλομάθειαν. Διότι οἱ μὲν Ἰουδαῖοι, καὶ ἔταν ἤρχετο κοντὰ των ὁ Ἰησοῦς, τὸν ἐξεδίωκαν, ἐνῶ οἱ ἐθνικοὶ, καὶ ἔταν κατηθύνητο πρὸς ἄλλους, τὸν προσεῖλκυον κοντὰ των. Οἱ μὲν ἐφθονοῦσαν, οἱ δὲ ἐπίστευον. Ἐκεῖνοι ἠγανάκτων, αὐτοὶ ἐθαύμαζαν καὶ τὸν προσεκύουν. Τί λοιπὸν; Ἐπρεπε νὰ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὴν σωτηρίαν τόσοσ ἀνθρώπων καὶ νὰ μὴ προσέξῃ μίαν τόσοσ μεγάλην προθυμίαν; Αὐτὸ ὁμῶς δὲν ἐταίριαζε εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Ἰησοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ τακτοποιεῖ τὰ πάντα μὲ τὴν σάφισιν ποὺ τὸν διέκρινεν. Ἐκάθητο λοιπὸν διὰ νὰ ἀναπαύσῃ καὶ ξεκουράσῃ τὸ σῶμά του κοντὰ εἰς τὸ πηγάδι. Ἦταν μεσημέρι, πρῶγμα ποὺ ἐδήλωσε καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς, ἔταν εἶπεν «Ἦτο περίπου ἕκτη⁵² ὥρα καὶ ἐκάθητο οὕτως». Τί σημαίνει ἡ λέξις «οὕτως»; Δὲν ἐκάθητο, λέγει, εἰς θρόνον οὔτε εἰς προσκεφάλαιον, ἀλλὰ ἀπλῶς ἐπάνω εἰς τὸ ἔδαφος ὅπως ἔτυχε.

Ἐρχεται τότε μία γυναῖκα ἀπὸ τὴν Σαμαρείαν διὰ νὰ θγάλλῃ νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι.

β'. Πρόσεξε ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς ἀποκαλύπτει ὅτι

52. Ἦτο ἕκτη ὥρα ἀπὸ τὴν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου, δηλαδὴ 12 μεσημέρι κατὰ τὴν σημερινὴν ὥραν.

καί ἡ γυναίκα δι' ἄλλον σκοπὸν ἐθῆγεν ἀπὸ τὴν πόλιν, ὥστε νὰ ἀποστομώσῃ ἀπὸ κάθε πλευρᾶν τὴν ἀναίσχυντον ἀντιλογίαν τῶν Ἰουδαίων καὶ νὰ μὴ ἡμπορῇ κανεὶς νὰ τοῦ προσβάλλῃ ὅτι ἔρχεται εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὴν ἰδικὴν του ἐντολήν, διότι, ἐνῶ διάτασος τοὺς μαθητάς του νὰ εἰσέρχονται εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν, ὁ ἴδιος συνομιλεῖ με τοὺς Σαμαρείτας. Δι' αὐτὸ εἶπεν ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι «οἱ μαθηταὶ του εἶχον ὑπάγει εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ ἀγοράσουν τροφίμα», ὥστε νὰ δώσῃ πολλάς αἰτίας διὰ τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς συνομιλήσῃ με αὐτήν.

Τί ἔκανε λοιπὸν ἡ γυναίκα; "Ὅταν ἤκουσεν «Δός μου νὰ πῶ», πολὺ φρόνιμα χρησιμοποιοῖ τὸν λόγον τοῦ Ἰησοῦ διὰ νὰ ἐρωτήσῃ καὶ λέγει· «Πῶς σὺ, ὁ ὁποῖος εἶσαι Ἰουδαῖος, ζητεῖς νὰ πῆς νερὸ ἀπὸ ἐμέ, ἢ ὅποια εἶμαι γυναίκα Σαμαρειτίσσα; Διότι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἤρχοντο εἰς σχέσεις με τοὺς Σαμαρείτας»⁵³. Καὶ πῶς ἀντελήφθη ὅτι ἦτο Ἰουδαῖος; Ἰσως ἀπὸ τὰ ἐνθύματα καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ὁμιλίας του. Σὺ ὅμως κότταζε πόσον ἐξυμνη εἶναι ἡ γυναίκα αὕτη. (Διότι, ἐὰν ἔπρεπε κάποιος νὰ προφυλαχθῇ, αὐτὸς ἦτο ὁ Ἰησοῦς καὶ ὄχι ἐκείνη). Πραγματικὰ δὲν εἶπεν ὅτι οἱ Σαμαρείται δὲν ἔρχονται εἰς σχέσεις με τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ' ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν πλησιάζουν τοὺς Σαμαρείτας. Καὶ ὅμως ἡ γυναίκα, ἂν καὶ ἦτο ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὴν ἐνοχλήν, ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι ὁ ἄλλος ἐπιπτεν εἰς αὐτήν, δὲν ἐσιώπησεν, ἀλλὰ, ὅπως νομίζει, διορθῶνει ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἐγένετο σύμφωνα με τὸν νόμον.

Πιθανὸν ὅμως κάποιος νὰ διατυπώσῃ τὴν ἀκόλουθον ἀπορίαν. Πῶς ὁ Χριστὸς ἐζήτησε νὰ πῆ νερὸ ἀπὸ αὐτήν, ἐνῶ τὸ ἀπηγόρευεν ὁ νόμος; Ἐὰν κάποιος ἀπαν-

53. Ἰωάν. 4, 9.

τήσῃ, ὅτι ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι δὲν θὰ τοῦ δώσῃ, τότε δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ νερὸ.

Τί ἡμποροῦμεν λοιπὸν νὰ εἰπώμεν; "Ὅτι τοῦ ἦτο ἀδιάφορον πλεόν νὰ ἐκπληρώσῃ παρομοίως ἀπαγορεύσεις. Διότι αὐτὸς ποῦ κατακυβίνει τοὺς ἄλλους νὰ τὰς καταργῶν, πολὺ περισσότερον θὰ τὰς παρέβλεπεν ὁ ἴδιος. «Διότι δὲν κάνει βέβηλον τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνο ποῦ εἰσάγεται με τὴν τροφὴν εἰς τὸ στόμα, ἀλλὰ ἐκεῖνο ποῦ θγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα»⁵⁴.

Ἐξ ἄλλου ἡ συνομιλία τοῦ Ἰησοῦ με τὴν Σαμαρειτίσσαν δὲν θὰ ἦτο μικρὰ κατηγορία κατὰ τῶν Ἰουδαίων, διότι ἐκεῖνοι μὲν, ἂν καὶ πολλάς φορὰς προσεκαλοῦντο ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν καὶ με τοὺς λόγους καὶ με τὰς πράξεις, ἐν τούτοις δὲν τὸν ἐδέχοντο, ἐνῶ αὕτη, πρόσεξε, πῶς πᾶνεται ἀπὸ μίαν ἀσημαντὸν ἐρώτησιν. Ὁ Ἰησοῦς θέθεια δὲν εἶχε σχεδιάσει ἀπὸ προηγουμένης αὐτὴν τὴν συνάντησιν οὔτε τὴν πορείαν. "Ὅταν λοιπὸν τὸν ἐπλησίασαν μερικοί, δὲν τοὺς ἠμπόδισεν. Διότι εἰς τοὺς μαθητάς του ἀπλῶς ἔλεγε νὰ μὴ εἰσέρχονται εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν, ὄχι ὅμως νὰ τοὺς ἀπομακρύνουν, ὅταν ἔρχωνται μόνον των. (Αὐτὸ δὲν ἐταίριαζε καθόλου εἰς τὴν φιλανθρωπίαν του).

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀπαντᾷ εἰς τὴν γυναίκα καὶ τῆς λέγει· «Ἐὰν ἐγνώριζες τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ καὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποῦ σοῦ λέγει· Δός μου νὰ πῶ, σὺ θὰ τοῦ ἐζητοῦσες καὶ θὰ σοῦ ἐβιδε νερὸ τρεχοῦμενον»⁵⁵. Κατὰ πρῶτον ἀποδεικνύει ὅτι ἦτο ἀξία νὰ ἀκούσῃ καὶ ὄχι νὰ περιφρονηθῇ καὶ τότε ἀποκαλύπτει τὸν ἑαυτὸν του. Διότι πραγματικὰ ἐπρόκειτο ἁμέσως, ὅταν θὰ ἐμάθαινε ποῖος εἶναι, νὰ ὑπακούσῃ καὶ νὰ προσέξῃ εἰς

54. Ματθ. 15, 11.

55. Ἰωάν. 4, 10.

αυτών, πράγμα το οποίο δὲν θὰ ἠμπορούσε νὰ ὑποστηρίξει διὰ τοῦ Ἰουδαίου. Διότι αὐτοί, ὅταν τὸν ἐγνώρισαν, δὲν ἐζήτησαν τίποτε, οὔτε ἐπεθύμησαν νὰ μάθουν κάτι χρήσιμον, ἀλλὰ τὸν ὕβριζαν καὶ τὸν ἐδίωκαν. Ἡ γυναίκα ὅμως, ὅταν ἤκουσεν αὐτά, κύταξε, μὲ πόσῃ λεπτότητά ἀποκρίνεται: «Κύριε, οὔτε δοχεῖον ἔχεις νὰ ἀντλήσῃς νερό καὶ τὸ πηγᾶδι εἶναι θαθύ.»⁵⁶ Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἔχεις τὸ τρεχοῦμενο νερό;⁵⁷ Πρὸ ὀλίγου τὴν ἀπέηλαξεν ἀπὸ τὴν ταπεινὴν ἀντιλήψιν καὶ ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς συνηθισμένους ἀνθρώπους. Διότι ἐδῶ δὲν τὸν ὀνομάζει «Κύριον» τυχαῖα, ἀλλὰ τοῦ ἀποδίδει μεγάλην τιμὴν. Ὅτι θέθαια ἔλεγεν αὐτὸ διὰ τὸν τιμῆς, φαίνεται ἀπὸ τὴν συνέχειαν. Δηλαδή, δὲν τὸν περιέπαιξεν οὔτε τὸν διεκωμώδησεν, ἀλλὰ ἀπλῶς διετύπωσε τὴν ἀπορίαν τῆς. Ἐάν ὅμως δὲν ἀντελήφθη ἀμέσως τὰ πάντα, μὴ παραξενεύεσαι, διότι οὔτε καὶ ὁ Νικόδημος τὸ ἐπέτυεν αὐτό. Τί λέγει ἐκεῖνος λοιπὸν; «Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνουσι αὐτά;»⁵⁸ Καὶ πάλιν «Πῶς ἠμπορεῖ νὰ γεννηθῇ ὁ ἄνθρωπος πάλιν, ὅταν ἔχη πλέον γηράσει;»⁵⁹ Καὶ πάλιν «Μήπως ἠμπορεῖ νὰ εἰσελθῇ διὰ δευτέραν φοράν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητέρας του καὶ νὰ ξαναγεννηθῇ;»⁶⁰ Αὕτη ὅμως ἐρωτᾷ μὲ μεγαλύτερον σεβασμόν: «Κύριε, οὔτε δοχεῖον ἔχεις νὰ ἀντλήσῃς νερό καὶ τὸ πηγᾶδι εἶναι θαθύ. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἔχεις τὸ τρεχοῦμενο νερό;». Ἄλλα θέθαια ἔλεγεν εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλα ἐκαταλάβαινεν ἐκείνη, οὔτε ἤκουσε τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὰς λέξεις, οὔτε ἦτο εἰς θέσιν ἀκόμῃ νὰ ἀντελήφῃ κάτι τὸ ὑψηλόν, ἂν καὶ ἠμπορούσε, ἐάν ἔβιδεν αὐθάδη ἀπάντησιν, νὰ εἰπῇ: Ἐάν

56. Ἰωάν. 4, 11.

57. Ἰωάν. 3, 9.

58. Ἰωάν. 3, 4.

59. Ἰωάν. 3, 4.

εἶχες τὸ τρεχοῦμενο νερό, δὲν θὰ ἐζήτης ἀπὸ ἐμέ, ἀλλὰ θὰ ἐδίβες εἰς τὸν ἑαυτὸν σου πρῶτον. Τώρα ὅμως ἀπλῶς κομπάζεις. Δὲν εἶπεν ὅμως τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ ἀποκρίνεται μὲ μεγάλην λεπτότητα καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὴν συνέχειαν. Πραγματικὰ εἰς τὴν ἀρχὴν λέγει: «Πῶς σὺ, ὁ ὁποῖος εἶσαι Ἰουδαῖος, ζητεῖς νὰ πῆς νερό ἀπὸ ἐμέ;». (Καὶ δὲν εἶπεν, ἐφ' ὅσον ὠμίλει πρὸς ἐχθρόν καὶ ἀλλόφυλον Μακάρι νὰ μὴ μοῦ συμβῇ ποτὲ νὰ προσφέρω νερό εἰς ἕνα ἄνθρωπον ποῦ εἶναι ἐχθρὸς μοῦ καὶ ἀπεχθάνεται τὸ ἔθνος μου). Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐπόμενα πάλιν, ὅταν τὸν ἤκουσε νὰ λέγῃ μεγάλα πράγματα, διὰ τὰ ὁποῖα πρὸ πάντων ἐξαγριώνονται οἱ ἐχθροί, οὔτε τὰν κατεγέλασεν οὔτε τὸν διέσυρεν, παρὰ τί λέγει: «Μήπως σὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν πατέρα μας τὸν Ἰακώβ, ὁ ὁποῖος ἔδωσεν εἰς ἡμᾶς τὸ πηγᾶδι αὐτό καὶ ἔπινε ἀπὸ αὐτοῦ ὁ ἴδιος καὶ τὰ παιδιὰ του καὶ τὰ ζῶά του;»⁶⁰.

Βλέπεις μὲ ποῖον τρόπον εἰσάγει τὸν ἑαυτὸν τῆς εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν οἰκογένειαν; Ὅ,τι δὲ λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν: Ἐκεῖνος αὐτὸ τὸ νερὸ ἐχρησιμοποίησε καὶ δὲν εἶχε τίποτε περισσότερον νὰ μάς δώσῃ. Τὰ ἔλεγεν αὐτὰ διὰ τὸν βεῖρη ὅτι ἀπὸ τὴν πρώτην ἀπάντησιν ἐδέχθη μεγάλο καὶ ὑψηλὸν νόημα. Διότι τὸ «ὁ ἴδιος ἔπινε ἀπὸ αὐτοῦ καὶ τὰ παιδιὰ του καὶ τὰ ζῶά του», δὲν φαίνεται νὰ ὑπαινίσσεται τίποτε ἄλλο παρὰ ὅτι εἶχε μὲν τὴν ἔνοιαν τοῦ καλυτέρου ὕδατος, ἀλλὰ οὔτε τὸ εὑρίσκειν οὔτε τὸ ἐγνώριζε καλά. Καὶ διὰ τὸν ὁμιλῶσα περισσότερον καθαρά, αὐτὸ ποῦ θέλει νὰ εἰπῇ εἶναι τὸ ἀκόλουθον: Δὲν ἠμπορεῖς θέθαια νὰ ὑποστηρίξῃς, λέγει, ὅτι ὁ Ἰακώβ ἔδωσεν εἰς ἡμᾶς μὲν αὐτὸ τὸ πηγᾶδι, αὐτὸς δὲ ἐχρησιμοποίησε ἄλλο. Διότι καὶ ὁ ἴδιος καὶ τὰ παιδιὰ του ἀπ' αὐτοῦ ἔπιναν. Καὶ δὲν θὰ ἔπιναν, ἐάν θέθαια

60. Ἰωάν. 4, 12.

είχεν άλλο καλύτερο πηγάδι. Ἀπό αὐτό λοιπὸν τὸ πηγάδι οὐτε οὐ θὰ ἠμπορέσης νὰ δώσης, οὐτε εἶναι δυνατόν νὰ ἔγῃς ἄλλο καλύτερον, ἂν καὶ δὲν δέχῃσαι ὅτι εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Ἰακώβ. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν θὰ πάρῃς τὸ νερὸ, τὸ ὁποῖον ὀπόσῃσαι νὰ μᾶς δώσης;

Ἄλλὰ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν συνεζήτουν μὲ τὸν Ἰησοῦν τόσον φιλικῶς, ἂν καὶ τοὺς ἔκανε λόγον διὰ τὸ ἴδιον θέμα καὶ τοὺς ἀνέφερε τὸ ὕδωρ αὐτό⁶¹. Ἐπίσης ἔταν ὀμίλησε διὰ τὸν Ἀβραάμ, ἐπεχείρησαν νὰ τὸν λιθοβολήσου⁶². Ἡ γυναῖκα ἡμῶς δὲν συμπεριφέρεται μὲ τὸν ἴδιον τρόπον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ μὲ μεγάλην λεπτότητα μέσα εἰς τὴν ζήτησιν καὶ τὴν ὥρα τῆς μεσημβρίας λέγει καὶ ἀκούει τὰ πάντα μὲ πολλὴν προθυμίαν, χωρὶς νὰ σκέπτεται κάτι παρόμοιον, ὅπως ἦτο φυσικὸν νὰ εἰποῦν οἱ Ἰουδαῖοι: Δηλαδὴ μαίνεται καὶ τὰ ἔχει χαμένα αὐτός, ὁ ὁποῖος μὲ κρατεῖ ἐδῶ εἰς τὴν πηγὴν καὶ τὸ πηγάδι καὶ δὲν μοῦ βίβει τίποτε παρὰ μόνον κουχᾶται μὲ τοὺς λόγους. Ἀντίθετα κάνει ὁποιοὴν καὶ παραμένει ἐκεῖ μέχρις ὅτου εὕρῃ ἐκεῖνο ποῦ ζητεῖ.

ε'. Ἐάν ἡμῶς ἡ Σαμαρεῖτισσα γυναῖκα δεκνῶει τόσῃν προθυμίαν διὰ νὰ μάθῃ κάτι χρήσιμον καὶ παραμένει πλησίον τοῦ Χριστοῦ, ἂν καὶ δὲν τὸν ἐγνώριζεν, ποῖαν συγγνώμην θὰ ἔχαμεν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ τὸν γνωρίζωμεν καλὰ καὶ δὲν εἴμεθα οὐτε κοντὰ εἰς τὸ πηγάδι οὐτε εἰς τὴν ἔρημιαν οὐτε εἶναι μεσημβρία οὐτε μᾶς καίει ὁ ἥλιος, ἀλλ' εἶναι πρῶτ' καὶ εὐρισκόμεθα κάτω ἀπὸ μίαν τόσον ὄρασαν στέγην καὶ ἀπολαμβάνομεν τὴν σκιάν καὶ τὴν βροσίαν, δὲν ἔχομεν τὴν ὕπομονήν νὰ ἀκούσωμεν κάτι ἀπὸ τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ μᾶς κοιμίζει ἡ ἀδιαφορία: Ἐκεῖνη ἡμῶς δὲν ὁμοιάζει μὲ ἡμᾶς, ἀλ-

61. Πρβλ. Ἰωάν. 7, 37-44.

62. Πρβλ. Ἰωάν. 9, 27-59.

λὰ τόσον συνεπαίρνεται ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε νὰ προσκαλῆ καὶ ἄλλους. Οἱ Ἰουδαῖοι οὐκ μόνον δὲν προσεκόλουσεν ἄλλους, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ποῦ ἤθελαν νὰ πλησιάσουσιν τὸν Ἰησοῦν τοὺς ἠμῶς βίβειν καὶ τοὺς ἀπηγόρευαν. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγαν: «Μήπως ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας; Ὅχι. Ἀλλὰ μόνον ὁ δῆλος αὐτός ποῦ δὲν ἤξευρε τὸν νόμον καὶ δι' αὐτὸ εἶναι καταραμένον»⁶³.

Ἄς μιμηθῶμεν λοιπὸν τὴν Σαμαρεῖτιν, ἃς διαλεχθῶμεν μὲ τὸν Χριστόν, διότι καὶ σήμερα εὐρίσκεται ἀνάμεσά μας καὶ μᾶς ὀμιλεῖ μὲ τοὺς προφήτας καὶ τοὺς μαθητάς του. Ἄς τὸν ἀκούσωμεν καὶ ἃς πιστεῦσωμεν. Μέχρι τότε θὰ ζῶμεν ἀσκοπα καὶ μάταια; (Διότι ἔταν δὲν πράττωμεν ὅτι ἀρέσει εἰς τὸν Θεόν, εἶναι ὃς νὰ ζῶμεν ἀσκοπα). Μᾶλλον ἡμῶς δὲν ζῶμεν μόνον ἀσκοπα, ἀλλὰ ζῶμεν καὶ διὰ τὸ κακόν. Διότι ἔταν δεσπονήσωμεν τὸν καιρὸν ποῦ μᾶς ἐδόθη ὅχι ὅπως πρέπει, θὰ ἀποθάνωμεν καὶ θὰ ὑποστῶμεν τὴν θαυρτέραν τιμωρίαν διὰ τὴν ἀσκοπὸν δεσπότην. Διότι δὲν θὰ δώσῃ θέθαια λόγον εἰς τὸν πιστωτὴν τοῦ μόνου ἐκείνου ποῦ ἐπῆρε χρήματα διὰ νὰ ἐμπορευθῆ καὶ τὰ κατέφαγε, ἐνῶ ἐκεῖνος ποῦ ἐσπατάλησε μίαν τόσον μακρὰν ζωὴν θὰ μείνῃ ἀτιμώρητος. Ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἔφερον εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ δὲν μᾶς ἔβωσε ψυχὴν διὰ νὰ τὰ χρησιμοποιήσωμεν μόνον εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ διὰ νὰ πράττωμεν τὰ πάντα ἀποθελόντες πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Διότι τὰ ὄλογα ζῶα εἶναι χρήσιμα μόνον εἰς τὸν ἐπίγειον βίον, ἐνῶ ἡμεῖς δι' αὐτὸ ἔχομεν ἀθάνατον ψυχὴν, ὥστε νὰ ἐτοιμάζωμεν τὰ πάντα διὰ τὴν προετοιμασίαν ἐκείνης τῆς οὐρανοῦ ζωῆς. Πραγματικῶς, ἐάν μᾶς ἐρωτήσῃ κάποιος διὰ τὴν ἀναγκαῖότητα τῶν ἵππων, τῶν

63. Ἰωάν. 7, 48-49.

δύων καὶ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἄλλων παρομοίων οἰκιακῶν ζώων, δὲν θὰ εἴπωμεν καμμὴν ἄλλην παρά ὅτι μᾶς ἐξυπηρετοῦν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν. Δι' ἡμᾶς ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἴπωμεν τὸ ἴδιον, ἀλλὰ ὅτι ἡ ἀνωτέρα κατάστασις εἶναι ἢ μετὰ τὴν ἐδῶ ἀποδημίαν μας καὶ ὅτι πρέπει νὰ πράττωμεν τὰ πάντα, ὥστε νὰ λάμψωμεν ἐκεῖ, ὥστε νὰ συμπεριληφθῶμεν εἰς τὸν χορὸν τῶν ἀγγέλων καὶ νὰ ἰστάμεθα συνεχῶς πλησίον τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Διότι δι' αὐτὸ ἐπλάσθη ἡ θάνατος ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα δὲ θὰ καταστῇ ἀθάνατον, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἀτελεῦτητα ἀγαθὰ. Ἄν ὅμως παραμένῃς προσκολλημένος εἰς τὴν γῆν, ἐνῶ σοῦ προσφέρονται οἱ οὐρανοὶ, συλλογίσου πόσον μεγάλη προσβολὴ γίνεται εἰς τὸν προσφέροντα. Διότι ἐκεῖνος σοῦ προτείνει τὰ οὐράνια, ἐνῶ ἐσὺ δὲν διδεις μεγάλην σημασίαν εἰς αὐτὰ καὶ τὰ ἀνταλλάσσεις μὲ τὴν γῆν. Δι' αὐτὸ καὶ ἠπειλήσας μὲ τὴν γέενναν, ἐπειδὴ κατεφρονεῖτο καὶ διὰ νὰ μάθῃς ἔτσι πόσα καλὰ ἀποστερεῖς ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου. Μασκάρι ὅμως νὰ μὴ συμβῇ νὰ γνωρίσωμεν τὴν κόλασιν ἐκείνην, ἀλλὰ νὰ φανῶμεν εὐάρεστοι εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ ἀποκτησωμεν τὰ οὐράνια ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὄποιον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΒΒ' (32)
(Ἰωάν. β', 13-20)

Ἐπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ τῆς εἰπεν Καθένας ποῦ πίνει ἀπὸ τὸ νερόν αὐτό, θὰ διψᾷ ἄλλοτε. Ἐκεῖνος ὅμως ποῦ θὰ πῖνῃ ἀπὸ τὸ νερόν, τὸ ὄποιον θὰ τοῦ δώσω ἐγώ, δὲν θὰ διψᾷ ποτὲ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ νερὸ ποῦ θὰ τοῦ δώσω θὰ μεταβληθῇ μέσα του εἰς πηγὴν νεροῦ ποῦ θὰ πῖνῃ διὰ νὰ τοῦ παρέχῃ ζωὴν αἰώνιον¹.

α*. Ἡ Ἅγια Γραφὴ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἄλλοτε τὴν ὀνομάζει πῦρ καὶ ἄλλοτε ὕδωρ, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι τὰ ὀνόματα αὐτὰ δὲν εἶναι παραστατικά τῆς οὐσίας ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας. Διότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ διαφόρους οὐσίας, ἀλλ' εἶναι ἄόρατον καὶ μονοεῖδές. Τὸ ἕνα ὄνομα τὸ δίδει ὁ Ἰωάννης ὁ Βα-

1. Ἰωάν. 4, 13-14.

Ἐἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνά γείρας ὁμιλίας ἐπέλγει ὁ θεὸς Πατὴρ, ὅτι ὁ Κύριος ὀνομάζει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα «ἕδωρ», ὅχι διὰ νὰ δείξῃ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ τὴν ἐνεργεῖαν αὐτοῦ. Ὁμοίως ὀνομάζεται «πῦρ» εἰς ἄλλην περίπτωσιν. Ἐν συνεχείᾳ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ὁμοιοτύπου ὁμιλίας ἀποτελεῖ δια ἑμῶν εἰς τὴν σύνεσιν τῆς Σαμαρείτιδος, ἡ ὁποία συγκρινομένη πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἀποδεικνύεται κατὰ κολύ ἀνωτέρα αὐτῶν. Διότι ἐκεῖνοι, ἂν καὶ ἐβλέπον τὸν Χριστὸν νὰ τοὺς παρέχῃ σαφεῖς ἀποδεί-

πιστής θταν λέγῃ: «Αὐτός θά σῶς θαπτίσῃ μὲ Πνεῦμα Ἅγιον καὶ μὲ πῦρ»,² τὸ δὲ ἄλλο ὁ Χριστός: «Θά τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν του ποταμοὶ ὕδατος, ποὺ θά εἶναι τρεχοῦμενοι. Τοὺς λόγους δὲ αὐτοὺς εἶπεν ὁ Κύριος», λέγει, «διὰ τὸ Πνεῦμα, τὸ ὅποιον ἐπρόκειτο νὰ λάθουν»³.

Ἔτσι συνομιλῶν μὲ τὴν Σαμαρεῖτιν ὀνομάζει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὕδωρ: «Ἐκεῖνος ποὺ θά πῆρ ἀπὸ τὸ νερὸ, τὸ ὅποιον θά τοῦ δώσω ἐγώ, δὲν θά διψᾷ ποτὲ εἰς τὸν αἰῶνα».

Ὄνομάζει δὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τοιοῦτοτρόπως, διότι μὲ τὴν προσηγορίαν τοῦ πυρὸς ὑπαινίσσεται τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν θερμότητα καὶ τὴν καταλυτικὴν δύναμιν τῆς χάριτος ἐπὶ τῶν ἁμαρτημάτων, ἐνῶ μὲ τὴν ὀνομασίαν τοῦ ὕδατος φανερώνει ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν καθαρισμὸν ποὺ γίνεται μὲ αὐτὸ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν μεγάλην ἀναφυχὴν ποὺ δίδει εἰς τὰς ψυχὰς, αἱ ὅποια τὸ δέχονται. Καὶ δικαιολογημένα. Διότι, ὡς παράδεισον στολισμένον μὲ κάθε εἴδους καρποφόρα καὶ ἀειθαλῆ δένδρα, ἔτσι κάνει τὴν πρόθυμον ψυχὴν καὶ δὲν τὴν ἀφήνει νὰ ἀισθανθῇ οὔτε λύπην οὔτε σατανικὴν ἐπιβουλήν, διότι κατασθῆναι εὐκολα ἄρα τὰ φλογισμένα θέλη τοῦ πονηροῦ.

Σὺ ὅμως πρόσθε εἶπεν τὴν σοφίαν τοῦ Χριστοῦ μὲ πόσον ἡρεμὸν τρόπον ἀνυψώνει πνευματικῶς τὴν γυναῖκα.

Ξεῖς τῆς θεότητός του μὲ τὰ θαύματά του καὶ τοὺς λόγους του, ἐν τοῦτοις ἐλεγχόμενοι ἴπ' αὐτοῦ δὲν θιμωρόντο, ἀλλ' ἐγίνοντο σκληρότεροι. Ἡ Σαμαρεῖτις ἴκως, ἐν καὶ δὲν εἶχεν ἰδεῖ τὸν Χριστὸν θαυματουργοῦντα, ὁρίσεται μὲ πρᾶξι τὸν ἐλεγχὸν καὶ πιστεύει εἰς τὸν Κύριον. Τέλος ὁ Χρυσόστομος συμβουλεύει τοὺς ἀκούοντας νὰ μὴ φιλοδοξοῦν ν' ἀποκτήσουν βιβλία μὲ λαμπρὰν διακόσμεισιν, ἀλλὰ νὰ μελετοῦν συνεχῶς τὰς θείας Γραφάς, αἱ ὅποια προσφέρουν τὸν ψυχικὸν καὶ σωματικὸν ἀγιασμὸν.

2. Ματθ. 3, 11.

3. Ἰωάν. 7, 38-39.

Δὲν τῆς εἶπε δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν: «Ἐάν ἐγνώριζες ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ σοῦ λέγει, Δός μου νὰ πῶ»⁴, ἀλλὰ θταν αὐτὴ τοῦ ἔδωσεν ἀφορμὴν μὲ τὸ νὰ τὸν ὀνομάσῃ Ἰουδαῖον, καὶ τὸν ἔθεσε ὑπὸ κατηγορίαν⁵, τότε, διὰ νὰ ἀποκρούσῃ τὴν κατηγορίαν τῆς εἶπεν αὐτὰ. Ἄφου εἶπεν λοιπὸν, «ἐάν ἐγνώριζες ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ σοῦ λέγει, δός μου νὰ πῶ» καὶ τὴν ἠνάγκασε μὲ τὰς μεγάλας ἐπαγγελίας νὰ ἐνθυμηθῇ τὸν πατριάρχην Ἰακώβ, ἔδωσε ἔτσι εἰς τὴν γυναῖκα τὴν δυνατότητα νὰ ἰδῇ καλύτερα. Ἐπειτα, θταν ἐκέλευ τὸν πρόθεσεν: «Μήπως σὺ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν πατέρα μας τὸν Ἰακώβ;»⁶ δὲν τῆς ἀπήντησεν, Καὶ, εἶμαι ἀνώτερος, διότι θά εἶδιδε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι κομπάζει μόνον, ἀφου δὲν ὄπῃρχεν ἡ ἀνάλογος ἀπόδειξις. Μὲ ὅσα λέγει ὅμως αὐτὴν τὴν ἀπόδειξιν προτοιμάζει. Πραγματικὰ δὲν τῆς εἶπεν ἀπλῶς, θά σοῦ δώσω νερὸ, ἀλλὰ προηγουμένως ἐξήλειψε τὴν ἰδέαν τῆς γυναῖκος διὰ τὸν Ἰακώβ καὶ ὕστερα ἐξυψώνει τὸ ἰδικὸν του νερὸ, ἐπιθυμῶν νὰ ἀποδείξῃ τὴν διαφορὰν τῶν προσφερόμενων προσώπων ἀπὸ τὴν διαφορὰν τῶν προσφερόμενων καὶ τὴν ὑπεροχὴν του ἔναντι τοῦ πατριάρχου. Ἐάν θαυμάζῃς, λέγει, τὸν Ἰακώβ, ἐπειδὴ σοῦ ἔδωσεν αὐτὸ τὸ νερὸ, τί θά εἰπῆς, ἐάν σοῦ δώσω ἐγώ πολὺ ἀνώτερον; Ἄλλωστε ἐπρόφθασες καὶ παρεδέχθης ὅτι εἶμαι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Ἰακώβ ὅταν πρόθεσες ὡς ἀντίρρησιν καὶ εἶπες, «Μήπως εἶσαι σὺ ἀνώτερος τοῦ Ἰακώβ»; ἐπειδὴ σοῦ ὑπεσχέθην ὅτι θά σοῦ δώσω καλύτερον νερὸ. Ἄν λοιπὸν λάθῃς αὐτὸ τὸ νερὸ θά παραδεχθῆς πάντως ὅτι εἶμαι ἀνώτερος.

Βλέπεις τὴν ἀδέκατον κρίσιν τῆς γυναῖκος, ἡ ὁποία ἀπὸ τὰ γεγονότα ἀποφασίζει καὶ διὰ τὸν πατριάρ-

4. Ἰωάν. 4, 10.

5. Πρὸς Ἰωάν. 4, 9.

6. Ἰωάν. 4, 12.

χην και δια τον Χριστον; Οι Ιουδαίοι όμως δεν έκριναν με τον τρόπον αυτόν, αλλά και όταν έβλεπαν τον Ίησουν να εκδιώκη τους δαίμονας από τους ανθρώπους, όχι μόνον δεν τον παρεδέχοντο ως ανώτερον του πατριάρχου; αλλά τον ανόμαζαν και δαμονισμένον. Η γυναίκα όμως δεν σκέπτεται όπως αυτοί, αλλά από εκεί παίρνει την απόφασιν, από όπου θέλει και ο Χριστός, δηλαδή από την απόδειξιν των έργων. Διότι και ο Ίδιος ο Ίησους με τον τρόπον αυτόν δικάζει και κρίνει, όταν λέγει: «Εάν δεν έκτελώ τα έργα του Πατρός μου, μή πιστεύετε εις εμέ. Έφ' όσον όμως τα έκτελώ, και εάν δεν πιστεύετε εις εμέ, πιστεύσατε όμως εις τα έργα». Έτσι και η γυναίκα οδηγείται προς την πίστιν.

Δι' αυτό και όταν ήκουσεν ο Ίησους, «Μήπως είσαι ου ανώτερος του πατρός μας Ιακώβ;», άφησε την συζήτησιν δια τον Ιακώβ και κάνει λόγον δια το νερό και λέγει: «Καθένας που πίνει από το νερόν αυτό, θα διψάση πάλιν», και έτσι κάνει την σύγκρισιν στηριζόμενος όχι εις την κατηγορίαν, αλλά εις την ύπεροχην. Δεν λέγει δηλαδή ότι το νερό αυτό δεν αξίζει, ούτε ότι είναι ευτελής και άσημαντον, αλλά εκείνο επικαλεΐται, το όποιον και η φύσις μαρτυρεί: «Καθένας που πίνει από το νερόν αυτό, θα διψάση πάλιν. Έκείνος όμως που θα πίνη από το νερόν, το όποιον θα του δώσω εγώ, δεν θα διψάση ποτέ εις τον αιώνα».

Ηκουσε θέβαια προηγουμένως η γυναίκα δια το «ὕδωρ τὸ ζῶν», αλλά δεν άντελήφθη την σημασίαν του. Πραγματικά επειδή «ὕδωρ ζῶν» ονομάζεται και το νερό που τρέχει συνέχεια και εκείνο που αναβλύζει χωρίς καμμίαν διακοπήν και δεν στερεοῦσιν καθόλου οι κρουνοί, ενόμισεν η γυναίκα ότι δι' αυτό της έλεγεν ο Ίη-

7. Ιωάν. 10, 37 - 38.

σους. Δια τον λόγον αυτόν λοιπόν, δια να καταστήση περισσότερον σαφές το λεγόμενον κάνει την σύγκρισιν με θάσιν την ύπεροχην και προσέθεσεν: «Έκείνος που θα πίνη από το νερόν, το όποιον θα του δώσω εγώ, δεν θα διψάση ποτέ εις τον αιώνα». Με τους λόγους αυτούς, όπως είπα, απέδεικνυε την ύπεροχην την Ιδικήν του, αλλά και με θσα είπεν εις την συνέχειαν. Διότι το ὕλικόν νερό δεν έχει τίποτε από αυτά που είπεν. Και ποία είναι αυτά; «Θά μεταβληθῆ μέσα (το νερό που θα του δώση ο Ίησους) εις πηγην νερού που θα πηδῆ δια να του παρέχη ζωην αιώνιον». Όπως άκριβώς εκείνος που έχει μέσα του πηγην, δεν θα διψάση ποτέ, καθ' όμοιον τρόπον και όποιος έχει το νερό αυτό του Ίησου.

Και η γυναίκα έπιστεύσεν άμέσως, άποδειχθείσα πολυ συνειωτέρα του Νικοδήμου, και όχι μόνον συνειωτέρα αλλά και ανδρειοτέρα. Διότι ο Νικόδημος, αν και ήκουεν πολλάς παρομοίας διδασκαλίας, ουτε έκάλεσε κανένα άλλον εις αυτάς, ουτε ο Ίδιος ειχε το θάρρος να τας διακηρύξη, ενώ αυτή κάνει έργον άποστολικόν και αναγγέλλει την ευχάριστον άγγελίαν προς όλους και προσκαλεΐ τους πάντας πλησίον του Ίησου και άκόμη προσελκύει τους κατοίκους μιás δλοκληρούς πόλεως προς αυτόν. Και εκείνος μόν, όταν ήκουσε τους λόγους του Κυρίου, έλεγεν: «Πώς είναι δυνατόν να γίνουσι αυτά;», και όταν ο Χριστός έφερε το σαφές παράδειγμα του άνέμου, δεν ήμπορεσεν ουτε και έτσι να καταλάβη τα λεγόμενα, η γυναίκα όμως δεν συμπεριφέρθη με τον Ίδιον τρόπον. Κατ' αρχάς ειχε μόν άπορίαν, άλλ' ύστερα δεν απέδεχθη υπό δρους τον λόγον, αλλά έλαθεν σταθεράν απόφασιν και διάζεται να λάθῃ άμέσως το νερόν αυτό. Διότι όταν είπεν ο Χριστός, «Θά μεταβλη-

8. Ιωάν. 3, 9.

θῆ μέσα του εἰς πηγὴν νεροῦ ποῦ θά πηδᾷ διὰ τὰ τοῦ παρέχῃ ζωὴν αἰώνιον», ἀμέσως λέγει ἡ γυναίκα: «Δός μου τὸ νερὸν αὐτό, διὰ τὰ μὴ θιψῶ καὶ διὰ τὰ μὴ ἐρχώμαι ἐδῶ καὶ θυάξω νερὸν ἀπὸ τοῦ πηγάδι»⁹.

8'. Βλέπει πῶς ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνάγεται εἰς τὸ ὕψος τῶν δογμάτων ἢ Σαμαρείτις; Κατὰ πρῶτον ἐνόμισεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι κάποιος Ἰουδαῖος ποῦ παραβαίνει τὸν νόμον. Ἔπειτα, ὅταν ὁ Κύριος ἀπέκρουσεν αὐτὴν τὴν κατηγορίαν, (διότι τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ τὴν κατηχήσῃ εἰς τὸσον ὑψηλὰς ἀληθείας, δὲν ἔπρεπε νὰ γεννᾷ ὀψίλας), ἐπειδὴ ἤκουσε «ὕδωρ ζῶν», ἐνόμισεν ὅτι ὁμιλεῖ διὰ τὸ ὕλικόν νερὸν. Εἰς τὴν συνέχειαν ἀντελήθη ὅτι ἐγένετο λόγος διὰ πνευματικὰ πράγματα καὶ ἐπίστευσεν ὅτι τὸ νερὸ αὐτὸ ἔχει τὴν δυνάμιν νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ἀδυναμίαν τῆς διψῆς, δὲν ἐγνώριζεν ὅμως ἀκόμη τί ἦτο αὐτό, ἀλλὰ εὐρίσκατο εἰς ἀπορίαν, ἔχουσα τὴν γνώμην ὅτι εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ, χωρὶς νὰ ἔχη σαφῆ γνώσιν τοῦ πράγματος.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ποῦ εἶπε καθαρότερα, χωρὶς ὅμως νὰ ἀντιληφθῇ τὰ πάντα, («δός μου», λέγει, «τὸ νερὸν αὐτό, διὰ τὰ μὴ θιψῶ καὶ διὰ τὰ μὴ ἐρχώμαι ἐδῶ καὶ θυάξω νερὸν ἀπὸ τοῦ πηγάδι»), προετίμησε ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸν Κύριον ἀπὸ τὸν Ἰακώβ. Δὲν χρειάζομαι θέβαια αὐτὸ τὸ πηγάδι, ἐάν θά πάρω ἀπὸ σὲ τὸ νερὸ ἐκεῖνο. Προσέχεις ὅτι θάζει τὸν Κύριον εἰς ἀνώτερον μοῖτρον ἀπὸ τὸν Πατριάρχην; Αὐτὸ εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς εὐσεβοῦς ψυχῆς. Ἔδειξεν πόσῃ μεγάλῃ πίστιν εἶχεν εἰς τὸν Ἰακώβ. Ἐγνώρισε τὸν ἀνώτερον καὶ δὲν τὴν ἠμποδίσεν ἡ προηγουμένη τῆς δοξασίας. Δὲν ἦτο εὐκόλος ἡ γυναίκα εἰς τὴν πίστιν, (διότι δὲν ἀπεδέχθη

9. Ἰωάν. 4, 15.

ἀθασανίστως τὰ λεγόμενα, αὐτῇ, ποῦ μὲ τόσῃ μεγάλῃ ἀκρίθειαν τὰ ἐξήτασεν), οὔτε πάλιν ἦτο ἀπειθῆς καὶ ἐριστικῆ. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀπέδειξεν ἀπὸ τὴν παράκλησιν ποῦ ἔκανε. Βέβαια καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους εἶπε κάποτε ὁ Κύριος: «Ἐκεῖνος ποῦ θά φάγῃ ἀπὸ τὴν σάρκα μου, δὲν θά πεινάσῃ, καὶ ἐκεῖνος ποῦ πιστεῖ εἰς ἐμέ, δὲν θά διψᾷ ποτέ»¹⁰, ἀλλὰ οὐκ ἴσως δὲν ἐπίστευσαν παρὰ ἐσκανδαλισθῆσαν. Ἡ γυναίκα ὅμως δὲν ἔπαυε κατὰ παρόμοιον, ἀλλὰ παραμένει κοντὰ εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ζητεῖ τὸ νερὸ αὐτό. Εἰς τοὺς Ἰουδαίους λοιπὸν ἔλεγε: «Ἐκεῖνος ποῦ πιστεῖ εἰς ἐμέ, δὲν θά διψᾷ ποτέ», εἰς τὴν γυναίκα ὅμως δὲν ὁμιλεῖ μὲ τὸν ἴδιον τρόπον, ἀλλὰ κάπως περισσότερο ἀισθητῶς, ἐκεῖνος ποῦ θά πῆ ἀπὸ τὸ νερὸ αὐτό, δὲν θά διψᾷ». Οἱ λόγοι αὐτοῦ ἦσαν ἐπαγγελία πνευματικῶν πραγμάτων καὶ οὐκ αἰσθητῶν.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν, ἀφοῦ ἀνύψωσε τὸν νοῦν τῆς μὲ τὰς ὑποσχέσεις, χρησιμοποίησεν ἀκόμη ὁ Κύριος λέξεις μὲ ἀισθητὸν περιεχόμενον, ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦσεν ἀκόμη ἡ γυναίκα νὰ ξεχωρίσῃ τὴν ἀκρίθειαν τῶν πνευματικῶν πραγμάτων. Διότι ἐάν τῆς ἔλεγε ὅτι, ἐάν πιστεύσῃ εἰς ἐμέ δὲν θά διψᾷς, δὲν θά ἀντελαμβάνετο τὸ λεγόμενον, ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζεν οὔτε ποῖος ἦτο ὁ ὁμιλῶν οὔτε διὰ ποίου εἶδους διψᾷ ἔλεγε. Διὰ τὴν ὅμως δὲν ἔκανε τὸ ἴδιον καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους; Διότι ἐκεῖνοι εἶχαν ἰδῆ πολλὰ θαύματα, ἐνῶ αὐτῇ δὲν εἶπε κανένα θαῦμα παρὰ ἤκουσε τοὺς λόγους κατὰ πρῶτον.

Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἀποκαλύπτει τὴν δυνάμιν τοῦ Ἰησοῦς μὲ τὴν προφητείαν του καὶ δὲν κάνει κατ' εὐθείαν τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ τί λέγει; «Πηγαινὲ φάνασε τὸν ἄνδρα σου καὶ ἐλα ἐδῶ». Καὶ ἐκεῖνη λέγει: «Δὲν ἔχω ἄν-

10. Ἰωάν. 6, 35.

δρα, λέγει πρὸς αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς· Καλὰ εἶπες ὅτι δὲν ἔχω ἄνδρα. Διότι ἔχεις πᾶσαι πέντε ἄνδρας καὶ τῶρα αὐτὸν ποῦ ἔχεις δὲν εἶναι ἄνδρας σου. Αὐτὸ τὸ εἶπες ἀλήθεια. Λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυναῖκα· Κύριε, καταλαβαίνω ὅτι εἶσαι προφήτης¹¹. Ὡς πόση μεγάλη εἶναι ἡ φιλοσοφία τῆς γυναικός. Μὲ πόση πραότητα δέχεται τὸν ἔλεγχον. Καὶ πῶς νὰ μὴ τὸν ἐδέχεται; ἐρωτᾷ κάποιος. Διατί; Εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ, μήπως δὲν ἤλεγξε πολλές φορές καὶ τοὺς Ἰουδαίους καὶ μάλιστα ἀσσηρότερα; Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ φέρῃς εἰς τὸ μέσον τὰ ἀπόρητα τῆς διανοίας καὶ νὰ ἀποκαλύψῃς ἕνα πράγμα ποῦ γίνεται εἰς τὰ κρυφά. Τὸ πρῶτον εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ μόνον καὶ κανεὶς ἄλλος δὲν τὸ γνωρίζει, παρὰ ἐκεῖνος ποῦ τὸ ἔχει εἰς τὴν σκέψιν του, ἐνῶ τὸ δεύτερον τὸ γνωρίζουν ὅλοι ὅσοι παίρνουν μέρος εἰς τὴν διάπραξιν αὐτοῦ. Ὅταν ὁμοῦ ἤλέγχθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, δὲν δέχονται μὲ πραότητα τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ ὅταν τοὺς εἶπεν, «διατί ζητεῖτε νὰ με φονεύσετε;»¹², οὐκ ἔδωκαν ἀπάντησιν, ἀλλὰ ἐκρίθησαν ὡς ἄνθρωποι, ἀλλὰ τὸν λοιδοροῦν καὶ τὸν ὀβριζοῦν. Καὶ ἐκεῖνοι θέβηται καὶ ἀπὸ ἄλλα θαύματα εἶχαν τὴν ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως τοῦ Ἰησοῦ, ἐνῶ αὐτὴ μόνον αὐτὸ εἶχεν ἀκούσει, καὶ ὁμοῦ οὐκ ἔδωκεν ἀπάντησιν ἀλλὰ καὶ ὀβριζοῦσαν λέγουσιν· «Εἶσαι δαιμονιομένος, ποῖος ζητεῖ νὰ σὲ φονεύσῃ»¹³. Ἡ γυναῖκα ὁμοῦ οὐκ ἔδωκεν ἀπάντησιν, ἀλλὰ καὶ θαυμάζει καὶ δοκιμάζει κατὰ πλῆξιν καὶ τὸν θεωρεῖ ὡς προφήτην. Ἄν καὶ ὁ ἔλεγχος αὐτὸς προσέβαλε περισσότερον τὴν γυναῖκα, παρὰ ἐκεῖνος τοὺς Ἰουδαίους. Διότι αὐτὸς ἀπεκάλυψε προσωπικὸν ἁμάρτημα, ἐνῶ ἐκεῖνος κοινόν. Καὶ εἶναι γεγονός ὅτι δὲν οἰοῦ-

11. Ἰωάν. 4, 16-19.

12. Ἰωάν. 7, 19.

13. Ἰωάν. 7, 20.

μεθα τόσον διὰ τὰ κοινὰ ἁμαρτήματα, ὅσον διὰ τὰ προσωπικά. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἐθεώρουν ὅτι θὰ ἔκαναν κάποιο μεγάλο κατόρθωμα, ἐὰν θὰ ἐφόρευαν τὸν Ἰησοῦν, ἐνῶ τὸ ἁμάρτημα τῆς γυναικός ἐθεωρεῖτο ἀπὸ ὅλους ὡς κακόν. Καὶ ὁμοῦ δὲν ἐστενοχωρήθη ἡ γυναῖκα, ἀλλὰ κατεπλάγη καὶ ἐθαύμαζεν.

Καὶ εἰς τὸν Ναθαναὴλ τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἔκανεν ὁ Ἰησοῦς. Διότι δὲν ἐπροφήτευσεν προηγουμένως οὔτε τοῦ εἶπεν, «σὲ εἶδα ποῦ ἦσουν κάτω ἀπὸ τὴν συκιά», ἀλλὰ ὅταν ἐκεῖνος τὸν ἠρώτησε, «ποῦ με γνωρίζεις»¹⁴, τότε τοῦ ἐπρόσθεσε τὴν προφητείαν. Ἦθελε δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς νὰ παίρῃ ἀφορμὴν καὶ διὰ τὰς προφητείας καὶ διὰ τὰ θαύματα ἀπὸ αὐτοῦ ποῦ ἤρχοντο κοντὰ του ὡστε καὶ νὰ δέχωνται εὐκολώτερα τὰ συμβαίνοντα αὐτὰ καὶ ὁ ἴδιος νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ὀψιάν τῆς κενοδοξίας.

Τὸ ἴδιον λοιπὸν κάνει καὶ εἰς τὴν προκειμένην περιπτῶσιν. Διότι τὸ νὰ ἐλέγξῃ προηγουμένως τὴν γυναῖκα λέγων, δὲν ἔχεις ἄνδρα, θὰ ἐφαίνετο θαρρὺ καὶ περριτόν. Ἐνῶ τὸ γεγονός ὅτι ἐπήρην ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν ἴδιαν, διορθώνει ὅλα αὐτὰ καὶ φαίνεται πολὺ φυσικόν καὶ καθιστᾷ πραότεραν τὴν γυναῖκα.

Καὶ ποῖα συνέπεια ὑπάρχει εἰς τὴν συζήτησιν, ἀπορεῖ κάποιος, μὲ τὸ νὰ εἶπῃ, «Πήγαμε φώναξτε τὸν ἄνδρα σου»; Ὁ λόγος ἀνεφέρτετο εἰς τὴν πνευματικὴν δωρεάν καὶ χάριν, ποῦ ὑπερέβαινε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἐπέμενε ἡ γυναῖκα καὶ ἤθελε νὰ λάβῃ τὴν δωρεάν, καὶ ὁ Ἰησοῦς τῆς λέγει, «φώναξε τὸν ἄνδρα σου», δεικνύων κατὰ κάποιον τρόπον ὅτι ἔπρεπε καὶ αὐτὸς νὰ συμμετάσχῃ εἰς αὐτὰ. Ἐκείνη λοιπὸν θιάζεται νὰ τὴν λάβῃ καὶ, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἀποκρῶνται τὸ αἰσχρὸν τοῦ πρά-

14. Ἰωάν. 1, 49.

γματος, επειδή ἐνόμιζεν ὅτι συζητεῖ μὲ ἄνθρωπον, λέγει, «δὲν ἔχω ἄνδρα». Ὅταν ἤκουσεν αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς, τότε εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν κάνει τὸν ἔλεγχον καὶ ἐκθέτει καὶ τὰ δύο μὲ ἀκρίθειαν. Δηλαδή καὶ τοὺς προηγουμένους ἄνδρας ἠρίθμωσεν ὅλους καὶ τὸν κρυπτόμενον σημερινὸν ἀπεκάλυψεν.

Τί ἔκανε λοιπὸν ἡ γυναίκα; Δὲν ἐστενοχωρήθη, οὐτε τὸν ἄφησε καὶ ἔφυγε, οὔτε ἐξέλασθε τὸ πρᾶγμα ὡς προσβολήν, ἀλλὰ τὸν θαυμάζει περισσότερο καὶ ἐπιμένει ἀκόμη. Διότι «θεωρῶ ὅτι εἶσαι προφήτης», λέγει. Καὶ πρόσεξε τὴν σύνεσίν της. Δὲν κατέληξεν ἀμέσως εἰς τὸ συμπέρασμα αὐτὸ, ἀλλ' ἀκόμη ἔρευνε καὶ θαυμάζει. Διότι τὸ «θεωρῶ» αὐτὴν τὴν ἔνοιαν ἔχει. Δηλαδή, μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι προφήτης.

Ἐπειτα, ὅταν ἐσχημάτισεν αὐτὴν τὴν γνώμην διὰ τὸν Ἰησοῦν, δὲν τὸν ἐρωτᾷ τίποτε τὸ θιοτικόν, οὔτε διὰ τὴν ὄψειν τοῦ σώματος οὔτε διὰ χρήματα οὔτε διὰ πλοῦτον, ἀλλὰ ἀμέσως διὰ τὰ δόγματα τῆς πίστεως. Τί λέγει λοιπὸν; «Οἱ πατέρες μας ἐπροσκύνησαν καὶ ἐλάτρευσαν τὸν Θεὸν εἰς τὸ ὄρος¹⁵ αὐτό», (ἐννοεῖ τὸν Ἄθραμ, διότι ἐκεῖ λέγουν ὅτι ἐπῆγε τὸν υἱὸν τοῦ διὰ τὰ

15. Πρόκειται διὰ τὸ ὄρος Γαριζίν, τὸ ὁποῖον καὶ ἀδεικνύει ἡ γυναίκα, διότι τὸ φέρει κείνη εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ. Σύμφωνα μὲ τὴν σαμαριτικὴν μετάφρασιν τῆς Πεντατεύχου εἰς τὸ Γαριζίν προσέφερον οἱ Ἰουδαῖοι τὴν πρώτην θυσίαν, ὅταν διέβησαν τὸν Ἰορδάνην καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν γῆν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Γραφὴν ὁ Ἄθραμ (Γεν. 12, 7) καὶ ὁ Ἰακώβ (Γεν. 33, 20) ἀνήγειρον θυσιαστήρια εἰς τὴν Συχέμ. Ἐπίσης καὶ τὸ Δευτερονόμιον (11, 29, 27, 12) θεωρεῖ τὸ Γαριζίν ὡς τόπον εὐλογίας. Ἐπὶ πλέον μετὰ τὴν ἐπίδοσον ἀπὸ τὴν Βαβυλωνίων αἰχμαλωσίαν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Νεκίου περὶ τὸ 400 π.Χ. εἶχεν ἀνεγερθῆ καὶ κατὰ τὸ Γαριζίν κατασπαράξει ὁπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἰρκαίου περὶ τὸ 129 π.Χ. Καὶ σήμερον ἀκόμη οἱ κάτοικοι τῆς Ναπλοῦς (τῆς παλαιᾶς Συχέμ) ἀνέρχονται εἰς τὸ Γαριζίν καθ' ἡρισμένους ἡμέρας πρὸς τέλος θρησκευτικῶν τελετῶν.

τὸν θυσιάση)¹⁶, «καὶ πῶς σεῖς οἱ Ἰουδαῖοι λέγετε¹⁷, ὅτι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα¹⁸, εἶναι ὁ ἱερός τόπος, ὅπου πρέπει νὰ προσκυνῶμεν τὸν Θεόν»;¹⁹.

γ'. Εἶδες πῶς ἀνυψώθη ἡ διάνοιά της; Ἐκείνη ποῦ ἐφρόντιζε νὰ μὴ κουράζεται διὰ τὴν δίψαν, τώρα ἐρωτᾷ πλέον καὶ διὰ τὰ δόγματα.

Τί ἔκανε ἕμως ὁ Χριστός; Δὲν ἔλυσε τὸ ζήτημα, (διότι δὲν ἦταν αὐτὸ ἡ κυρία φροντίς του, νὰ ἀπαντᾷ δηλαδή ἀπλῶς εἰς τὰ λεγόμενα, αὐτὸ ἦτο πάρεργον), ἀλλὰ ὡδήγηε τὴν γυναίκα πάλιν εἰς μεγαλύτερον ὕψος. Καὶ δὲν τῆς ὁμιλεῖ προηγουμένως δι' αὐτὰ, παρὰ ὅταν παρεδέχθη ὅτι εἶναι προφήτης, ὥστε νὰ ἀκούσῃ πλέον τὰ β-σα λέγονται μὲ μεγάλην θεσφαίτητα. Διότι αὐτὴ ποῦ ἐπίστευσεν εἰς τὴν προφητικὴν ἰδιότητα τοῦ Ἰησοῦ, δὲν θὰ εἶχε πλέον εἰς τὸ μέλλον καμμίαν ἀμφιβολίαν δι' ἐκεῖνα ποῦ θὰ ἐλέγοντο.

Ἄς νοιάσωμεν ἐντροπὴν καὶ ἄς κοκκινίσωμεν λοιπὸν. Ποία γυναίκα, ποῦ εἶχε πέντε ἄνδρας διαδοχικῶς, ποῦ ἦτο Σαμαρεῖτις, δεῖκνυει πόσον ἐνδιαφέρον διὰ τὰ δόγματα καὶ οὔτε ἡ ὥρα τῆς ἡμέρας, οὔτε τὸ γεγονός ὅτι ἦλθεν ἐκεῖ δι' ἄλλον σκοπὸν, οὔτε τίποτε ἄλλο τὴν ἀπέτρεψεν ἀπὸ τὴν συζήτησιν διὰ τὰ θέματα αὐτοῦ τοῦ

16. Σύμφωνα μὲ κάποιαν σαμαριτικὴν παράδοσιν εἰς τὸ Γαριζίν ἀνήγειρε θυσιαστήριον ὁ Ἄθραμ διὰ τὴν θυσίαν τοῦ Ἰωάννου καὶ ἐκεῖ συντητήθη μὲ τὸν Μελαχιάδην.

17. Ἡ Σαμαρεῖτις ἔκανε τὴν ἐρώτησιν, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ἡ ἀποψὶς τῶν Σαμαρειτῶν εἶναι ἀναστέρως τῆς τῶν Ἰουδαίων καὶ τὸ ὄρος Γαριζίν τόπος ἡμιώτερος τῶν Ἱεροσολύμων.

18. Διὰ τὸν τόπον αὐτὸν γίνεται λόγος εἰς τὸ Δευτερονόμιον, 12, 5, 16, 2, 26, 2. Ἐν ταῦτοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ δὲν ἐδόθη εἰς τὴν Πεντατεύχον, ἀλλὰ εἰς τὰ μεταγενέστερα βιβλία τοῦ Νόμου, τὰ ὁποῖα δὲν ἐδέχοντο οἱ Σαμαρεῖται. Ὅτι ὁ τόπος εἶναι ἡ Ἱερουσαλήμ ἀπαντᾷ εἰς τὸ Β' Παράλ. 6, 5, 7, 12 καὶ Ψαλμ. 77, 68.

19. Ἰωάν. 4, 20.

είδους; Ἡμεῖς ὁμῶς ὄχι μόνον δὲν συζητοῦμεν διὰ τὰ δόγματα, ἀλλὰ διὰ τὰ πάντα κατεχόμεθα ἀπὸ ἀστόχαστον καὶ ἀσκοπον διάθεσιν. Δι' αὐτὸ ἔχουν παραμεληθῆ τὰ πάντα. Διότι ποῖος ἀπὸ σῆς, εἰπέ μου σὲ παρακαλῶ, θῆαν ἐπῆγεν εἰς τὸ σπίτι του, ἐπῆρεν εἰς τὰ χέρια του ἕνα χριστιανικὸν βιβλίον καὶ ἐμελέτησε τὸ περιεχόμενον του καὶ ἠρεύνησε τὴν Γραφήν; Κανένας δὲν ἔμπορεῖ νὰ εἰπῇ κάτι παρόμοιον, ἀλλὰ εἰς τοὺς περισσότερους θὰ εὐρωμεν πεσοῦς²⁰ καὶ ζάρια καὶ πουθενὰ βιβλία, παρὰ εἰς ὀλίγους μόνον. Ἄλλὰ καὶ αὐτοὶ εἶναι ὅμοιοι μὲ ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν, διότι τὰ ἔδεσαν καὶ τὰ ἔβαλαν διὰ παντὸς μέσα εἰς κιθάρια καὶ ἄλλον τὸ ἐνδιαφέρον των δι' αὐτὰ περιορίζεται εἰς τὴν λεπτότητα τῶν μεμβρανῶν καὶ τὸ κάλλος τῶν γραμμάτων καὶ ὄχι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν. Διότι δὲν τὰ ἀπέκτησαν δι' ὠφέλειαν καὶ κέρδος ψυχικόν, ἀλλὰ ἐφρόντισαν δι' αὐτὰ διὰ νὰ κάνουν ἐπίδειξιν πλοῦτου καὶ φιλοδοξίας, (πόση εἶναι ἡ ὑπερβολὴ τῆς κενοδοξίας). Πραγματικὰ δὲν ἀκούω κανένα νὰ καυχᾶται ὅτι γνωρίζει τὸ περιεχόμενον ἐνός βιβλίου, παρὰ ὅτι εἶναι γραμμένον μὲ χρυσᾷ γραμμάτα. Καὶ ποῖον τὸ κέρδος; Εἰπέ μου, διότι αἱ Ἅγια Γραφαὶ δὲν μᾶς ἐδόθησαν δι' αὐτὸ, νὰ τὰς ἔχωμεν δηλαδὴ εἰς τὰ βιβλία μόνον, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰς ἐγγράψωμεν εἰς τὰς καρδίας μας. Ὁ τρόπος θέθαια αὐτὸς τῆς κτήσεως ἀρμάζει εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν φιλοδοξίαν, νὰ ἐναποθέτουν τὰς ἐντολάς μόνον εἰς τὰ γράμματα. Εἰς ἡμᾶς ὁμῶς ὁ νόμος δὲν ἐδόθη ἔτσι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ εἰς τὰς σαρκικὰς ἰσάκας τῆς καρδίας μας.

Καὶ αὐτὰ δὲν τὰ λέγω διὰ νὰ ἐμποδίσω τὴν ἀπόκτησιν τῶν βιβλίων, ἀλλ' ἀντίθετα τὸ συμβουλεύω αὐ-

20. Ἡ ὁστὰ ζῶων ἢ ἄλλα ἀντικείμενα χρησιμοποιούμενα εἰς τὰ παιχνίδια.

τὸ καὶ ὀλοφύχως τὸ εὐχομαι. Ἐπιθυμῶ ὁμῶς ἀπὸ ἐκείνα νὰ ἔχωμεν συνεχῶς εἰς τὴν διάνοιάν μας καὶ τὰ γράμματα καὶ τὰ νοήματα, ὥστε νὰ γίνεται καθαρὴ δεχομένη τὰς ἰδέας τῶν γραμμάτων. Διότι ἐάν δὲν θὰ τολμῆσῃ ὁ διάβολος νὰ πλησιάσῃ εἰς ἕνα σπίτι, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχει τὸ εὐαγγέλιον, πολὺ περισσότερον δὲν θὰ ἐγγίσῃ οὔτε θὰ κυριεύσῃ ὁ δαίμων ἢ ἡ ἀμαρτία τὴν ψυχὴν ἐκείνην, ἢ ὅποια περικλείει τὰ νοήματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Ἄγισσε λοιπὸν τὴν ψυχὴν σου, ἁγίασε τὸ σῶμά σου, ἔχων πάντα αὐτὰ εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν γλῶσσαν σου. Διότι ἐάν ἡ αἰσχρολογία καταρροπαίνει καὶ προσκαλεῖ τοὺς δαίμονας, εἶναι φανερόν ὅτι ἡ πνευματικὴ ἀνάγνωσις ἀγιάζει καὶ προσελκύει τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὰ γράμματα εἶναι θεῖα ἄσματα. Ἄς τὰ φάλλωμεν λοιπὸν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ μὲ αὐτὰ ἄς κατασκευάζωμεν τὰ φάρμακα διὰ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς μας: Ἄν γνωρίσωμεν καλά τὴν ἀξίαν τῶν ἀνογιγνωσκομένων, θὰ τὰ ἀκούσωμεν μὲ μεγάλην προθυμίαν.

Αὐτὰ τὰ λέγω πάντοτε καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ τὰ λέγω. Διότι πῶς δὲν εἶναι ἀσπονο οἱ μὲν ἄνθρωποι τῆς ἀγορᾶς νὰ λέγουν τὰ ὀνόματα, τὰ γένη, τὰς πόλεις καὶ τοὺς τρόπους τῆς ἐνεργείας τῶν ἡνιόχων καὶ τῶν χορευτῶν καὶ νὰ ἐξαγγέλλουν μὲ ἀκρίθειαν τὰ κατὰ καὶ κατὰ γνωρίσματα καὶ αὐτῶν τῶν ἴππων, ἐνῶ σοὶ ἐρχονται ἐδῶ νὰ μὴ ἐννοοῦν τίποτε ἀπὸ τὰ γινόμενα, ἀλλὰ νὰ ἀγνοοῦν καὶ αὐτὸν τὸν ἀριθμὸν τῶν βιβλίων; Ἐάν θέθαια ἐπιδιώκῃς ἐκεῖνα χάριν τῆς ἡδονῆς, θὰ σοῦ ἀποδείξω ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει εἰς μεγαλύτερον ποσοστὸν αὐτῆ, διότι, εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ, τί εἶναι περισσότερον εὐχάριστον, τί θαυμαστότερον νὰ εἶδῃς ἄνθρωπον νὰ παλαίῃ μὲ ἄνθρωπον ἢ ἄνθρωπον νὰ ἀγωνίζεται πρὸς τὸν διάβολον καὶ σῶμα νὰ συμπλέκεται μὲ δύναμιν ἀσώματων καὶ νὰ νικᾷ; Εἰς αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴν πόλιν

ὡς γινόμεθα θεοτά, (διότι αὐτὴν εἶναι εὐπρεπὲς καὶ ὠφέλιμον νὰ μιμούμεθα, καὶ μιμούμενοι ὑπάρχει ἡ δυνατότης νὰ στεφανωθῶμεν νικηταί), καὶ ὄχι εἰς ἐκείνους τοὺς ἀγῶνας, ἢ μίμησις τῶν ὁποίων φέρει ἄντροπὴν εἰς τὸν μιμούμενον. Διότι ἐκείνην τὴν πόλιν τὴν παρακολουθεῖς μαζί με τοὺς δαίμονας, ἐὰν θέσῃαι τὴν παρακολουθῆς, ἐνῶ αὐτὴν μαζί με τοὺς ἀγγέλους καὶ τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων. Διότι εἶπέ μου: Ἐὰν εἶχες τὴν δυνατότητα νὰ κάθῃσαι καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃς ἕνα θέαμα μαζί με τοὺς ἄρχοντας ἢ τοὺς βασιλεῖς, δὲν τὸ θεώρῃς αὐτὸ μεγάλην τιμὴν; Ἐδῶ ὁμως ποὺ παρακολουθεῖς μαζί με τὸν βασιλεῖα τῶν ἀγγέλων καὶ θλίψεις τὸν διάβολον νὰ κατέχεται ἀπὸ τὸ μέσον τῶν νάτων καί, παρὰ τὰς προσπάθειάς ποὺ καταβάλλει διὰ νὰ νικήσῃ, νὰ μὴ κατορθῶνῃ τίποτε, δὲν τρέχεις εἰς τὸ θέαμα αὐτό;

Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ αὐτό; ἔρωτᾷ κάποιος. Ἄν ἔχῃς τὸ θελίον²¹ εἰς τὰ χέρια σου. Διότι μέσα εἰς αὐτὸ θὰ ἴδῃς καὶ τὰ σκάμματα καὶ τοὺς μακροὺς αγωνιστικοὺς διαδρόμους καὶ τὰς λαθῶς ἐκείνου καὶ τοῦ δικαίου τὴν τέχνην. Ὄταν θλέπῃς αὐτά, θὰ μάθῃς καὶ σὺ νὰ παλαίῃς μετὸν ἴδιον τρόπον καὶ θὰ ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τοὺς δαίμονας. Διότι τὰ ὅσα τελοῦνται ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πανηγύρεις δαιμόνων καὶ ὄχι θέατρα ἀνθρώπων. Ἀφοῦ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἰσελθῇς εἰς τὸν καιὸ τῶν εἰδῶλων, πολὺ περισσότερο δὲν ἐπιτρέπεται εἰς ἔορτῃν σατανικὴν νὰ συχναίῃς.

Αὐτὰ τὰ λέγω καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ σὸς ἐνοχλῶ, μέχρις ὅτου νὰ ἴδῶ τὴν ἐπιστροφὴν σας. Διότι τὸ νὰ σὸς λέγω αὐτὰ εἰς ἐμὲ μὲν δὲν προκαλεῖ ὀκνηρίαν, εἰς σὸς

21. Ἐννοεῖ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἢ τὸ χριστιανικὸν ἐν γένει βιβλίον.

δὲ εἶναι ἀσφαλές²². Μὴ ἐνοχλήσῃς ἀπὸ τὴν παραίνεσιν. Ἐὰν ἔπρεπε κάποιος νὰ ἐνοχλήται, αὐτὸς εἶμαι ἐγώ, ὁ ὁποῖος τὰ λέγω πολλὰς φορές καὶ δὲν με ἀκούετε, καὶ ὄχι ἐσεῖς, ποὺ συνεχῶς τὰ ἀκούετε καὶ πάντοτε παρακούετε.

Μακάρι ὁμως νὰ μὴ συμβῇ νὰ κατηγορησῇς διὰ παντὸς δι' αὐτά, ἀλλὰ νὰ ἀπολλαγῇς ἀπὸ τὴν ἀσχύνῃν αὐτὴν καὶ νὰ καταξιώθῃς νὰ ἀπολαύσῃς τὴν πνευματικὴν θεωρίαν καὶ τὴν μέλλουσαν δόξαν, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί με τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

22. Πρβλ. Φιλιπ. 3, 1.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΓ' (33)

(Ίωάν. 8', 11 - 27)

«Λέγει εις αὐτήν ὁ Ἰησοῦς· Πιστευσέ με, γυναίκα, ὅτι ἔρχεται καιρὸς¹, ὁπότε οὐτε εἰς τὸ θρῶν αὐτὸ οὐτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα θὰ λατρεύετε τὸν Πατέρα². Σεῖς προσκυνεῖτε ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον δὲν ἔχετε σαφή γνώσιν³. Ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ἐκεῖ-

1. Ὁ Κύριος καιρὸν καὶ ὄραν ἀνομάζει τὴν ἰδικήν του μετὰ τοῦ σώματος εἰς τὸν κόσμον ἄφθιν.

2. Ἡ ἐκκεροζόμενη εἰδωλὴ ἰδέα εἶναι ὅτι δὲν θὰ ὑπάρχουν ἀποκλειστικοὶ τόποι λατρείας καὶ ὅπὸ τὸ νέον πνεῦμα θὰ καταλυθοῦν αἱ τοπικαὶ διακρίσεις. Οἱ Σαμαρείται δὲν θὰ ἐξηναγκάζονται νὰ μεταβῶναι εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς λατρείαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' οὕτε καὶ οἱ Ἰουδαῖοι νὰ μεταβῶν εἰς τὸ θρῶν Γαριζαῖν. Ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ ἦδη ὅπὸ τὸ Εὐαγγέλιον δὲν εἶναι προσθεθεμένη μετ' ὀρισμένου τόπου, ὅπως συνέβαιναν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ νόμου, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι νὰ προσεύχωνται οἱ ἄνθρωποι εἰς πάντα τόπον.

3. Ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ἰουδαϊκῆς λατρείας προέρχεται ὄχι ἀπὸ τὸν τόπον, τὸν ναὸν τῶν Ἱεροσολύμων, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς ἀρηλωτέρας θρησκευτικὰς ἰδέας αὐτῶν. Πραγματικὰ οἱ Σαμαρείται περιορισθέντες εἰς μόνην τὴν Πεντάτευχον καὶ ἀπορρίπτοντες τὰ βιβλία τῶν Προφητῶν καὶ τὰ ἄλλα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀπειστηρήθησαν καὶ τῆς περὶ Θεοῦ καὶ Μεσοῦ σφετερίσας διδασκαλίαν, ἣτις συνέγεται ἐξ αὐτῶν. Ἡ ἀποστέρησις αὕτη ἐν συνδικαμῶ πρὸς τὰς βειωθαιμονίας καὶ τὰς ψευθεῖς ἀντιλήψεις περὶ Θεοῦ καὶ τοῦ τρόπου τῆς λατρείας αὐτοῦ, τὰς ὁποίας εἶχον κληρονομήσει ἀπὸ τῶν εἰδωλολάτρων προγόνων, καθιστᾷ ἐξ ὀλιγώρου ἀκριβῆ τὴν δικαίωσιν αὐτῆν τοῦ Κυρίου.

νο ποῦ γνωρίζομεν καλῶς, διότι ἡ σωτηρία⁴ ἀπὸ τοῦς Ἰουδαίου⁵ θὰ προέλθῃ⁶.

α'*. Εἰς κάθε περίπτωσιν, ἀγαπητοί μου, χρειάζομεθα τὴν πίστιν, τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν καὶ τὸ φάρμακον τῆς σωτηρίας. Χωρὶς αὐτὴν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κατανοηθῇ κανένα ἀπὸ τὰ μεγάλα δόγματα. Ἀλλὰ ὁμοιάζουν με ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι ἐπιχειροῦν νὰ διαπλεύσουν ἕνα πέλαγος χωρὶς θάρκαν. Αὐτοὶ δι' ἄλλιον χρονικὸν διάστημα ἡμποροῦν νὰ κολυμβῶν χρησιμοποιοῦντες συγχρόνως χέρια καὶ πόδια. Ὅταν ὅμως προχωρήσουν περι-

4. Οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν καὶ τῆς λοιπῆς διδασκαλίας εἶχον λάθει κάποιαν πληρεστέραν γνώσιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἠδύνατον νὰ τὸν λατρεύουν κατὰ τρόπον ἰκανοποιητικόν.

5. Δηλαδή ἡ διὰ τοῦ Μεσοῦ ἀπολύτρωσις ἢ συνεδοχικὰς ὁ Ἰεὸς ὁ Σωτήρ.

6. Ὁ Χριστὸς κατὰ σάρκα προήρχετο ἀπὸ τοῦς Ἰουδαίους. Ἐν προκειμένῳ ἐκφράζεται ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ἰουδαϊκῆς λατρείας καὶ τὰ προνόμια τῆς Ἰουδαϊκῆς φυλῆς. Ἡ σωτηρία προσήλθεν ἀπὸ τοῦς Ἰουδαίους, ἀλλὰ δὲν περιορίσθη εἰς αὐτοὺς μόνον, διότι ὁ Θεός, τὸν ὅποιον ἀπὸ τὸν γνωρίζουν καὶ προσκυνοῦν εἶναι Πατὴρ πάντων.

7. Ἰωάν. 4, 21-22.

* Οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ, εἰς σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἔστι ἀποτελεῖ τὸ κρῖνον θέμα τῆς παρούσης διμιλίας. Σημαίνει δὲ ὅτι ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ καταφρόνησις τῶν εἰδώλων κ.λπ. ἀφείλονται εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν. Ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατὰ σάρκα ἦτο Ἰουδαῖος τοῦξαι τὴν προέλευσιν τῆς σωτηρίας ἐξ αὐτῶν. Ἐν συνεχείᾳ ἐξετάζεται τί σημαίνει ἡ ἐν πλάσσει καὶ ἀληθείᾳ προσκύνησις τοῦ Θεοῦ καὶ τίνας ἐξηγεῖται ὁ θαυμασμός τῶν μαθητῶν διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην τοῦ Κυρίου καὶ γίνονται παρανοήσεις πρὸς τοὺς ἀκούοντας διὰ τὴν σπουδαιότητα τῆς ταπεινοφροσύνης, ἀνεῖ τῆς ὁποίας ὅτε αἱ προσευχαὶ ὅτε αἱ ἡσυχαὶ ὅτε αἱ ἐλεημοσύναι ὀφελοῦν.

ούτερον, γρήγορα καταποντίζονται από τὰ κύματα. Καθ' ὅμοιον τρόπον, καὶ ὅσοι στηρίζονται εἰς τὴν ἰδικήν των νοητικὴν δύναμιν, προσαυτὸ νὰ μάθουν κατὰ ὄψιστανται ναυάγιον. Ὅπως καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Οἱ ὅποιοι κατέληξαν εἰς ναυάγιον τῆς πίστεως»⁸.

Διὰ νὰ μὴ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἴδιον, ἅς κρατῶμεν καλὰ τὴν ἱεράν ἀγκυραν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Χριστὸς προσελκύει τὴν Σαμαρείτιν. Διότι ὅταν ἐκεῖνη εἶπεν, «Πῶς ἐσεῖς λέγετε, ὅτι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα εἶναι ὁ τόπος, ὅπου πρέπει νὰ λατρεύωμεν τὸν Θεόν;»⁹, ὁ Χριστὸς ἔλεγεν: «Πίστευσέ με, γυναῖκα, ὅτι ἐρχεται καιρὸς, ὅπότε οὔτε εἰς τὸ ἕρος αὐτὸ οὔτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα θὰ λατρεύετε τὸν Πατέρα». Πολὺ μεγάλο δόγμα ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτήν, πράγμα ποῦ δὲν εἶπεν οὔτε εἰς τὸν Νικόδημον οὔτε εἰς τὸν Ναθαναήλ.

Αὐτὴ λοιπὸν προσεπάθει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἰδικὴ τῆς λατρείας ἦτο ἀνωτέρα τῆς τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐστῆριξε τὴν ἀποψίν της εἰς τὸ κύρος τῶν πατέρων, ἀλλὰ ὁ Χριστὸς δὲν ἔδωκεν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτήν. Διότι ἦτο περιττὸν τὴν στιγμὴν αὐτὴν νὰ ἀναλύσῃ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ, διὰτὶ οἱ πατέρες ἐλάτρευαν τὸν Θεὸν εἰς τὸ ἕρος Γαριζίνην καὶ διὰτὶ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν ἐλάτρευαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Δι' αὐτὸ καὶ τὸ ἀπεσιώπησεν. Μὲ τὴν κατάργησιν ὁμοῦ τῶν πρωτείων καὶ τῶν δύο τύπων τῆς λατρείας, ἐξυμῶναι τὴν ψυχὴν της καὶ τῆς ἀποδεικνύει ὅτι οὔτε οἱ Ἰουδαῖοι οὔτε ἐκεῖνοι ἔχουν νὰ προσφέρουν κατὰ τὸ σπουδαῖον διὰ τὸ μέλλον καὶ τότε παρουσιάζει τὴν διαφορὰν. Ἀλλὰ καὶ ἔτσι ἔδειξεν ἀνωτέρους τοὺς Ἰουδαίους, ὅχι ἐπειδὴ προετίμα τὸν ἕνα τρόπον ἀντὶ τοῦ ἄλλου, ἀλλ' ἔδωσε τὸ προβάδιμα εἰς

8. Α' Τιμοθ. 1, 19.

9. Ἰωάν. 4, 20.

αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ περιεχόμενον τῆς πίστεως¹⁰, ὡς νὰ ἔλεγε δηλαδὴ: Δὲν πρέπει νὰ ἐρίζωμεν καθόλου πλέον διὰ τὸν τρόπον τῆς λατρείας. Οἱ Ἰουδαῖοι μόνον κατὰ τὸν τρόπον ὑπερέχουν τῶν Σαμαρειτῶν, «διότι ἐσεῖς προσκυνεῖτε», λέγει, «ἐκεῖνο διὰ τὸ ὅποιον δὲν ἔχετε σαφῆ γνώσιν, ἐνῶ ἡμεῖς προσκυνούμεν ἐκεῖνο ποῦ γνωρίζομεν καλὰ».

Πῶς ὁμοῦ δὲν ἐγνώριζαν οἱ Σαμαρεῖται ἐκεῖνο ποῦ προσεκύνουν; Διότι ἐνόμιζαν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι τοπικὸς καὶ μερικὸς. Μὲ τὴν ἰδέαν αὐτὴν τὸν ἐλάτρευαν καὶ τὸ ἴδιον ἔλεγον εἰς τοὺς Πέρσας, ὅταν ἔστειλαν ἀγγέλιον, ὅτι δηλαδὴ ὁ Θεὸς τοῦ τόπου τούτου ἀγανακτεῖ¹¹, χωρὶς νὰ σκέπτονται τίποτε περισσώτερον δι' αὐτὸν ἀπὸ ἢ τι ἐφαντάζοντο διὰ τὰ εἰδωλα. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ἐσυνέχισαν νὰ λατρεύουν καὶ τοὺς δαίμονας καὶ τὸν Θεόν, ἀναμειγνύοντες τὰ ἀμεικτα. Οἱ Ἰουδαῖοι ὁμοῦ ἦσαν ἀπυλλογμένοι ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν καὶ ἐγνώριζαν, ἔστω καὶ ὅχι ὅλοι, ὅτι ἦτο Θεὸς ὁλοκλήρου τῆς οἰκουμένης. Διὰ τοῦτο λέγει: «Σεῖς προσκυνεῖτε ἐκεῖνο διὰ τὸ ὅποιον δὲν ἔχετε σαφῆ γνώσιν, ἐνῶ ἡμεῖς προσκυνούμεν ἐκεῖνο ποῦ γνωρίζομεν καλὰ».

Νὰ μὴ παραξενεύεσαι θέβαια ἐπειδὴ συγκαταριθμεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, διότι ὁμιλεῖ ὡς προφήτης τῶν Ἰουδαίων σύμφωνα μὲ τὴν ἰδέαν τῆς γυναικός. Δι' αὐτὸ χρησιμῶς καὶ τὸ «προσκυνούμεν». Διότι τὸ ὅτι ἀνήκει εἰς τοὺς προσκυνουμένους εἶναι, νομίζω, φανερὸν εἰς τὸν καθένα. Πραγματικὰ ἡ προσκύνησις εἶναι γνώρισμα τῆς δημιουργίας, ἐνῶ τὸ νὰ προσκυνῆται ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ Κυρίου τῆς δημιουργίας. Ἀλλ' εἰς τὴν προκει-

10. Πρβλ. σημειώσεις 3 καὶ 4 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

11. Πρβλ. Δ' Βασίλ. 17, 26.

μένην περίπτωσιν ὁμιλεῖ ὡς Ἰουδαίος. Διότι τὸ «ἡμεῖς» ἐδῶ σημαίνει, ἡμεῖς οἱ Ἰουδαῖοι.

Μετὰ τὸ νὰ ἐξάρῃ λοιπὸν τὴν Ἰουδαϊκὴν θέσιν, πάλιν καθιστᾷ ἀξιόπιστον τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν πείθει νὰ προσέχῃ περισσότερο ἐπὶ τὰ ὅπ' αὐτοῦ λεγόμενα, ἀφοῦ ἀπαλλάσσει τὸν λόγον του ἀπὸ τὴν ὑπόψιν καὶ ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἐπαινεῖ τὴν πίστιν τῶν Ἰουδαίων, ἐπειδὴ ἦσαν ὁμόφυλοι του. Πραγματικὰ αὐτὸς ποῦ εἶπε τόσα διὰ τὸν τόπον τῆς λατρείας, διὰ τὸν ὅποιον πρὸ πάντων ἐπίστευαν ὅτι εἶναι ἀνώτερον ὄλων οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔτσι κατέρριψε τὸ καύχημά τους, εἶναι φανερόν ὅτι δὲν ὁμιλεῖ διὰ νὰ χαρισθῇ εἰς κάποιον, ἀλλὰ τὰ λεγόμενά του τὰ δικάρινεν ἢ ἀλήθεια καὶ ἢ προφητικὴ δύναμις. Ἀπὸ τοὺς συλλογισμοὺς αὐτοῦ τοῦ εἰδους¹² τὴν ἀπεμάκρυνε πρὸ ὀλίγου, ὅταν τῆς εἶπεν «Πιστευσέ με, γυναῖκα» καὶ προσέθεσεν, «ὅτι ἡ σωτηρία θὰ προέλθῃ ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου».

Τὰ ὅσα λέγει ἔχουν τὴν ἀκόλουθον σημασίαν: «Ἡ εἶναι τὰ ἀγαθὰ διὰ τὴν οἰκουμένην προήλθαν ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου» (Διότι ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ καταδικὴ τῶν εἰδώλων ἀπὸ αὐτοῦ ἤρχισε καὶ ὅλα τὰ ἄλλα δόγματα καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ ἰδικὴ σας λατρεία, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶναι ὀρθή, ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου ἐξεκλήθησαν θεσφαί). Σωτηρίαν λοιπὸν ἢ τὰ ἀνωτέρω ἢ τὴν ἰδικὴν του παρουσίαν εἰς τὴν γῆν ὀνομάζει, μᾶλλον ὁμοῦ δὲν θὰ πέσει ἔξω κανεὶς, ἐάν καὶ τὰ δύο αὐτὰ τὰ ὀνομάσῃ σωτηρίαν, διὰ τὴν ὅποιαν εἶπεν ὅτι προήλθεν ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου. Τὸ ἴδιον ὑπενίστατο καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν ἐλεγεν¹³ «Ἀπὸ τοῦ ὀποίου (Ἰουδαίου) κατάγεται ὁ Χριστός κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην του φύσιν, ὁ ὅποιος εἶναι

12. Ὅτι διηλαθῆ χαρίζεται πρὸς τοὺς Ἰουδαίους λόγῳ αὐγενείας.

Θεός, ἐξουσιαστὴς τῶν πάντων»¹³. Βλέπει πῶς στηρίζει τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ρίζα τῶν ἀγαθῶν; Ἐπίσης δι' ὄλων αὐτῶν καταφαίνεται ὅτι δὲν εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ἀντίθετος πρὸς τὸν νόμον, ἐφ' ὅσον θεωρεῖ ὅτι εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὑπάρχει ἡ αἰτία ὄλων τῶν ἀγαθῶν.

«Ἄλλ' ἔρχεται ὥρα, καὶ ἡμπορῶ νὰ εἰπῶ ὅτι ἡ ὥρα αὐτὴ ἦλθε τώρα, ὅποτε οἱ πραγματικοὶ προσκυνῆται θὰ προσκυνήσουν τὸν Πατέρα»¹⁴. Ὑπερτεροῦν θέθαια ἀπὸ σᾶς, γυναῖκα λέγει, κατὰ τὸν τρόπον τῆς λατρείας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ λατρεία θὰ τελειώσῃ πλέον. Διότι δὲν θὰ ἀλλάξουν μόνον οἱ τόποι τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ τρόποι καὶ ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ εἶναι πολὺ κοντὰ μας. «Ἐρχεται ὥρα, καὶ ἡμπορῶ νὰ εἰπῶ ὅτι ἡ ὥρα αὐτὴ ἦλθε τώρα».

ὁ'. Ἐπειδὴ οἱ προφῆται προέλεγον, τὰ ὅσα ἐκήρυτταν, πρὸ πολλῶν ἐτῶν, διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ἰδέαν αὐτὴν εἶπεν, «καὶ ἡμπορῶ νὰ εἰπῶ ὅτι ἡ ὥρα αὐτὴ ἦλθε τώρα». Νὰ μὴ νομίσης, λέγει, ὅτι ἡ προφητεία αὐτὴ ὁμοιάζει πρὸς τὰς ἄλλας καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν θὰ πραγματοποιηθῇ ὕστερα ἀπὸ πολλὸν χρόνον. Τὰ γεγονότα ἐφθάσαν πλέον καὶ εἶναι κοντὰ μας ἡ ὥρα, «κατὰ»¹⁵ τὴν ὅσῃαν οἱ ἀληθινοὶ προσκυνῆται θὰ προσκυνήσουν

13. Ρωμ. 9, 5.

14. Ἰωάν. 4, 23.

15. Εἰς ἀπλὴν ἐρμηνευτικὴν μετάφρασιν τὸ χωρίον ἔχει ὡς ἔξῃ: «Κατὰ τὴν ὅσῃαν οἱ πραγματικοὶ προσκυνῆται θὰ προσκυνήσουν καὶ θὰ λατρεύσῃ τὸν Πατέρα μὲ θεοφανίστους τὰς πνευματικὰς δυνάμεις των καὶ μὲ λατρίαν ὄχι τυπικὴν καὶ σκιάδη, ἀλλὰ πραγματικὴν καὶ ἐμπνευσμένην ἀπὸ πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας».

τὸν Πατέρα ἐν Πνεύματι¹⁶ καὶ ἀληθείᾳ¹⁷. Λέγων «ἀληθινοὶ προσκυνῆται», συμπεριλάθε Σαμαρείτας καὶ Ἰουδαίους. Διότι ἂν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ὑπερεῖχαν τῶν Σαμαρειτῶν, ἐν τούτοις ὑστεροῦσαν πολὺ ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ μελλοντικὰ καὶ μάλιστα ὑστεροῦσαν τόσον, ὅσον ὁ τύπος ὑστερεῖ ἀπὸ τῆν ἀλήθειαν. Ὅμιλεῖ θέσθαι διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, διότι ἡ ἀληθὴς καὶ πρέπουσα εἰς τὸν Θεὸν λατρεία γίνεται εἰς αὐτήν. «Διότι καὶ ὁ Πατὴρ ζητεῖ νὰ εἶναι παρόμοιοι¹⁸ ἐκεῖνοι τοῦ τὸν προσκυνούν¹⁹». Κατὰ συνέπειαν ἔαν ἔτσι ἤθελε τοὺς προσκυνούντας αὐτὸν ὁ Θεός, ἐπέτρεπεν εἰς ἐκεῖνους αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς λατρείας ὅχι ἐπειδὴ αὐτὴ ἦτο ἡ θέλησίς του, ἀλλὰ ἀπὸ συγκρατῆσθαι καὶ μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς προσελκύσῃ καὶ αὐτοὺς εἰς τὴν πραγματικὴν λατρείαν.

Ποιοὶ εἶναι ὅμως οἱ ἀληθινοὶ προσκυνῆται; Ὅσοι δὲν περιορίζουν τὴν λατρείαν εἰς ὀρισμένον τόπον καὶ προσκυνοῦν τὸν Θεὸν ἐν πνεύματι. Καθὼς λέγει καὶ ὁ Παῦλος· «Τὸν ὅποιον λατρεύω ἐν τῷ πνεύματι μου, διὰ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Υἱοῦ τοῦ»²⁰. Καὶ πάλιν· «Σὺς πρῶτον νὰ παραστήσετε τὰ σώματά σας θυσίαν ζωντα-

16. Τὸ πνεῦμα εἶναι εἰς ἀνώτερον δυνάμει τῆς ψυχῆς, διὰ τῶν ὁποίων αὐτὴ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν θεῖον κόσμον καὶ ἀποτελοῦν κατὰ κάποιον τρόπον τὸν τόπον ἔνθα συναντῶνται Θεὸς καὶ ἄνθρωπος καὶ τὸ θυσιαστήριον, ὅπου τελεῖται ἡ ἀληθὴς λατρεία. (Πρβλ. Ρωμ. 1, 9 καὶ Ἐφεσ. 6, 18). Τὸ ἄνθρώπινον αὐτὸ πνεῦμα διεισδυμένον ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καθίσταται ἱκανὸν διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἀληθινὴν λατρείαν.

17. Ἡ ἐν πνεύματι λατρεία εἶναι καὶ ἀληθὴς, διότι ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἀληθῆ καὶ τέλειον τύπον τῆς λατρείας, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν δυνατότητα μόνον ὑστερεῖ ἀπὸ τὴν πλήρη ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ τὴν δι' αὐτοῦ ἐπίσης πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἀνθρώπου.

18. Νὰ εἶναι ἀληθινοὶ καὶ πραγματικοὶ προσκυνῆται.

19. Ἰωάν. 4, 23

20. Ρωμ. 1, 9.

νὴν, εὐχάριστον εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἡ θυσία αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν λογικὴν λατρείαν σας²¹.

Ὅταν δὲ λέγῃ, «Ὁ Θεὸς εἶναι πνεύμας²², δὲν φανερώνει τίποτε ἄλλο, παρὰ τὰ σώματα αὐτοῦ. Πρέπει λοιπὸν ἡ λατρεία τοῦ σώματος νὰ εἶναι ἀνάλογος καὶ νὰ προσφέρεται μὲ τὸ σώματων στοιχεῖον τοῦ ὑπάρχει μέσα μας, δηλαδὴ μὲ τὴν ψυχὴν καὶ μὲ τὴν καθαρότητα τοῦ νοῦ. Δι' αὐτὸ λέγει· «Καὶ ἐκεῖνοι τοῦ τὸν λατρεύουν, πρέπει νὰ τὸν προσκυνοῦν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ²³». Ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνοι (οἱ Σαμαρεῖται) καὶ οἱ Ἰουδαῖοι παρημέλουν τὴν ψυχὴν καὶ ἐφρόντιζαν κυρίως τὸ σῶμα, καθαρίζοντες αὐτὸ μὲ πολλοὺς τρόπους²⁴, τανίζει ὁ Κύριος ὅτι ὁ σώματος δὲν λατρεύεται μὲ τὴν καθαρότητα τοῦ σώματος, ἀλλὰ μὲ τὴν καθαρότητα τοῦ ἐν ἡμῖν σώματος, δηλαδὴ τοῦ νοῦ.

Συνεπῶς μὴ θυσιάζετε πρόστατα καὶ μύσους, ἀλλὰ ἀνάθεσε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν Θεὸν καὶ γίνου ὀλοκαύτωμα. Αὐτὸ σημαίνει νὰ «παραστήσετε θυσίαν ζωντανήν»²⁵. Πρέπει θέσθαι ἐνὰ τὸν προσκυνούμεν ἐν ἀληθείᾳ, διότι ἡ προηγουμένη λατρεία ἦτο τύπος, ὅπως εἶναι ἡ περιτομή, τὰ ὀλοκαυτώματα, τὰ σφάγια, τὰ θυμιάματα. Τώρα ὅμως δὲν εἶναι τὰ ἴδια πλέον, ἀλλὰ τὰ πάντα εἶναι ἀλήθεια. Πραγματικὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ περικόπτωμεν τὴν σάρκα²⁶, ἀλλὰ τοὺς πονηροὺς διαλογισμοὺς καὶ νὰ σταυρώσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας καὶ νὰ ἀφανίζωμεν καὶ νὰ κατασφάττωμεν τὰς ἀλόγους ἐπιθυμίας.

21. Ρωμ. 12, 1.

22. Ἰωάν. 4, 24.

23. Ἰωάν. 4, 24. Πρβλ. σημειώσεις 15, 16 καὶ 17 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

24. Πρόκειται διὰ τοὺς θρησκευτικοὺς αἰσθητικὸς καθαρισμοὺς

25. Ρωμ. 12, 1.

26. Ὅμιλεῖ διὰ τὴν περιτομήν.

Ἡ γυναίκα ἐνοιώσε ὀλιγόν πρό τῶν λεχθέντων καί ἠσθάνθη ἀδυναμίαν ἀπό τὸ ὄψος τῶν λόγων αὐτῶν καί εὐρισκομένη εἰς ἀμυχανίαν, ἀκουσθε τί λέγει· «Γνωρίζω ὅτι ἔρχεται ὁ Μεσσίας, πού εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταφράζεται Χριστός²⁷. Ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, θά μᾶς τὰ διδάξῃ ὅλα²⁸. Λέγει εἰς αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἰμαι ὁ Μεσσίας²⁹, πού σοῦ ὁμιλῶ³⁰. Καί πῶς εἶχαν οἱ Σαμαρεῖται τὴν προσβοκίαν τοῦ Μεσοῦ, ἀφοῦ ἐδέχοντο μόνον τὰ θεῖα τοῦ Μωϋσέως³¹; Ἀπὸ αὐτὰ τὰ συγγράμματα τοῦ Μωϋσέως. Διότι ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔργου του ἀπεκόλυψε τὸν Υἱόν. Πραγματικά τὸ, «ὡς δημιουργήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν»³², πρὸς τὸν Υἱόν ἐλέγθη. Καί με τὸν Ἀβραάμ εἰς τὴν σκηνὴν ὁ Υἱὸς ἦτο πού ὠμίλει³³. Ἐπίσης καὶ ὁ Ἰακώβ ἔλεγεν, προφητεύων δι' αὐτόν· «Δὲν θά ἐκλείψῃ ἄρχων ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα καὶ ἀρχηγὸς ἀπὸ τὴν γενεάν του, μέχρις οὗ ἐκπληρωθῶν τὰ ἀποταμειυμένα εἰς Κάποιον. Καί αὐτὸς δὲ ὁ Κάποιος θά εἰ-

27. Ἡ μετάφρασις τοῦ ὀνόματος ἀνήκει εἰς τὸν Εὐαγγελιστὴν, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ καταστήσῃ καταληπτὴν τὴν ἐνοιαν τοῦ ὀνόματος Μεσσίας εἰς τοὺς ἀναγνώστας του, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν ἔθνικοι.

28. Συνεπῶς καὶ τὸ ἀντικείμενον καὶ τὴν μορφήν τῆς θείας λατρίας.

29. Ὁ Ἰησοῦς ὁμολογεῖ ἐνώπιον τῆς Σαμαρείτιδος ὅτι εἶναι ὁ Μεσσίας, μολοντί κατὰ τοὺς συνοπτικούς ἀπακρότεται κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς δημοσίας ὁράσεώς του τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων. Ὁ λόγος τούτου εἶναι ἴσως ὅτι ἡ γυναίκα αὐτὴ εἶχε μὲν ἀτελεῖ, ἀλλ' ὄχι καὶ πεπλανημένη ἀντιληψίαν διὰ τὸν Μεσσίαν, ὅπως εἶχαν οἱ Ἰουδαῖοι.

30. Ἰωάν. 4, 25-26.

31. Πρβλ. τὰ λεγόμενα εἰς τὴν 31ην ὁμιλίαν § β' περὶ αὐτῶν.

32. Γεν. 1, 26.

33. Πρβλ. Γεν. 18, 1 εἰ.

ναὶ ἡ ἀναμονὴ τῶν λαῶν»³⁴. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰβῆος ὁ Μωϋσῆς λέγει· «Θά σὲς δώσῃ Κύριος ὁ Θεὸς προφήτην ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σου, ὡς ἐμέ. Αὐτὸν νὰ ἀκούετε»³⁵. Ἐπίσης καὶ τὸ περιστάτικόν με τὸν θφιν, με τὴν ῥάβδον τοῦ Μωϋσέως, τὸν Ἰσαάκ καὶ τὸ πρόβατον καὶ πολλὰ ἄλλα γεγονότα δυνάμεθα νὰ ἐκλέξωμεν (ἀπὸ τὴν Πεντάτευχον), τὰ ὅποια διακηρύσσουν τὴν παρουσίαν τοῦ Ἰησοῦ.

Καὶ διὰ τοῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν καθωδήγησε καὶ τὴν Σαμαρεῖτιν με θάσιν τὰ ἀνωτέρω ὁ Χριστός, ἐνῶ εἰς τὸν Νικόδημον ἀνέφερε εἰς τὴν συζήτησιν τὸν θφιν³⁶ καὶ εἰς τὸν Ναθαναὴλ ὑπενόησε τὰς προφητείας³⁷, εἰς αὐτὴν ὅμως δὲν εἶπε τίποτε παρόμοιον; Διατί λοιπὸν καὶ πρὸς τοῖον σκοπόν; Διότι ἐκεῖνοι μὲν ἦσαν ἄνδρες καὶ ἠσυχολοῦντο με τὰ θέματα αὐτὰ καὶ με τὰς Γραφάς, ἐνῶ αὐτὴ ἦτο γυναίκα πτωχὴ καὶ ἀμαθὴς καὶ δὲν εἶχε καμμίαν γνώσιν τῶν Γραφῶν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος δὲν ὁμίλει εἰς αὐτὴν με θάσιν τὴν Γραφήν, ἀλλὰ τὴν πρᾶσλκύει με θσα τῆς εἶπε διὰ τὸ νερὸ καὶ με τὴν προφητείαν. Με αὐτὰ τὴν κάνει νὰ ἐνθυμηθῇ τὸν Χριστόν καὶ τότε πλέον ἀποκαλύπτει τὸν ἑαυτὸν του. Ἐάν αὐτὸ ὅμως τὸ ἔκαεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, χωρὶς νὰ τὸ ζητήσῃ ἡ γυναίκα, θά τῆς εἶδῃ τὴν ἐντόπισιν ὅτι φλυαρεῖ καὶ λέγει ἀνόητα πράγματα. Τώρα ὅμως, ἀφοῦ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ὠδήγησε νὰ ἐνθυμηθῇ τὸν Μεσσίαν, ἀπεκόλυψε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν. Καὶ εἰς μὲν τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι συνεχῶς τοῦ ἔλεγαν, «ὥς πότε θά κρατῆς εἰς ἀγνάνην καὶ ἀπορίαν τὴν ψυχὴν μας;

34. Γεν. 49, 10.

35. Δευτ. 18, 15.

36. Πρβλ. Ἰωάν. 3, 14.

37. Πρβλ. Ἰωάν. 1, 46.

Ἐάν σὺ εἶσαι ὁ Χριστός, πῶς μάς το»³⁸, δὲν ἔδωσε αἰσθη ἀπάντησιν, εἰς αὐτὴν ὅμως εἶπε φανερά ὅτι εἶναι αὐτός. Διότι ἡ διάθεσις τῆς γυναίκος ἦτο περισσότερο ἐδωσῆς ἀπὸ τὴν διάθεσιν τῶν Ἰουδαίων. Ἐκεῖνοι δὲν ἐζήτουν διὰ νὰ μάθουν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν διακαιωδοῦν συνεχῶς. Διότι, ἐάν ἤθελαν νὰ μάθουν, τοὺς ἦτο ἀρκετὴ ἡ διδασκαλία καὶ μὲ τοὺς λόγους καὶ μὲ τὰς Γραφὰς καὶ μὲ τὰ θαύματα³⁹. Ἡ Σαμαρείτις ὅμως, ὅτι, εἶπε, τὸ εἶπε μὲ ἀκυροτέρου βουλοῦν γνώμην καὶ ἀγνήν διάθεσιν. Καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ὅσα ἔπραξεν εἰς τὴν συνέχειαν. Διότι πραγματικὰ ἤκουσε καὶ ἐπίστευσε, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ὁδήγησεν εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς κάθε ἐκδήλωσιν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν πίστιν τῆς γυναίκος.

«Καὶ κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν ἦλθαν οἱ μαθηταὶ του», (ἐγύρισαν εἰς τὴν πλέον κατάλληλον ὥραν, ὅταν πλέον ἡ διδασκαλία εἶχεν ὀλοκληρωθῆ), «καὶ ἐθαύμασαν, διότι ὄμιλεῖ μὲ γυναῖκα⁴⁰. Κανεὶς ὅμως δὲν εἶπεν

38. Ἰωάν. 10, 24.

39. Ὁ Ἰησοῦς ἐδίδασκεν, ἔφερε μαρτυρίας τῆς Γραφῆς καὶ θαυματουργεῖ. Αἱ ἐνέργειαι αὐταὶ ἦσαν ἀρκεταὶ διὰ νὰ πείσων κάθε καλοπαιρέτον ἀνθρώπον διὰ τὴν θεῖαν ἰδιότητα τοῦ Κυρίου.

40. Ὑπῆρχε μεγάλη περιφρόνησις πρὸς τὴν γυναῖκα εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Μία ἀπὸ τὰς εὐχαραστίας, αἱ ὅποια ἀνεπέμνοντο καθημερινῶς εἰς τὴν συναγωγὴν ἦτο Ἐδωγητὸς εἰς Κύριον... ὅτι οὐκ ἐποίησας μὲ γυναῖκα. Ραββινικὸν παράγγελμα εἶπεν· «Ἡ παρατείνης τὴν συνδιάλεξιν μετὰ γυναίκος ὅς μὴ διαλέγηται τις ἐν ὄψῳ μετὰ γυναίκος, οὐδὲ μετὰ τῆς Ἰσῆς αὐτοῦ» ὡς κατακαίονται οἱ λόγοι τοῦ νόμου μᾶλλον παρὰ νὰ διδάσκωνται εἰς γυναῖκα». Ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω ἀντιλήψεις ἐπηγεῖται ἡ ἐκκλησίαι τῶν μαθητῶν, οἱ ὅποιοι διὰ πρῶτην φοράν θά ἔβλεπαν τὸν διδάσκον ὄμιλοντα εἰς τόπον δημόσιον πρὸς γυναῖκα.

Τί ζητεῖς ἢ περὶ ποίου θέματος⁴¹ ὄμιλεῖς μαζί της;»⁴².

γ'. Ποῖον ἦτο τὸ ἀντικείμενον τοῦ θαυμασμοῦ τῶν; Τὸ ἀπροσποίητον καὶ ἡ ὑπερφωλικὴ ταπεινωσις, διότι, ἐνῶ ἦτο τόσοσ περιθελπτας, κατεδέχετο νὰ συζητῆ μὲ τόσῃν ταπεινοφροσύνῃν πρὸς μίαν γυναῖκα πτωχὴν καὶ μάλιστα Σαμαρείτισσαν. Ἄλλ' ὅμως, ἂν καὶ ἐξεπλάγησαν, δὲν ἠρώτησαν τὴν αἰτίαν, διότι ἦσαν διδαγμένοι νὰ διατηροῦν τὴν ἐξὶν τῶν μαθητῶν. Τόσῃν εὐλαθεύοντο καὶ ἐσέθοντο τὸν Κύριον. Διότι, ἔστο καὶ ἂν δὲν εἶχον τὴν ἀνταξίαν δι' αὐτὸν γνώμην, τὸν ἐπρόσεχαν ὡς κάποιο ἀξιοθαύμαστον πρόσωπον καὶ τοῦ ἀπέβιδαν μεγάλον σεβασμόν, μολοντί πολλὰς φορές φαίνονται νὰ ἀπευθύνωνται πρὸς αὐτὸν μὲ περισσότερο θάρρος, ὅπως ἐπὶ παραδειγματι, ὅταν ὁ Ἰωάννης ἔπεσεν εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ⁴³, ὅταν τὸν ἐπλησίασαν καὶ τὸν ἠρώτησαν, «ποῖος εἶναι μεγαλύτερος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»⁴⁴ καὶ ὅταν τὸν παρεκάλεσαν οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου νὰ καθίσουν ὁ ἕνας εἰς τὰ δεξιὰ του καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὰ ἀριστερά του⁴⁵.

Διὰ τί λοιπὸν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν ἠρώτησαν τὸν Κύριον; Διότι ἐκεῖνα τὰ θέματα ἠσθάνοντο τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξετάζουν, ἐπειδὴ ἀνῆκαν εἰς αὐτούς, ἐνῶ ἐδῶ δὲν τοὺς ἀφέωρα καὶ τόσον τὸ συμβαῖνον. Ἄλλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης ὕστερα ἀπὸ πολλὸν χρόνον πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου τὸ ἔκανε αὐ-

41. Ἡ ἐκφρασις τοῦ Κυρίου, ὀμιλοῦντος περὶ τῆς Μεσσιανικῆς τοῦ ἰδιότητος, θά ἦτο ἐπιθλητικὴ καὶ σθεαρά καὶ παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τῶν δὲν ἐτόλμησαν οἱ μαθηταὶ νὰ ἐρωτήσουν τὸν Κύριον περὶ τοῦ ἀντικειμένου καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς συνδιαλέξεως.

42. Ἰωάν. 4, 27.

43. Πρβλ. Ἰωάν. 13, 25.

44. Ματθ. 18, 1.

45. Πρβλ. Μάρκ. 10, 35-37.

τό⁴⁶, όταν πλέον είχε μεγαλύτερα παρηγοσία και του έβιθε θάρρος ή αγάπη του Χριστού, «διότι αυτός ήτο», λέγει, «ο μαθητής, τον οποίον ήγάπα ο Ίησούς»⁴⁷. Ποιος μακαρισμός ήμπορεί να εξισωθή με αυτόν; 'Αλλ' άς μη σταθώμεν εις αυτό μόνον, αγαπητοί, να μακαρίζωμεν δηλαδή τον άπόστολον, αλλά, διά να συμπεριληφθώμεν εις τους μακαριζομένους, άς πράττωμεν τά πάντα και άς μιμηθώμεν τον Εύαγγελιστήν και άς ίδωμεν ποια ήσαν εκείνα τά όποια έδημιούργησαν την τόσο μεγάλην αγάπην.

Ποια ήσαν αυτά λοιπόν; "Αφησε τον πατέρα, τό παύσον και τά θύκτια και ήκολούθησε τον Ίησούν. 'Αλλά τό γνώρισμα αυτό τό έχει κοινόν με τον άδελφόν του, τον Πέτρον, τον Άνδρέαν και με τους άλλους άποστόλους. Ποιον ήτο λοιπόν τό έξαιρετικόν εκείνο, τό όποιον έπροκάλεσε την μεγάλην αγάπην; 'Ο ίδιος θέθειαι δέν λέγει τίποτε σχετικόν διά τον έαυτόν του, παρά μόνον ότι ήγαπάτο, αλλά τά κατορθώματα αυτού, διά τά όποια και ήγαπάτο, τά άπεσιώπησεν από μετριοφροσύνην. Διότι τό ότι τον ήγάπησεν ο Ίησούς με κάποιαν ιδιαιτέραν αγάπην, είναι, νομίζω, παντού φανερόν. 'Αλλ' όμως δέν φαίνεται ούτε να συζητή ούτε να έρωτηξί ιδιαιτέρας τον Κύριον, όπως συνέθη πολλές φορές με τον Πέτρον και όπως έκανε ο Φίλιππος, ο Ίούδας και ο Θωμάς, παρά μόνον όταν ήθέλησε να κάνει την χάριν και να όπακούση εις τον συναπόστολόν του. "Όταν δηλαδή ο κορυφαίος των Άποστόλων τον ήνάγκασε με τό νεύμα του, τότε ήρώτησε⁴⁸, διότι οδοι είχαν μεγάλην αγάπην μεταξύ των. "Έτσι λοιπόν τους βλέπο-

46. Πρβλ. σημείωσιον 43 της παρούσης έμιλλας.

47. Ίωάν. 19, 26.

48. Πρβλ. Ίωάν. 13, 24 - 26.

μεν να άνασταίνουμ μαζί εις τον ναόν και να όμιλούν από κοινού⁴⁹. Μολονότι ο Πέτρος κινείται και όμιλεί εις πολλές περιπτώσεις με μεγαλύτεραν θερμότητα, έν τούτοις εις τό τέλος άκούει τον Χριστόν να τον έρωτηξί: «Πέτρε, με αγαπήξς περισσότερον από αυτούς;»⁵⁰. 'Ο Ίωάννης όμως, επειδή ήγάπα περισσότερον από αυτούς, είναι ευνόητον ότι και ήγαπάτο περισσότερον. 'Αλλ' αυτό έγινε φανερόν από τό ότι ήγάπα τον Ίησούν, εκείνο δέ από τό γεγονός ότι ήγαπάτο από τον Ίησούν.

'Αλλά ποιον ήτο εκείνο, τό όποιον έδημιούργησε την έξαιρετον αυτήν αγάπην; "Εγώ νομίζω ότι τον άνδρα διεκρίνε μεγάλη ταπεινοφροσύνη και πρᾶτης. Δι' αυτό άκριθώς και δέν φαίνεται να παίρνη πρωτοθουλίας πολλές φορές. Ποια είναι ή σημασία της άρετης αυτής, αποδεικνύεται και από τον Μωϋσήν. Διότι εκείνον τον κατέστησε τόσοσ σπουδαίον και μέγαν ή ταπεινοφροσύνη.

Πραγματικά τίποτε δέν είναι ίσον προς την ταπεινοφροσύνην. Δι' αυτό και τους μακαρισμούς από εκεί ήρχισεν ο Χριστός. Δηλαδή άς να έπρόκειτο να θάλη τό θεμέλιον και τάς βάσεις κάποιας μεγάλης οικοδομής, έτσι έτοποθέτησε πρώτην την ταπεινοφροσύνην. Διότι δέν είναι δυνατόν, όπως οδᾶποτε δέν είναι δυνατόν να σωθή κανείς χωρίς αυτήν, αλλά είτε νηστεύει είτε προσεύχεται είτε κάνει έλεημοσύνην με ύπερφάνειαν, τά πάντα είναι θδελυκτά, εάν εις κάθε πρᾶξίν μας δέν είναι παρούσα αυτή. 'Αντίθετα τά πάντα γίνονται ποθητά και αγαπητά, όταν συνυπάρχη και αυτή, και άκόμη είναι άσφαλᾶ.

"Ας είμεθα μετρίοφρονες λοιπόν, αγαπητοί μου,

49. Πρβλ. Πράξ. 2, 1 έξ.

50. Ίωάν. 21, 12.

ας εἶμεθα μετρίοφρονες. Διότι τὸ κατόρθωμα αὐτὸ εἶναι εὐκόλον πάρα πολύ, ἐάν εὐρισκώμεθα εἰς πνευματικὴν ἐγρήγορον. Ἄλλωστε τί εἶναι ἐκεῖνο ποῦ σὲ κάνει νὰ ὑπερηφανεύεσαι, ἄνθρωπε; Δὲν βλέπεις τὴν εὐτέλειαν τῆς φύσεως; Τῆς ἐπιθυμίας τὴν ἀστάθειαν; Συλλογίσου τὸν θάνατόν σου, σκέψου τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν.

Ἄλλὰ πῶς νὰ μεγαλοφρονῆς, ἐπειδὴ προοδεύεις εἰς τὴν ἀρετὴν; Ἀκριβῶς ὅμως μὲ αὐτὴν τὴν συμπεριφορὰν σου θὰ χάσης τὰ πάντα. Δι' αὐτὸ ὅχι τόσοσὺν ὁ ἁμαρτάνων, ὅσον ὁ ἀγωνιζόμενος διὰ τὴν πνευματικὴν τελείωσιν εἶναι ἀνάγκη νὰ φρονιτίζῃ νὰ παραμῆνῃ μετρίοφρων. Πῶς γίνεται αὐτό; Διότι ὁ πρῶτος ἔχει τὴν ἀνάγκην τῆς συνειδήσεως, ἐνῶ ὁ ἄλλος, ἐάν δὲν εὐρίσκειται εἰς πνευματικὴν ἐπαγρύπνησιν, γρήγορα, ὡς νὰ τὸν ἐσήκωσεν κάποιος ἄνεμος, ὑπερηφανεύεται καὶ ἀφανίζεται, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Φαρισαῖος.

Μὰ, προσφέρεις εἰς τοὺς πτωχοὺς; Ναί, ὅχι ὅμως τὰ ἰδικά σου, ἀλλὰ τὰ τοῦ Κυρίου, ἐκεῖνα ποῦ ἔχεις κοινὰ μὲ τοὺς συνδούλους σου. Καὶ δι' αὐτὸ μάλιστα πρέπει νὰ ταπεινώσῃσαι περισσότερο, διότι εἰς τὰς συμφορὰς τῶν συνανθρώπων σου προσβλέπεις τὰς ἰδικὰς σου καὶ διὰ μέσου αὐτῶν γνωρίζεις τὴν ἰδικὴν σου φύσιν. Ἴσως καὶ ἡμεῖς νὰ καταγώμεθα ἀπὸ παρομοίους προγόνους. Ἐάν τώρα τὰ πλοῦτη ἐπέρασεν εἰς ἡμᾶς, εἶναι φυσικὸν νὰ μᾶς ἐγκαταλείβουν καὶ πόλιν.

Ἄλλωστε τί εἶναι καὶ τὰ πλοῦτη εἰς τελευταίαν ἀνάλλυσιν; Σκιά χωρὶς δύναμιν, κωνὸς ποῦ διαλύεται, ἄνθος χόρτου, μᾶλλον δὲ καὶ ἀσθενέστερα ἀπὸ τὸ ἄνθος. Διατί λοιπὸν μεγαλοφρονεῖς διὰ τὸν χόρτον; Μήπως δὲν συντροφεῖς ὁ πλοῦτος τοὺς ληστὰς, τοὺς δειλοὺς, τὰς πόρνας καὶ τοὺς τυμβωρύχους; Αὐτὸ λοιπὸν σὲ κάνει νὰ ὑπερηφανεύεσαι, τὸ ὅτι δηλαδὴ ἔχεις παρομοίους συντρόφους εἰς τὸ ἀπόκτημά σου;

Ἄλλὰ μήπως ἀγαπᾷς τὰς τιμὰς; Τίποτε ὅμως δὲν εἶναι καταλλήλοτερον μέσον διὰ νὰ τιμᾶσαι ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην. Διότι αἱ ἄλλαι τιμαὶ εἶναι ἀναγκαστικαὶ καὶ γίνονται μὲ μίσος, (εἶναι αἱ τιμαὶ τὰς ὁποίας ἐπιβάλλουν τὰ πλοῦτη καὶ ἡ ἐξουσία), ἐνῶ αὐταὶ αἱ τιμαὶ πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἀγαθὴν διάθεσιν καὶ τὴν συνείδησιν τῶν τιμάντων. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἔμπορουν ποτὲ νὰ τοὺς παραλείβουν καὶ νὰ τοὺς λησμονήσουν οἱ τιμάντες. Ἐάν λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι τιμοῦν τόσοσὺν πολὺ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ εὐχώνται εἰς τοὺς ἐλεήμονας ὅλα τὰ ἀγαθὰ, σκέψου ποῖαν ἀνταπόδοσιν θὰ λάβουν αὐτοὶ ἀπὸ τὸν φιλόανθρωπον Θεόν, ποῖαν ἀμοιβήν.

Αὐτὸν λοιπὸν τὸν πλοῦτον ἅς ζητῶμεν, ποῦ παραμῆνῃ σταθερὸς καὶ ποτὲ δὲν δραπετεύει, ὥστε, ἀφοῦ καὶ ἐδῶ γίνωμεν μεγάλοι καὶ ἐκεῖ ἐνδοξοί, νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΔ' (34)

(Ίωάν. Β' 28-39)

«Ἄφησε λοιπὸν ἡ γυναῖκα τὴν
στάμναν της εἰς τὸ πηγᾶδι καὶ ἐ-
πήγε τρέχουσα εἰς τὴν πόλιν καὶ
εἶπεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους· Ἐλάτε
νὰ ἴδετε ἕνα ἄνθρωπον, ὃ ὁποῖος
μοῦ εἶπεν ἅλα ὄσα ἔκαμα. Μὴ πῶς
εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστός»¹.

α'*. Χρειαζόμεθα μεγάλην θερμότητα καὶ ἄγρυ-
πνον ζῆλον, διότι χωρὶς αὐτῶν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπο-
κτήσωμεν τὰ ἀγαθὰ ποῦ ἔχουν ἐξαγγελθῆ δι' ἡμᾶς. Καὶ
διὰ νὰ διείξῃ αὐτὸ ὁ Χριστὸς λέγει, ἄλλοτε μὲν «Καὶ
ἐκεῖνος ποῦ δὲν σηκώνει τὸν σταυρὸν του καὶ δὲν ἀκο-

1. Ἰωάν. 4, 28.

* Κατ' ἀρχὰς ἐπαινεῖται εἰς τὴν παρεῖσαν ἡμίλιαν ὁ ἱε-
ραποστολικὸς ζῆλος τῆς Σαμαρείτιδος καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐξετάζε-
ται ἡ χρησιμοποίησις παραβολικῶν ἐκφράσεων ὑπὸ τοῦ Κυρίου.
Συγκεκριμένως ὁ Κύριος ἐκόλεσε «βρώμα» τὴν σωτηρίαν τῶν
ἀνθρώπων καὶ «χώρας αἰτνες εἰσεὶ λευκαὶ πρὸς θερμῶν» τὰς
ψυχὰς ποῦ ἦσαν ἐτοιμαὶ πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ κηρύγματος. Ἔτσι
ὁ λόγος καθίσταται ἐμφαντικώτερος καὶ καταληπτότερος καὶ ἐ-
πί πλέον προσελκύει τὸν ἀκροατὴν καὶ καθιστᾷ τὴν μνήμην τῶν
λεγόμενων μονιμωτέρων. Τέλος τὸ παράδειγμα τῆς Σαμαρείτι-
δος, ἡ ὁποία δὲν ἐξωρίσθη ἀπὸ τῆν ἀποκάλυψιν τῶν ἁμαρτιῶν
της, καλεῖ τοὺς ἀκροατὰς του νὰ τὸ μιμηθοῦν ὁ ἱερὸς Χριστοφό-
μος καὶ τοὺς προτρέπει νὰ μὴ ἐντρέπονται τοὺς ἀνθρώπους, ἀλ-
λά τὸν Θεόν. Νὰ ἐρμολογοῦνται τὰς ἁμαρτίας των καὶ νὰ ἀπέ-
χων τελεῖως πλεόν ἀπὸ αὐτάς.

λουθεῖ ὀπίσω μου, δὲν ἀξίζει διὰ μένα»², ἄλλοτε δέ·
«Ἦλθε νὰ θάλω φωτιὰ εἰς τὴν γῆν. Καὶ τί ἄλλο περιο-
σώτερον θέλω, ἐὰν τώρα πλέον ἦναμεν ἡ φωτιὰ αὐτή»³.
Καὶ μὲ τὰς δύο αὐτὰς παραβολικὰς ἐκφράσεις θέλει νὰ
μᾶς παρουσιάσῃ τὸν διακατῆ καὶ φλογερὸν μαθητὴν, ὃ
ὁποῖος εἶναι ἐτοιμὸς διὰ κάθε κίνδυνον.

Παρομοία λοιπὸν ἦτο καὶ ἡ γυναῖκα αὐτή. Διότι
τόσον πολὺ ἐπυρώθη ἀπὸ τὰ λεχθέντα, ὥστε καὶ τὴν
στάμναν νὰ ἀφήσῃ καὶ τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἦλθε
καὶ νὰ τρέξῃ εἰς τὴν πόλιν καὶ νὰ προσκαλέσῃ ἄλλους
τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸν Ἰησοῦν. «Ἐλάτε», λέγει, «νὰ
ἴδετε ἕνα ἄνθρωπον, ὃ ὁποῖος μοῦ εἶπεν ἅλα ὄσα ἔ-
καμα».

Κύτταξε ζῆλον καὶ σύνεσιν. Ἦλθε νὰ θγάλλῃ νερό
καὶ ἐπειδὴ συνήτησε τὴν ἀληθινὴν πηγὴν περιεφρόνη-
σε πλεόν τὴν αἰσθητήν. Ἔτσι μᾶς διδάσκει, ἔστω καὶ μὲ
μικρὸν παράδειγμα, νὰ ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὰ βιολογικὰ καὶ
νὰ μὴ φροντίζομεν καθόλου δι' αὐτὰ, ὅταν πρόκειται
νὰ ἀκούσωμεν τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν. Διότι ἐ-
κεῖνο ποῦ ἔκαναν οἱ ἀπόστολοι, τὸ ἔκανε καὶ αὐτὴ εἰς
μεγαλύτερον μάλιστα βαθμόν. Ἐκεῖνοι μὲν, ἀφοῦ ἐκλή-
θησαν ἀπὸ τὸν Χριστόν, ἀφῆσαν τὰ δίκτυα ἐνῶ αὐτὴ ἀφ'
ἐαυτῆς ἀφῆνε τὴν στάμναν, χωρὶς νὰ τῆς τὸ ζητήσῃ
κανεὶς, καὶ κάνει ἔργον Εὐαγγελιστῶν, ἀναπτερωθεῖ-
σα ἀπὸ τὴν χαρὰν. Καὶ δὲν ἠρσακάει ἕνα ἢ δύο πρόσω-

2. Ματθ. 10, 38.

3. Ἦλθε θηλασθῆ νὰ ἀνάμει τὴν πυρκαϊάν, ἡ ὁποία εἰς μὲν
τὰς καλοπροαιρέτους καρβίας θὰ ἐπιθέλλῃ φλογερὰν ἀγάπην καὶ
ζῆλον διὰ τὸν Θεόν, εἰς τοὺς κακοπροαιρέτους δὲ καὶ δυστρό-
πους θὰ διεγείρῃ φανατικὸν μίσος. Καὶ ἔτσι θὰ χωρισθοῦν οἱ πι-
στοὶ ἀπὸ τοὺς ἀπίστους. Τοῦ πολέμου αὐτοῦ τοῦ πνευματικοῦ
τὴν φωτιὰ ἦλθε νὰ ἰσθῶ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν.

4. Λουκ. 12, 19.

πα, όπως έκαναν ο Άνδρέας και ο Φίλιππος, αλλά, άφοϋ ξεσήκωσε πάλιν δολόκληρον και τόσον πολόν κόσμον, έτοι τοϋς ώδήγησε πρὸς τόν Ίησοϋν.

Και πρόσεξε πᾶς ὁμιλεῖ με σύμψειν. Δέν εἶπε θηλαδῆ, ἐλάτε νά ἰδῆτε τόν Χριστόν, ἀλλά με τόν κατάλληλον τρόπον, θως τήν προσελκυσεν ὁ Χριστός, προσκαλεῖ και αὐτή τοϋς ανθρώπους. Διότι λέγει: «Ἐλάτε νά ἴδετε ἕνα ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος μοῦ εἶπεν δια ὄσα ἔκαμα». (Ἥμποροϋσε θέβαια νά ὁμιλήσῃ βιαφορετικά: Ἐλάτε νά ἰδῆτε ἕνα προφήτην), ἀλλά, θταν πυρωθῆ μῖα ψυχῆ ἀπό τὸ θεῖον πῦρ, δέν προσέχει πλέον τίποτε τὸ γήϊνον, οϋτε τήν βδξαν οϋτε τήν ατοχύνην, ἀλλ' εἶναι ἐξ δολοκλήρου ἀφορωσιωμένη εἰς τήν φλόγα πού τήν κατέχει.

«Μήπως εἶναι αὐτός ὁ Χριστός;». Κότταξε πάλιν τήν μεγάλην σοφίαν τῆς γυναικῆς. Οϋτε ὁμιλήσε σαφῶς οϋτε και ἐσιώπησεν. Διότι ἤθελε νά μῆ προσελκύσῃ τοϋς συνανθρώπους τῆς με τήν ἰδικήν τῆς ἀπόφασιν, ἀλλά με τήν ἀκρόασιν τοῦ Κυρίου νά τοϋς καταστήσῃ κοινωνοϋς τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς, πράγμα πού ἔκανε περισσότερο εϋπρόδοκτον τόν λόγον. «Ἄν και δέν τῆς ἀπεκάλυψεν δολοκλήρου τήν ζωήν τῆς, ἐν τούτοις ἀπό τὰ λεγθέντα ἐπέισθῃ και διά τὰ ἄλλα. Και δέν τοϋς εἶπεν, ἐλάτε νά πιστεύσετε, ἀλλά, «ἐλάτε νά ἴδετε», τὸ ὁποῖον ἦτο ἐλαφρότερον ἀπό τὸ πρῶτον και περισσότερο τὸς προσελκύε.

Βλέπεις τήν σοφίαν τῆς γυναικῆς; Διότι ἐγνώριζεν, τὸ ἐγνώριζεν καλά, θτι θταν θά ἐγεύοντο ἀπό τήν πηγὴν ἐκείνην, θά ἐπάθαιναν τὸ ἴδιον με αὐτήν. Ἄν και εἰς περίπτωσιν πού εἰς τήν θεῖον τῆς θά ἦτο κάποιος ἄλλος ἀπό τοϋς ὀλόφρονας, θά ἀπέκρυπτε τόν ἔλεγχον, ἐνῶ αὐτῆ ἐκπομπεῖ τήν ζωήν τῆς και τόν ἀποκαλύπτει εἰς ἄλους, με σκοπόν νά σαγηνεύσῃ και προσελκύσῃ τοϋς πάντας.

«Ἐν τῷ μεταξύ δέ⁵ τὸν ἠρώτων οἱ μαθηταὶ και τοῦ ἔλεγον: Διδάσκαλε, φάγε»⁷. Τὸ «ἠρώτων» ἐδῶ σημαίνει «παρεκάλουν» εἰς τήν γλώσσαν αὐτῶν. Ἐπειδὴ θηλαδῆ τὸν ἔθλεπαν κουρασμένον ἀπό τήν ὁδοιπορίαν και ἀπό τήν ἐπικρατοϋσαν ζέστην, τὸν παρεκάλουν. Δέν ἦτο θέβαια ἀπόδειξις αἰθαβαλείας τὸ νά ἐνδιαφέρονται διά τήν τροφήν, ἀλλά δείγμα φιλοστοργίας διά τὸν διδάσκαλον.

Τι εἶπε λοιπόν ὁ Χριστός; «Ἐγὼ ἔχω φαγητόν νά φάγω, τὸ ὁποῖον σεις δέν ἤξεύρετε. Ἐλεγον λοιπόν οἱ μαθηταὶ μεταξύ τους: Μήπως τοῦ ἔφερε κανένας ἄλλος φαγητόν και ἔφαγεν;»⁸. Διαιτῶ λοιπόν ἐκπλήττεσαι, ἐπειδὴ ἡ γυναῖκα, θταν ἤκουσε νερό, ἐνόμιζεν ἀκόμη θτι τῆς ὁμιλεῖ διά τὸ φυσικόν νερό, θταν θέβαια οἱ μαθηταὶ παθαίνουσαν τὰ ἴδια ἀκόμη και δέν ἀντιλαμβάνονται μέχρι τῶρα τίποτε τὸ πνευματικόν, ἀλλά εὑρίσκονται εἰς ἀπορίαν, ἀποδίδουσαν ἄμως εἰς τὸν Διδάσκαλον τὸν συνήθη σεβασμόν και τιμὴν συζητοῦντες μεταξύ των, χωρὶς νά τολμοῦν νά τὸν ἐρωτήσουσαν; Τὸ ἴδιον κάνουν και εἰς ἄλλας περιπτώσεις, πού αἰσθάνονται τήν ἐπιθυμίαν νά τὸν ἐρωτήσουσαν, ἀλλά δέν τὸν ἐρωτοῦσαν.

Και ὁ Χριστός τί κάνει; «Ἰδικόν μου φαγητόν», λέγει, «εἶναι νά πρῶττω τὸ θέλημα ἐκεῖνου πού με ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον και νά φέρω εἰς τέλειον πέρας τὸ ἔργον τοῦ»⁹. Τήν σατηρίαν πᾶν ἀνθρώπων ἀνόμασεν

5. Δηλαδῆ μέχρις ἔτου εἰδοποιηθῶν οἱ Σαμαρεῖται και ἔλθουσαν εἰς συναντήσιν τοῦ Ἰησοῦ.

6. Ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἶχεν ἀπορροφηθῆ ἀπό τὸ πνευματικόν ἔργον και δέν ἐνδιαφέρετο βιάλο διά τὸ φαγητόν, οἱ μαθηταὶ τὸν παρεκάλουν νά φάγῃ.

7. Ἰωάν. 4, 31.

8. Ἰωάν. 4, 32-33.

9. Ἰωάν. 4, 34.

ἐδῶ «θρῶσιν», διὰ τὴν δειξῆναι τὸ μέγεθος τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ δι' ἡμᾶς. Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς ἡμᾶς εἶναι ποθητὸν τὸ φαγητὸν, ἔτσι εἰς αὐτὸν εἶναι ἡ σωτηρία μας.

Ἄκουσε δὲ πῶς εἰς κάθε περίπτωσιν δὲν ἀποκαλύπτει εὐκόλα τὰ πάντα, ἀλλὰ κατὰ πρότερον ἐμβάλλει εἰς ἀπορίαν τὸν ἀκροατὴν, ὥστε, ἀφοῦ ἀρχίσῃ νὰ ἀναζητῆ τὴν σημασίαν τοῦ λεχθέντος, εἰς τὴν συνέχειαν εὐρισκόμενος εἰς κατάστασιν ἀπορίας καὶ κόπου νὰ δεχθῆ μὲ μεγαλύτεραν προθυμίαν τὴν λύσιν τοῦ ζητουμένου καὶ νὰ δεῖξῃ περισσότερον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀκρόασιν.

Πραγματικὰ διατί δὲν τοὺς εἶπεν εὐθέως Ἰδικὸν μου φαγητὸν εἶναι νὰ πρότερον τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου; (μολοντόι καὶ αὐτὸ δὲν ἦτο σαφές, ἀλλ' ὅπως δὴποτε ἦτο σαφέστερον τοῦ προηγουμένου), ἀλλὰ τί εἶπεν; «Ἐγώ», λέγει, «ἔχω φαγητὸν νὰ φάγω, τὸ ὅποιον σεῖς δὲν ἠξεύρετε». Προηγουμένως δηλαδὴ, ὅπως εἶπα, μὲ τὴν ἀπορίαν ἐπιθυμῆι νὰ τοὺς καταστήσῃ περισσότερον προσεκτικὸς καὶ νὰ τοὺς συνηθίσῃ νὰ ἀκούουν τὰ λεγόμενα καὶ διὰ μέσου παραμοίαν αἰνιγματικῶν ἐκφράσεων.

Ποῖον εἶναι λοιπὸν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς; Τὸ λέγει εἰς τὴν συνέχειαν καὶ τὸ ἐπεξηγεῖ «δὲν λέγετε σεῖς, ὅτι τέσσαρες μῆνες ὑπολείπονται ἀκόμη καὶ ὁ θερσιμὸς ἔρχεται; Ἰδοὺ σὰς λέγω σηκώσατε τὰ μάτια σας καὶ κυτιάζατε τὰ χωράφια ὅτι εἶναι λευκὰ καὶ ἔτοιμα πρὸς θερσιμὸν πλέον»¹⁰.

8'. Νὰ λοιπὸν πού πάλιν μὲ τὰς συνηθισμένας λέξεις τοὺς ἐξυμῶνει εἰς τὴν κατανόησιν τῶν μεγίστων ζητημάτων. Διότι, ὅταν εἶπεν «φαγητὸν», τίποτε ἄλλο δὲν ἐδήλωσεν, παρά τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων πού ἐ-

10. Ἰωάν. 4, 35.

πρόκειτο νὰ ἔλθουν. Ἐπίσης ἡ «χώρα» καὶ ὁ «θερσιμὸς» τὸ ἴδιον φανεράνουν, τὸ πλῆθος τῶν ψυχῶν δηλαδὴ, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἔτοιμοι διὰ νὰ δεχθοῦν τὸ κήρυγμα. Ὁ φθαλμὸς ἐδῶ ὀνομάζει καὶ τοὺς νοερούς καὶ τοὺς σωματικούς. (Διότι ἐβλεπαν πλέον τὸ πλῆθος τῶν Σαμαρειτῶν νὰ ἔρχεται). Τὴν δὲ ἐτοιμότητα τῆς διαθέσεως τῶν Σαμαρειτῶν τὴν ὀνομάζει χωράφια πού εἶναι λευκὰ. Δηλαδὴ ὅπως ἀκριβῶς τὰ στάχυα, ὅταν γίνωνται λευκὰ, εἶναι ἔτοιμα διὰ τὸν θερσιμὸν, ὁμοίως τῶρα καὶ αὐτοί, λέγει, εἶναι προετοιμασμένοι καὶ πρόθυμοι πρὸς σωτηρίαν.

Καὶ διατί δὲν τοὺς εἶπε καθαρά, ὅτι ἔρχονται οἱ ἄνθρωποι νὰ πιστεύσουν καὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἀποδεχθοῦν τὸν λόγον τῆς σωτηρίας, ἐπειδὴ κατήχησαν ἀπὸ τοὺς προφήτας καὶ τώρα δίδουν τὸν καρπὸν τῆς πνευματικῆς σποράς; ἀλλὰ τοὺς ὀνόμασε χωράφια καὶ θερσιμὸν; Τί ἐπιδιώκει ὁ Κύριος μὲ τὰ σχήματα αὐτὰ τοῦ λόγου; Διότι ὅχι μόνον ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλον τὸ Εὐαγγέλιον πράττει τὸ ἴδιον. Ἐπίσης καὶ οἱ προφῆται χρησιμοποιοῦν τὸν ἴδιον τρόπον διδασκαλίας καὶ πολλά λέγουν μεταφορικῶς. Ποῖα εἶναι ἡ αἰτία αὐτοῦ λοιπὸν; Διότι ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν τὰ ἐνομοθέτησεν ἄσκοπα αὐτὰ. Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν; Διὰ δύο λόγους. Ὁ ἕνας εἶναι διὰ νὰ καταστήσῃ περισσότερον ἐντυπωσιακὸν τὸν λόγον καὶ νὰ γίνωιν μᾶλλον κατανοητὰ τὰ λεγόμενα. (Διότι ὁ νοῦς, ὅταν συναντήσῃ εἰκόνα τῶν πραγμάτων μὲ τὰς γνωστάς καὶ συνήθεις λέξεις διατυπωμένην, διεγείρεται περισσότερο καὶ, ὡς νὰ ἐλέγη τὰ πράγματα εἰς πίνακα ζωγραφικόν, ἀχμαλωτίζεται πολὺ ἀπὸ αὐτά). Αὐτὸς εἶναι ὁ ἕνας λόγος. Ὁ δεύτερος εἶναι νὰ κόψῃ θελκτικωτέραν τὴν διήγησιν καὶ νὰ διατηρηθῆ μοιμωτέρα ἢ μνήμη τῶν λεγομένων. Διότι πραγματικὰ δὲν ἀχμαλωτίζει καὶ δὲν καθοδηγεῖ τόσο τοὺς περισσότερους ἀ-

κροατάς μία γνώμη, θσον ἡ διήγησις ποῦ γίνεται μέ θάσιν τὰ πράγματα καθὼς καὶ ἡ ἀπεικόνισις τῶν θσον ἀκ πείρας γνωρίζομεν. Αὐτὸ δυνάμεθα νὰ τὸ ἴσωμεν νὰ γίνεται μέ μεγάλην σοφίαν εἰς τὰς παραβολὰς.

«Καὶ ἐκεῖνος ποῦ θερίζει λαμβάνει μισθὸν καὶ σὺνάγει καρπὸν εἰς αἰώνιον ζωὴν»¹¹. Διότι ὁ καρπὸς τοῦ ἐπιγείου θερισμοῦ δὲν γίνεται διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν ἀλλὰ προορίζεται διὰ τὴν ἐδῶ πρόσκαιρον ζωὴν, ἐνῶ ὁ πνευματικὸς διὰ τὴν ἀγήραστον καὶ ἀθάνατον ζωὴν.

Βλέπεις ὅτι αἱ λέξεις εἶναι αἰσθηταί, τὰ δὲ νοήματα πνευματικά καὶ ὅτι μέ αὐτάς τὰς λέξεις ξεχωρίζει τὰ γήινα ἀπὸ τὰ οὐράνια; Ἐκεῖνο δηλαδὴ ποῦ ἔκανε μέ τὸ νερό, συζητῶν μέ τὴν Σαμαρεῖτιν, καὶ ἀνέφερε τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα αὐτοῦ, ὅταν εἶπεν, «Ὅποιος πίνει ἀπὸ τὸ νερὸ αὐτὸ δὲν θὰ διψᾷ»¹², τὸ ἴδιον κάνει καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ὅταν λέγῃ ὅτι συγκεντρώνεται ὁ καρπὸς αὐτὸς εἰς ζωὴν αἰώνιον.

«Διὰ νὰ χαίρουν μαζί καὶ ὁ σπειρὼν καὶ ὁ θερίζων»¹³. Ποῖος εἶναι ὁ σπειρὼν καὶ ποῖος ὁ θερίζων; Οἱ προφῆται ἦσαν οἱ σπειροντες, δὲν ἐθέρισαν αὐτοὶ ὅμως, ἀλλὰ οἱ ἀπόστολοι. Καὶ ὅμως ἐξ αἰτίας αὐτοῦ δὲν ἐστερήθησαν τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῶν κόπων των, ἀλλὰ εὐχαριστοῦνται καὶ χαίρονται μαζί μας, ἔστω καὶ ἂν δὲν θερίζουν μαζί μέ ἡμᾶς. Διότι ὁ θερισμὸς δὲν εἶναι ἡ ἴδια ἐργασία μέ τὴν σποράν. Ὅπου δηλαδὴ ὁ κόπος εἶναι ὀλιγώτερος καὶ μεγαλυτέρα ἡ εὐχαρίστησις, δι' αὐτὸ τὸ ἔργον ὡς διετήρησα, ὄχι διὰ τὴν σποράν. Διότι εἰς αὐτὴν τὴν ἐργασίαν ἀπαιτεῖται μεγάλη ταλαιπωρία καὶ κόπος. Ἐνῶ εἰς τὸν θερισμὸν ἡ μὲν συ-

11. Ἰωάν. 4, 36.

12. Ἰωάν. 4, 14.

13. Ἰωάν. 4, 36.

κομιδὴ εἶναι ἀφθονος, ὁ δὲ κόπος ἔχει τὸσον πολὺς, ἀλλὰ καὶ ἡ εὐκολία μεγαλυτέρα.

Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, μέ ὅσα λέγει, θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι καὶ τῶν προφητῶν τὸ θέλημα αὐτὸ ἦτο, νὰ ἔλθουν δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι κοντὰ μου. Αὐτὸ προετοιμαζε καὶ ὁ νόμος. Διὰ τοῦτο καὶ ἔσπειραν, διὰ νὰ παραχθῇ αὐτὸς ὁ καρπός. Φαנερώνει ὅτι καὶ ἐκεῖνους αὐτὸς τοὺς ἀπέστειλε καὶ ὅτι ἡ συγγένεια τῆς Καινῆς Διαθήκης πρὸς τὴν Παλαιάν εἶναι μεγάλη καὶ μέ τὴν παραβολὴν αὐτὴν ἔφερε τὰ πάντα εἰς στενήν σχέσιν.

Ἄνεφερεν ἐπίσης καὶ μίαν παροιμίαν ποῦ ἦτο εἰς μεγάλην χρῆσιν: «Διότι εἰς αὐτὴν τὴν ἰδικὴν μας περίπτωσιν, λέγει, «ἐφαρμόζεται ἡ σωστὴ παροιμία, ὅτι ἄλλος ἔσπειρε καὶ ἄλλος θερίζει»¹⁴. Αὐτὰ τὰ ἔλεγαν οἱ ἄνθρωποι, ὁσάκις ἄλλοι ὀφίσταντο τοὺς κόπους καὶ ἄλλοι ἀπελάμβαναν τοὺς καρπούς, καὶ λέγει ὅτι ἡ παροιμία αὐτὴ ἐφαρμόζεται τέλεια εἰς αὐτούς. Διότι ἐκοπίασαν μέν οἱ προφῆται, σεις ὅμως τοὺς καρπούς, ποῦ θὰ παραχθοῦν ἀπὸ τοὺς κόπους ἐκείνων, θὰ ὀρέμετε. Καὶ δὲν εἶπεν, τοὺς μισθοὺς (διότι καὶ ἐκείνων¹⁵ ὁ πολὺς κόπος δὲν ἦτο ἀμισθός), ἀλλὰ «τοὺς καρπούς». Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Δανιήλ. Πραγματικά καὶ αὐτὸς ἐχρησιμοποίησε παροιμίαν ποῦ ἔλεγεν: «Ἀπὸ τοὺς ἀνόμους προήλθεν ὡς καρπὸς τὸ ἔγκλημα»¹⁶. Ἐπίσης καὶ ὁ Δαυὶδ εἰς τὸν θρῆνον του ἐνθυμεῖται ἀνάλογον παροιμίαν.

Δι' αὐτὸ ἐπρόφθασεν ὁ Κύριος καὶ εἶπεν: «Διὰ νὰ χαίρουν μαζί καὶ ὁ σπειρὼν καὶ ὁ θερίζων». Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐπρόκειτο νὰ τοὺς εἰπῇ, ὅτι ἄλλος ἔσπειρε καὶ ἄλλος θερίζει, διὰ νὰ μὴ σχηματίσῃ κανεὶς τὴν ἐντύπωσιν, ὅπως εἶπα, ὅτι οἱ προφῆται ἔχουν στερηθῇ τὸν

14. Ἰωάν. 14, 37.

15. Τῶν προφητῶν.

16. Α' Βασιλ. 24, 14.

μισθόν των, λέγει κάτι τὸ νέον καὶ τὸ παρόδοξον, τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει εἰς τὰ ὀλικὰ πράγματα, ἀλλὰ χαρακτηρίζει ἰδιαίτερα τὰ πνευματικά. Διότι εἰς τὰ ὀλικὰ πράγματα, ἐάν συμβῆ ἄλλος νὰ σπειρῇ καὶ ἄλλος νὰ θερίσῃ, ὅχι μόνον δὲν συγχαίρουν οἱ σπειράντες, ἀλλὰ καὶ ἀγανακτοῦν, ἐπειδὴ ἐκοπίασαν δι' ἄλλους, καὶ μόνον οἱ θερίζοντες χαίρονται. Εἰς τὰ πνευματικά ὅμως θέματα δὲν εἶναι τὸ ἴδιον, ἀλλὰ, καὶ ὅσοι δὲν θερίζουν ἐκεῖνα ποῦ ἐσπειραίν, χαίρονται ὅμοια μὲ τοὺς θερίζοντας. Συνεπῶς εἶναι φανερόν ὅτι αὐτοὶ συμμετέχουν εἰς τὴν ἀμοιβήν.

«Ἐγὼ οὖν ἐστειλά διὰ νὰ θερίσετε ἐκεῖνο, ποῦ σεῖς δὲν ἐκοπίαστε νὰ σπειρετε. "Ἄλλοι!" ἔχουν κοπιάσει καὶ σεῖς ἔχετε εἰσελθεῖ εἰς τοὺς κόπους αὐτῶν διὰ νὰ θερίσετε»¹⁷. Μὲ ὅσα λέγει τοὺς διδοὶ περισσότερον θάρρος. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐθεωρεῖτο ὅτι εἶναι ἐπίπονον ἔργον τὸ νὰ περιέλθουν τὴν οἰκουμένην καὶ νὰ κηρύξουν τὸ Εὐαγγέλιον, τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι καὶ εὐκόλον. Διότι τὸ πάρα πολὺ ἐπίπονον ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπαιτοῦσε πολὺ κόπον, τὸ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ σπορά καὶ νὰ ὀδηγηθῇ εἰς θεογνωσίαν ἢ ἀμύητος ψυχὴ.

Ἀλλὰ πρὸς ποῖον σκοπὸν τὰ λέγει αὐτά; Διὰ νὰ μὴ πανικοβάλλωνται, ὅταν θὰ τοὺς ἀπέστειλαν εἰς τὸ κήρυγμα, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἀποστέλλονται εἰς ἐργασίαν ἐπίπονον. Διότι περισσότερον κοπιαστικὸν καὶ δύσκολον ἦτο τὸ ἔργον τῶν προφητῶν, λέγει, καὶ εἰς ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων ἔρχεται τὸ ἔργον, ἐφ' ὅσον σεῖς ἤλασθε εἰς τὰ εὐκόλα. Δηλαδὴ ὅπως εἰς τὸν θερμασμὸν μὲ εὐκολίαν συγκεντρώνεται ὁ καρπὸς καὶ εἰς μίαν καὶ

17. Πρόκειται διὰ τὰ διακρίβητα εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην πρόσωπα, τὸν Πρόδρομον καὶ εἰδικώτερα τὸν ἴδιον τὸν Κύριον.

18. Ἰωάν. 14, 38.

μόνην στιγμὴν γειμίζει τὸ ἄλόνι ἀπὸ τὰ θέματα μὲ τὰ στάχυα καὶ δὲν περιμένουν τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ, τὸν χειμῶνα, τὴν ἀνοιξίν καὶ τὴν θερινήν, ἔτσι συμβαίνει καὶ ἐδῶ. Καὶ αὐτὸ τὸ φωνάζουν τὰ ἔργα. Διότι, καθ' ὃν χρόνον ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς, ἐξῆλθαν οἱ Σαμαρεῖται καὶ ὁ καρπὸς συνεκεντρώτο μὲ ἀφθονίαν. Δι' αὐτὸ καὶ τοὺς εἶπεν «Σηκώσατε τὰ μάτια σας καὶ κυττάξατε τὰ χωράφια ὅτι εἶναι λευκά»¹⁹.

Αὐτὰ εἶπε καὶ τὸ ἔργον ἐφάνη. Αἱ λέξεις ἀπὸ τὰ γεγονότα ἀπεδεικνύοντο· «Διότι ἀπὸ τὴν πόλιν ἐκείνην πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Σαμαρεῖτας ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν ἐνεκα τοῦ λόγου τῆς γυναίκος, ἡ ὁποία ἔμαρτύρει, ὅτι μοῦ εἶπεν ὅλα ὅσα ἔπραξα»²⁰. Ἐθλεσαν θέσθαι ὅτι ἡ γυναῖκα δὲν θὰ ἐπαινοῦσεν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος τῆς ἀπεκάλυψε τὰ ἁμαρτήματά της, οὔτε πόλιν θὰ ἐξεπόμευε τὴν ζωὴν της διὰ νὰ χαρισθῇ εἰς κάποιον ἄλλον.

γ'. Ἄς μνησθῶμεν λοιπὸν τὴν γυναῖκα καὶ ἡμεῖς καὶ διὰ τὰ ἁμαρτήματά μας νὰ μὴ ἐντροπώμεθα τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρέπει νὰ φοβοῦμεθα τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος καὶ τώρα θλέπει τὸ γινόμενον καὶ τότε τιμωρεῖ ὅσους δὲν μετανοοῦν σήμερον. Διότι τώρα κάνομεν ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Δηλαδὴ δὲν φοβοῦμεθα τὸν μέλλοντα νὰ μᾶς κρίνῃ, ἐνῶ πρὸ ἐκείνων, ποῦ εἰς τίποτε δὲν ἠμποροῦν νὰ μᾶς θλάψουν, αἰσθανόμεθα φρίκην καὶ τρέμομεν τὴν αἰσχύνην ποῦ προέρχεται ἀπὸ αὐτοῦ. Δι' αὐτὸ εἰς ἐκεῖνο ποῦ φοβοῦμεθα, μὲ αὐτὸ θὰ τιμωρηθῶμεν. Διότι ὅποιος εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν προσέχει μόνον τὴν ἐντροπὴν τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς νὰ ἐντρέπεται νὰ πράξῃ κάτι τὸ ἄτοπον ἐνῶ τὸν θλέπει ὁ Θεός, καὶ δὲν θέλει νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ ἀλλάξῃ διαγωγὴν, αὐτὸς κατὰ

19. Ἰωάν. 14, 35.

20. Ἰωάν. 4, 39.

τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὄχι ἐνώπιον ἑνὸς ἢ δύο ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ὀλοκλήρου τιμωρεῖται. Διὰ τὸ ὅτι θεόβια ἐκεῖ ἔχει στηθῆ μέγα θέατρον καὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν πράξεων, ἅς σοῦ τὸ διόξα ἢ παραβολὴ τῶν προθέτων καὶ τῶν ἐρίφων²¹ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, ὅταν λέγῃ· «Διότι ἡμεῖς πρέπει νὰ παρουσιασθῶμεν ἔμπρὸς εἰς τὸ δικαστικὸν βῆμα τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ ὁ καθένας ἐκεῖνα πού ἔκαμε μὲ τὸ σῶμα, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν»²². Καὶ πάλιν· «Ὁ ὁποῖος θὰ φανερώσῃ τὰ κρυφὰ τοῦ σκότους»²³.

Ἐπιρραξες κατὰ πονηρὸν ἢ τὸ ἐσκέφθης καὶ τὸ ἀποκρίπτεις ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους; Ἄλλὰ δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὸ ἀποκρύψῃς ἀπὸ τὸν Θεόν. Δὲν οὐκ ἐνδιαφέρει ὁμοῦς καθόλου διὰ τίποτε ἀπὸ αὐτά, παρὰ ὁ μοναδικὸς σου φόβος εἶναι οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρώπων. Λοιπὸν κατάλαθέ το καλὰ ὅτι οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους θὰ κατορθώσῃς νὰ περάσῃς ἀπαρτητήριος κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Διότι τὰ πάντα θὰ παρουσιασθῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μας τότε ὡς εἰς πίνακα ζωγραφικῆς, ὥστε ὁ καθένας νὰ γίνῃ κριτὴς τοῦ ἑαυτοῦ του. Καὶ αὐτὸ εἶναι φανερὸν ἀπὸ τὸν πλοῦσιον τῆς σχετικῆς παραβολῆς. Πραγματικὰ καὶ τὸν περιφρονημένον πτωχόν, τὸν Λάζαρον ἐννοῶ, εἶδος νὰ ἴσταιται ἔμπρὸς τοῦ ὁ πλοῦσιος καὶ τὸ δάκτυλον, τὸ ὅποιον πολλὰς φορὰς εἶχεν ἀποστραφῆ, παρεκάλει τότε νὰ τοῦ γίνῃ παρηγορία²⁴.

Σὰς παρακαλῶ λοιπὸν, ἔστω καὶ ἂν κανεὶς δὲν γνωρίζῃ τὰς πράξεις μας, ὁ καθένας μας ἅς εἰσέλθῃ εἰς τὴν συνειδήσειν του καὶ ἅς διορίσῃ δικαστὴν τοῦ ἑαυτοῦ του τὴν λογικὴν καὶ ἅς φέρῃ εἰς τὸ μέσον διὰ τὰ πλημμε-

21. Πρβλ. Ματθ. 23, 33.

22. Β' Κορινθ. 5, 10.

23. Α' Κορινθ. 4, 5.

24. Πρβλ. Λουκ. 16, 19-31.

λήματά του καὶ, ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ διαπομπευθῇ κατὰ τὴν φοφερὰν ἐκείνην ἡμέραν, ἅς ἐπιθέσῃ τὰ φάρμακα τῆς μετανοίας καὶ ἅς θεραπεύσῃ τὰ τραύματα. Διότι εἶναι δυνατόν, χωρὶς ἀμφιβολίας εἶναι δυνατόν, νὰ ἀνέλθῃ ὕγιής, ἔστω καὶ ἂν εἶναι γεμάτος ἀπὸ τραύματα. «Διότι ἐὰν συγχωρῆτε», λέγει, «θὰ σὰς συγχωρηθοῦν αἱ ἁμαρτίαι σας. Ἐὰν ὁμοῦς δὲν συγχωρῆτε, δὲν θὰ σὰς συγχωρηθοῦν»²⁵.

Πραγματικὰ ὅπως εἰς τὸ θάπτισμα καταχάνονται τὰ ἁμαρτήματα καὶ δὲν ἀναφαίνονται πλέον, καθ' ὁμοίον τρόπον θὰ ἀφανισθοῦν καὶ αὐτά, ἐὰν θελήσωμεν νὰ μετανοήσωμεν. Μετάνοια ὁμοῦς σημαίνει νὰ μὴ πράττωμεν πλέον τὰ ἴδια ἁμαρτήματα. «Διότι ἐκεῖνος πού πράττει τὰς ἰδίας ἁμαρτίας πάλιν, ὁμοιάζει μὲ σκύλον ἐπιστρέφοντα εἰς τὸ ξέραςμά του»²⁶, καὶ μὲ ἐκεῖνον πού σύμφωνα μὲ τὴν παροιμίαν ξαίνει εἰς τὸ πῦρ καὶ ἀντιλεῖ εἰς τρίτιο πυθάρι.

Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ ἀπομακρυνθῶμεν καὶ μὲ τὴν πράξιν καὶ μὲ τὴν διάθεσιν ἀπὸ τὰς διαπραχθεῖσας ἁμαρτίας καὶ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν νὰ ἐπιθέσωμεν ὡς φάρμακα εἰς τὰ τραύματα τὰ ἀντίθετα ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. Τὸ ἐξῆς ἐννοῶ· Ἥρπασες καὶ ἐπλεονέκτησες; Ἄφησε τὴν ἀρπαγὴν καὶ θάλα ἐλεημοσύνην εἰς τὸ τραῦμα. Ἐπόρνευσες; Ἐγκατάλειψε τὴν πορνείαν καὶ πρόσθεσε ἀγνότητα εἰς τὴν πληγὴν. Κατηγορήσες καὶ ἐβλαψες τὸν ἀδελφόν σου; Παῦσαι νὰ κατηγορῆς καὶ δεῖξε φιλοφροσύνην. Καὶ διὰ κάθε ἁμαρτίαν ἔτσι νὰ ἐνεργῶμεν καὶ ὄχι ἀπλῶς νὰ παρατρέχωμεν τὰς ἁμαρτίας. Διότι ἐφθασεν πλέον, ἐφθασεν ὁ καιρὸς τῶν εὐθυ-

25. Ματθ. 6, 14, 15.

26. Πρβλ. Β' Πέτρ. 2, 22. Παροιμ. 26, 11.

νών. Δι' αὐτό καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Ὁ Κύριος εἶναι κοντά. Μὴ μεριμνᾶτε διὰ τίποτε»²⁷. Ἄλλ' εἰς ἡμᾶς ἴσως εἶναι καλῶτερον νὰ λέγωμεν τὸ ἀντίθετον. Ὁ Κύριος εἶναι κοντά, μεριμνᾶτε. Διότι ἐκεῖνοι σωστά ἤκουαν, «μὴ μεριμνᾶτε διὰ τίποτε», ἐπειδὴ εὐρίσκοντο εἰς τὰς θλίψεις, τοὺς πόνους καὶ τοὺς ἀγῶνας, ἐνῶ οἱ ζῶντες μέσα εἰς τὰς ἀρπαγὰς καὶ τὴν τρυφήν καὶ οἱ μέλλοντες νὰ δώσουν θειεῖας εὐθύνας, ὄχι αὐτό, ἀλλὰ ἐκεῖνο θὰ ἤκουσαν δικαιολογημένα· Ὁ Κύριος εἶναι κοντά, μεριμνᾶτε. Διότι δὲν ὑπολείπεται πολὺς χρόνος διὰ τὴν συντέλειαν, ἀλλὰ ὁ κόσμος φέρεται πλέον γρήγορα πρὸς τὸ τέλος. Αὐτὸ τὸ φανερόνουν οἱ πόλεμοι καὶ αἱ θλίψεις καὶ οἱ σεισμοὶ καὶ ἡ ἀγάπη ποὺ ἔχει κρυώσει. Δηλαδὴ ὅπως ἀκριβῶς ἕνα σῶμα ποὺ ψυχορραγεῖ καὶ πλησιάζει πρὸς τὸ τέλος του, γεμίζει ἀπὸ πληγὰς, καὶ ὅπως ἀπὸ ἕνα σπῆτι, ποὺ πρόκειται νὰ καταρρεύσῃ, πολλὰ τεμάχια συνήθως πίπτουν προηγουμένως καὶ ἀπὸ τὴν ὀροφήν καὶ ἀπὸ τοὺς τοίχους, καθ' ὁμοίον τρόπον καὶ τῆς οἰκουμένης ἡ συντέλεια ἔρχεται καὶ εἶναι κοντά μας καὶ δι' αὐτό ἔχουν παντοῦ διασπαρῆ τὰ ἄπειρα κακὰ. Ἐὰν τότε ὁ Κύριος ἦτο κοντά, πολὺ περισσότερον εἶναι σήμερα κοντά. Ἐὰν πρὸ τετρακοσίων ἐτῶν, ὅταν ἐλέγοντο αὐτὰ, ἀνόμαζεν ὁ Παῦλος τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πληρωμα τῶν χρόνων, πολὺ περισσότερον εἶναι ἡ παρούσα ἐποχή.

Ἄλλ' ἴσως δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν πιστεύουν μερικοὶ. Καὶ ὁμοίως δι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ πιστεύουν περισσότερον. Διότι πῶς γνωρίζεις, ἄνθρωπε, ὅτι δὲν εἶναι κοντά τὸ τέλος καὶ ὅτι ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον δὲν θὰ ἔλθουν τὰ λεχθέντα; Δηλαδὴ ὅπως τέλος τοῦ ἔτους δὲν λέγομεν τὴν τελευταίαν ἡμέραν, ἀλλὰ τὸν τελευταῖον μῆνα, (ἂν καὶ

27. Φιλιπ. 4, 5-6.

ἔχη τριάκοντα ἡμέρας), ἔτσι καὶ εἰς τὰ τόσα πολλὰ ἔτη, εἰάν ὀνομάσω τέλος τὰ τετρακόσια χρόνια, δὲν θὰ διαπράξω σφάλμα. Ὡστε ἀπὸ παλαιὰ προσηγγέλλε τὸ τέλος.

Ἄς περιορίσωμεν λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἄς ἐντροφήσωμεν εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Διότι καὶ ὅταν ἡμεῖς ζῶμεν χωρὶς φόβον καὶ δὲν μεριμνῶμεν πολὺ καὶ περιμένωμεν, ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου θὰ ἔλθῃ αἰφνιδίως. Καὶ διὰ νὰ δηλώσῃ αὐτὸ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· Διότι ὅπως εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Νῶε καὶ εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Λάτ, ἔτσι θὰ εἶναι καὶ κατὰ τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος τοῦτου²⁸. Τὸ ἴδιον ἐδήλωσε καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγεν· «Ὅταν λέγωμεν ἔχομεν τώρα εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, τότε ἐπέρχεται κατ' αὐτῶν αἰφνιδία ἡ καταστροφή, καθὼς ἔξαφνα ἔρχεται καὶ ὁ πόνος τοῦ τοκετοῦ εἰς τὴν ἔγκυον γυναῖκα»²⁹. Τί σημαίνει, «ὁ πόνος τοῦ τοκετοῦ εἰς τὴν ἔγκυον γυναῖκα»; Πολλὰς φορές δηλαδὴ αἱ κυοφορούσαι γυναῖκες παίζουν ἢ τρώγουν ἢ εὐρίσκονται εἰς τὸ λουτρόν ἢ τὴν ἀγορὰν, χωρὶς νὰ προβλέπουν τίποτε ἀπὸ τὰ μέλλοντα, καὶ ἔτσι αἰφνιδιαστικὰ κατελήφθησαν ἀπὸ τὸν πόνον τοῦ τοκετοῦ.

Συνεπῶς ἐπειδὴ καὶ τὰ ἰδικὰ μας εἶναι παρόμοια, ἄς εἴμεθα πάντα προετοιμασμένοι, διότι δὲν θὰ ἀκούωμεν πάντοτε τὰ ἴδια, οὔτε θὰ τὰ ἔχωμεν πάντοτε εἰς τὴν ἐξουσίαν μας. «Διότι εἰς τὸν Ἄδην», λέγει, «ποῖος θὰ ἐξαμολογηθῇ εἰς σέ;»³⁰.

Ἄς μετανοήσωμεν λοιπὸν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, διὰ νὰ ἔχωμεν ἴλεον τὸν Θεὸν κατὰ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν καὶ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ εὐρωμεν μεγάλην συ-

28. Πρὸλ. Ματθ. 24, 37.

29. Α' Θεοσ. 5, 3.

30. Ψαλμ. 6, 8.

γνώμην, τὴν ὅποιαν εἶθε ἴδοι μᾶς νὰ ἐπιτύχωμεν μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΕ' (35)

(Ἰωάν. 8', 40 - 58)

«Ὅταν λοιπὸν ἦλθαν πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται, τὸν παρεκάλουν νὰ μείνῃ μαζί τῶν. Καὶ ἔμειναν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. Καὶ πολὺ περισσότεροι ἐπίστευσαν ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ. Καὶ εἰς τὴν γυναῖκα ἔλεγον, ὅτι δὲν ἐπίστεύσαμεν πλὴν διὰ τὰ ὅσα μᾶς εἶπες σὺ, διότι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἔχομεν ἀκούσει αὐτὸν καὶ γνωρίζομεν ὅτι αὐτὸς εἶναι ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστὸς. Ὑστερα δὲ ἀπὸ τὰς δύο ἡμέρας ἔφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν»¹.

α*. Τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ τὴν ζηλοτυπίαν. Αὐτὴ συνήθως φερίζει τὰ πολλὰ ἀγαθὰ. Οἱ Ἰουδαῖοι δηλαδὴ, οἱ ὅποιοι εἶχαν περισσότερας θρησκευτικὰς γνώσεις καὶ εἶχαν ἔλαθει εἰς ἐπαφὴν μετὰ

1. Ἰωάν. 4, 40-43.

* Βασικὸς εἰς τὴν παρούσαν ὁμιλίαν γίνεται σύγκρισις μετὰ τὸν Σαμαρεῖτῶν καὶ Ἰουδαίων καὶ τονίζεται ἡ ἀνωτέρας τῶν πρώτων, οἱ ὅποιοι, ἐν καὶ δὲν ἐγνώριζον καλῶς τὰς γραφὰς καὶ δὲν εἶχαν εἶναι κανὲν βαθμὴ τοῦ Χριστοῦ, ἐν τούτοις ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, ἐπεὶ εἶχαν ἀγαθὴν ψυχὴν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι κατὰ πολλὰ θεώματα εἶδαν καὶ τὰς προφητείας περὶ τοῦ Χριστοῦ ἤκουσαν, χωρὶς νὰ πιστεύσουν εἰς αὐτὸν, ἕνεκα

τούς προφήτας², ἐφάνησαν κατώτεροι. Διότι οἱ Σαμαρεῖται ἀπὸ τὴν πληροφορίαν τῆς γυναίκος μόνον, χωρὶς νὰ ἴδωθιν κανένα θαῦμα, ἐξῆλθαν καὶ παρεκάλουν τὸν Χριστὸν νὰ παραμείνῃ μαζί των, ἐνῶ οἱ Ἰουδαῖοι, ἂν καὶ εἶδαν τὰ θαύματα, ὄχι μόνον δὲν τὸν ἐκράτησαν μαζί των, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξεδιώκαν καὶ τὰ πάντα ἔκαναν, ὥστε νὰ τὸν ἀπομακρύνουν καὶ ἀπὸ τὴν χάραν των, μολοντί ἢ ἐπὶ τῆς γῆς παρουσία τοῦ Κυρίου δι' αὐτοὺς εἶχε γίνεαι. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν τὸν ἐξεδιώκαν, ἐνῶ αὐτοὶ τοῦ ἐζήτουν νὰ παραμείνῃ μαζί των.

Εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ, αὐτοὺς, ἂν καὶ τὸν παρεκάλουν καὶ τὸν ἰκέτευαν, δὲν ἔπραξε νὰ τοὺς πλησιάσῃ ὁ Κύριος, ἀλλὰ νὰ μένῃ κοντὰ εἰς ἐκείνους πού τὸν ἐχθρεύοντο καὶ τὸν ἐξεδιώκαν, ἐνῶ εἰς ὅσους τὸν ἠγάπων καὶ ἠθελαν νὰ τὸν ἔχουν κοντὰ των νὰ μὴ διῶθῃ τὸν ἑαυτὸν του.³ Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἦτο ἀντάξιον πρὸς τὴν πρόνοιαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ. Δι' αὐτὸ ἐδέχθη καὶ παρέμεινε κοντὰ των ἐπὶ δύο ἡμέρας. Αὐτοὶ θέθαια ἠθέλουν νὰ τὸν κρατήσουν συνεχῆ μαζί των, (διότι αὐτὸ ἔδειξαν ὁ Εὐαγγελιστῆς, ὅταν εἶπεν, «Τὸν παρεκάλουν νὰ μεῖνῃ μαζί των), ὁ Ἰησοῦς δὲμος δὲν τὸ ἠθέλει, ἀλλ' ἔμεινε μόνον δύο ἡμέρας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν ἐπίστευσαν πολὺ περισσότεροι.

Βέβαια ἦτο φυσικὸν νὰ μὴ πιστεύσουν αὐτοὶ, ἐπειδὴ καὶ κανένα θαῦμα δὲν εἶχαν ἰδῆ καὶ ἐχθρικός διέ-

² τῆς μοχθηρίας τῆς ψυχῆς των. Ἐπίσης ἐξετάζεται, διὰτι δὲν ἐπῆγεν ὁ Κύριος εἰς τὴν Καπερναοὺμ, ἀλλὰ κατηβύθη εἰς τὴν Κανά καὶ ἐκτίθενται τὰ κατὰ τὴν θεραπείαν τοῦ υἱοῦ τοῦ αἰλικοῦ ἀνδρός, τοῦ ὁποίου τὴν περὶ τὴν πίστιν διάθεσιν ἀνατέμνει βαθέως ὁ ἱερός Χρυσόστομος, καὶ ὁ λόγος κλεῖεται μὲ πρακτικὰς νοουθεσίας πρὸς τοὺς ἀκροατάς.

² Μὲ τοὺς ἰδίους καὶ τὰ βιβλία των.

³ Σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχὴν, καθ' ἣν ἡ ὄρασις τοῦ Κυρίου κατ' ἀρχὰς περιωρίζετο μόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους.

κεῖνο πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Καὶ δὲμος, ἐπειδὴ ἔκριναν τὰ λεγόμενα μὲ θάσαι τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἔλασαν ὅπ' ὄψιν τὴν ἐχθρότητα αὐτῆν, ἀλλ' ἡ σκέψις των ἦτο ἀνωτέρα τῶν ἐμποδίων καὶ συνηγωνίζοντο νὰ θαυμάζουν περισσότερο τὸν Ἰησοῦν. «Καὶ εἰς τὴν γυναῖκα», λέγει, «ἔλεγαν, ὅτι δὲν ἐπίστεύομεν πλέον διὰ τὰ ὅσα μᾶς εἶπες σύ, διότι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἔχομεν ἀκούσει αὐτὸν καὶ γνωρίζομεν ὅτι αὐτὸς εἶναι ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός». Οἱ μαθηταὶ ὑπερέβησαν τὸν διδάσκαλον. Διότι αὐτοὶ θὰ ἠμποροῦσαν δίκαια νὰ κατηγορήσουν τοὺς Ἰουδαίους καὶ μὲ τὴν πίστιν των καὶ μὲ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Κυρίου. Οἱ Ἰουδαῖοι δηλαδὴ, χάριν τῶν ὁποίων ὄλον τὸ ἔργον του ἔκανεν ὁ Κύριος⁴, συνεχῶς τὸν ἐλιθοβόλουν, ἐνῶ οἱ Σαμαρεῖται τὸν προσελάκουσαν πρὸς τὸ μέρος των, ἔστω καὶ ἂν δὲν κατηβύοντο πρὸς αὐτοὺς. Καὶ οἱ μὲν παρὰ τὰ θαύματα μένον ἀδιόρθωτοι, αὐτοὶ δὲμος χωρὶς θαύματα ἔδειξαν μεγάλην πίστιν εἰς αὐτὸν καὶ συναγωνίζονται εἰς αὐτὸ ἀκριθῶς, νὰ πιστεύσουν δηλαδὴ χωρὶς θαύματα, ἐνῶ ἐκεῖνοι δὲν παύουν καὶ θαύματα νὰ ζητοῦν καὶ νὰ τὸν πειράζουν. Τόσον πολὺ χρειάζεται ἡ εὐσεθῆς ψυχὴ. Καὶ ὅταν ἡ ἀλήθεια συναντήσῃ παρομοίαν ψυχὴν, εὐκολα κυριαρχεῖ. Καὶ ἂν δὲν ἐπικρατήσῃ, αὐτὸ δὲν ἀφελεται εἰς ἰδικὴν τῆς ἀδυναμίας, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀγνωμοσύνην τῆς ψυχῆς. Διότι καὶ ὁ ἥλιος, ὅταν πέσῃ, εἰς ὕμεις ὀφθαλμοῦς, εὐκολα φωτίζει. Καὶ ἂν δὲν φωτίσῃ, τὸ σφάλμα ἀφελεται εἰς τὴν ἀσθένειαν ἐκείνων καὶ ὄχι εἰς τὴν ἀδυναμίαν αὐτοῦ.

Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγουν οἱ Σαμαρεῖται: «Γνωρίζομεν», λέγει, «ὅτι αὐτὸς εἶναι ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός». Βλέπετε πῶς ἀμέσως ἀντελήφθησαν

4. Πρὸβλ. τὴν ἀνωτέρω σημείωσιν.

ὅτι ἐπρόκειτο νὰ προσελκύσῃ τὴν οἰκουμένην καὶ ὅτι ἦλθε νὰ τακτοποιήσῃ τὴν κοινὴν σωτηρίαν καὶ ἀκόμη ὅτι δὲν ἐσκόπευε νὰ περιορίσῃ τὸ ἐνδιαφέρον του εἰς τοὺς Ἰουδαίους μόνον, ἀλλ' ὅτι παντοῦ θὰ ἐσπείρειν τὸν λόγον του; Ἄλλ' οἱ Ἰουδαῖοι δὲν συμπεριφέρονται τοιοῦτοτρόπως. Ἀντίθετα ἐπιδιώκουν νὰ στηρίξουν τὴν ἰδικὴν τῶν δικαιοσύνην καὶ δὲν ὀπταγύησαν εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Οἱ Σαμαρεῖται δὲμως, παραδεχόμενοι ὅτι οἱ πάντες εὐρίσκονται ὑπὸ καταδίκην, ὑποδηλώνουν ἐκεῖνον τὸν ἀποστολικὸν λόγον, ποῦ λέγει: «Διότι ὅλοι ἀνεξαιρέτως ἠμάρτησαν καὶ στερούνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Γίνονται δὲ βίκαιοι δωρεάν μὲ τὴν χάριν αὐτοῦ»⁵. Μὲ τὸ νὰ εἰποῦν δηλαδὴ ὅτι εἶναι ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, εἰδείξαν ὅτι εἶναι Σωτὴρ τοῦ χαμένου καὶ ἀμαρτωλοῦ κόσμου καὶ μάλιστα ὅχι ἀπλῶς Σωτὴρ, ἀλλὰ Σωτὴρ εἰς τὰ σπουδαιότατα πράγματα. Ἦλθαν θέθαια πολλοὶ μὲ σκοπὸν νὰ σώσουν, (καὶ προφῆται καὶ ἄγγελοι), ἀλλ' ὁ ἀληθινὸς Σωτὴρ εἶναι αὐτός, λέγει, ὁ ὁποῖος προσφέρει τὴν ἀληθινὴν σωτηρίαν καὶ ὅχι τὴν πρόσκαιρον μόνον.

Αὐτὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς εὐλικρινοῦς πίστεως. Διότι οἱ Σαμαρεῖται εἶναι ἀξιοὶ θαυμασμοῦ καὶ ἀπὸ τὰς δύο ἀπόψεως. Ἄφ' ἑνὸς μὲν διότι ἐπίστευσαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἐπίστευσαν χωρὶς θαύματα, (αὐτοὺς μακαρίζει καὶ ὁ Χριστὸς, ὅταν λέγῃ: «Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι καίτοι δὲν εἶδον, ἐπίστευσαν»⁶, καὶ μάλιστα ἡ πίστις τῶν ἡτο εὐλικρινῆς. Ἄν καὶ ἤκουσαν τὴν γυναῖκα νὰ τοὺς λέγῃ μὲ ἀμφιβολίαν: «Μήπως εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστός»;⁷ δὲν εἶπαν καὶ αὐτοί, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἔχουμεν αὐτὴν τὴν ὑπόψιν, ὅτε ὅτι νομίζο-

5. Ρωμ. 3, 23-24.

6. Ἰωάν. 20, 29.

7. Ἰωάν. 4, 29.

μεν, ἀλλὰ ὅτι «γνωρίζομεν» καὶ μάλιστα ὅχι ἀπλῶς «γνωρίζομεν», ἀλλ' ὅτι «αὐτὸς εἶναι ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου». Δὲν παρεδέχοντο θέθαια τὸν Χριστὸν ὡς ἓνα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς σωτήρας, ἀλλ' ὡς τὸν ὄντως Σωτὴρα. Καὶ ὁμῶς ποῖον εἶδον νὰ σώζεται; Τοὺς λόγους ἤκουσαν μόνον καὶ εἶπαν, ἐκεῖνα ἀκριβῶς, τὰ ὁποῖα θὰ ἔλεγον, ἐὰν εἴβλεπαν καὶ θαύματα πολλὰ καὶ μεγάλα.

Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν μᾶς ἀναφέρουν οἱ Εὐαγγελισταὶ αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ ὅτι τοὺς ἀμίλησε κατὰ τὸν τρόπον θαυμαστῶν; Διὰ νὰ μάθῃς ὅτι πολλὰ ἀπὸ τὰ σπουδαῖα καὶ μεγάλα τὰ παραλείπουν. Ἄλλωστε ἀπὸ τὸ τέλος ἐφανέρωσαν τὸ πᾶν, διότι μὲ τὰ λεχθέντα ἐπίπεσε λαὸν ὀλόκληρον καὶ ὅλην τὴν πόλιν. Ὅπου ὁμῶς δὲν πείθονται οἱ ἄνθρωποι, τότε ἀναγκάζονται οἱ Εὐαγγελισταὶ νὰ ἐκθέτουν καὶ τὰ λεχθέντα, διὰ νὰ μὴ κατηγορηθῶσιν ὡς ἀκριβεῖς τὸν ἀμιλητὴν ἀπὸ τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν ἀκροατῶν.

«Ἦστερα δὲ ἀπὸ δύο ἡμέρας⁸ ἔφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Διότι⁹ ἀ-

8. Ἡ βραγχότης τῆς παραμονῆς τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν Συχάρ, ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ θημοσία θραξίς τοῦ Κυρίου θὰ περιελθίμενον εἰς τὴν πόλιν μόνον τοὺς Ἰουδαίους.

9. Ὁ στίχος παρέχει δυσκολίας. Ἀπλογοῦν τὸ «ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν». Ἀλλὰ μὲ ποῖαν ἔννοιαν; Πολλοὶ ἀπόψεως ἐξεφάρσθησαν. Αἱ κυριώτεραι εἶναι: α) Κατηβύθη εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς Γαλιλαίας τὸ ὅπου δὲν ἦτο πατρίς του. Αὕτη τὴν ἐκδοχὴν ἀναπτύσσει ἐν προκειμένῳ ὁ Χρυσόστομος. Τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Κύριλλος. Κατ' αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ἐρχόμενος εἰς τὴν Γαλιλαίαν δὲν μεταβαίνει εἰς τὴν Ναζαρέτ ἢ εἰς τὸ ἐγγὺς αὐτῆς καὶ περὶ αὐτῆς κείμενον τμήμα τῆς Κάτω Γαλιλαίας, ἀλλὰ κατευθύνεται εἰς τὴν Ἄνω Γαλιλαίαν καὶ ἐγκαθίσταται εἰς Καπερναοῦμ. β) Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν, τὴν ὅπουαν υἰοθέτησε καὶ ὁ Ὀριγένης, πατρίς τοῦ Κυρίου θεωρεῖται ἐνταῦθα ἡ Ἰουδαία καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ. Δικαιολογεῖ λοιπὸν ὁ προκειμένος στίχος διὰτὶ ὁ Κύριος κατέλιπε τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. γ) Κατὰ τινος νεωτέρου

τὸς ὁ Ἰησοῦς εἶχε διακηρύξει¹⁰ ὅτι κάθε προφήτης δὲν τιμᾶται εἰς τὴν πατρίδα του¹¹. Διατί προσετέθη ὁ τελευταῖος στίχος; Διότι δὲν ἐπῆγεν εἰς τὴν Καπερναοῦμ, ἀλλ' εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὴν Κανᾶ. Διὰ τὴν μὴ ἀναρωτηθῆς δηλαδὴ, διατί δὲν παρέμεινεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἐνῶ ἔμεινε εἰς τοὺς Σαμαρείτας, ἀναφέρει τὴν αἰτίαν αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, λέγων ὅτι δὲν τὸν ἐπρόσεχαν. Δι' αὐτὸ δὲν ἐπῆγεν ἐκεῖ, ὥστε νὰ μὴ μεγαλώσῃ περισσότερο τὴν ἁμαρτίαν των¹².

6'. Ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι ἐδῶ ὀνομάζει πατρίδα του τὴν Καπερναοῦμ. Τὸ ὅτι δὲ ἐκεῖ δὲν ἐτιμῆθη, ἀκουσε ποῦ τὸ λέγει ὁ ἴδιος: «Καὶ σὺ, Καπερναοῦμ, ποῦ ὑψώθης μέχρι τοῦ οὐρανοῦ¹³, θὰ καταβῆσθῃς μέχρι τοῦ Ἄβου¹⁴». Τὴν ὀνομάζει θέβαια πατρίδα του, ἀναφερόμενος εἰς τὴν περίοδον τῆς δημοσίας δράσεως, διότι ἐκεῖ διέμενε τὸν περισσότερο καιρὸν κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς.

Ἑρμηνευτὸς ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐδῶ συμπληρᾷ ἐμφανῶς τὴν ἀφήγησιν τῶν συνοπτικῶν καὶ δίδει τὴν ἐξήγησιν, διατί ὁ Ἰησοῦς ἤρξατο τὴν δράσιν του ἐξ Ἱερουσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ ὅστερα ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Δηλ. ὁ Εὐαγγελιστὴς μὲ τὸν στίχον αὐτὸν λέγει τὰ ἑξῆς: Τὰ πρώτα βήματα τῆς δημοσίας δράσεως τοῦ Ἰησοῦ ἐσημειώθησαν ὅχι εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὡς δυνάται εἶς παρεξηγῶν τὴν ἀφήγησιν τῶν συνοπτικῶν νὰ ὑποθέσῃ, ἀλλ' εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Τοῦτο δὲ διότι αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς εἶχεν εἶπει, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτὸς εἰς τὴν πατρίδα του. Δι' αὐτὸ ἤρξατο ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, ὅπου δὲν ἦτο ἡ πατρίς του, καὶ ἀπὸ ἀνεγνωρίσθη ἐκεῖ καὶ ἀπέκτησε φήμην προφήτου, ἦλθε κατόπιν καὶ εἰς τὴν πατρίδα του Γαλιλαίαν. Ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω ἐκδοχὰς σαφαρᾶται εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἡ τρίτη.

10. Πρβλ. Μάρκ. 6, 4. Λουκ. 4, 24.

11. Ἰωάν. 4, 43-44.

12. Πρβλ. σημείωσιν 9 τῆς παρουσίας.

13. Ἐπειδὴ ἔγινε κατοικία τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Κυρίου.

14. Λουκ. 10, 15.

Τί λοιπόν; Δὲν βλέπομεν, ἐρωτᾷ κάποιος, πολλοὺς νὰ θαυμάζονται καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἰδιαιτέρας των πατρίδος; Ναι, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ σχηματίζωμεν γνώμην διὰ τὰ θέματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἀπὸ τὰ σπάνια περιστατικά. Ἐάν μερικοὶ ἐτιμῶντο εἰς τὴν πατρίδα των, πολὺ περισσότερο θὰ εὐδοκίμοῦσαν εἰς τὴν ξένην. Πάντως ἡ συνήθεια τοὺς θέλει νὰ περιφρονοῦνται εἰς τὴν πατρίδα των.

«Ὅταν δὲ ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, τὸν ὑπεδέχθησαν οἱ Γαλιλαῖοι, ἐπειδὴ εἶχαν ἴδει τὰ θαύματα¹⁵ ποῦ ἔκανεν εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα κατὰ τὴν ἑορτὴν¹⁶. Διότι καὶ αὐτοὶ¹⁷ ἦλθεν εἰς τὴν ἑορτὴν¹⁸. Βλέπετε ὅτι ὅσοι κατηγοροῦντο, αὐτοὶ πρὸ πάντων πληροῦζον περισσότερο τὸν Ἰησοῦν; Πραγματικά, ὁ μὲν ἔλεγεν: «Ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ ἤμπορεῖ νὰ προέλθῃ τίποτα τὸ καλόν;»¹⁹, καὶ ὁ ἄλλος: «Ἐξέτασε καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι προφήτης ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν δὲν ἔχει θῆν ἕως τώρα²⁰. Αὐτὰ τὰ ἔλεγον ὁβριζόντες καὶ τὸν Ἰησοῦν, ἐπειδὴ οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι ἐνόμιζαν ὅτι κατὰγεται ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ. Ἐπίσης τὸν προσέβαλλον μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι Σαμαρείτης: «Διότι εἶναι Σαμαρείτης καὶ ἔχει δαιμόνιον»²¹, λέγει. Ἄλλ' Ἰσοῦ καὶ οἱ Σαμαρείται καὶ οἱ Γαλιλαῖοι, λέγει, πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν καὶ αὐτὴ ἡ πίστις εἶναι πρὸς ἐντροπὴν τῶν Ἰουδαίων. Οἱ Σαμαρείται ὅμως εἶναι ἀνώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς Γαλιλαίους, διότι αὐτοὶ ἐπίστευσαν ἀπὸ τοὺς λό-

15. Πρβλ. Ἰωάν. 2, 13 ἄξ.

16. Πρόκειται διὰ τὴν ἑορτὴν Πάσχα.

17. Καὶ οἱ Γαλιλαῖοι μετέβανον εἰς τὰ ἐν Ἱερουσόλυμοις καθιερωμένους ἑορτάς.

18. Ἰωάν. 4, 45.

19. Ἰωάν. 1, 47.

20. Ἰωάν. 7, 52.

21. Ἰωάν. 8, 48.

γους τῆς γυναίκος, ἐνῶ ἐκεῖνοι ἐπίστευσαν, ὅταν εἶδαν τὰ θαύματα, τὰ ὅποια ἐποίησεν.

«Ἦλθε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἰς τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας²², ὅπου εἶχε μεταθάλει τὸ νερὸν εἰς οἶνον²³. Ὑπενθυμίζει ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸ θαῦμα εἰς τὸν ἀκροατὴν καὶ ἔτσι αὐξάνει τὸν ἔπαινον τῶν Σαμαρειτῶν. Πραγματικὰ αὐτοὶ τὸν ἐδέχθησαν ἀπὸ τὰ θαύματα ποῦ ἐγίναν τόσον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅσον καὶ ἐκεῖ, ἐνῶ οἱ Σαμαρεῖται δὲν εἶδαν τίποτε, παρὰ μόνον ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν ἐπίστευσαν.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς εἶπε λοιπὸν ὅτι ἦλθεν ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν ἐπρόσθεσε καὶ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποῖαν ἦλθεν. Εἰς τὴν Γαλιλαίαν δηλαδὴ ἐπῆγεν ἐξ αἰτίας τοῦ φθόνου τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ εἰς τὴν Κανᾶ διὰ ποῖον λόγον ἦλθεν; Κατὰ τὴν πρώτην ἀφιξίν του εἶχε προσκληθῆ εἰς γάμον²⁴, τῶρα ὁμοῦς διὰ ποῖαν αἰτίαν καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν ἔρχεται;

Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἦλθε διὰ νὰ καταστήσῃ ἰσχυροτέραν τὴν πίστιν, ποῦ ἐγεννήθη εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὸ θαῦμα, μὲ τὴν παρουσίαν του καὶ διὰ νὰ τοὺς φέρῃ περισσότερον πλησίον του μὲ τὴν ἀσθόρμητον ἀφιξίν του καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἄφησε τὴν πατρίδα του καὶ προετίμησεν ἐκεῖνους.

» Ὑπῆρχε δὲ κάποιος ἀνθρώπος ἀνήκων εἰς τὴν θουσιλικὴν ἀσκήν²⁵, τοῦ ὁποῖου τὸ παιδί ἦτο ἄρρωστον εἰς

22. Πρβλ. Ἰωάν. 2, 1 ἐξ.

23. Ἰωάν. 4, 46.

24. Πρβλ. Ἰωάν. 2, 2.

25. Μᾶλλον πρόκειται διὰ κάποιον αὐλικὸν καὶ ὄχι διὰ συγγενῆ τοῦ βασιλέως, ὅπως ἀποδεικνύει ἡ χρῆσις τῆς λέξεως «βασιλικός» ἀπὸ τὸν Ἰωσήπου. Ποῖος ἦτο ὁ ἀνὴρ αὐτός; Μερικοὶ τὸν ἐταύτισαν πρὸς τὸν ἐν Λουκ. 8, 3 μνημονευόμενον ἐπίτροπον τοῦ Ἡρώδου Χουζῆν, ἄλλοι δὲ πρὸς τὸν ἐν Παῦλ. 13, 1 Μιναῖν ἀντροφον τοῦ Ἡρώδου. Πρόκειται πάντως δι' ἀπλῆς εἰκασίας. Πρέ-

τὴν Καπερναοῦμ²⁶. Αὐτὸς λοιπὸν ὅταν ἤκουσεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀνεχώρησε πρὸς συνάντησίν του καὶ τὸν παρεκάλει νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὸν υἱὸν του²⁷. Αὐτὸς δηλαδὴ ὁ ἀνθρώπος ἢ κατήγετο ἀπὸ τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν ἢ κατεῖχε κάποιο ἀξίωμα, τὸ ὅποιον ἀνομάζετο οὕτω²⁸. Μερικοὶ λοιπὸν νομίζουν ὅτι ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος μὲ ἐκεῖνον ποῦ ἀναφέρει ὁ Ματθαῖος²⁹. Ἀποδεικνύεται ὁμοῦς ὅτι ἄλλος εἶναι ἐκεῖνος, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ ἀξίωμα ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πίστιν³⁰. Ἐκεῖνος δηλαδὴ, ἐνῶ ὁ Χριστὸς ἤθελε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ σπῆτι του, παρακαλεῖ νὰ μὴ ὑπάγῃ, ἐνῶ αὐτός, χωρὶς νὰ ἐκφράσῃ καμμίαν σχετικὴν θέλησιν ὁ Κύριος, τὸν προσκαλεῖ εἰς τὸ σπῆτι του. Καὶ ἐκεῖνος μὲν λέγει: «Δὲν εἶμαι ἀξίος διὰ νὰ εἰσέλθῃς κάτω ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ σπιτιοῦ μου³¹», ἐνῶ αὐτὸς τὸν πιέζει καὶ τοῦ λέγει ἐνὰ ἔλθῃ» προτοῦ ἀποθάνῃ ὁ υἱὸς του. Καὶ ἐκεῖ μὲν καταβαίνων ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὸ ἕρας³² εἰσῆλθεν εἰς τὴν Καπερναοῦμ, ἐδῶ ὁμοῦς ἀπὸ τὴν Σαμαρείαν ἔρχεται καὶ ὄχι εἰς τὴν Καπερναοῦμ, ἀλλὰ, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν Κανᾶ, ἦλθεν ὁ ἀνθρώπος αὐτός. Καὶ ὁ υἱὸς ἐκεῖνου εὐ-

πει ἀκόμη νὰ μὴ συγγέται ὁ βασιλικὸς οἶτος πρὸς τὸν παρὰ Ματθ. 8, 5 καὶ Λουκ. 7, 2 μνημονευόμενον ἐκατόνταρχον.

26. Ἡ ἀφιξίς τοῦ Ἰησοῦ ἐνωστομασίῃ καθ' ἄσπασιν τὴν Γαλιλαίαν, ὅστε, ἐνῶ αὐτὸς εὐρίσκειται εἰς Κανᾶ, ἤρχονται ἀπὸ τὴν Καπερναοῦμ νὰ ῥηθῶσιν τὴν βοήθειάν του.

27. Ἰωάν. 4, 46-47.

28. Πρβλ. σημείωσιν 25 τῆς παρούσης ὁμιλίας.

29. Πρβλ. Ματθ. 8, 5 ἐξ.

30. Πρὸς κατανοήσιν τῶν λεγομένων καλῶν εἶναι νὰ ἀναγνωσθοῦν αἱ περικοχαί: Ματθ. 8, 5-13. Ἰωάν. 4, 46-53.

31. Ματθ. 8, 8.

32. Πρόκειται διὰ τὸ ἕρας ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐερέφωνησεν ὁ Ἰησοῦς τὴν γναστὴν ὁμωνυμον ὁμιλίαν του. Πρβλ. Ματθ. 8, 1.

ρίσκετο εις τὸ κρεθῆσθαι ἀπὸ παράλυσιν, ἐνῶ αὐτοῦ ἔβδω ὑπέφερον ἀπὸ πυρετόν.

«Καὶ ἀφοῦ ἦλθεν παρεκάλει αὐτὸν νὰ θεραπεύσῃ τὸν υἱὸν του, διότι ἐκινδύνευε νὰ ἀποθάνῃ»³³.

Καὶ τί κάνει ὁ Χριστὸς λοιπὸν; Ἐὰν δὲν ἴβετε θαύματα καὶ γεγονότα προκαλοῦντα τρόμον, δὲν θὰ πιστεῦσατε»³⁴. Καὶ ὅμως καὶ τὸ ὅτι ἦλθε καὶ παρεκάλεισεν εἶναι δεῖγμα πίστεως. Καὶ εἰς τὴν συνέχειαν τὸ φανερώσει καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅταν λέγῃ ὅτι εἶπεν ὁ Ἰησοῦς: «Πήγαίνε, ὁ υἱὸς σου ζῆ. Καὶ ἐπίστευσεν εἰς τὸν λόγον καὶ ἐπήγαγεν»³⁵.

Τὶ σημαίνουν αὐτὰ λοιπὸν, ποῦ λέγει ἔβδω; Τὰ ἔλεγεν αὐτὰ θαυμάζων τοὺς Σαμαρείτας, διότι ἐπίστευσαν χωρὶς θαύματα, ἢ καταφερόμενος κατὰ τῆς πόλεως ἢ ὅποια ἐθεωρεῖτο ὡς ἰδική του, δηλαδὴ τῆς Καπερναοῦμ, ἀπὸ τὴν ὅποιαν κατήγετο καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτός. Διότι καὶ κάποιος ἄλλος, τὸν ὅποιον ἀναφέρει ὁ Μάρκος ἔλεγεν «Πιστεύω, Κύριε», ἀλλὰ προσέθετεν, «θοήθησε ν' ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν μου»³⁶. Ὡστε, μολοντί καὶ αὐτὸς ἐπίστευσεν, ἢ πίστις του ἐν τούτοις δὲν ἦτο δλοκληρωτικὴ καὶ ὀρθή. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύει τὸ γεγονός ὅτι ἠρώτα νὰ μάθῃ ποῖαν ὥραν ἄφησεν ὁ πυρετὸς τὸ παιδί³⁷. Διότι ἠθέλε νὰ ξέρῃ ἐὰν αὐτὸ ἔγινεν ἀφ' ἑαυτοῦ ἢ ἀπὸ τὸ πρῶταγμα τοῦ Χριστοῦ. «Μόλις λοιπὸν ἐκατάλαβεν ὅτι χθὲς εἰς τὰς ἑπτὰ ἐθεραπεύθη τὸ παιδί, ἐπίστευσε καὶ αὐτὸς καὶ ὅλοι οἱ δοῦλοι ἦσαν εἰς τὸ σπῆτι

33. Ἰωάν. 4, 47. Τὸ χωρίον εἶναι ὀλίγον παρηλλαγμένον κατὰ τὸ πρότον ἤμισον αὐτοῦ.

34. Ἰωάν. 4, 46.

35. Ἰωάν. 4, 50.

36. Μάρκ. 9, 24.

37. Πρβλ. Ἰωάν. 4, 52.

τους»³⁸. Βλέπετε ὅτι τότε ἐπίστευσεν, ὅταν τοῦ εἶπαν οἱ δοῦλοι του τὴν ὥραν τῆς θεραπείας καὶ ὅχι ὅταν τοῦ εἶπεν ὁ Χριστός;

Συνεπῶς ὁ Ἰησοῦς ἐλέγχει τὴν διάθεσιν αὐτοῦ, μὲ τὴν ὅποιαν τὸν ἐπλησίασε, καὶ ἔλεγεν αὐτὰ. Διότι ἔτσι τὸν προσέβουκεν εἰς μεγαλύτεραν πίστιν, δεδομένου ὅτι πρὸ τοῦ θαύματος δὲν ἐπίστευεν δλοκληρωτικὰ. Τὸ ὅτι θέθαια ἦλθε καὶ παρεκάλει τὸν Κύριον, δὲν εἶναι καθόλου ἀξίον θαυμασμοῦ. Συνηθίζου ἀλλωστε οἱ γονεῖς ἀπὸ τὴν μεγάλῃν των ἀγάπῃν πρὸς τὰ παιδιά των ὅχι μόνον εἰς ὄσους ἰατροὺς ἔχουν ἐμπιστοσύνην νὰ καταφεύγουν, ἀλλὰ νὰ συμβουλευώνται καὶ ἐκείνους ποῦ δὲν τοὺς ἐμπιστεύονται καὶ τόσον, ἐπειδὴ θέλου νὰ μὴ παραλείψουν τίποτε ἀπολύτως. Διότι τὸ ὅτι ἐπλησίασε τὸν Ἰησοῦν ἐκ παρέργου, φαίνεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τότε τὸν εἶβεν, ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἐπειδὴ, ἐὰν θέθαια ἐπίστευεν ἀπόλυτα εἰς αὐτὸν, δὲν θὰ ἐδίσταζε νὰ ἐλθῇ εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐφ' ὅσον τὸ παιδί του ἐκινδύνευε νὰ ἀποθάνῃ. Ἐὰν ὅμως ἐφοβεῖτο νὰ ἀπομακρυνθῇ, οὔτε καὶ αὐτὸ εἶναι ἀνεκτόν.

Πρόσεξε λοιπὸν πῶς καὶ αἱ ἱβιαὶ αἱ λέξεις φανεράνουν τὴν ἀπιστίαν τοῦ ἀνδρός. Διότι ἐνῶ ὤφειλεν, ἂν ὅχι προηγουμένως, πάντως μετὰ τὸν ἔλεγον τῆς διαθέσεώς του ὅπὸ τοῦ Ἰησοῦ, νὰ φαντασθῇ κάτι τὸ ὀμηγλὸν δι' αὐτόν, ἀκουσε πῶσαν χαμηλὰ σφύρεται ἀκόμη: «Κατέβα», λέγει, «εἰς τὴν Καπερναοῦμ, προτοῦ ν' ἀποθάνῃ τὸ παιδί μου»³⁹, ὡς νὰ μὴ ἠδύνατο νὰ τὸ ἀναστήσῃ ὁ Κύριος μετὰ τὸν θάνατον καὶ ὡς νὰ μὴ ἐγνώριζεν εἰς ποῖαν κατάστασιν εὐρίσκετο ἡ ὕγια τοῦ παιδιοῦ.

Δι' αὐτὸ τὸν ἐλέγχει καὶ τύπτει τὴν συνείδησιν αὐ-

38. Ἰωάν. 4, 52-53.

39. Ἰωάν. 4, 49.

του, διά να τοῦ δείξη ὅτι τὰ θαύματα ἔγιναν κατὰ πρῶτον χάριν τῆς ψυχῆς. Διότι ἐδῶ ὄχι ὀλιγώτερον τὸν πατέρα τοῦ παιδιοῦ, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀσθενὴς πνευματικῶς, θεραπεύει, καὶ μᾶς πείθει νὰ τὸν προσέχωμεν ὄχι ἀπὸ τὰ θαύματα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του. Διότι τὰ θαύματα δὲν προορίζονται διὰ τοὺς πιστοὺς, παρὰ διὰ τοὺς ἀπίστους καὶ τοὺς ὑλόφρονες.

γ'. Τότε θέβαια εὐρισκόμενος εἰς ἀγωνίαν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν ἐπρόσχε πολὺ εἰς τὰ λεγόμενα, παρὰ μόνον εἰς ὅτι ἀνεφέρετο εἰς τὸ παιδί. Ἀργότερα ἡμῶς ἐπρόκειτο νὰ ἐπανεξετάσῃ τὸ λεχθὲν καὶ μεγάλο κέρδος νὰ ἀποκομίσῃ ἐξ αὐτοῦ. Πράγμα τὸ ὅποιον καὶ ἔγινεν⁴⁰.

Διατί ἡμῶς εἰς μὲν τὸν ἑκατόνταρχον ὑπεσχέθη νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ σπίτι αὐτοῦ, ἐνῶ ἐδῶ, ἂν καὶ ἐκαλεῖτο, δὲν πηγαίνει; Διότι ἐκεῖ ἡ πίστις ἦτο ὀλοκλήρωμένη. (Δι' αὐτὰ καὶ ὑπεσχέθη νὰ ὑπάγῃ, διὰ νὰ γνωρίσωμεν τοῦ ἀνδρός τὴν εὐσέθειαν), ἐδῶ δὲ διὰ νὰ μάθωμεν ὅτι αὐτὸς ἦτο ἀτελής εἰς τὴν πίστιν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπίειξε τὸν Ἰησοῦν καὶ τοῦ ἔλεγεν, «κατέβα εἰς τὴν Καπερναοὺμ», καὶ δὲν ἐγνώριζε ἀκόμη καλὰ ὅτι ὁ Ἰησοῦς δύναται καὶ ἀπὸν νὰ θεραπεύῃ, τοῦ ἀποδεικνύει ὅτι εἶχε καὶ τὴν δυνατότητα αὐτὴν, ὥστε ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ὁ ἑκατόνταρχος εἶχεν ἀφ' ἑαυτοῦ, νὰ τὸ μάθῃ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐπῆγεν εἰς τὸ σπίτι του.

Ἐπὶ τοῦ λοιποῦ λέγει· «Ἐὰν δὲν ἴδῃτε θαύματα καὶ γεγονότα προκαλοῦντα τρόμον, δὲν θὰ πιστεύετε», τὴ ἐξῆς ἐννοεῖ. Δὲν ἔχετε ἀκόμη δι' ἐμὲ τὴν ἀρμόζουσαν πίστιν, ἀλλὰ μὲ θεωρεῖτε ἀκόμη ὡς ἕνα συνηθισμένον προφήτην. Ἀποκαλύπτει συνεπῶς τὸν ἑαυτὸν του καὶ φανεράναι ὅτι καὶ χωρὶς θαύματα ἔπρεπε νὰ γίνῃ πι-

40. Πρβλ. Ἰωάν. 4, 53.

στευτός. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε τὰ ὅσα εἶπεν εἰς τὸν Φίλιππον· «Δὲν πιστεύεις ὅτι ἐγὼ εἶμαι μέσα εἰς τὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατὴρ εἶναι μέσα εἰς ἐμέ; Εἰ δ' ἄλλως πιστεύσατέ με διὰ τὰ ἔργα μου»⁴¹.

Ἐπὶ τὸν δὲ αὐτὸς κατέβαιναν εἰς τὴν πόλιν, τὸν συνήνησαν οἱ δοῦλοι του καὶ τοῦ ἀνήγγειλαν, ὅτι τὸ παιδί σου ζῆ. Ἠρώτησε λοιπὸν τοὺς δούλους του καὶ διὰ τὴν ὥραν πού ἐπῆρε τὸ καλύτερον ὁ υἱὸς του καὶ αὐτοὶ τοῦ εἶπαν, ὅτι χθὲς εἰς τὰς ἐπέτ'⁴² τὸν ἀφῆκεν ὁ κυρετός. Ἐκατάλαθε λοιπὸν ὁ πατέρας ὅτι ἐθεραπεύθη τὸ παιδί του κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὅποιαν τοῦ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ὁ υἱὸς σου ζῆ. Καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ὅλοι ὅσοι ἦσαν εἰς τὸ σπίτι του»⁴³.

Βλέπεις πῶς τὸ θαῦμα ἔγινε γνωστόν; Διότι τὸ παιδί δὲν ἀπέφυγε τὸν κίνδυνον συμπτωματικὰ καὶ τυχαῖα, ἀλλὰ ἀφινδῖως, ὥστε νὰ εἶναι ὀλοφάνερον ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ δὲν ἦτο συνέπεια τῆς φυσικῆς σειρᾶς τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Χριστοῦ. Πραγματικὰ, ἀφοῦ ἐφθασεν εἰς αὐτὰ τὰ πρόθυρα τοῦ θανάτου, ὅπως τὸ ἐδήλωσε καὶ ὁ πατέρας του ὅταν εἶπεν, «κατέβα πρὸ τοῦ νὰ ἀποθῆναι τὸ παιδί μου», ἀφινδῖως ἀπῆλλαγή ἀπὸ τὴν νόσον, πράγμα τὸ ὅποιον ἐσεσήκωσε καὶ τοὺς ὑπηρέτας. Διότι ἐκεῖνοι ἴσως νὰ μὴ ἔτρεξαν εἰς ἀνάντησιν διὰ νὰ τοῦ ἀναγγελοῦν τὴν εὐχάριστον εἰδησίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ διότι θὰ ἐθεώρησαν περιττὴν πλέον τὴν ἀφίξιν τοῦ Ἰησοῦ. (Ἐγνώριζαν θέβαια ὅτι αὐτὸς εἶχεν ὑπάγῃ εἰς τὸν Χριστόν, δι' αὐτὸ καὶ τὸν συνήνησαν εἰς τὸν δρόμον).

Ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ λοιπὸν, ὅταν ἀπῆλλαγή ἀπὸ

41. Ἰωάν. 14, 10-11.

42. Δηλαδή εἰς τὴν μίαν μετὰ τὸ μεσημέρι κατὰ τὴν ἑβραϊκὴν ὥραν.

43. Ἰωάν. 4, 51-53.

τὸν φόβον διὰ τὴν ζωὴν τοῦ παιδιοῦ του, ἐστράφη πλέον πρὸς τὴν πίστιν, ἐπιθυμῶν νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ θεραπεία προήλθεν ἀπὸ τὴν πορείαν αὐτοῦ καὶ φιλοτιμεῖται νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἄσκοπα ἔκανε τὸ ταξίδι αὐτό. "Ὅθεν ἐρευνᾷ τὰ πάντα μὲ ἀκριβείαν. «Καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἄλλοι ὄσοι ἦσαν εἰς τὸ σπῆτι του». Διότι ἡ μαρτυρία ἦτο πλέον ἀναμφισβήτητος. Καὶ ὄσοι θέβδαια δὲν ἦσαν παρόντες, οὕτε ἤκουσαν τὸν Χριστὸν νὰ ὁμιλῇ, οὕτε ἐγνώριζαν ἐπίσης τὸν καιρὸν, αὐτοὶ, δὲ τὰν ἐπληροφόρηθησαν ὅτι αὐτὴ ἦτο ἡ ὥρα, (κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος εἶπεν, ὁ υἱὸς σου ζῆ), εἶχαν ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Δι' αὐτὸ ἐπίστευσαν καὶ αὐτοί.

Τί διδασκόμεθα λοιπὸν ἀπὸ αὐτά; Νὰ μὴ περιμένωμεν θαύματα, οὕτε νὰ ζητῶμεν ἐγγυήσεις τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ. Διότι καὶ σήμερον θλέπω πολλοὺς τότε νὰ γίνωνται εὐλαθέστεροι, ὅταν ἀπολαύσουν κάποια παρηγορίαν ἢ διὰ τὸ θασασιζόμενον παιδίον των ἢ διὰ τὴν ἀσθενοῦσαν σύζυγόν των. Ἐνῶ πρέπει, καὶ ὅταν δὲν ἐπιτυχάνουσιν κάτι, νὰ εὐχαριστοῦν καὶ νὰ δοξάζουν τὸν Θεὸν ὁμοίως. Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν εὐγνωμόνων δούλων, αὐτὸ τῶν σταθερῶν καὶ τῶν ἀγαπῶντων, ὅπως πρέπει, τὸν Κύριον, νὰ καταφεύγουν εἰς αὐτὸν δηλαδὴ ὅχι ὅταν εὐνοοῦνται, ἀλλὰ καὶ ὅταν μαστιγώνωνται. Ἐπειδὴ καὶ αἱ ἐκδηλώσεις τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ εἶναι παρόμοιαι. «Διότι ἐκεῖνον ποῦ ἀγαπᾷ ὁ Κύριος τὸν παιδαγωγεῖ μὲ θλίψεις, μαστιγώνει δὲ μὲ δοκιμασίας κάθε υἱὸν ποῦ παραβέχεται»⁴⁴. Ὅταν ὁμως λατρεύῃ κανεὶς τὸν Θεόν, δοάκις εὐρίσκειται ἐν ἀνάσει, δὲν φανεράνει σημεῖα μεγάλης ἀγάπης, οὕτε τὸν ἀγαπᾷ ἀνυστερόβουλα. Καὶ

44. Ἐδρ. 12, 6.

διὰτὶ ἀναφέρω τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν χρημάτων, ἢ τὴν πένιν ἢ τὴν ἀσθένειαν; Διότι, εἴτε γένωναι ἀκούσης εἴτε ὀτιδήποτε ἄλλο φοβερόν, οὕτε καὶ τότε πρέπει νὰ παύσης τὴν πρὸς τὸν Κύριον εὐχαριστίαν, ἀλλὰ νὰ πάσῃς καὶ νὰ ὑποφέρῃς τὰ πάντα χάριν τῆς ἀγάπης του. Ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι τὸ γνώρισμα τῶν εὐσεβῶν δούλων καὶ τῆς σταθερᾶς ψυχῆς.

Ὅποιος λοιπὸν εὐρίσκειται εἰς αὐτὴν τὴν πνευματικὴν κατάστασιν, καὶ τὰ παρόντα θὰ φέρῃ μὲ εὐκολίαν καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ θὰ ἀποκτήσῃ καὶ μεγάλην παρηγορίαν θὰ ἔχῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴν εἶθε ἄλλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.